

B
37

Latgales
kultūras
darbinieki

1

0308048106

Latgales
kultūras darbinieki

Sastādītāji: Jānis Pauliņš,
Aina Rāzītāja,
Ilona Silvestriņa,
Irena Vīriņa

365905

Library
of the
National Archives

B
37

Latgales kultūras darbinieki

1

*Sastādītāji: Jānis Paukšte,
Anna Rancāne,
Ilona Salceviča,
Irēna Vilčuka*

JUMAVA

UDK 304(474.3)(092)

La 767

Grāmata izdota ar
Latvijas Republikas Kultūras ministrijas atbalstu

Autori un apgāds pateicas par atbalstu un sadarbību, kā arī par iespēju publicēt fotoattēlus Latvijas Valsts vēstures arhīvam, Latvijas Akadēmiskajai bibliotēkai, Latgales Kultūrvēstures muzejam, Rakstniecības, teātra un mūzikas muzejam, Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzejam, Ludzas Novadpētniecības muzejam, Viļakas Novadpētniecības muzejam, Latvijas Mūzikas muzejam, Rīgas metropolijas Romas katoļu kūrījai, Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtam un personīgi Vilim Krštopanam, Pēterim Zeilem, Anitai Andrejevai, Inesei Laizānei un Mārai Zaļaiskalns

Mākslinieks *Valdis Villerušs*

Atbildīgā redaktore *Ieva Štamere*

Literārās redaktore *Līga Liepiņa* un *Brigita Šoriņa*

Tehniskā redaktore *Irēna Soide*

Maketētāja *Rūta Vilīte*

© Apgāds "Jumava", izdevums latviešu valodā, 2008

© Jānis Paukste, Anna Rancāne, Ilona Salceviča, Irēna Vilčuka, teksts, 2008

© Valdis Villerušs, mākslinieciskais noformējums, 2008

ISBN 978-9984-38-441-2

www.jumava.lv

Izdevējs — apgāds "Jumava", Dzirnau ielā 73, Rīgā, LV-1011
Iespiests un iesiets SIA "Jelgavas tipogrāfija"

SATURS

<i>I. Salceviča.</i> Kū ar spolvu pīraksteisi, tuo ar ciervi naizcierssi...	7
<i>A. Rancāne.</i> Hamlets latgaliski vēl nav nospēlēts	18
<i>J. Paukste.</i> Latgales mūzikas darbinieki	25
<i>I. Vilčuka.</i> Māksla Latgalē	26
Biežāk lietotie saīsinājumi	43
Latgales kultūras darbinieki (A–K)	45

KŪ AR SPOLVU PĪRAKSTEISI, TUO AR CIERVI NAIZCIERSSI...

Latgales kultūra ir daudznacionāla. To veido latvieši (latgalieši un citi tur dzīvojošie latvieši, saukti arī par baltiešiem), krievi, kas arī ir neviendabīgi — gadsimtiem senī Latgales iedzīvotāji, kādreiz uz Krievijas tāliem rietumu apgabaliem izsūtītie vecticībnieki, kas te ir iesakņojušies, un padomju laiku migrantu pēcteči. Liels ir baltkrievu piemaisījums, lielai daļai no viņiem senči te dzīvo kopš senseniem laikiem, viņi ir katoļi un īsti nezina, vai ir krievi, poļi vai baltkrievi. Latgalē ir daudz poļu un zināma, vēsturisko apstākļu nosacīta, poļu kultūras ietekme. Te dzīvo arī lietuvieši, liels ir ebreju īpatsvars, netrūkst čigānu. Šī grāmata pamatā veltīta latgaliešu kultūras darbiniekiem, tomēr dažos laikposmos un gadījumos atzīmēts cittautiešu ieguldījums Latgales kultūras veidošanā.

Tagadējās Latgales teritoriju apdzīvoja latgaļu cilts. Šīs Latvijas daļas vēsture un līdz ar to arī kultūrvēsture lielā mērā atšķiras no visas Latvijas kultūrvēsturiskās attīstības gaitas. Pēdējā laikā par to jau ir diezgan daudz rakstīts¹. Vēsturiskie apstākļi ir noteikuši, ka etnoģenēzes rezultātā latviešu tautas attīstība ritēja pa diviem paralēliem ceļiem. Kurzemes un Vidzemes latviešu ceļš uz Eiropas kultūru gāja caur luterticīgo Kurzemi (Vidzemei arī caur zviedru ietekmi), bet Latgalei — caur katoļticīgo Poliju un Romu. Gadsimtiem ilgusi atšķirība pēc neatkarīgas valsts izveides turpināja saglabāties. Pāris desmitu gadu laikā nebija iespējams iznīdēt to, kas veidojies un nostiprinājies gadsimtu garumā. Valodas savdabība, konfesionālā atšķirība, saimniecisko apstākļu un vēsturiskās attīstības īpatnības bija lielākas nekā starp vairākām suverēnām nācijām. Latgales latvieši bija izveidojušies par zināmā mērā etnisku grupu latviešu tautas ietvaros.

19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā tā ne tikai bija apspiesta, tumsā (drukas aizliegumā) turēta, bet arī bezvārda teritorija, oficiāli Vitebskas (pirms tam neilgu laiku Pleskavas) guberņas rietumu daļa. Tautas brāļi latvieši to mēdza saukt par poļu zemi, arī par vitebskiešu apdzīvotu zemi, katoļu zemi. Paši iedzīvotāji gan visdrīzāk sliecās domāt, ka ir latvieši (Naaizmērstule: “Es latvīte asu...” Dryva, 1913). 20. gadsimta pašā sākumā inženieris Francis Kemps ierosināja, ka, reiz jau kurzemnieki un vidzemnieki sauc sevi par latviešiem, bet mums tomēr ir cita ticība un arī valodas atšķirības vērā ņemamas, tad izvēlēsimies par savu to vārdu, kādu vēl 13. gadsimtā līdzās latviešu vārdam lietoja cittaunieši un arī hronisti, par latviešiem runādami. “Indriķa hronikā” rakstīts: *Letti et Letthigalli* — tātad “latvieši, ko īstenībā sauc par latgāliešiem”. Sauksim sevi par latgāliešiem! Šis ierosinājums tautā un sabiedrībā rada dzirdīgas ausis, ieviesās un nostiprinājās, un šodien šķiet gandrīz vai neiespējami, ka tā kādreiz nav bijis.

Kas ir Latgales kultūras darbinieki? Sākotnēji tāpat kā visā Latvijā, sveštaunieši — vācu, visbiežāk poļu muižnieki, kas apzinājās, ka dzīvo pietiekami interesantā un savdabīgā vietā, lai to izzinātu, pētītu un aprakstītu, un viņi to darīja, publicēdamies sava laika enciklopēdijās, rakstīdami rakstus un izdodami grāmatas. Pēc tam nāca pirmie izglītotie Latgales latvieši — garīdznieki, kas mudināja zemnieku zēnus mācīties, tiekties pēc gara gaismas, augt pašiem un mudināt sev līdzīgi citus. Viņi arī vāca tautas garamantas, pētīja un publicēja tās. Radās tautskolotāji, kas jaunajā, tikko dzimušajā Latvijā praktiski gandrīz bez jebkāda materiāla nodrošinājuma vecās lauku sētās, skolām gluži nepiemērotās telpās vāca kopā zēnus un meitenes, sēja viņu prātos un dvēselēs zināšanas un, pāri visam, vēlmi pēc tām... Izauga rakstnieki, dzejnieki, retāk prozas darbu un lugu autori, kas dzīvē noskatīto mēģināja tvert mākslas tēlos; koru veidotāji un vadītāji, teātra spēlētāji, kas vairākumā nebija profesionāli aktieri; gleznotāji, viņi parasti arī zīmēšanas skolotāji; muzeju darbinieki; radās samērā jaunas un it kā šauras profesijas pārstāvji — fotogrāfi, bez kuru darba un devuma daudz kas būtu aizgājis pagātnē, bet viņi ir notvēruši mirkli un saglabājuši to līdz mūsdienām. Žurnālisti šos procesus atspoguļoja presē un darīja pieejamus savas un arī nākamo paaudžu sabiedrībai. Laikam gan vairāk vai mazāk viņi visi uzskatāmi par kultūras darbiniekiem.

Drukas aizlieguma — respektīvi, cara Krievijas administrācijas aizlieguma 19. gadsimta otrajā pusē lietuviešu un latgāliešu apdzīvotajā teritorijā izdot un izplatīt jebkādus rakstus, iespiestus latīņu burtiem — atcelšana 1904. gada

aprīlī bija notikums, kas pavēra ceļu novada kultūras dzīves attīstībai, radīja iespēju veidoties rakstniecībai. Latgaliešu Atmoda bija sākusies jau pirms aizlieguma atcelšanas Sanktpēterburgā, kur darba un līdz ar to labākas dzīves meklējumos 19. un 20. gadsimta mijā bija saplūdis liels daudzums latgaliešu, kur darbojās Katoļu garīgais seminārs, Garīgā akadēmija un dzīvoja lielākā daļa no tolaik nedaudzajiem pirmajiem izglītajiem latgaliešiem. Viņi nolēma, ka nepieciešama kāda organizācija, kas pulcinātu tautiešus un vadītu viņu sabiedrisko un kultūras dzīvi, un tā 1902. gada novembrī tika nodibināta Latvīšu muzykalyskō sabīdreiba, kuru tradicionāli mēdz saukt pat Latviešu muzikālisko biedrību. Bija arī citas organizācijas — jauniešu pulciņš “Guņkurs” un biedrība “Gaisma”. Kara laikā rosīgākie sabiedriskie darbinieki ar Vladislavu Rubuli priekšgalā izveidoja bēgļu palīdzības biedrību ar smagnēju nosaukumu Latvīšu–latgališu bīdreiba deļ paleiga kara uperem, tādēļ parasti tiek dēvēta aprakstoši par bēgļu palīdzības biedrību vai tml. Tās darbinieki rūpējās par bēgļu pajumti, pārtiku, veselības un garīgo aprūpi, par bēgļu bērnu izglītības iespējām, ierīkoja skolas, patversmes un organizēja kursus, no šo darbinieku vidus izauga latviešu kultūras darbinieki.

Strādājot pie šīs grāmatas, atklājās tautskolotāju lielā nozīme. Viņi ir tie, kuri lielā mērā veidoja nākamos kultūras darbiniekus, piemēram, Francis Smelters — Ontonu Rupaini; Anna un Izidors Zepi — Albertu Spoģi un pašu meitu Venerandu Zepu-Vanagu; Juzefata Lača — Miķeli Bukšu; Heronims Tihovskis — Jāni Klīdzēju; Felicija Brice, Agnese Gari-Jone, Valerija Seile, Stepons Seīls, Benedikts un Antoņina Tuči — veselas paaudzes. Tomēr skolotāju ir tik daudz, ka ziņas par viņiem vienā grāmatā neietilpināsī, tādēļ te ietverti tikai daži no viņiem, tie, kuri vai nu paši rakstīja daiļdarbus, vai arī mācīja un pilnveidoja skolotājus daudzajos skolotāju sagatavošanasursos, kas tad arī bija lielum lielās skolotāju daļas galvenā izglītība.

2007. gadā tika atzīmēta 1917. gada Rēzeknes kongresa deviņdesmitgade, notika vairāki sarīkojumi un konferences. Šis 1917. gada aprīlī (pēc vecā stila) notikušais kongress ir ļoti nozīmīgs ar to, ka tā lēmumi pirmo reizi vēsturē ierosināja apvienot visu latviešu apdzīvoto teritoriju vienā autonomā veidojumā, tā radot iespēju nedaudz vēlāk atdalīties no Krievijas un nodibināt pašiem savu valsti. Joprojām tiek debatēts, cik taisnības bija vienam vai otram politikim, no pārnovadu latviešiem pieprasot garantijas par Latgalē lietotās valodas tiesībām.

Neatkarīgās Latvijas laikā Latgale saimnieciski attīstījās un uzplauka līdz

ar visu valsti, lai arī vienmēr atpalika no pārnovadiem. Arī studējošo un akadēmiski izglīto to cilvēku skaita ziņā. Diemžēl pārprastas vienotības vārdā daudz nodarīts pāri tās identitātes un kultūras savdabības saglabāšanas iespējām. Līdz 1934. gadam latgaliešu bērni skolās mācījās savā dzimtajā — latgaliešu rakstu valodā, bet pēc 1934. gada 15. maija apvērsuma to skolās un iestādēs aizliedza, slēdza vairākus preses izdevumus, pat grāmatas izņēma no bibliotēkām. Tas viss izraisīja gluži dabisku un pamatotu vairāku izglītības un sabiedrisko darbinieku protestu, un te nedaudz jāpaskaidro kāds latgaliešu sabiedriskās domas attīstības vēsturē nepietiekami apgaismots jautājums.

1939. gadā inženieris un sabiedriskais darbinieks F. Kemps, literāti A. Ancāns, P. Gilučs, tautskolu direktora palīgs B. Spūls, bijušais satiksmes ministrs S. Ivbuļs, bijušais iekšlietu ministra biedrs, toreizējais a/s “Ogle” direktors O. Dzeņš, Hipotēku bankas direktors P. Šadurskis, a/s “Šķiedra” direktors O. Turkopuļs, izglītības darbinieks J. Turkopuļs, Latgales skolotāju slimokasu un muzeju darbinieks M. Apels, Satiksmes ministrijas ierēdņi A. Ārmanis un P. Ikaunieks, notārs J. Rubuļs un vēl daži citi darbinieki tika apvainoti par līdzdalību kādā nelegālā latgaliešu separātistu organizācijā, kas rakstījusi memorandus un pat ultimātus valdībai, dažus materiālus arī izplatījusi sabiedrībā. Vai šāda organizācija patiešām pastāvēja, nav īsti skaidrs. Politpārvaldes arhīva materiāli un šajā lietā iesaistīto atmiņas liecina, ka šī lieta drīzāk bija safabricēta, ka tas bija dažu tās dalībnieku blefs ar kādu pagaidām vēl neskaidru mērķi. F. Kemps, kā viņš pats to ir atzinis², sarakstīja ultimātu “Valsts Prezidentam un jō ministrim Latgales ultimātums”, kurā pārmeta latgaliešu valodas izspiešanu un nievāšanu, liegumu latgaliešiem pirkt zemi pārnovados, bet Latgalē tās iztirgošanu nelatgaliešiem, latgaliešu jaunatnes izglītības iespēju bremsēšanu utt., pieprasīja Latgalei, ieskaitot Ilūkstes apriņķi, nekavējošu autonomiju. Šo ultimātu parakstīja Latgales “Dzeļža legionari”, latviešu literārajā valodā tātad — “Dzelzs leģionāri”. “Dzeļža legions” — šis nosaukums bija patapināts no tālaika presē nereti pieminētās Rumānijas organizācijas “Dzelzs leģions”. Tika sagatavoti (F. Kemps sarakstīja, A. Ārmanis un P. Ikaunieks pavairoja) arī nelegāla laikraksta “Breivō Latgale” divi numuri, par kuru izdevēju nosaukta organizācija “Latgales patriotiskais sainis Dzeļža legions”. Apzīmējums “sainis” jau atgādina kaut ko no Itālijas fašistu terminoloģijas. Pratināšanā radās atziņa, ka šis nosaukums lietots, “lai stiprāk sakustinātu augstākās aprindas”, kuras citādi esot “nejutīgas uz latgaliešu taisnām prasībām”. Šajā lietā apsūdzētie latgaliešu izcelsmes Rīgas ierēdņi bija pulcējušies

laikraksta "Jaunais Vārds" redakcijā, kur nolēma Valsts prezidentam iesniegt memorandu, kura sagatavošanu uzticēja F. Kempam, kurš to arī izdarīja un pēc tam nodeva iesniegšanai valsts prezidentam un Izglītības ministrijas vice-ministram J. Čamanam. Šajā lietā iesaistītos cilvēkus apcietināja, kratīja, pratināja un, atzīmējot 15. maija piekto gadadienu, pierādījumu trūkuma dēļ atbrīvoja. Šķiet gan, ka nekādas nopietnas organizācijas nav bijis, ultimātu un nelegālā laikraksta "Breivō Latgale" numurus rakstīja F. Kempa, un tur nekā graujoša un radikāla arī nav, vienīgi uzsvērtas dažas Latgalei nodarītās pārestības — aizliegums mācīt skolā latgaliešu rakstu valodu, latgalisko grāmatu izņemšana no bibliotēkām, kas patiesi ir kļiedzoša netaisnība, dažas saimnieciska rakstura nelīdztiesības. Laikraksta "Breivō Latgale" 1939. gada 19. martā izdots otrs numurs sākas ar uzsaukumu latgaliešu jaunatnei, akadēmiķiem, karavīriem, aizsargiem un skolniekiem "pacelt galvas" un "meklēt savas tiesības". Tālākās septiņas izdevuma lapas aizņem raksts "Kas ir latgališi un kas ir latvieši", kurā tā autors centies pamatot vēsturiskas atšķirības starp latgaliešiem un latviešiem.

Šī grupa "savu zināmo organizatorisko formu ieguvusi tikai Politiskās pārvaldes aktis"³, bet īstenībā kā organizācija nekad nav pastāvējusi. Šie cilvēki gan bija savā starpā pazīstami, lielā mērā arī domubiedri, taču viņu "pretvalstiskā" darbība tālāk par neapmierinātības izteikšanu un dažu iesniegumu uzrakstīšanu nesniedzās.

Pienāca 1940. gads ar tā lielajām pārmaiņām, kas būtībā arī apturēja Latgales kultūras vēstures attīstības gaitu. V. Loča un J. Cibuļska sekmīgi sāko izdevējdarbību pārtrauca, 1941. gada 14. jūnijā izveda un vēlāk nobendēja vairākus pazīstamus darbiniekus — M. Apeļu, V. Munduru, P. Apšiniķu. Vienīgais, ko šis laiks deva, — tas ir sižets vairākiem darbiem, par kuriem to autoriem vēlāk nācies smagi ciest, ja nebija devušies bēgļu gaitās uz Rietumiem. Sekoja 1941.–1944. gads — karš un vācu okupācija, kas paradoksālā kārtā izvērtās par latgaliešu rakstniecības, zināmā mērā arī tēlotājas mākslas uzplaukuma, radoša pacēluma laiku. Vācu okupācijas vara varbūt arī tālejošu un latgaliešu un visai latviešu kultūrai nebūt ne labvēlīgu apsvērumu dēļ, kā tas ir izskanējis pēdējās desmitgades publikācijās⁴, tomēr pieļāva latgaliešu kultūras attīstību. V. Locis gudri prata izmantot skarbā laikmeta radīto situāciju, pretrunas starp vācu okupācijas varu un latviešu pašpārvaldi Rīgā un 1943. gadā atjaunoja izdevniecību, sāka izdot dienas avīzi "Latgolas Bolss" un grāmatas. Kara apstākļos ļaudis interesējās par aktuālajiem notikumiem un pirkta avīzi, cilvēkiem nekā cita lāgā nebija ko pirkt, un viņi labprāt iegādājās grāmatas.

Šajā laikā uzplauka rakstnieku N. Neikšaniša, N. Murāna, Madsolas Jōņa, Latgalītes, P. Pikuļa, dzejnieka Lobreiteņa talants.

Pēckara apstākļos Latvijā līdz 1959. gadam iznāca daži preses izdevumi, dažas grāmatas latgaliski, taču 1959. gadā ar neoficiāliem un nekur nepublicētiem noteikumiem par t. s. vienotas latviešu valodas režīmu nekādi izdevumi latgaliski vairs netika atļauti. Par vienīgajiem iespējamajiem teksta publicējumiem latgaliešu rakstu valodā kļuva tautasdziesmu publikācijas dažos zinātniskos izdevumos. Latgale latviešu rakstu darbos varēja ienākt tikai kā tēma kopnacionālajā latviešu literatūrā. Latgaliešu izcelsmes latviešu rakstnieki rakstīt latgaliski vairs nedrīkstēja un būtībā arī nemācēja, jo valodas mācība skolās bija pārtraukta jau 1934. gadā. Tikai daži, kā J. Laganovskis un A. Broks, centās kaut jēl ko, kaut daļu teksta publicēt latgaliski. Vairāki padomju laika rakstnieki, žurnālisti, publicisti — J. Stulpāns, A. Ločmelis, Ē. Strods — darbojās visnotaļ ražīgi, bet ne latgaliski. Mūsdienās turpina strādāt V. Artavs, V. Avotiņš, tomēr nav īsta pamata viņus pieskaitīt tieši latgaliešu kultūras nesējiem. Toties ražīgi darbojas kultūras centra izdevniecība Rēzeknē un tās vadītājs J. Elksnis.

Pēckara trimdas apstākļos latgaliešu drukāto vārdu pie dzīvības noturēja Vladislavs Locis, viņa izdevniecība, kas bija pārtapusi p/s “Latgaļu izdevniecība” un izdeva virkni grāmatu, “Tāvu zemes kalendāru”, žurnālu “Dzeive” un laikrakstu “Latgolas Bolss”. Šajos izdevumos regulāri līdzdarbojās M. Bukšs, L. Latkovskis, B. Briška, J. Trūps, A. Spoģis, A. Pleišs, I. Blaževičs, V. Bojārs, J. Mozga; ar tiem sadarbojās O. Rupaiņš, J. Klīdzējs, atsevišķu rakstu vai memuārgrāmatu autori H. Laurinoviča-Proņevska, O. Dzeņš, J. Grišāns. Veiksmīgi, lai arī nekoordinēti, bija sākusies Latgales kultūrvēstures pētniecība, bija izglītoti un ieinteresēti pētnieki, un bija pieejami brīvās pasaules arhīvi. 1960. gada 4. jūnijā laikrakstā “Latgolas Bolss” Luisvilas (ASV) profesors Leonards Latkovskis nāca klajā ar ierosinājumu pārrunāt Latgales kultūrvēstures vairāk vai mazāk organizētas pētniecības iespējas, respektīvi, dibināt kādu organizāciju, kas koordinētu šo pētniecību. Turpmākajos “Latgolas Bolsa” numuros ar rakstiem par šo jautājumu atsaucās Zviedrijā dzīvojošais filoloģijas maģistrs M. Bukšs un ASV dzīvojošais B. Briška. Izveidojās pētnieku kodols, kas nodibināja arī sakarus un sadarbību ar cittautiešu pētniekiem, organizējās kā Latgaļu pētniecības institūts un 1960. gada 2. un 3. jūlijā Indianapolisā (ASV) tautsaimnieka Franča Teirumnīka mājā sapulcējās uz savu pirmo darba sesiju. Tajā pašā vasarā — 2.–4. augustā — Latgaļu kultūras diņu ietvaros šā institūta Eiropas nodaļas sanāksme notika Mīnhenē, Vācijā. Institūta galvenais devums — vairākas Latgales

kultūrvēstures izpētei veltītas faktiem un argumentiem bagātas monogrāfijas un septiņi zinātnisko rakstu krājuma *Acta Latgalica* sējumi.

“Latgaļu izdevnīceibas” devums daiļliteratūrā nebija vienmērīgs. Līdzās mākslinieciski spēcīgiem J. Pūrmališa (Leļa), M. Andžānes, K. Stroda darbiem tika izdoti arī vāji un pat diletantiski darbi, jo izdevējam mīļš bija viss, kas rakstīts latgaliski.

Bez minētajiem vairāk vai mazāk ar “Latgaļu izdevnīceibu” saistītajiem autoriem atzīmējami arī T. Puisāns, J. Šķirmants, H. Tihovskis, J. Rancāns, žurnāls “Dzimtenes Balss” un tā redaktors N. Trepša-Neikšānits, vēlāk — žurnāls “Gaisma”, ilggadīgais katoliskais izdevums “Dzimtenes kalendārs”, tā ražīgākais autors S. Kučinskis, kuri vairāk rakstīja kopnacionālajā latviešu valodā, taču nenovērsās no latgaliskā, pētīja, apcerēja un pāri visam — mīlēja Latgali.

Atmodas laikā, kad arī Latgalē bija modusies liela interese par savu pagātņi, rosīga tās apzināšana un izpēte, līdz ar ziņām par trimdas latviešu, tajā skaitā latgaliešu aktivitātēm līdz Latvijai nonāca informācija par Latgaļu pētniecības institūta darbību, kas 80. gadu beigās gan jau bija gandrīz pilnīgi izsīkusī. Radās doma par Latgales pētniecības institūta izveidošanu Latvijā (atšķirībā no trimdas Latgaļu pētniecības institūta Latvijas pētniekus interesēja visu Latgalē dzīvojošo tautību problēmas, tam vajadzēja atspoguļoties arī iecerētā institūta nosaukumā). 1991. gada martā Daugavpils rajona padomē sanāca vairāku Latgales pašvaldību pārstāvji, zinātnieki un kultūras darbinieki. Tika spriests par Latgales ekonomiskās un sociālās attīstības modeļa izstrādi, kurā noteicošā loma bija ekonomistiem, bet savu vārdu gribēja sacīt arī kultūras darbinieki, valodnieki. Sanāksme beidzās ar Koordinācijas padomes izveidošanu. 1991. gada augustā Aglonā notika kārtējā Latgales padomes sēde ar ārzemju latviešu piedalīšanos, un tajā sprieda arī par Latgales pagātnes pētīšanas nepieciešamību. 1991. gada 23. septembrī DPI sanāca Koordinācijas padome un lēma par Latgales pētniecības institūta (LPI) nodibināšanu. Tā darbības virziens — kompleksa Latgales izpēte. Tātad paredzēts pētīt Latgales vēsturi, valodu, dabu, reliģiju, izglītību, tautsaimniecību, kultūru. Ievēlēja LPI valdi deviņu cilvēku sastāvā, un par tās priekšsēdētāju izvēlēja DPI zinātnisko prorektoru Amandi Podiņu. Par jaunveidojamā institūta zinātnisko sekretāri un faktiski galveno darītāju kļuva DPI Vēstures katedras vadītāja Genovefa Barkovska. Institūts noorganizēja četrpadsmit Latgales problēmu izpētei veltītas zinātniskas konferences, izdeva sešus *Acta Latgalica* sējumus, darbojās

līdz 2006. gada decembrim, kad pārtapa par Latgales Pētniecības biedrību (LPB) "Latgola", un šādā statusā darbs tiek turpināts.

Ne visi, kas pētīja, aprakstīja, apdziedāja, gleznoja Latgali bija latgalieši, latviešu tautības pārstāvji. Tādi nebija G. Manteifelis, K. Buiņickis un arī citi 18. un 19. gadsimta kultūras darbinieki, galvenokārt poļu garīdznieki, kuru devumu mēģināts vērtēt šajā izdevumā. Savukārt ne visi latgaliešu izcelsmes autori rakstīja latgaliski. Šā izdevuma veidotājiem radās samērā grūti risināms jautājums, vai pie latgaliešu kultūras darbiniekiem pieder tie, kas nemaz nav rakstījuši latgaliski. Beigās palikām pie viedokļa, ka šeit rakstīsim par tiem, kuru darbos atspoguļota Latgale un risinātas tās problēmas. Ja tā nav, viņi tiek un tiks vērtēti citos izdevumos. Tā tas ir, piemēram, ar mūsu domātājiem un filozofiem, ar kuriem tik ļoti lepojamies — Konstantinu Raudivi, Staņislavu Ladusānu, Robertu Mūku. Viņi gan tika skolā mācījušies latgaliešu rakstu valodu, tika nedaudz rakstījuši latgaliski, galvenokārt jaunrades sākumā, tomēr tas nepavisam neraksturo viņu galveno devumu. Tas pats attiecas uz lielisko atdzejotāju Konstantinu Aizpuru, trimdas dzejnieci Janīnu Babri, daļēji latgaliskas izcelsmes ļoti savdabīgo dzejnieci Maiju Meirāni. Ļoti ražīgais un spēcīgais trimdas latviešu publicists baltkrievs Ignats Blaževičs daudz publicējās latgaliešu izdevumos, taču viņa rakstus latgaliskoja "Latgaļu izdevniecības" darbinieki, un rakstīja viņš vairāk par pasaules politiku un kultūru nekā Latgales kultūru. Populārā romāniste, stāstniece un ražīgā publiciste Laima Muktupāvela ir latgaliskas izcelsmes. "Šampinjonu derībā" autore dažviet iestarpinājusi latgalisku tekstu. Domājot par grāmatu, kurā aprakstīti latgaliešu darbinieki, nedrīkst neminēt rakstnieci un žurnālisti Evu Mārtužu, lai arī viņa nav rakstījusi latgaliski. Tomēr viņas dzejā izpaužas katolisks pasaules redzējums, vairākos darbos ietverta Latgales tematika un darbojas Latgales cilvēki. Bez viņas lasītājs vēl ilgi nebūtu iepazinis Broņislavas Martuževas dzeju un, kas zina, ilgstošās un, kā likās, bezcerīgās klusēšanas un apspiestības nomākta Broņislava Martuževa varbūt arī būtu pārstājusī rakstīt vai vismaz iedvesmas brīžu viņai būtu bijis mazāk. Bet kā viņu spārnoja ievērojamā dzejas pazinēja profesora Vitolda Valeiņa 1987. gadā "Karogā" publicētā atzinīgā recenzija "Melodiskas meditācijas, dabas rakstos ietvertas" par E. Mārtužas dzejoļu krājumu "Rakstītāja", tā tad par viņas, aizliegtās un noklusētās dzejnieces, devumu!

Latgaliski neraksta daugavpiliete Anita Liepa, latgaliskās izcelsmes vidzemniece Kelija Klāna.

Šis grāmatas apjoms ir ierobežots, sevišķi daudz izrādījies tādu, kuri darbojušies ar spalvu, ar vārdu, tādēļ te ietverti galvenokārt tie, kuri ne vien rakstīja paši, bet pavēra ceļu citu izpausmes iespējām — izdevēji, redaktori, krājumu un kalendāru veidotāji. Ārpusē šoreiz diemžēl palikuši arī muzeju darbinieki un fotogrāfi.

Esam nonākuši līdz mūsdienām. Kā zināms, latgaliešu rakstu valodas pastāvēšanai gadsimtu gaitā bijuši gaužām nelabvēlīgi apstākļi. Tā rezultātā ir izveidojusies bēdīga, taču labi saprotama situācija, ka daudzi latgaliešu izcelsmes darbinieki vairs neraksta, liela daļa arī vienkārši neprot rakstīt savā dzimtajā valodā, ko skolā nemāca jau septiņdesmit septiņus gadus, ja neņem vērā dažu mūsdienu entuziastisku skolas direktoru pūles iedibināt un uzturēt fakultatīvas stundas. Ir virkne darbinieku, galvenokārt tieši šodienas autoru, kas varbūt arī gribētu, bet neprot rakstīt latgaliski, visvairāk tas attiecas uz pašiem jaunākajiem.

Domājot par 21. gadsimta latgaliešu darbiniekiem, viņu devumu, jāpaskatās pie latgaliski rakstošajās un lasošajās aprindās daudz un smagi diskutētā jautājuma par latgaliešu rakstu valodas ortogrāfiju dažādās tās stadijās, par tās nepabeigtību un pabeigšanu. 20. gadsimtā bija vairāki mēģinājumi normēt Latgalē lietotās latviešu valodas pareizrakstību, izdoti arī vairāki normatīvās gramatikas izdevumi, taču aizvien ir palicis diezgan daudz nekonsekvenču, pat pretrunu. 1939. gadā pieņēma garīdznieka, valodnieka un rakstnieka Pētera Stroda vadībā izstrādātos latgaliešu rakstu valodas pareizrakstības noteikumus. Līdz ar to kļuva iespējams normēt rakstu, daļēji arī runas formu. Taču šie noteikumi nebija izstrādāti līdz galam, tajos bija daudz nepilnību, ko labi apzinājās arī paši pieņēmēji — 1929. gada Ortogrāfijas komisijas locekļi. Komisijas vadītājs uz nepilnībām šajā ortogrāfijā norādījis jau 1944. gadā speciālā rakstā, kas ievietots grāmatā “Rokstu krājums latgaļu drukas aizlieguma atceļšonas 40 gadu atcerei”. Komisijas loceklis Francis Zeps par šīm nepilnībām un nekonsekvencēm rakstīja 90. gadu sākumā vēstulēs no ASV valodniecei Lidijai Leikumai, arī šo rindu autorei, kā arī vairākos rakstos, kas publicēti latgaliskajā presē.

1934. gadā latgaliešu rakstu valodu pārstāja mācīt Latgales skolās, par citām nemaz nerunājot, tādēļ saprotams, ka 20. gadsimta nogalē vairs nebija daudz cilvēku, kas prastu pareizi rakstīt latgaliski. Nedaudzie pratēji — vecie skolotāji un inteliģences pārstāvji, citi interesenti, kas labprāt lasīja latgaliski, taču rakstīja, kā nu katrs uzskatīja par pareizu, — nevēlējās nekādus jauninājumus. Tā pati ierastā pareizrakstība šķita pietiekami sarežģīta, lai vēl mācītos

ko jaunu. Tāpēc viņi bija tie, kuri kategoriski atsacījās pieņemt ortogrāfijas reformas turpinājumu. Arī baznīca atturīgi izturējās pret jauninājumu ieviešanu savos izdevumos, taču 2003. gada februārī tomēr piekrita, ka pieļaujami arī t. s. neieviesti papildinājumi ortogrāfijā. Tātad — pēc gadiem ilgušiem strīdiem un debatēm, pēc daudzām publikācijām, kurās lietoti visādi varianti un praktiski netika ievērotas nekādas valodas normas, 2003. gada februārī Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātē notikušajā sēdē nolēma, ka lietojama vai nu t. s. P. Stroda nepabeigtā ortogrāfija, vai arī papildinātā jeb P. Stroda iecerētā, bet nerealizētā ortogrāfija, kas, protams, arī nav sastingusi un kur ir iespējami labojumi un jauninājumi. Tātad latgaliešu rakstu valoda mūsdienās ieguvusi divas oficiāli atzītas un lietojamas formas, līdzās tām joprojām reāli eksistē arī daudz pašdarbības — viens otrs autors raksta, kā atzīst par pareizu. Protams, var jau arī rakstīt vienā vai otrā izloksnē, taču tā būtu patiešām jāpārzina. Šajā izdevumā personvārdi un vietvārdi rakstīti jaunajā ortogrāfijā, bet citātos un atsaucēs — tādā, kādu lietojis citējamais vai atsaucējs autors. Teksts rakstīts kopnacionālajā latviešu valodā, arī šķirkļa apzīmējumā dotajā autora vārdā, uzvārdā vai pseidonīmā lietojot tikai mūsdienu latviešu literārās valodas alfabētu. Ja vārds satur kādu burtu, kura nav latviešu literārajā valodā, tas aizstāts ar atbilstošu burtu latviešu literārajā valodā, piemēram, *Juons Rjučāns* rakstīts kā Joņs Riučāns. Darbu nosaukumos, bez šaubām, lietoti latgaliešu rakstu valodas alfabēta burti. Tādi lietoti arī pseidonīmos.

Nedaudz apmulst šā izdevuma veidotājiem lika mūsdienu radošā jaunatne. Viņi raksta, dzejo, publicējas, daudz kas vēl nav paspēts publicēt, muzicē, dzied, dejo, spēlē teātri, glezno, fotografē. Latgaliski izteikties labāk prot mutiski nekā rakstveida formā. Kā gan lai prastu, ja to tikpat kā nekur nemāca? Tomēr vēlme izpausties latgaliski ir. 2006. gada vasarā darbu sāka “Latgolas radeja”, ko organizējis un vada Valdis Labinskis. Tā pulcē ap sevi grupu jaunu žurnālistu, dzejnieku, mūziķu. Tās žurnālisti savus intervējamus cenšas iztaujāt latgaliski, pat ja viņi atbild kopnacionālajā valodā. Diemžēl ārpus Latgales “Latgolas radeju” nedzird, vienīgi internetā.

Kurš no jaunajiem izrādīsies paliekošs un latgaliešu kultūras vēsturei nozīmīgs? To parādīs vienīgi un tikai laiks. 21. gadsimtam nav aizritējusi pat ne desmitgade. Tādēļ par tā iezīmēm, specifiku, dominantēm spriest vēl tikpat kā nav iespējams. No Rīgas tālumiem vērojot Latgales jaunatnes aktivitātes, izjautājot Latgales ļaudis par mūsdienu jaunajiem, visvairāk ievēroti un biežāk minēti ir Einārs Derviniks, Jana Čevere, Dace Skrauča, Guntis Rasims (Da

Gunči), Oskars Orlovs, Meldra Gailāne, Inga Strūberga, Anna Briška, Linda Ivanova, Ilze Sperga, Iveta Dukaļska, Sandra Vorkale, Iveta Ratinīka, Arnis Slobožanins, sabiedriskā un kultūras darba organizators Juris Viļums. Iespējams, ka viņi un droši vien arī daudzi citi būs 21. gadsimta latgaliešu kultūras darbinieki.

-
- ¹ *Puisāns T.* Latgales problēma Latvijas vēsturē // Bīskapa Jāzepa Rancāna fonda rakstu krājums informācijai un pārdomām. 1972, 167. lpp.; *Greitjāne R.* Latgale Latvijas zvaigznājā // *Klīdzējs J.* Dāvātās dvēseles. Rīga, 1992, 443. lpp.; *Stafecka A.* *Evangelia toto anno* (1753) un latgaliešu rakstu valodas gaita // *Evangelia toto anno* (1753). Pirmā latgaliešu grāmata. Rīga, 2004., 224. lpp.; *Ščerbinskis V.* Ieskats latgaliešu separātisma jautājumā: “Dzelžu leģiona” memorands 1939. gadā // *Humanitāro Zinātņu Vēstnesis*, 8, 2005. 63.–73. lpp.; *Zeile P.* Latgales kultūras vēsture. R. 2006.
- ² F. Kempa paskaidrojums politpārvaldei t. s. latgaliešu memoranda litā // Tāvu zemes kalendars 2005. Rēzekne, 2005, 160.–185. lpp. (Publikācijas pamatā — LVVA materiāls, 3235. f., 1/22. apr., 569. l.)
- ³ *Ščerbinskis V.* Ieskats latgaliešu separātisma jautājumā: “Dzelžu leģiona” memorands 1939. gadā // *DU Humanitāro Zinātņu Vēstnesis*, 2005, Nr. 8. 76. lpp.
- ⁴ *Kangeris K.* Latgale nacistiskās okupācijas laikā (1941–1944) — politiskie aspekti // *Reģionālā kultūra, vēsture un literatūra II*. Rēzekne, 2004, 45., 46. lpp.

Anna Rancāne

HAMLETS LATGALISKI VĒL NAV NOSPĒLĒTS

Pustukšā Latgales teātri
Eņģelis Hamletu spēlē.
Krustcelēs četri zvani,
Katram savāda mēle.

Dažreiz pa poliskam sit,
Dažreiz pa krieviskam grauda...
Latgales maisā sēnalas,
Neviena zelta grauda...

(“Latgales laikagrāmata”)

Pārfrāzējot šos 1991. gadā rakstītos vārdus, teātra skatuve Latgalē vienmēr ir balstījies uz mūžīgo jautājumu: būt vai nebūt? Salīdzinot ar pārējām mūzām, teātra mūzai Latgalē nācies iziet cauri ērkšķainām peripetijām, un stabilas teātra tradīcijas šajā Latvijas reģionā ir nostiprinājušās lēnām un negribīgi. Profesionālais teātris te pastāvējis salīdzinoši neilgu laiku, nepaspējot uzauzdzināt teātra skatītāju paaudzes, tāpēc mēģinājumi to izveidot ir sadūrušies ar milzīgām grūtībām, tomēr ilgas pēc sava teātra Latgalē joprojām ir nepiepildītas.

Pirmās teātra tradīcijas Latgalē iedibināja jezuīti, kas šajā pusē aktīvi darbojās no 1630. līdz 1820. gadam. Līdz ar paliekošām kultūras vērtībām mākslā, sakrālajā arhitektūrā, literatūrā viņi bija pirmie, kas iedibināja krāšņus, teatralizētus baznīcas rituālus, procesijas, dramatiskus uzvedumus jeb mistērijas ar reliģisku tematiku. 1691. gadā Ilūkstē jezuīti atvēra skolu un ģimnāziju ar četrām nodaļām, kurā bija atsevišķa klase teātra mākslai. Protams, šīs aktivitātes vairāk bija domātas poļu muižniecībai, taču mistēriju krāšņums neva-

rēja atstāt vienaldzīgus arī vienkāršos latviešu zemniekus. Tomēr pirmajiem iedīgļiem nav lemts attīstīties. Latgale 1772. gadā tika iekļauta Krievijas impērijas sastāvā un pakļauta nežēlīgai rusifikācijai. Ja citos novados šajā laikā jau veidojās teātra tradīcijas (1818. gadā Dikļu muižas šķūnī notika pirmā teātra izrāde latviešu valodā), tad vairākus gadu desmitus ilgušais aizliegums Latgales latviešiem lietot dzimto valodu publiski, izņemot ģimeni un daļēji arī baznīcu, vēlā dzimtbūšanas atcelšana un smagie ekonomiskie spaidi kavēja jebkuras mākslas nozares, tai skaitā arī teātra attīstību. Daugavpilī (toreizējā Dinaburgā) gan 1854. gadā (dažos avotos 1856. vai 1858. gadā) nodibinājās pirmais stacionārais krievu teātris.

Latgales latviešu teātra spēlēšanas aizsākumi rodami tikai 20. gs. sākumā Pēterpilī (Pēterburga), uz kuriem peļņas nolūkos bija devušies vairāki tūkstoši Latgales latviešu. Jaunnodibinātās Latviešu muzikālās biedrības paspārnē veidojās pirmais teātra pulciņš, ko dibināja enerģiski un aizrautīgi Latgales jaunieši — A. Skrinda, F. Kempis, J. Pabērzs, T. Slavīts, A. Bžezinska u. c. Teātra pulciņš iestudēja ne tikai A. Čehova, A. Alunāna, R. Blaumaņa darbus, bet arī pašu latgaliešu sarakstītās lugas: Konstances Daugules “Guņšgrāks”, Antona Skrindas “Pādejī divi rubli” un arī no citām valodām latgaliski tulkotās lugas. 1907. gada 27. decembrī Rēzeknē notika vēl nebijis sarīkojums — Pēterpils Muzikālās biedrības dramatiskais ansamblis F. Logina vadībā spēlēja Rūdolfa Blaumaņa lugu “Zagli”, izrāde notika lielā pacilātībā, skatītāji slaucīja asaras, dzirdot savu tik ilgi aizliegto dzimto valodu skanam no skatuves. 1908. gadā skolotāja Otto Rūnika vadībā Rēzeknē izveidojās pirmais drāmas pulciņš, kurā piedalījās vietējā inteliģence. Lugas pārsvarā tika iestudētas latgaliski, skatītāju atsaucība bijusi milzīga. Ap 1920. gadu Rīgas aktiera Kārļa Hamstera vadībā Rēzeknē tika nodibināta teātra studija, kurā mācījās ap 20 cilvēku, 1921. gada 9. aprīlī studijas dalībnieki parādīja K. Hamstera iestudēto M. Māterlinka lugu “Māsa Beatrise”, kam dekorācijas bija veidotas pēc mākslinieka Romana Sutas skicēm. Trupā tajā laikā aktīvi darbojās Antoņina Viļuma (dzim. Tuča), Veronika Abricka, Veneranda Rimša (dzim. Šablinska), Veronika Podis (dzim. Kozlovska), Edgars Podis, par dekoratoru sāka strādāt Francisks Varoslavāns. 1921. gadā latviešu amatierteātris izveidojās arī Daugavpilī, no 1922. gada to vadīja no Liepājas pārnākusī aktrise un režisore Otilija Bormane, palīdzot Otilijai Muceniecei.

Tālāk Daugavpils un Rēzeknes teātru attīstība notika atšķirīgi — Daugavpils teātris jau 1922. gadā pārtapa par profesionālo teātri, kurā strādāja no citiem teātriem pārnākuši algoti režisori un aktieri, taču Rēzeknes teātrim,

kurā vairāk darbojās vietējie entuziasti, valsts līdzekļus neatvēlēja. Rūpes par to uzņēmās Latvijas Kultūras veicināšanas biedrības Rēzeknes nodaļa, taču tas tai nebija pa spēkam — izrāžu skaits bija mazs, ienākumi un aktieru honorāri niecīgi, arī režisori bieži mainījās. Turpretim Daugavpils teātri režisora Ēriha Lauberta vadībā nostiprinājās profesionālu aktieru kolektīvs, te strādāja Skaidra Pence, Rūdolfs Baltails, Nikolajs Dikmanis, Bernhards Priedītis, Mirdza Priedīte (dzim. Sietiņšone), Vilma Liepiņa u. c. Pēc Lauberta aiziešanas 1930. gadā, par režisoru neilgu laiku strādāja Alfrēds Zommers, kurš teātri iestudēja Raiņa lugu “Jāzeps un viņa brāļi”. 1930. gadā par teātra galveno režisoru kļuva Jānis Kļava, kas Daugavpils latviešu dramatisko teātri vadīja līdz pat 1940. gadam. Šajā laikā teātris kļuva mākslinieciski spēcīgāks, te darbojās Kārlis Adernieks, Sigrīda Grīle, Hermanis Vazdiks, Vilma Lasmane, Vilis Verners. Teātra repertuārā visu laiku iecienītas bija Raiņa lugas.

Rēzeknes teātra situācija uzlabojās, kad par to rūpes uzņēmās kultūras biedrība “Latgales Tautas pils”. Teātra vajadzībām tika būvēta jauna ēka brāļu Skrindu vārdā nosauktajā ielā ar plašu skatuvi un zāli ar 550 sēdvietām. Latgales Tautas pils atklāšanas svinīgajai ceremonijai 1929. gada rudenī režisora Zeltmata (īst. v. Ernests Kārklīšs) vadībā tika iestudēta Franča Trasuna vēsturiskā luga “Nūgrymušuo piļs”. Teātris neaprobežojās tikai ar Rēzeknes publiku, bet uzstājās ar izrādēm citās Latgales pilsētās: Ludzā, Kārsavā, Balvos, Abrenē, Varakļānos, Zilupē.

Daugavpils latviešu teātris jaunas telpas saņēma 1938. gadā, kad Daugavpili tika uzbūvēts Vienības nams — modernākais tā laika teātra nams Eiropā. Pirmā izrāde uz jaunās skatuves bija R. Blaumaņa luga “Indrāni”, kur Indrānu tēva un mātes lomā kā viesaktieri bija Aleksis Mierlauks un Berta Rūmniece. Daugavpils latviešu dramatisko teātri pilnībā savā pārziņā pārņēma Daugavpils pilsēta. Daugavpils pilsētas teātris tika uzņemts Latvijas provinces teātru apvienībā, kurā ietilpa Liepājas, Jelgavas, Ventspils, Ziemeļlatvijas, Kuldīgas, Zemnieku drāmas un Ceļojošais teātris. Bagātīgu izrāžu klāstu teātris piedāvāja 1940. gada jūnija sākumā, kad Daugavpili notika Latgales dziesmu svētki.

Jaunas vēsmas ienāca arī Rēzeknes teātra darbā. 1935. gadā pēc K. Ulmaņa apvērsuma no repertuāra pazuda lugas latgāliešu valodā, savukārt teātris sāka saņemt lielāku pabalstu no Kultūras fonda, kas ļāva nokomplektēt profesionālu aktieru trupu, kur strādāja pārsvarā Rīgas un pārnovadu aktieri: K. Grasbergs, V. Freimanis, G. Amols, J. Lūsēns, K. Locenieks u. c. A. Brigaderes pasaku lugas “Princese Gundega un karalis Brusubārda” iestudējumā galvenās lomas

atveidoja aktieri Nikolajs Krauklis un Alma Ābele, kas neilgu laiku strādāja Rēzeknē. Krāšņa bija Raiņa lugas "Indulis un Ārija" izrāde, kurā Mintauta lomu spēlēja rēzeknietis Antons Varšlavāns. Neatmaidīga darba rezultātā Rēzeknes teātris izpelnījās vispārēju atzinību un kļuva par 1. kategorijas teātri.

1940. gadā, ienākot padomju varai, gan Rēzeknes, gan Daugavpils teātris tika izformēts. Pēckara gados Rēzeknes teātris A. Varšlavāna vadībā vēl pastāvēja dažus gadus, bija izstrādāts pat jaunas teātra ēkas projekts, kuru atzinīgi novērtēja Eduards Smilģis, taču 1948. gadā tas tika slēgts un pievienots Valmieras teātrim. Daugavpilī pēc kara darbojās tikai Krievu drāmas teātris, kur neilgu laiku strādāja ievērojamais Šekspīra interpretētājs, režisors Sergejs Radlovs, kam neilgā laikā spoži izdevās uzvest krievu valodā Šekspīra lugu "Hamlets" uz Daugavpils skatuves.

1958. gadā Daugavpilī uz neilgu laiku tika izveidots Daugavpils Muzikāli dramatiskais teātris, kurā ietilpa latviešu un krievu trupas, orķestris, vokālisti, baletdejojāji. Teātra mākslinieciskais vadītājs bija Oļģerts Dunkers. Kā atceras Voldemārs Kalpiņš, operas "Traviata" pirmizrādes gaisotne atgādinājusi mazus dziesmu svētkus, no Rīgas bija ieradusies arī Mirdza Brehmane-Štengele un Leonīds Vīgners. Tomēr 1962. gadā teātris tika likvidēts, kā oficiālais iemesls minēta nepārdomāta repertuāra politika un finansiāla darbība, taču acīmredzot latviešu trupas darbība cīnītājiem pret "buržuāzisko nacionālismu" kļuva nevēlama.

No 1962. līdz 1988. gadam Latgalē nebija neviena profesionāla teātra. Šajā smagajā laikā par teātra dzīves centru Latgalē atkal tapa Rēzekne, kurā bija spēcīgs amatiereteātris, kas sākotnēji Antona Varšlavāna, bet nu jau gandrīz 35 gadus, režisores Māras Zaļaiskalns vadībā savā veidā turpina Latgales teātra labākās tradīcijas. Kaut arī trupā darbojas tikai ļaudis, kas teātri spēlē paralēli savam maizes darbam, aktieri strādā ar tādu atdevi un degsmi, ka daudzi viņu veidotie iestudējumi jau līdzinās profesionāla teātra sniegumam, to nereti pat pārspējot.

Rēzeknes teātris bija pirmais Latvijā, kam tika piešķirts Tautas teātra nosaukums. Pie tā šūpuļa stāvēja Kristis Jansons, Raimonds Balodis, Jānis Unda, Jānis Cīrulis, septiņdesmitajos gados trupā ienāca Anita Graudiņa, Māra Ņizinska, Daina Sprice, Aleksandrs Deksnis, astoņdesmitie uzmirdz ar talantīgā tīrādņa, pāragri mirušā Imanta Mikuča darbību abās trupās. Patlaban teātri spēcīgi darbojas vidējā un jaunā paaudze — Iveta Graudiņa, Ināra Apele (arī tērpu māksliniece), Elga Švarce, Vija Dikule, Kaspars Balodis, Ilmārs Dreļš,

Alvis Leidums, Justs Kiščenko. Rēzeknes Tautas teātri pirmos soļus uz skatuves spēruši arī vēlāk profesionālie aktieri Bērtulis Pizičs, Vizma Kvēpa (dzim. Ozoliņa), scenogrāfs Ivars Noviks, dekorators Ints Sedlenieks. 1960. gadā darbu sāka arī Tautas teātra krievu trupa, kas tagad, ilggadējā režisora Igora Mihailova vadībā, pāraugusi patstāvīgā krievu teātri — studijā “Joriks”.

Nozīmīgs notikums Latgales kultūrā bija etnogrāfiskais uzvedums “Kāzas Latgalē”, kas neoficiāli tika veltīts latgaliešu drukas aizlieguma atcelšanas 70 gadu atcerei. Uzvedumu, balstoties uz vēstures un folkloras materiāliem par novada ļaužu sadzīvi, paražām un tradīcijām, veidoja Jelgavas Tautas teātra režisore Lūcija Ņefedova, muzikālā noformējuma autori Līga Liepiņa-Tabore un Viktors Sams, horeogrāfs Vilis Ozols, mākslinieks Antons Kūkojs, kas bija arī scenārija autors. Pirmizrāde notika 1974. gada 6. jūlijā Rēzeknes parka estrādē, uzvedumā bija vairāk nekā simts dalībnieku.

Septiņdesmito gadu vidū Rēzeknes teātra repertuārā parādījās jautras, krāsainas muzikālās izrādes bērniem, Latgales autoru dzejas kompozīcijas, Atmodas gados arī izrādes latgaliešu valodā. A. Rupaiņa komēdija “Dzymtuozeme” teātra repertuārā, nezaudējot popularitāti, noturējās vairāk kā desmit gadus, bet pēc Franča Trasuna fabulām veidotā izrāde “Tu navaicoj manis” guvusi augstu atzinību festivālos gan Latvijā, gan ārzemēs.

Katru otro rudeni kopš 2000. gada Rēzekne kļūst par netradicionālā teātra pilsētu, te notiek festivāls “Soli pa solim”, uz kuru sabrauc amatierteātru trupas no Latvijas, Krievijas, Lietuvas, Itālijas, Japānas u. c. “Nāc, kāds esi, radīsim kopā, lai būtu!” — ar šo 2004. gada festivāla moto var raksturot arī visu Rēzeknes Tautas teātra darbību.

1988. gada 30. jūnijā LPSR MP pieņēma lēmumu atjaunot Daugavpils Muzikāli dramatisko teātri ar divām trupām. Ideja par teātra atjaunošanu Daugavpilī bija Latvijas trešās Atmodas noskaņu un sajūsmības radīta, tā ir vēlēšanās ar mākslas palīdzību latviskot šo pilsētu, kur latviešu tautības pamatiedzīvotāju toreiz bija tikai 11%, taču nevienam neradās pat jautājums, vai pilsēta, kurā gadsimta ceturksni nav bijis pat vērā ņemams amatierkolektīvs, kur liela daļa iedzīvotāju ir rūpnīcu strādnieki, iebraucēji no brālīgajām PSRS republikām, tolaik bija gatava teātrim. Katastrofālā stāvoklī atradās arī kādreiz modernākā teātra ēka. Par Daugavpils teātra māksliniecisko vadītāju kļuva līdzšinējais Liepājas teātra režisors Nauris Klētnieks. Par pastāvīgiem aktiermeistarības pedagogiem tika pieaicināti Anna Eizvertiņa un Pēteris Krilovs. Tika uzņemti četri aktierkursi — divi latviešu un divi krievu, taču starp topo-

šajiem aktieriem tikai nedaudzi bija Latgales jaunieši. 1991. gada 27. februārī Daugavpils teātris uzsāka savu darbību ar Slavomira Mrožeka lugas “Emigranti” (rež. Nauris Klētnieks) iestudējumu, taču īstais Daugavpils teātra sākums ir 1991. gada 26. martā, kad mazajā zālē notika vecākā kursa diplomdarbs P. Kri-lova režijā — Viljama Folknera romāna “Vājprātīgā stāsts, pilns niknuma un trokšņa” iestudējums, kurā darbojās Indra Roga, Andris Makovskis, Ģirts Krū-miņš, Vigo Roga, Uva Segliņa, Maija Korkliša, Dainis Bērziņš, Āris Jaksis, Inese Laizāne. Tas bija gan mākslinieciskā, gan tematiskā ziņā jauns teātris, emo-cionāli piesātināts, patiess, taču nebija pārsteigums, ka skatītāju rindās maz Daugavpils iedzīvotāju, vairāk rīdzinieki, jo tas prasīja sagatavotu, zinošu publiku. Daugavpils teātri vēlāk teātra kritiķi dēvēja par fenomenu, jauno, eksperimentālo, laboratorijas teātri. Seko A. Eizvertiņas “Perikls, Tiras princis” (1992), Dz. Klētnieces “Peļu slazds”, grandiozais F. Dostojevskas darba “Velni” iestudējums (rež. P. Krilovs). Taču teātri plosīja iekšējās pretrunas, trūka pras-mīgas saimnieciskās vadības, ēkas remonts netika uzsākts, teātris bija spiests cīnīties ar galēju nabadzību. 1993. gada vasarā uz Rīgu pārcēlās lielākā daļa latviešu aktieru. Tomēr, neraugoties uz finansiālām grūtībām, teātri turpināja darboties profesionāla, talantīga krievu trupa, kuras pamatā bija Daugavpils aktieru kursa beidzēji Žanna Lubgāne, Mihails Samodahovs, Viktors Jancēvičs, Karīna Sidina, Svetlana Pavloviča u. c., izrādes iestudēja vidējās un vecākās paaudzes aktieri Vladimirs Dupaks, Vera Hramņikova, Semjons Losevs. 1994.–1996. gadā par teātra māksliniecisko vadītāju kļuva Pēteris Krilovs. Šajā laikā Daugavpili vēl tapa novatoriskais Raiņa lugas “Septiņi malēnieši” iestu-dējums Jura Rijnieka režijā, kā arī tika noorganizēts Latvijas pirmais starptautiskais teātra festivāls “Homo Novus”. Tomēr izrāžu bija maz, teātris, sevišķi latviešu trupa, spēlēja pustukšās zālēs. 1996. gada pavasarī uz Rīgu aizgāja gandrīz visi latviešu aktieri un Pēteris Krilovs. “Daugavpils brīnums” bija beidzis pastāvēt. Vadību 1996.–2000. gadā pārņēma Valentīns Maculēvičs, taču arī viņam neizdevās izvilkt teātri no dziļās krīzes. Lai glābtu situāciju, 2001. gadā tika rīkots konkurss uz teātra direktora amatu, kurā uzvarēja teātra aktrise Inese Laizāne, vienīgais štata režisors teātrī bija viņas dzīvesbiedrs Harijs Petrockis. Abiem ar lielām grūtībām un lēnām tomēr izdevās atdzīvīnāt latviešu trupas darbību, kuras pamatu veidoja Maija Korkliša, no Jaunatnes teātra pārnākušie aktieri Alda Krastiņa un Ivars Brakovskis. 2003. gadā teātra trupu papildināja 10 jauni diplomēti aktieri, starp kuriem bija arī Latgales

jaunieši. Uz atsevišķām izrādēm ir tikuši uzaicināti aktieri Rūdolfs Plēpis (“Sapņu spēles jeb dvēseles kumēdiņi”, 2000), Valdemārs Karpačs (“Mihoelss”, 2001) u. c.

Kā tālāk veidosies teātru darbība Latgalē? Vai piepildīsies teātra vecmeistara Antona Varlavāna sapnis par profesionālu teātri Rēzeknē, kur, iespējams, tam būtu labvēlīgāka augsne nekā Daugavpilī? Tas ir jautājums skatītājiem, jo teātris tiek veidots ne tikai uz skatuves, bet arī lejā, zālē. Ja teātris būs vajadzīgs, tas radīsies.

LATGALES MŪZIKAS DARBINIEKI

Izlasot visas Latgales mūzikas darbinieku biogrāfijas, katram lasītājam radīsies konkrēts priekšstats par katra šajā grāmatā aprakstītā cilvēka nozīmīgajiem dzīves un darbības posmiem, viņa darba mūža devumu Latgales mūzikas kultūras attīstībā. Un ne tikai. Viss šo biogrāfisko datu kopums mums sniedz mūzikas dzīves ainu Latgalē visā 20. gadsimta gaitā un 21. gadsimta sākumā no mūzikas kultūras centriem Daugavpils un Rēzeknes līdz attālajiem pagastiem. Kaut arī nelabvēlīgo vēsturisko apstākļu ietekmē Latgales kultūrvides veidošanās noritēja salīdzinoši lēnāk nekā citos Latvijas novados, tomēr tautiskās atmodas kustības sākums ar neatkarības un vienotības centieniem bija pamats un stimulē novada kultūras un izglītības izaugsmei. Tā kā Latvijas brīvvalsts pirmajā gadu desmitā vēl nebija savu mūzikas speciālistu no latgaliešu vidus, tie nāca no Rīgas un citiem novadiem ar patiesu vēlēšanos sniegt Latgalei muzikālo apgaismību, viņi lika pamatus vietējo — pašu latgaliešu dziedāšanas skolotāju un diriģentu sagatavošanai. Arī pēc Otrā pasaules kara, 50. un 60. gados, no Rīgas, Liepājas, Valmieras un citām vietām uz Latgali devās jauni, enerģiski un rosmes pilni mūzikas pedagogi un diriģenti, kas visus sava radošā darba mūža gadus veltījuši novada mūzikas dzīves uzplaukumam, izaudzinājuši jaunu talantīgu latgaliešu koru un orķestru diriģentu, pedagogu un mūziķu paaudzi. Viņu un latgaliešu pedagogu izskolotie jaunieši savukārt devās uz Rīgas un citām mūzikas augstskolām, lai pēc studijām atgrieztos dzimtajā pusē jau kā profesionāli mūziķi un dotu savu ieguldījumu Latgales mūzikas dzīves veidošanā. Latgales mūzikas kultūras veidošanās process un tās tālākā izaugsme ir visas Latvijas mūzikas kultūras sastāvdaļa, kas papildina un bagātina latviešu mūzikas daudzveidīgo mantojumu.

MĀKSLA LATGALĒ

Laicīgās mākslas joma Latgalē aizsākās ar portretu glezniecību, jo Latgale jau 18. gs. iekļāvās tajā kultūrvēstures areālā, kuru mēdz dēvēt par “sarmātu pasauli”. Kā interesantākie paraugi Latgales baznīcu gleznu krājumos saglabājušies baznīcu un klosteru dibināšanas iniciatoru jeb fundatoru portreti. Ar primitīvam raksturīgo formu veidojumu, panaivo tiešumu, zināmu ekspresivitāti izceļas M. Rika portrets (Viļānu baznīca), itāliešu cilmes mākslinieka F. Kastaldi gleznotie Konstantīna Ludviķa Plātera un Augustes Plāteres portreti Krāslavas katoļu baznīcā raksturo to parādes portretu tipu, kuru kompozīcija pazīstama no franču meistaru radītajiem paraugiem un kuros var saskatīt rokoko glezniecības atbalsis (eiropēiskais, stilu mākslai raksturīgais). Dadziboga Šostovicka un Evas Justīnas Šostovickas portreti (Aglonas bazilikā) vairāk atspoguļo 17.–18. gs. vietējās portretglezniecības tradīcijas.

20. gs. sākumā, kad Latvijas profesionālā māksla pamatā jau bija izveidojusies, Latgalē tā savdabīgo sociāli politisko apstākļu dēļ vēl tikai sāka veidoties. 19. gs. beigās sevi pieteica atsevišķi novada cilmes profesionālie mākslinieki (G. un A. Lapiņi, A. un P. Kalves), tomēr viņu darbība maz saistīta ar dzimto pusi.

Rēzeknē 1910. gadā tika sarīkota plaša Lauksaimniecības sasniegumu izstāde, kurā iekļāvās atsevišķa tautas mākslas un etnogrāfijas ekspozīcija. Šī izstāde piecdesmito gadu publikācijās tika dēvēta par pirmo novada mākslas skati. Izstāžu darbība novadā sāka aktivizēties 20. gadu sākumā. Rēzeknē savu darbu skati 1921. gadā sarīkoja F. Varslavāns. Īpaši lielu atsaucību tā neguva, tomēr mākslinieka nemierīgais, radošais gars, iespējams, bija tas aktivizējošais faktors, kas rosināja arī citus vairāk vai mazāk profesionālus māksliniekus izstāžu darbībai.

1921. gada 24. martā laikraksts “Jaunō Straume” ziņoja: “Ceturtajos Lieldienu svētkos notiks pirmā Latgales teātra izrāde. Tiks uzvesta Meterlinka

“Māsa Beatrise”. Šai izrādei dekorācijas darināja E. Šveics pēc R. Sutas skicēm, kas nebija nejaušība, jo tai laikā visai aktuāli skanēja doma: “Latgales gara lauki, kas noauguši pārpoļošanas un veco krievu laiku nezālēm, jāpadara auglīgi. Uz Latgali jādodas mūsu kultūrai un mākslai un turp jāmeklē ceļš kultūras darbiniekiem.” (Siliņš J. Daugavpils gleznu izstāde. Latvijas Vēstnesis, Nr. 257) Daugavpili pārnovadu mākslinieki 1922. gadā sarīkoja “Pirmo latviešu mākslas izstādi”. Ar šo gadu viņu loma kultūras aktivitātēs Daugavpili kļuva par noteicošo faktoru.

20. gados Rēzeknes Valsts skolotāju institūtā zīmēšanu, kaligrāfiju un mākslas vēsturi mācīja A. Filka, paralēli darīnot teātrī dekorācijas ļoti nopietniem uzvedumiem, kā R. Blaumaņa “Indrāni”, H. Ibsena “Ziemeļu varoņi”, R. Blaumaņa “Uguni”, Zeltmata “Mērnieku laiki”, Gogoļa “Revidents”. Viņš aktīvi iesaistījās izstāžu darbībā.

F. Varslavāns iesaistījās teātra darbībā gan kā scenogrāfs, gan kā aktieris, mācīja zīmēšanu vietējās skolās, aizrautīgi stāstīja par pasaules mākslu, dzīvoja kā Rīgā, tā Rēzeknē. Aktīvi rīkoja izstādes, apmeklēja pasaules kultūras centrus, kā vēlāk izteicās: “Četras reizes esmu bijis Parīzē, Luvru apmeklējis 365 reizes. Praktiski pazīstu tur katru gleznu.”

Mākslinieks strādāja apbrīnojami daudz un vienmēr meklēja jaunus ceļus. Kopš 1924. gada F. Varslavāns sistemātiski rīkoja savu darbu skates arī Rīgā. Katra izstāde guva visai plašu atspoguļojumu tālaika presē. Gleznojumiem, akvareļiem, ogle zīmējumiem, pasteļiem raksturīgs svaigums, izteiksmīgums, bieži ekstravagance kompozicionālajos meklējumos un, kā vērtē U. Skulme 30. gadu beigās: “Nepiespiestā, vieglā, asprātīgā frančiem un grieķiem radniecīgā pieeja dabai [...]” (Daugava, Nr. 4, 1936)

20. gadu vidū ar neliela izmēra gleznām un rūpīgi izstrādātajām grafikām izstādēs sāka piedalīties Arvīds Zirnis (dzimis Rīgā), kas, mācoties Latvijas Universitātes arhitektūras fakultātē, paralēli nodarbojās ar glezniecību (par savu skolotāju uzskatot F. Varslavānu). Vēlāk strādāja par scenogrāfu Rēzeknes un Daugavpils teātrī. Novada specifika prasīja ļoti daudzus iestudējumus (piemēram, Daugavpils teātris 1931./1932. gada sezonā sarīkoja 125 izrādes). A. Zirnis izstādi daudzveidīgu darīja ar savā lakonismā vizuāli pievilcīgiem dekorāciju metiem Latgales teātru izrādēm.

Ludzā šajos gados arī aktīvi darbojās dažādas cilmes, dažādas konfesio-nālās piederības, dažādas stilistiskās ievirzes, dažādu profesionālo izglītību guvušie mākslinieki. Izstādes parasti tika rīkotas Latgales Kultūras veicināšanas

biedrības zālē, un kā liecina tālaika publikācijas, tās radīja interesi gan skatītājos, gan guva ievēribu periodikā. F. Varslavāns, iesaistījās arī Ludzas mākslas izstāžu darbībā. Pirmā Latgales mākslas un vēsturisku lietu izstāde Ludzā notika 1923. gadā, kurā bez “jaunās straumes” mākslinieka F. Varslavāna ar saviem darbiem piedalījās N. Drapče un A. Znamerovskis.

Izstādēs N. Drapče piedalījās ar liela izmēra reālistiski tvertām Latvijas ainavām, portretiem un žanriskām kompozīcijām, kurās tēloja lauku ļaudis un to dzīves motīvus uz ainavu fona. Kā atzīmēja mākslas zinātnieks J. Siliņš, tieši tāda veida kompozīcijas bijušas mākslinieces radošās darbības stiprā puse. N. Drapčes darbos dominēja tumši zili, zaļi un pelēcīgi toņi, dramatiska, visai skarba kopnoskaņa.

Izstāžu klāstu ar saviem darbiem daudzveidīgu darīja mākslinieks A. Znamerovskis. Skopas ziņas par viņa dzīvi un daiļradi saglabājušās izstāžu apskatos (Latgolas mōkslas un vēsturisku lietu izstōde Ludzā. Zidūns, Nr. 2, 1923) un J. Soikāna esejā “Ludza un tās mākslinieki” (Mākslas kritika un esejas. Toronto, 1983).

Tā kā mākslinieka darbi muzeju fondos nav sastopami (iespējams, tie ir privātkolekcijās), tad daļēju ieskatu mākslinieka daiļradē sniedz M. Apelis savā recenzijā: “Un tur tālāk A. Znamerovska “Latgale”. Savu tik mīļu, tik jums dārgu zemīti ar tās kalniem un lejām, mežiem un laukiem, salām un ūdeņiem jūs to redzat.” A. Znamerovskis strādāja reālistiski impresionistiskā garā, sulīgiem, bieziem otas triepieniem, ekspresīvi liekot spilgtus krāsu toņus. Viņa gleznotās ainavas un klusās dabas patika ludzāniešiem, un tās rotāja daudzu pilsētnieku dzīvokļu sienas.

Izstādēs aktīvi piedalījās grafiķis, grāmatu ilustrators J. Dekšņa. Par A. Tabuleviču saglabājušās ziņas kā par lielisku akvarelisti un zīmētāju. Profesionālo izglītību viņa bija guvusi Pēterburgas Mākslas akadēmijā, ko gan netika pabeigusi. Dzīvodama ar ģimeni Ludzā, zīmēja un gleznoja klusās dabas un ainavas. Kopā ar citiem māksliniekiem A. Tabuleviča savus darbus iekļāva Ludzas izstāžu aprītē.

Vēl akvareļglezniecības tehnikā, tumšā kolorītā, balstītā uz dažādas nokrāsas zilajiem toņiem, strādāja gleznotāja A. Romere. Skatēs piedalījās ar liela izmēra (apmēram 2 m) ainavām, klusajām dabām, portretiem (recenzijās minēti darbu nosaukumi “Latgaliete”, “Putni”, “Pie ceļa”, “Galvas skice”, “Puķes”). Gleznojusi arī reliģiska satura gleznas un dāvinājusi novada baznī-

cām. Profesionālās iemaņas, iespējams, guvusi Lietuvā. Ir ziņas, ka māksliniece 30. gados savu darbu skates rīkoja arī Rēzeknē.

Tālaika Ludzas mākslas dzīves aprītē iekļāvās krievu akadēmiski reālistiskās glezniecības pārstāvis Mikirovs, kas Pirmā pasaules kara laikā nokļuvis Ludzā, mācīja zīmēšanu Ludzas Valsts krievu ģimnāzijā. Viņš galvenokārt gleznoja svētbildes pareizticīgo baznīcām, arī izteiksmīgus portretus un ainavas. Mikirovs vadīja mākslas kursus, kas pāris reizi nedēļā notika krievu ģimnāzijas telpās. Kursi bija domāti pieaugušajiem, bet tos apmeklēja arī bērni, tostarp arī J. Soikāns.

A. Gūdeli-Gudļevski var uzskatīt par pirmo profesionālo izglītību guvušo mākslinieku, kura dzīve, radošā un pedagoģiskā darbība bija pilnībā saistīta ar viņa dzimto novadu — Latgali. Pirmās iemaņas viņa vadībā savā laikā guva L. Tomašickis, V. Kalvāns, J. Gorbunovs, J. Soikāns, P. Kravcovs u. c.

20. gados dramatiskie pulciņi skolās aktīvi iestudēja lugas. A. Gūdeļa-Gudļevska viena no radošās darbības jomām bija arī scenogrāfija. Mākslinieks gleznoja liela izmēra skatuves dekorācijas, iesaistīja šajā darbā audzēkņus un pat uzticēja viņiem strādāt patstāvīgi, kas jaunažiem cilvēkiem bija ļoti laba skola.

L. Tomašickis, jau būdams Mākslas akadēmijas students, piedalījās ar saviem darbiem audzēkņu rīkotajās izstādēs, tostarp arī skatē, ko ar savu klātbūtni pagodināja Rainis (uzdāvināja Rainim Dantes skulpturālo portretu). Šī sadarbība turpinājās arī turpmāk. 1931. gadā Ludzas ģimnāzijā savu darbu izstādi sarīkoja L. Tomašickis un V. Kalvāns — jau kā Mākslas akadēmijas studenti.

E. Ego (Stanislavs Belkovskis) 20. gadu periodikā visai aktīvi apcerēja novada mākslas dzīves problēmas un asi kritizēja viņam nepieņemamas metodes un stilistiku. Autors kaismīgi, precīzi lietojot vārdu, presē burtiski cīnījās par mākslas augstu profesionalitāti.

Sakarā ar F. Varslavāna aktīvo izstāžu darbību Rīgā (sākot ar 1922) presē izvērtās visai interesanta domu apmaiņa, kādai vajadzētu būt novada glezniecībai, jo mākslinieks sevi drosmīgi un visai atraktīvi pieteica kā “Latgales gleznotāju”. Savu viedokli jau iepriekš bija pauduši un arī pauda vairāki, vēlāk ievērojami Latvijas mākslas un kultūras darbinieki.

Viens no F. Varslavāna izvirzītajiem darbības mērķiem — tuvināt novada skatītāju mākslai. Tam veltīti viņa apcerējumi par mākslu, kuri saista ar savu skaidro domu, poētisko stilu, zināšanām mākslas vēsturē. Mākslinieks lasītājam

piedāvāja savas pārdomas par dažādiem laikmetiem, stiliem, virzieniem, liekot pievērst uzmanību, viņaprāt, būtiskām problēmām.

20. gadu nogalē novada inteliģences aprindās bija izkristalizējusies atziņa, par kuru savā rakstā “Tauta bez mākslas” informēja A. Silovs: “1929. gada pavasarī Latgales ārpusklases un izglītības kongresā delegāti vienbalsīgi lēma: “Latgales mākslas institūtu ar skaņu mākslas (konservatorijas), skatuves mākslas un lietišķās mākslas nodaļām par nepieciešami vajadzīgu Rēzeknē,” jo “[..] atstāt pusmiljonu tautu Latgalē bez nopietnas mākslas iestādes, mūzikas, dziesmas druvā nav pieļaujams, jo ar to ir nodarīta liela pārestība tautas kultūrālajām vajadzībām”.” (Sylovs A. Tauta bez mōkslas. Latgolas Vōrds, Nr. 38, 1929)

Rēzekne 30. gados ieguva nozīmīga novada kultūras centra statusu, ko sekmēja vairāk nekā divdesmit dažādu pakāpju mācību iestāžu, teātris, Tautas konservatorija, Tēlotājas mākslas studija, kurā savas pirmās iemaņas mākslā guva arī P. Gludāns. Rēzeknē, Valsts skolotāju institūta telpās 1933. gadā V. Kalvāns kopā ar L. Tomašicki sarīkoja savu darbu izstādi. Viņus uzaicinājis F. Varslavāns, kurš ciemojoties pie A. Gūdeļa-Gudļevska, iepazinās ar jauniešiem autoriem un viņu darbiem.

1935. gadā sarīkotā V. Kalvāna darbu izstāde Rēzeknē jau guva atsauksmi presē. Sākot ar 1935. gada nogali, mākslinieks piedalījās vairākās Kultūras fonda mākslas izstādēs. Viņa darbus pamanīja pazīstami tālaika mākslas izstāžu recenzenti.

Rēzeknes māksliniekiem īpaši izstādēm bagāts bija 1936. gads. Jau 16. februārī Latgales mākslinieku darbu skate tika atklāta Ludzā un tās uzdevums bija veicināt mākslas izpratni dzimtenē un pašiem māksliniekiem ne tikai reprezentēt savu novadu, bet arī uzturēt ar to kontaktus, smelties savam darbam jaunus ierosinājumus. Šajā izstādē ar darbiem piedalījās A. Egle, A. Zirnis, L. Tomašickis un F. Varslavāns, kuri veidoja Rēzeknes mākslinieku kopas pamatkodolu.

A. Egle Rēzeknē atgriezās 1932. gadā. Mākslas akadēmijā beidzis V. Purviša Dabasskatu meistardarbnīcu ar gleznu “Latgales mazpilsēta”. Latgali dziļi izjustu un izprastu ieraugām A. Egles darbos. Mākslinieki V. Kalvāns un A. Egle šajā periodā gleznoja radniecīgus motīvus — novada dabas skatus, mazpilsētas ainavas ar gleznaini izvietotām mājiņām, klusus zaļumos sliksstošus pagalmiņus, ļaudis iegrimušus savās ikdienas gaitās, tirgus ainas. A. Egle visu to gleznoja siltos, piesātinātos tumšos toņos ar spilgtiem atsevišķas krāsas triepie-

niem. V. Kalvāns cienīja bālāku, it kā apputekšnotu kolorītu. Kā viens, tā otrs daudz gleznoja portretus, klusās dabas. Izstādē skatītājam piedāvāja ļoti plašu gleznu klāstu.

Izstādē nozīmīgs darbu klāsts ietilpa L. Tomašicka ekspozīcijā un demonstrēja mākslinieka radošās darbības plašo diapazonu. Autoru interesēja Latgales ainavas, Vecrīgas skati un skulpturālie portreti.

L. Tomašickis, būdams students, izpelnījās atzinību arī kā monomentālists. 1930. gadā Ludzā tika atklāts mākslinieka veidotais pilsētas 750. gadadienai veltītais piemineklis. 1934. gadā Rēzeknes Atbrīvošanas pieminekļa konkursā L. Tomašickis saņēma pirmo godalgu par darbu ar devīzi "Māras zeme".

Gleznu un grafiku izstāde Rēzeknē Latviešu biedrības Tautas pils telpās notika tā paša gada 26. maijā, kurā piedalījās iepriekš minētie mākslinieki, ekspozīciju pamainot un to papildinot ar jauniem darbiem.

Plašāku un daudzveidīgāku, kā iepriekš glezniecības klāstu piedāvāja F. Varslavāns. V. Kalvāns šajā daiļrades periodā vairāk uzmanības veltīja dabas skatiem un lauku atainojumam, F. Varslavānu saistīja cilvēka tēls un tā raksturojums. A. Egle vienlīdz ieinteresēti gleznoja gan ainavas, gan portretus, gan žanriskās kompozīcijas.

L. Tomašickis savu Ludzas darbu klāstu bija papildinājis ar vairāk nekā 30 grafikas lapām. A. Zirnis eksponēja 20 dažādus dekorācijas metus galvenokārt no Raiņa lugas "Spēlēju, dancoju!". Izstāde, spriežot pēc darbu nosaukumiem un aprakstiem, bija daudzveidīga, interesanta ar nopietni pārdomātu ekspozīciju gan mākslas veidu, gan žanru ziņā un vērā ņemamā profesionālā līmenī, kas deva pārliecību, ka mākslas darbu izstāde, kas pēdējā laikā izveidojusies par Latgales ceļojošo izstādi, gūs panākumus.

30. gadu vidū Rēzeknē uz pastāvīgu dzīvi apmetās F. Varslavāns, turpinot gan aktīvi piedalīties izstādēs Rīgā. Rēzeknes pilsētas valde piešķīra nelielu zemes gabalu un ar aizdevuma palīdzību 1935. gadā viņš uzcēla māju un darbnīcu. Tā kļuva par Rēzeknes mākslinieku kopas biedru sanākšanas vietu, kur tika runāts par mākslu, par mākslinieka sūtību, mērķiem un uzdevumiem Latgales laukos, par attieksmi pret glezniecību vispār. F. Varslavāns un ne tikai viņš uzskatīja, ka latgalieša pasaules uzskatā dziļas pēdas atstājis katolicisms, kas visur liek meklēt vienkāršību un askēzi. F. Varslavāns uzskatīja, ka māksliniekam, tāpat kā sportistam, jānorūda sevi tā, lai arvien katrā laikā viņš varētu strādāt. Tam neapšaubāmi piekrita visi Rēzeknes kopas mākslinieki, par ko liecināja apjomīgais darbu klāsts viņu rīkotajās izstādēs. Apmeties Rēzeknē

viņš, tāpat kā pārējie kopas mākslinieki, vēlējās savos darbos izcelt “īpatnējo latgalisko, rādot latgaliešu garīgo seju un dzimtenes skaistumu mākslā (Varslavāns Fr. izstodes Reigā “Jaunā straume” 1925.08.11.), ar to liekot saprast arī citiem savas puses specifiskās tieksmes, garīgās prasības”.

Nav izdevies uziet ziņas par Rēzeknes mākslinieku kopas darbību 1937. gadā. Šajā laikā V. Kalvāns dienēja 9. Rēzeknes kājnieku pulkā. Viņa vietā Valsts skolotāju institūtā strādāja J. Viļumainis. Apcerot J. Viļumaiņa dzīvi un radošo darbību, mākslas zinātniece S. Cielava atzīmē: “Te radušās arī dažas jaunas iezīmes viņa glezniecībā. Arvien vairāk parādījās kompozīcijas ar izteiksmīgu dabas, cilvēka dzīves un viņa darba apvienojumu.” (Cielava S. Jūlijs Viļumainis. Rīga, 1981) Šo vērtējumu var attiecināt uz visiem mākslinieku kopas dalībniekiem. Tāpat nav izdevies uziet ziņas, vai J. Viļumainis piedalījās kādā no šeit rīkotajām izstādēm, kaut Latgale viņu bija saistījusi jau agrāk (1932. un 1933. gadā mākslinieks kopā ar studiju biedru Nikolaju Breikšu, kas vēlāk iesaistījās Rēzeknes mākslinieku kopas darbībā, vasarās gleznoja Viļakas pusē). Kā Rēzeknes, tā Latgales motīvi viņa darbos ieskanējās ne vienreiz vien.

1938. gada maijā Rēzeknes Tautas pils telpās F. Varslavāns, A. Egle, V. Kalvāns, L. Tomašickis, A. Zirnis, A. Švedrevics, J. Gailis aicināja uz savu darbu izstādes atklāšanu. Janis Gailis pēc V. Purviša Dabasskatu meistardarbnīcas beigšanas (1932) ar diplomdarbu “Pie jūras. Labrags”, Rēzeknē uz patstāvīgu dzīvi apmeties, strādāja Rēzeknes Valsts komercskolā, lasīja lekcijas Tautas universitātes Tēlotājas mākslas fakultātē un turpināja aizrautīgi gleznot monumentālus jūras un ostu skatus, sākumā ekspresīvi raibus, vēlāk saglabājot tonālo viengabalainību. Ar laiku viņa darbu klāstā nozīmīgu vietu ieņēma Rēzeknes un tās apkārtnes ainava. J. Gailis bija viens no Rēzeknes kopas redzamākajiem māksliniekiem un ienesa kopējā ekspozīcijā ekspresīvi dinamisku spriegumu un krāsu bagātīgumu dabas tēla interpretācijā.

Alfreds Švedrevics (1887–?) dzimis rīdzinieks, divus semestrus mācījies krievu mākslinieka V. Maškova darbnīcā Maskavā, pēc tam 1935. gadā pabeidzis Latvijas mākslas akadēmijas R. Zariņa grafikas meistardarbnīcu, darināja vairāk gan reklāmas plakātus, sadarbojās ar žurnālu izdevniecībām, mācīja zīmēšanu un Rēzeknes mākslinieku kopas rīkotajās izstādēs piedalījās ar grafikas lapām un akvareļiem. Praktiski šajā izstādē visi autori, izņemot A. Zirni un F. Varslavānu, pārstāvēja Latvijas Valsts Mākslas akadēmijas apmācību sistēmu glezniecībā, grafikā, tēlniecībā.

Rēzeknes mākslinieku kopas 5. gleznu izstāde notika Rēzeknē 1939. gada

maijā, un tajā, bez jau iepriekš minētajiem māksliniekiem, piedalījās vēl J. Kalnbērziņš, A. Naišloss, V. Djakonovs.

Arkādijs Naišloss (1903–1951) dzimis Grīvas miestā amatnieka ģimenē, profesionālo izglītību guvis Kazaņas mākslas skolā, kādu laiku mācījies Valsts mākslas akadēmijā, kuru gan nav pabeidzis, strādāja ebreju ģimnāzijā un izstādēs piedalījās ar ainavu gleznojumiem tumšos, piesātinātos toņos.

Vasilijs Djakonovs profesionālo izglītību bija guvis Penzas mākslas skolā. Zīmēšanu mācīja Rēzeknes krievu ģimnāzijā un izstādes kuplināja ar reālistiski traktētiem portretiem. Kā A. Naišloss, tā V. Djakonovs savos darbos dzīves norises atainoja detalizēti un precīzi, bez lielāka vispārinājuma.

Nav ziņu par mākslinieku J. Kalnbērziņu.

Ir zināms arī par F. Varslavāna, A. Egles un V. Kalvāna devumu sakrālās glezniecības jomā. 1935. gada 19. septembrī izdevumā "Jaunais Vārds" var izlasīt ziņu, ka "F. Varslavāns uz Rēzeknes Sarkanā krusta slimnīcas kapličas loga darinājis gleznu" un ka tā ar saviem izmēriem 5,5 x 2,2 m ir vislielākā stikla glezna visā Latvijā (diemžēl, darbs nav saglabājies). A. Egle 1938. gadā dāvināja jaunuzceltajai Rēzeknes Svētās Trīsvienības evaņģēliski luteriskajai baznīcai liela izmēra altārgleznu "Glābiet, slikstam!", kura, baznīcu izpostot pēc Otrā pasaules kara, līdz pat 2002. gadam tika uzskatīta par pazudušu. Tagad glezna pēc restaurācijas darbu veikšanas atkal ir ieņēmusi sev paredzēto vietu baznīcas altāra daļā. V. Kalvāns gleznojis svētbildes arī Latgales lauku baznīcām.

Par nozīmīgu notikumu izvērtās 1940. gada sākumā sarīkotā Rēzeknes mākslinieku kopas 6. izstāde, kurai uzmanību pievērša Latvijā pazīstami mākslas kritiķi un tā guva atspoguļojumu republikas periodikā.

Kopumā izstāde parādīja, ka Rēzeknes kopas mākslinieki ir vērā ņemama parādība Latvijas mākslas dzīvē, jo, bāzējoties uz Mākslas akadēmijā apgūto profesionalitāti, atraduši savas īpatnējās nianšes dzimtā novada dabas un dzīves tēlojumā, katrs būdams vairāk vai mazāk savdabīgs savā rokrakstā un stilistikā. Recenzējot izstādi, J. Bīne kā vienotāju motīvu Latgales atainojumā minēja zināmu heroisku kopnoskaņojumu un līdzīgo izglītību, piebilstot gan, ka pagaidām grūti runāt par kādu noteiktāku Rēzeknes skolas stilistisko ievirzi, kā šķērsli saskatot vēl nenoskaidroto vispārējo Latgales kultūras mērķtiecību, kā arī mākslinieku dažādo izcelšanos vai pat konfesijālo piederību, izsakot cerību, ka ar laiku tas viss nonivelēsies un ļaus šiem jaunajiem censoņiem saslēgties vēl ciešākā idejiskā vienībā. (B = nc, Rēzeknes Mākslinieku kopa, Raksti un Māksla, 1940. Nr. 2.

Ļoti nozīmīga un plaša izvērtās visas Latgales mākslinieku darbu izstāde Daugavpilī 1940. gadā Dziesmu svētku laikā, kurā ar plašu ekspozīciju piedalījās arī Daugavpils mākslinieki, jo jau bija izveidojušies zināma izstāžu darba pieredze.

Kā liecina rakstu avoti, 1939. gadā no 29. janvāra līdz 12. februārim Daugavpils pilsētas valdes namā notika jau 4. kopīgā Daugavpils latviešu mākslinieku izstāde, kurā ar 115 darbiem piedalījās 16 autori.

Kā 20., tā arī 30. gadu nogalē Daugavpils mākslas dzīvē iesaistījās pārnovadu mākslinieki, kurus ilgāku vai īsāku laiku dzīves ceļi un darba gaitas bija sasaistījušas ar Latgali. Izstādes tika rīkotas, atsaucoties uz K. Ulmaņa "Draudzīgo aicinājumu".

Viens no aktīvākajiem mākslas izstāžu dalībniekiem bija J. Kalniņš. Māksliniecisko izglītību guvis Blūma zīmēšanas skolā, Rīgas un Penzas mākslas skolā un J. Madernieka privātsudijā. Kā mākslinieku biedrības "Zaļā vārna" biedrs izstādēs sācis piedalīties kopš 1928. gada. Daugavpils publikai bija pazīstams kā virtuozs akvarelists, gleznotājs un tēlnieks. Trimdas ceļi aizveda J. Kalniņu uz Vāciju, bet 1949. gadā uz Austrāliju, Melburnu, kur 1987. gadā viņa mūžs noslēdzās.

Vidzemnieks J. Induss, kurš trīsdesmito gadu nogalē dzīvoja un darbojās Daugavpilī, izstādēs parasti piedalījies ar daudzveidīgu darbu klāstu — eļļas tehnikā gleznotām ainavām, bet klusajām dabām, visbiežāk ziedu gleznojumiem, mākslinieks izvēlējies pasteli vai akvareli. Pēc Otrā pasaules kara dzīvoja Upsalā, Zviedrijā.

O. Kalējs ir viens no tiem Daugavpils māksliniekiem, kuriem Latgale (Bērzgale) bija dzimtā puse. Beidzis V. Purviša Dabasskatu glezniecības meistardarbnīcu, Daugavpils mākslā ienesa Purviša skolas tradīcijas. Savā daiļradē galvenokārt ainavists, kas tēlojis vispārināti apgarotu konkrētu Latgales dabu, bet citreiz pieteicis sevi arī klusās dabas žanrā.

P. Smagiņš padarīja izstādes daudzveidīgākas ar vēstures tematikai veltītiem darbiem, žanriskām kompozīcijām, ainavām, portretiem un darinājis arī virkni ekslibru.

Paralēli Jūrmalas tēlojumiem atsevišķās kompozīcijās pievērsdamās arī vietējiem motīviem, vidzemniece E. Bērziņa, kura beigusi Latvijas Mākslas akadēmijas R. Zariņa Grafikas meistardarbnīcu un izglītību papildinājusi Beļģijā, Daugavpils mākslinieku izstādes kuplināja ar sangīnas zīmējumiem un estampa tehnikās darinātiem darbiem (oforts, asējums, linogriezums).

Grafiķe M. Induss-Muceniece, beigusi Latvijas Mākslas akadēmijas

R. Zariņa Grafikas meistardarbnīcu, izglītību papildinājusi Antverpenes Mākslas institūtā, iepazinusi Francijas, Itālijas un Anglijas mākslas darbu krātuves, ārēmēs sarīkojusi arī savu darbu skates, Daugavpili strādāja par skolotāju un iesaistījās izstāžu darbībā. Māksliniece emigrēja uz Zviedriju, dzīvoja Upsalā.

A. Dzenis, strādājot Daugavpils teātrī kā galvenais dekorators, darināja māksliniecisko ietēru izrādēm un arī izstādes kuplināja galvenokārt ar izrāžu dekorāciju metiem. Teātrī vēl strādāja T. N. Gavare, kas beigusi Latvijas Mākslas akadēmiju kā scenogrāfiste, J. Kugas audzēkne, izstādēs piedalījās arī ar dekorāciju metiem, paretam pievēršoties vēsturiskajai tematikai, ziedu gleznojumiem un ainavai. Koknesietis J. Liepiņš, būdams Latvijas armijas virsnieks, savā glezniecībā pievērsies Daugavpils cietokšņa tēmai un izkopis pilsētas ainavas žanru. L. Bergs-Strute galvenokārt gleznoja portretus, bet A. Briedis zīmēja nelielus grafiskus darbus un akvareļus.

Košāku un krāšņāku ainavu piedāvāja S. Grinberga-Cimmermane, roman-tiskāku, smalkāk niansētu L. Knospiņš, kas bija pazīstams arī ar žanriskām kompozīcijām un portretiem. Līdzās tēlotājam mākslai izstādēs savus darbus rādīja arī lietišķās mākslas pārstāvji F. Stepe, L. Stepe, L. Veisbarte.

Šajā laikā Daugavpili izkristalizējās doma par vienotas Latgales māksli-nieku kopas izveidi. Tik daudzsoļi sāktajām mākslinieku aktivitātēm novada mākslas attīstībā punktu pielika okupācija. Mākslinieki gan turpināja darbo-ties, un 1940. gada 15. oktobra avīze “Padomju Latvija” ziņoja, “[..] ka (tagad jau) Latvijas PSR tēlotāju mākslas biedrības Rēzeknes nodaļa apvieno 10 vie-tējos māksliniekus un ka Rēzeknes mākslinieki nolēmuši organizēt darba tautai priekšlasījumu ciklu par mākslu.” Kā šīs nodaļas vadītāji minēti A. Naiš-loss, V. Kalvāns un J. Gailis.

Nav izdevies atrast ziņas par izstādēm Rēzeknē 1941.–1945. gadā, lai arī laikabiedri liecina, ka mākslinieki strādāja ļoti aktīvi un pilsētā rīkoja savu darbu skates. 1944. gadā V. Kalvāns, A. Egle, J. Gailis un N. Breikšs sarīkoja savu darbu izstādi Rīgā, turpinot dēvēties par Rēzeknes mākslinieku kopu. N. Breikšs Rēzeknē darbojās, sākot no 30. gadu nogales.

1958. gada decembrī Rīga tika sarīkota Latgales kultūras nedēļa. “Latgale savu mākslu parādīja ļoti bagātu, savdabīgu un dziļi tautisku, parādīja, ko tā krājusi un saglabājusi gadu desmitos”, rakstīja presē. Kā viens no centrālajiem pasākumiem bija novada mākslas izstāde, kur līdzās skanīgajam tautas meis-taru sniegunam nozīmīgu vietu ieņēma tēlotāja māksla — glezniecība, gra-fika, tēlniecība — praktiski pirmo reizi kopā likts Latgalē dzimušu, radoši

strādājošu, kā arī novadā iedvesmu smeļošu autoru darbu klāsts. Ar īpašu vērību izcēlās podniecības ekspozīcija. Latgales keramikas sākotne meklējama ne tikai ļoti senos etnogrāfiskos, bet arī arheoloģiskajos slāņos. Līdz ar rūpniecības attīstību izzuda māla trauku īpatsvars citu novadu saimniecībās. Latgalē ekonomiskās situācijas savdabība saglabāja mājamatnieku ražojumu lomu daudz ilgāk. 20. gs. sākumā meistari pievērsās arī dekoratīvajai podniecībai. No saimniecības traukiem, to formām un rotājumiem izauga grezni darinājumi. Tā kā novada podnieki izmantoja sauso glazūru un apdedzināšanu veica vaļējos cepļos, tad neatkārtojamo toņu nianšu panākšanā liela loma bija ugunij, dūmiem, tvaikiem, arī nejaušībai. Zemglazūras gleznojumos dominēja augu valsts motīvi.

Savus darbus podnieki realizēja tirgū, kas kalpoja arī pieredzes apmaiņai. Keramikā attīstījās vēsturiski izveidojušos centros, kur pamatā amatu dēls apguva pie tēva vai tuvākā kaimiņa. Plaši pazīstami bija Silajāņu podnieku darinājumi. Trīsdesmitajos gados keramiķi sāka piedalīties izstādēs. Vispāratzītu autoritāti guva konkrētas spilgtas personības, kuras radīja un pilnveidoja stilu. Tā A. Paulāna darbība noteica vāžu, svečturu formu, rotājumu tālāku attīstību visā novadā. A. Paulāns bija nepārspējams sīkplastikas meistars, kura talants šo pēc būtības rotaļlietu pārvērta par mākslas darbu. P. Vilcāns deva ievirzi ļoti precīza, smalka skrāpētā raksta, virtuozī izsvartu siluetu tapšanai. 1937. gadā Vispasaules mākslas un tehnikas izstādē Parīzē abu šo keramiķu meistarība tika novērtēta ar zelta medaļām, A. un P. Riuču, S. Kalves — ar sudraba.

Bez jau minētā Silajāņu centra ar spilgtu un dekoratīvu keramiku un tādiem meistariem kā A. Paulāns, P. Vilcāns, J. Backāns, O. Kondrovs, P. un A. Riuči, A. Ušpelis, S. Kalve, J. Kaļva, P. Čerņavskis un citiem dziļu savdabību un senāko tehnoloģiju līdz pat mūsu dienām atnesa A. Melderis, Ā. Kāpostiņš, kurus pazīstam arī kā Pušas keramikas pārstāvjus. Ludzas pusē salīdzinoši smagnējās formās, atturīgos tumšos toņos strādāja Ruskūļu, Diegļu, Šmulānu dzimta. A. Šmulāns bija arī neparastu, drastisku velniņu meistars. Tāpat daudzās citās Latgales vietās strādāja savdabīgi keramiķi.

Latgales kultūras nedēļas skate Rīgā, kurā jo kupli bija pārstāvēta novada podniecība, vēlreiz apliecināja tās augstās estētiskās kvalitātes. A. Paulānam un P. Vilcānam tika piešķirts LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka goda nosaukums, abi meistari lika uzņemti Mākslinieku savienībā kā pirmie tautas mākslas pārstāvji. P. Čerņavskim tika pasniegts Latvijas PSR Augstākās padomes Goda raksts.

Pārējo lietišķās mākslas nozaru vidū vadošo vietu ieņēma tekstils.

Daudzveidīga bija glezniecības ekspozīcija. Tās pamatkodolu veidoja F. Varslavāna dažādu periodu, kā arī A. Egles, V. Kalvāna un citu autoru darbi. Iezīmējās jauna tematiskā līnija, saistīta ar vērienīgas celtniecības atainojumu, kas kļuva par noteicošo mākslinieka turpmākajā daiļradē. Ar atsevišķiem darbiem sevi talantīgi pieteica tolaik vēl pavisam jaunie mākslinieki A. Stankevičs, un J. Piņoznis (J. Piņoznis bija kataloga vāka, izstādes plakāta un ielūguma autors).

Ne tik plaši tika parādīta tēlniecība un grafika. Tēlniecību pārstāvēja Latgalē dzimušais, bet praktiski lietuviešu kultūrā organiski iesaistītais R. Antiņš (Antinis) un jaunā autore V. Zeile. Viena no plašākajām ekspozīcijām šai daļā bija L. Tomašickim.

Kā izstādes īpatnējākais grafiķis tika atzīmēts J. Delveris. Citu novadu mākslinieku vidū, kuri savos darbos atainoja Latgali, ievēribu izpelnījās N. Petraškeviča akvareļi, E. Henišas divkrāsu zīmējumi, R. Rikmaņa ainavas un T. Graša kompozīcija "Latgales keramiķi".

Izstādes katalogs vērtējams kā nopietns mēģinājums apzināt visus ar novadu saistītos māksliniekus. Tā autors, arī Latgales kultūras nedēļas mākslas izstādes viens no galvenajiem organizētājiem, mākslas zinātnieks J. Pujāts par darbību šai jomā toreiz tika apbalvots ar LPSR Augstākās padomes Goda rakstu. J. Pujāts praktiski visu savu mūžu palika dedzīgs novada mākslas apzinātājs, propagandētājs, mākslas dzīves aktīvs līdzveidotājs. Izstādes labāko darbu reprodukcijas tika izdotas un sakārtotas mapē.

Uz šī viļņa 1959. gadā Rēzeknē tika atvērta muzejs un Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas filiāle ar mākslas keramikas un dekoratīvas noformēšanas nodaļām. Līdz ar skolas izveidošanu atsākās sistemātiska izstāžu rīkošana. Filiāles vadītājs J. Unda 60. gadu sākumā mērķtiecīgi pievērsās akvareļglezniecībai, viņa pamatžanrs bija ainava, kaut arī tapuši darbi klusās dabas un portretu jomā. Izstādēs sāka piedalīties tai laikā topošie mākslinieki — P. Gleizdāns, J. Kūkojs, Ģ. Zeile un citi. Skolas pedagogi un audzēkņi iesaistījās pilsētas, novada kultūras, mākslas dzīves rosināšanā, veidošanā.

Tālaika izstāžu katalogos sastopam arī M. Krastiņš, J. Gribustes, O. Rumbas, S. Linartes un citu autoru vārdu. Savu darbu skates novadā rīkoja arī V. Kalvāns, S. Kreics (noorganizēja pilsētas skolām mākslas darbu dāvinājumu), J. Piņoznis, V. Zeile, A. Stankevičs.

Kopš 40. gadu beigām par savu dzīves un darba vietu Rēzekni izraudzījās

A. Beketovs. Viņš lepojās ar to, ka ir mācījies Augstākajās mākslinieciski tehniskajās darbnīcās (VHUTEMAS, Krievijā) pie tāda izcila mākslinieka kā K. Petrovs-Vodkins. Mākslinieks strādājis gan skolās, gan vadījis studiju Kultūras namā. Viņu par savu skolotāju var uzskatīt ne viens vien rēzeknietis. Izstādēs piedalījās ar visai neparastu glezniecību — gaišu, izturētu tonalitātē, smalki nianšētu (Latgales kultūrvēstures muzejam ir uzdāvinājis ļoti daudzus darbus).

Daugavpilī profesionālie mākslinieki, pilsētas vadības aicināti, darbu sāka 60. gadu vidū — kolektīvi veica atsevišķu iestāžu un uzņēmumu kompleksos noformējumus, izveidoja muzejā mākslas nodaļu, panāca to, ka pilsētai ir galvenais mākslinieks, rīkoja izstādes novadā, republikā, Lietuvā.

1975. gadā, apvienojoties Rēzeknes un Daugavpils mākslinieku grupām, tika izveidota LPSR Mākslinieku savienības Daugavpils organizācija. Aktīvi darbojās gleznotājs, Daugavpils organizācijas pirmais valdes priekšsēdētājs K. Dobrājs, mākslinieki A. Auziņa, U. Auziņš, I. Dobrāja, M. Kluša, M. Stumbris un citi, kuri savu tālāko radošo darbību saistīja ar citiem novadiem. Daugavpilij uzticīgs palika tēlnieks I. Folkmanis. Viņa monumentālās tēlniecības darbi ir ievilkuši pilsētas veidolā paliekošus vaibstus. Tēlniecības jomā vēl šodien strādā V. Ivanovs, J. Volkova. Daudziem sabiedriskiem interjeriem skanīgumu piešķīra L. Safronovas krāšņās vitrāžas (arī Rēzeknes Jēzus Sirds katedrālē tās rada īpašu noskaņu).

1982. gadā, apvienojoties visiem Austrumlatvijā dzīvojošajiem māksliniekiem, Daugavpils organizācija tapa par LPSR Mākslinieku savienības Latgales organizāciju. Tās administratīvais centrs pārvietojās uz Rēzekni, jo bija izveidojušies priekšnosacījumi, kas veicināja mākslas dzīvi pilsētā — Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskola, kas 1980. gadā bija ieguvusi plašas telpas, kurās varēja rīkot un arī tika rīkotas izstādes (arī republikā pazīstamu mākslinieku kā I. un G. Kroļļu, P. Martinsona, J. Pīgožņa, M. Poļa, I. Zariņa u. c.) jaunatvērtā bērnu mākslas skola, pilsētas vadības atbalsts (mākslinieku darbnīcas u. tml.). Par valdes priekšsēdētāju kļuva O. Zvejsalnieks, kura vadībā MS LO izvērsa aktīvu darbību gan nostiprinot materiāli tehnisko bāzi (MF salons — 1984. g., MF kombināta “Māksla” iecirknis — 1987. g.), gan rīkojot izstādes un citas ar mākslu saistītās aktivitātes, gan vienojot un rosinot visus novadā dzīvojošos māksliniekus, kuriem bija ko piedāvāt skatītājiem.

Par nozīmīgu notikumu izvērtās keramikas izstāde Maskavā 1982. gada rudenī, kura bija iekļauta Starptautiskās mākslas kritiķu asociācijas simpozijā. Ekspozīciju veidoja 72 autori ar 2000 darbu, aptverot visu nozīmīgāko novada

keramikā no vissenākajiem laikiem (muzeju fondi) līdz 80. gadiem. Jau sākot ar 1980. gadu, kad Rēzeknē bija sarīkota I Vissavienības nozīmes tautas daiļamata diena, kas izvērtās par plašiem tautas mākslas svētkiem, Latgales keramikas dienas notiek katru pavasari Mākslas dienu ietvaros, aptverot visu novadu, aizejot pat pāri tā robežām ar savām daudzajām izstādēm, tautas mūzikas koncertiem un citiem pasākumiem, variējoties un mainoties nav zaudējusi savu aktualitāti arī mūsdienās.

Tā kā 60. gados podnieku aktivitātes tika pieklusinātas, tad 1975. gada PSKP CK lēmums par tautas mākslas attīstību (J. Pujāta talantīgi interpretēts) deva zināmus impulsus senā amata atdzimšanai. Kā Rēzeknē, tā Daugavpilī izveidojās keramikas studijas, kas ieguva Tautas studiju statusu.

Par gada nozīmīgāko devumu Mākslinieku savienība, sākot ar 1981. gadu, keramiķiem piešķīra A. Paulāna medaļu un diplomu (autors J. Pigoznis).

80. gados mākslas aktivitātes novadā izcēlās ar īpašu rosību, tika rīkotas vērienīgas izstādes gan novadā, gan citās Latvijas pilsētās, gan rasti ceļi parādīt sevi pasaulei. 1982. gada ziemā MS LO Rīgā Mākslinieku namā sarīkoja organizācijas biedru darbu izstādi (25 autori).

Latgales organizācijas radošo seju raksturoja liela daudzpusība. Tā apvienoja sevi dažādu paaudžu māksliniekus ar spilgtiem individuāliem rokrakstiem visos tradicionālajos mākslas veidos. Bez jau minētajiem Daugavpils māksliniekiem lielu ieguldījumu savas puses mākslas kultūras izveidē deva Līvānu mākslinieki A. Rotčenkova, I. Lāce, D. Gudovskis, M. Dubiņina. Madonas pusē strādāja akvarelists Ē. Caune, grafiķe V. Mālniece.

Rēzeknes mākslinieki savā daiļradē apliecināja augstu meistarību un prasmi. Lakonismu formu valodā, piesātinātību krāsās savam pasaules redzējumam deva O. Zvejsalnieks. Pie skatītāja asociatīvās domāšanas vērsās H. Kuzmina. Jaunas nianšes pazīstamajā atklāja J. Unda. Tonāli daudzveidīgu pasauli skatīja E. Paura, V. Pauris. Grafiku par savu tehniku uzskatīja P. Gleizdāns, J. Briedis, P. Ostapcevs. Uzticību tautas koka mākslas tradīcijām savdabīgā interpretācijā saglabāja A. Rancāns. Tēlniece M. Kalniņa materiālā un formās meklēja dziļu cilvēcību. Dekoratīvi interesanti savus darbus risināja tekstilnieces A. Pētersone, I. Linarte.

Ar MS LO radošo seju Rēzeknes pilsētas skatītāji un viesi varēja iepazīties pilsētas septiņsimtgadei veltītajā vērienīgajā izstādē RLMV izstāžu zālē, kurā piedalījās ne tikai pašmāju mākslinieki, bet arī viesi. (Mākslinieks A. Stankevičs bija scenogrāfs pilskalnā rīkotajam krāšņajam jubilejas uzvedumam.) Šajā pašā

gadā tika sarīkota izstāde Polijā. Tajā tika eksponēti vairāki simti dažādu keramikas mākslas paraugu. 1986. gada Brēmenes pilsētas rātsnamā bija skatāma Latgales keramikas un akvareļu izstāde.

1989. gadā Latgales mākslinieku organizācija sarīkoja vērienīgu izstādi — “Latgales māksla laiku lokos” Rīgā, viesnīcas “Latvija” Izstāžu zālē. Tajā tika rādīts izcilākais, kas sasniegts Latgales mākslā, sākot no arheoloģijas un etnogrāfijas. Izstāde tika veidota kā veltījums Latgales kultūras nedēļai Rīgā 1958. gadā. Gatavojot izstādi, tika pārlūkoti visi novada muzeju fondi, kā arī muzeju krātuves Rīgā. Izstādes pamatkodolu veidoja — L. Bauļina, M. Bērziņas, O. Jansona, V. Mežbārdes, E. un V. Pauru, V. Zlidņa, M. Zitmaņa, O. Zvejsalnieka gleznas, E. Caunes, V. Paura, J. Undas akvareļi, J. Briēža, P. Gleizdāna, V. Mālnieces, P. Ostapceva grafikas darbi, V. Ivanova, M. Kalniņas, A. Rancāna, E. Volkovas tēlniecības darbi, H. Erba, I. Lāces, A. Rotčenkovas stikla izstrādājumi, I. Linartes, I. Ratnieces tekstildarbi. 30.–50. gadu mākslinieku — J. Beketova, M. Breikša, N. Drapčes, A. Egles, A. Filkas, J. Gaiļa, P. Glaudāna, O. Kalēja, V. Kalvāna, S. Kreica, A. Naišlosa, L. Tomašicka, F. Varslavāna, J. Viļumaiņa, A. Zirņa — daiļrade tika parādīta no muzeju fondiem.

Sakrālās mākslas ieskaņas kopējā ekspozīcijā ienesa Latgalē tik populārie kokā grieztie krucifiksi, kā arī P. Orinska Aglonas bazilikas altārdaļas fotogrāfijas (arī atjaunojamā pieminekļa “Vienoti Latvijai” fotomontāža). 18. gs. portretu glezniecību raksturoja novada baznīcu fundatoru portreti.

Tradicionāli izstādes kopainā iekļāvās Latgales keramika, kopā ar fotomākslinieka J. Krieviņa podniecības pamatlicēju fotogrāfijām.

Aizvadītie atmodas un valsts neatkarības gadi visās mākslas nozarēs Latgalē bijuši bagāti ar zināmām aktivitātēm un radošiem notikumiem. Uz RLMV materiālās un metodiskās bāzes 1990. gadā darbu uzsāka Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāle, kura radīja priekšnoteikumus mākslinieku jaunās paaudzes ienākšanai novadā.

Ar sabiedrības atbalstu un dziļu ieinteresētību tika atjaunots Latgales atbrīvošanas piemineklis “Vienoti Latvijai” Rēzeknē un Latgales partizānu piemineklis Balvos. Nozīmīga izvērtās pieminekļu un piemiņas zīmju uzstādīšana novada kultūras un sabiedriskajiem darbiniekiem, daudzu krucifiksu atjaunošana un jaunradīšana.

Lai iegūtu plašākas telpas sekmīgākam mācību darbam, 1994. gadā Rēzeknes Mākslas vidusskola par Kultūras ministrijas piešķirtajiem līdzekļiem iegādājās koka dzīvojamo ēku, būvētu 19. gs. beigās, visai bēdīgā stāvoklī.

Lielāko daļu atjaunošanas darbu šai ēkā veica Rēzeknes Mākslas vidusskolas audzēkņi pasniedzēju vadībā (kokgriezumi, podiņu krāsnis, misiņa lustras, parketa grīdas u. c.), izveidojot Mākslas namu, kurā kopš 2002. gada publiskai apskatei pieejama ekspozīcija “Latgales glezniecība” novada vecmeistaru un viņu sekotāju darbi (154) no Latgales kultūrvēstures muzeja plašās tēlotājas mākslas kolekcijas.

90. gados turpinājās aktīva izstāžu darbība — gan bez iepriekšējā LMS un tās Mākslas fonda materiālā atbalsta. Tās pārsvarā bija personālizstādes, arī nelielas grupu izstādes, kaut arī tradicionāli novada nozīmīgākajos centros pavasaros tika rīkotas “Mākslas dienas” un rudenos ikgadējās izstādes, kurās piedalījās praktiski visi mākslinieki. Izstāžu ģeogrāfija kļuva plašāka, sekmīgi izvērās starptautiskā un starpreģionālā sadarbība, veidojas jaunas apvienības, struktūras.

Visos vairāk vai mazāk nozīmīgos novada centros darbojas Mākslas skolas, kuras neapšaubāmi aktivizē kultūras un mākslas norises, veido vidi. 1992. gadā tika atjaunota Daugavpils Saules skolas darbība, skolas paspārnē atrodas arī bērnu mākslas skola. Aktīvi darbojas 1998. g. izveidotā Daugavpils reģiona Mākslinieku asociācija (DRMA), tā apvienojot vairāk kā trīsdesmit biedrus.

Tradicionāli ir plenēri, kas gūst arī starptautisku atpazīstamību, muzeji tādā kārtā papildina savas mākslas darbu kolekcijas. 2003. gada septembrī abstraktā ekspresionisma aizsācēja un vadošā pārstāvja Ņujorkā, pasaulē pazīstamā mākslinieka, Marka Rotko simtgades svinības sasniedza viņa dzimto pilsētu Daugavpili, kuru mākslinieks bija atstājis desmit gadu vecumā, bet nekad nebija to aizmirsis. Novadpētniecības un mākslas muzejā tika atklāta M. Rotko darbu digitālkopiju izstāde, ko muzejam dāvināja Amerikas vēstniecība Latvijā, kā arī Daugavas krastā māksliniekam veltīts pieminekļis, ko melni krāsotā metālā kā abstraktu formu veidoja Daugavpils pilsētas galvenais mākslinieks Romualds Gibovskis. Starptautiskajā konferencē — M. Rotko: Dvinska–Daugavpils piedalījās mākslas zinātnieki no Latvijas, Krievijas, ASV un Šveices.

Pasaules mākslas atspulgs saistībā ar M. Rotko turpinājās un turpinās arī šodien. Caur M. Rotko radās iespēja popularizēt Daugavpili kā Eiropas māksliniekiem atvērtu un gleznieciski rosinošu pilsētu, kurā ir pašsaprotamas dažādas kultūras un mākslas aktivitātes. Daugavpils cietoksnī plānots atvērt M. Rotko mūsdienu mākslas centru. Daugavpils pilsēta rīko starptautiskus plenērus, kas pulcina gleznotājus no Latvijas, Francijas, Baltkrievijas un citām

Eiropas valstīm, kuri desmit dienas dzīvo un radoši darbojas pilsētā, noslēgumā rīkojot izstādi Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzeja izstāžu zālē un darbus dāvinot topošajam mākslas centram.

Izzūdot podniecības tradicionālajiem centriem, mūsdienā Latgales keramika iegūst savu atpazīstamību studijās vai radošo interešu grupās. Aktīvi darbojas TLMS "Latgale" Daugavpilī, A. Paulāna TLMS Rēzeknē, TLMS "Rēzeknes apriņķa pūdniki" un Kultūras fonda kopa "Pūdniku skūļa", kuras apvieno visai spilgtus un individuāli izteiksmīgus savās radošās izpausmes meistarus, kuri par pamatu savā daiļradē uzskata sekošanu tradīcijām.

1998. gadā tika nodibināta nevalstiska organizācija "Latgales keramikas saglabāšanas fonds". Fonda darbības nozīmīgs rezultāts bija 1999. gada 3. jūlijā atklātā rekonstruētā Andreja Paulāna māja-darbnīca Jasmuižā. A. Paulāna darbnīca kļuvusi par bāzi Latgales keramikas tālākai attīstībai.

Latgales keramiķi ir iesaistījušies starptautiskajās mākslas aktivitātēs (piedalījušies Berlīnes un Osnabrikas gadatirgos, būvējuši un dedzinājuši ceļus un piedalījušies izstādēs, starptautiskajās izstādēs Brēmenē, Stokholmā, Bonnā, Helsinkos, Gdaņskā un citur). Lielu rezonansi guva Latgales svečturu izstāde Rēzeknē un Daugavpilī (1999), pēc tam "Latgales svečturis — 2000" Rīgas pils laukumā (organizators P. Ušpelis), kura atspoguļota albumā "Svečturis Latgales keramikā" (2002), kuru sagatavojuši radošā grupa P. Ušpeļa vadībā. Teksti latviešu, angļu, vācu, franču un krievu valodā. Izdevums nokļuvis lielākajās ASV un Eiropas bibliotēkās un augstu novērtēts līdz ar unikālo Latgales keramiku. Par tradicionālās kultūras mantojumā balstītu jaunradi Lielo folkloras gada balvu saņēmuši P. Ušpelis (2000) un Ē. Vasilevskis (2001).

2002. gada vasarā LKM Izstāžu namā tika sarīkota trimdas latgaliešu mākslinieku darbu izstāde. Tās mērķis bija apzināt un parādīt trimdas mākslu, kas, sākoties Atmodai, bija atradusi ceļu atpakaļ uz dzimto pusi un iegūlusi Latgales muzeju krājumos. Izrādījās, ka lielākā daļa trimdas novadnieku mākslas sūtījumu vai dāvinājumu dažādos ceļos kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas ir nonākuši tieši Rēzeknē. Arī Ludzas Novadpētniecības muzejs var lepoties ar bijušā ludzānieša gleznotāja Jura Soikāna mākslas darbu kolekciju un Aleksandra Ņukšas daiļradi. Ekspozīcijas lielāko daļu sastāda to autoru darbi, kuri profesionālo izglītību guvuši savās mītnes zemēs, tikai daži kā J. J. Deksnis, N. Drapče, J. Gailis paspēja sevi apliecināt, piedaloties izstādēs Ludzā un Rēzeknē 20.–30. gados. Nereti trimdā dzīvojošie mākslinieki ļoti veiksmīgi iekļāvās tās zemes mākslas dzīvē, kuru liktenis viņiem bija atvēlējis.

BIEŽĀK LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

- A. — Avoti
D. — Darbi
BMS — Bērnu mūzikas skola
DMV — Daugavpils Mūzikas vidusskola
DPI — Daugavpils Pedagoģiskais institūts
DPU — Daugavpils Pedagoģiskā universitāte
DU — Daugavpils Universitāte
FK — Folkloras kopa
IM — Izglītības ministrija
J.V.LMA — Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija
KKF — Kultūrkapitāla fonds
KM — Kultūras ministrija
KN — Kultūras nams
KS — Komponistu savienība
LF — Latgales filiāle
LKP — Latvijas Komunistiskā partija
LMA — Latvijas Mākslas akadēmija
LMV — Lietišķās mākslas vidusskola
LPI — Latgales Pētniecības biedrība
LT — Lauku tehnika
LTK — Latgales Tautas konservatorija
LU — Latvijas Universitāte
LVK — Latvijas Valsts konservatorija
LVU — Latvijas Valsts universitāte
MS — Mūzikas skola
MV — Mūzikas vidusskola
PPIO — Profesionālais pūšamo instrumentu orķestris
RA — Rēzeknes Augstskola
RLMV — Rīgas Lietišķās mākslas vidusskola
RMK — Rēzeknes Mākslas koledža

- RPI — Rīgas Politehniskais institūts
RPIVA — Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskola
TK — Tautas koris
TLMS — Tautas lietišķās mākslas studija
TMA — Tautas mūzikas ansamblis
TMC — Tautas mākslas centrs
TN — Tautas nams
TV — Televīzija
v/a — Valsts aģentūra
VTSSI — Vissavienības tautas saimniecības sasniegumu izstāde
ZA — Zinātņu akadēmija
ZPS — Zinātniski pētnieciskā saimniecība

LATGALES
KULTŪRAS DARBINIEKI
(A–K)

AKELEVIČS Jezups (1768 vai 1779–1842)

Katoļu garīdznieks, vairāku grāmatu autors
Domājams, bijis polis, labi zinājis Latgales latviešu valodu. Dzimšanas gads dažos avotos minēts 1768, citos — 1779. Beidzis Krāslavas Garīgo semināru, pēc tam to atbalstījis gan materiāli, gan ar darbu. Daudzus gadus strādājis par Liksnas draudzes prāvestu, bijis Lejas Daugavas dekāns, rūpējies gan par apkārtējām baznīcām, gan bērnu skolotāšanu. 1817 sarakstījis un izdevis — *Grammatyka Inflancko-lotewska* un pirmo Latgales latviešiem domāto populārzinātnisko grāmatu par biškopības pamatiem “Eysa mociba ap audzieyszonu biszu wysim bitinikim un wysuwayrok Latweyszym nu wina ju drauga Leyksnas Baznieyc-kunga strupay un skaydri saraksteyta un da drukam paduta, ar czeterigim malawotim Awilim. Wilna, pi Dworca 1832. Ilustrācijas zīmējis grafs Ludvigs Platers”. Šī grāmata ir 1803 izdotās Grobiņas palīgmācītāja K. F. Launica līdzīga satura grāmatas, kura savukārt ir kāda vācu biškopja pieredzes apkopojums, radošs pārstrādājums, piemērots latviešu zemnieka iespējām un vajadzībām. Ansis Leitāns, veidodams līdzīga satura izdevumu pārnovada latviešiem, par pamatu ņēmis tieši J. Akeleviča darbu un “tulkojis” to “no poļu latviešu valodas”, kas “gandrīz tā kā mūsu latviešu valoda skan, bet ar daudz poļu vārdiem sajaukta un ko tik tie ļaudis runā, kas Vitepskes gubementē augšpusē apkārt Daugavu dzīvo”.

Miris 1842 Viļņā misionāru mājā.

A. Leikuma L. J. Akeleviča grōmotai par bišu audzēšonu — 160 // Tāvu zemes kalendars 1992. Rēzekne, 1992.

AĻBA (īstā v. Mežule Aļbina, dzim. Kuņdzēša; 1908–1938)

Rakstniece

Aļbina Mežule

Dzimusi 1908. gada 1. augustā Rozenmuižas, vēlākā Rāznas pagasta Ladušu ciemā zemnieku Franča un Martas Kuņdzēšu ģimenē. Mācījusies vietējā tautskolā, tad Rēzeknes Skolotāju institūtā, 1928 arestēta par nelegālu darbību un izslēgta no institūta. Devusies uz Rīgu, kur strādājusi par laboranti Psihiatrijas institūtā un mācījusies. 1930 iestājusies Komunistiskajā partijā, darbojusies Rīgas organizācijas I rajonā. 30. gadu sākumā apprecējusies ar Konstantīnu Mežuli (1904–1938) — LKP darbinieku, nākamo Latvijas Saeimas Strādnieku un zemnieku frakcijas deputātu —, vēl neilgu laiku darbojusies pagrīdē Stoļerovas pusē, kur otrreiz arestēta un ievietota Rēzeknes cietumā. Māsa skolotāja un dzejniece Dominika Selicka un viņas vīrs Tomass Selickis par 1000 latu lielu drošības naudu viņu no turienes izgādāja. Kad 1933 par piedalīšanos nelegālā konferencē sāкта jauna lieta, par ko draudēja līdz astoņiem gadiem ilga katorga, viņa nelegāli devās uz PSRS pie 1932 emigrējušā vīra. Maskavā strādājusi latviešu izdevniecībā “Prometejs” par tehnisko sekretāri, 1934–1937 bijusi latgaliešu žurnāla “Ceiņas Karūgs” literārā redaktore, 1936–1937 mācījusies M. Gorkija Literatūras institūta vakara nodaļā.

No 1933 publicējusi dzejoļus un stāstus žurnālā “Ceiņas Karūgs”, “Celtne”, “Mazais Kolektīvisms”. Sastādījusi literatūras hrestomātiju latgaliešu skolām Krievijā, tulkojusi latgaliešu rakstu valodā Ļ. Tolstoja, A. Puškina un M. Gorkija darbus. Vairākos prozas darbos pievērsusies Latvijas, konkrēti Latgales dzīves tēlojumam. Virkne skiču ar kopīgu nosaukumu “Ainas” (Ceiņas Karūgs, 1935, Nr. 2)

zīmē ļoti bēdīgas ainas no trūcīgo ļaužu dzīves Latgalē. Ģimenes tēvs aizgājis “burlakos”, tātad peļņā, meitenēm jāiet par kalponēm uz Latviju, t. i., pārnovadiem. Spēcīgs ir stāsts ar līdzīgu tematiku “Valni. Stāsts nu Latgolas skolņiku dzeives” (Ceīņas Karūgs, 1936, Nr. 1). Dzejā atspoguļojas gan pagrīdes darbā pieredzētais, gan sociālisma celtniecības idejas un motīvi. Darbiem raksturīga tīra un samērā kopta latgaliešu rakstu valoda.

1937 represēta. Reabilitēta 1956.

Latvijā viņas dzejoļi pirmo reizi parādījās 1973 “Latviešu dzejas antoloģijas” 4. sējumā ar sastādītāja V. Valeiņa ievadu.

A. No Albīnas Mežules vēstulēm // Varavīksne 1978. Rīga, 1978; *Trojanovskis V. Dzejnieces liktenis* // Ludzas Zeme, 1994. g. 24. sept.

ANCĀNS Benjamiņš (1926–1974)

Grafīķis, gleznotājs

Dzimis 1926. gada 14. septembrī Līvānu pagasta Mālkalnu Alksnājos vienpadsmit bērnu zemnieku ģimenē kā otrais bērns. Mācījies Buļļu četrklasīgajā pamatskolā, pēc tam Meža sešklasīgajā pamatskolā, kur ticis slavēts par zīmējumiem un glīto rokrakstu. Mācības turpinājis Aglonas ģimnāzijā, no kurienes Otrā pasaules kara laikā ticis iesaukts dienestā vācu armijas latviešu leģionā. Nokļuvis angļu gūstā, pēc kara 1945 pārvietots uz Altgardes bēgļu nometni un turpmāko dzīves daļu pavadījis Rietumvācijā. Pārvarot grūtības karā iedragātās veselības dēļ, bēgļu nometnē mācījies zīmēšanu un gleznošanu privāstudijā pie J. Soikāna. Profesionālo izglītību turpinājis Mākslas amatniecības skolā Hanoverē. Pēc mācībām strādājis par grafiķi kādā Hanoveres firmā. Papildus izglītojies pie vācu mākslas pedagogiem un studijbraucienos pa Eiropas

valstīm. Piedalījies Vācijas un Eiropas latviešu mākslas izstādēs, kā arī pats organizējis vairākas darbu skates “Daugavas Vanagu” saietos, trimdas latgaliešu mākslinieku izstādēs. Personālizstādes notikušas Vācijā un Zviedrijā.

Strādājis kā grāmatu grafiķis, zīmējis Latgales ainavas un ļaudis, vēlāk pārgājis uz abstrakti konstruktīvu spalvas zīmējumu, bijis vāku autors trimdas latviešu žurnāliem, garīga satura grafikas publicējis trimdas latviešu katoļu periodikā. Gleznojis arī eļļas tehnikā. Dzīves beigu periodā īpašu nozīmi piešķīris abstrakcijas veidā tēlotajiem sakrālās ievirzes darbiem, ar kuriem guvis publikas ievēribu.

Interesanta un savdabīga radošā mantojuma daļa ir humora un satīras cauraustā grafika. Mākslinieks, parakstot savus satīriskos tušas zīmējumus, lietojis vārdu “Benis”, kā viņš bērnībā ticis saukts ģimenē. Dzīves laikā gribējis izdot savu tušas zīmējumu krājumu ar nosaukumu “Mazie jociņi”. Darbs pie grāmatas sagatavošanas jau bija iesākts, taču neticis īstenots. Ar mākslinieka draugu Vācijā un radnieku gādību Latvijā daļa “mazo jociņu” nonāca Latgales Kultūrvēstures muzeja krājumā. Muzeja darbinieki īstenoja mākslinieka sapni, izmantojot gan oriģinālos tušas zīmējumus, gan fotoreprodukcijas, sakārtoja un izdeva krājumu “Mazie jociņi”. Šo satīrisko zīmējumu personāži ir gan cilvēki, gan dzīvnieki, gan pats autors. Personāžiem raksturīgs bērnišķīgs naivums, aizrautība, gan priecīgs, gan skumjš smaidis, dziļdomīgas rūpju rievās sejās. No zīmējumiem var daudz uzzināt arī par paša autora dzīvi. Tušas zīmējumiem raksturīga smalka līnija, dažādots grafiskais laukumu pārklājuma raksts, pārspilējumā izteiksmīgas personāžu kustības.

Nozīmīgākās izstādes: 1963 Bilefeldā Daugavas Vanagu salidojuma laikā, 1964 Eiropas latviešu māks-

slinieku darbi Hamburgā Dziesmu svētku laikā, 1964 Oldenburgā Vācijas latviešu mākslinieku darbi, 1972 Stokholmā personālizstāde.

Miris 1974. gada 19. maijā Hanoverē, Vācijā.

A. Dundure I. Trimdas māksla LKM krājumā. Rēzekne, 2004; Dzimtenes Balss, Nr. 8, 1963; Latgolas Bolss, Nr. 889, Gaisma Nr. 2, 1974; Latvju Enciklopēdija 1962.–1982. I. sējums / galv. red. Andersons E. — Amerikas Latviešu apvienības Latviešu institūts, 1983; *Soikāns J.* Mākslas kritika un esejas. Dortmunda, 1974; *Soikāns J.* Mākslinieks ar savu seju — Latvija, Nr. 30, 1963; *Soikāns J.* Mākslinieka ceļš mūžībā — Latvija, Nr. 22; LKM materiāli; www.rezekne.net/galerija.

ANCĀNS Romualds (1944)

Aktieris

Dzimis 1944. gada 1. aprīlī Līvānu pagasta Augšmuktos (tagad Preiļu rajona Vārkavas novada Rožkalnu pagasts). Mācījies Vanagu pamatskolā, Rīgas 14. vakara vidusskolā, studējis Latvijas Valsts konservatorijas Vokālajā nodaļā. 1973 beidzis LVK Teātra fakultāti, 1974 Dailes teātra 5. studiju. Kopš 1975 Dailes teātra aktieris, patlaban teātrī vairs nestrādā.

Lomām teātrī un kino raksturīga vienkāršība, labsirdība un muzikalitāte.

Filmējoties dažādās kinostudijās, nospēlējis ap simt kinolomu, no kurām nozīmīgākās tapušas režisora J. Streiča filmās: policists Martins Beks (“Nepabeigtās vakariņas”), mākslinieks Vincents (“Likteņdzirnas”), Uldis Vītols (“Rudens rozes”), 2007. g. vasarā filmējies vienā no galvenajām, Rūdolfa Rūdupa lomā, jaunajā J. Streiča filmā pēc R. Blaumaņa “Skroderdienas Silmačos” motīviem “Rūdolfa mantojums”.

Tomēr īstākās pērles kinolomu klāstā ir tās, kasveltītas dzimtās Latgales ļaudīm. Giluču Jezupā

“Limuzīns Jāņu nakts krāsā” un muzikantē Izidorā “Cilvēka bērns” aktierim ir izdevies atklāt Latgales cilvēka mentalitāti, viņa patiesīgumu un labsirdību, smalko humora izjūtu un dabas un Dieva apjausmu.

D. Lomas teātrī. R. Blaumanis “Īsa pamācība mīlēšanā” — Kalējs; A. Dripe “Pēdējā barjera” — Ķirškalns; E. Līvs “Velnakaula dvīņi” — Kaspars; Raiņa “Jāzeps un viņa brāļi” un “Indulis un Ārija” — Jūda, Mintauts; R. Blaumanis “Pazudušais dēls” — Roplainis u. c.

A. J. Streičs Lāga dvēseļu straumei. Dienas Grāmata, 2006; Teātris un kino biogrāfijās, 1. sēj. Rīga, 1999; Tekla Šaitere sarunā ar R. Ancānu // Diena, 2004. g. 1. apr.

ANDŽĀNE Marija (prec. Stroda; 1909–1988)

Rakstniece

Dzimusi 1909. gada 8. septembrī Landskoronas, vēlākā Šķaunes pagasta (tagad — Krāslavas rajons) Mačos zemnieku Leonarda un Agneses Andžānu ģimenē. Pēc Landskoronas pagasta skolas beigšanas iestājusies Rēzeknes Skolotāju institūtā, kur aktīvi pievērsusies literārai daiļradei, publicējusies institūta literārajā žurnālā “Daile”. 1931. institūta absolvēšanas gadā, pirmā publikācija ārpus tā — dzejolis “Caur osorom...” un prozas miniatūra “Orōjdāls” žurnālā “Zidūnis” Nr. 6.

1931. g. rudenī sākusi skolotājas gaitas Bukmuižas pagasta Porečjes (tagad Bērziņu pagasta Upmales) pamatskolā. 1934 apprecējusies ar žurnālistu un rakstnieku K. Strodu-Plenciniku, dzīvojusi Rīgā, strādājusi Pārdaugavas bērnu patversmes pamatskolā. Vēlāk Ludzas apriņķa Sarkaņu, Maltas pagasta Rozentavas pamatskolā, Varakļānu ebreju pagastskolā, paralēli darbodamās dzejā un prozā. Palai kam rakstījusi un publicējusi arī literatūrzinātniskus un literatūrteorētiskus apcerējumus.

1944. g. vasarā ar ģimeni aizbraukusi uz Rīgu, no kurienes rudenī devusies bēgļu gaitās uz Vāciju,

Marija Andžāne

dzīvojusi bēgļu nometnēs Grēvenē un Langerfeldē, strādājusi kopā ar vīru izveidotajā latviešu bēgļu nometnes skolā Oberkaselē. No 1951 dzīvojusi ASV, Ņujorkas štata Horshedā.

Dzejoļu krājumiem 1933 "Reits", 1944 "Dzeiveibai" (godalgots latgaliešu literatūras darbu konkursā Daugavpilī, rokrakstā), 1951 "Namīra vortūs" (labots un papildināts "Dzeiveibai" variants), 1977 "Caur dvēseles prizmu" (A. Jūrdža fonda godalga 1978) raksturīga vienkāršība un skaidrība, garīgums, filozofiskums, dzimtenes mīlestība. 30.–40. gados latgaliešu presē publicēti stāsti ar bērnu un jaunatnes tematiku, reālpsiholoģiski ievirzīti īsprozas darbi. 30. gadu nogales Latgales inteliģences problēmas risinātas garajā stāstā "Orōjdāls" (Olūts, 1943, 4), kā arī nepabeigtajā romānā ar autobiogrāfiskām iezīmēm "Nosta" (Dzeive, 1948–1952, 1–9). 1982 bērniības atmiņu tēlojumi grāmatā "Izejas punkts" (A. Jūrdža fonda godalga) sniedz reljefu 20. gs. sākuma Latgales lauku dzīves ainu. Prozai raksturīga sulīga, ar dzimtā novada leksiku bagātināta valoda, smalks, psiholoģiski pārlicinošs detaļu izziņējums, kolorīti personāži.

Dzīvojot Latvijā, publicējusies tikai latgaliski, trimdā rakstījusi un presē publicējusies abās latviešu rakstu valodas tradīcijās. Pēc nāves viņas arhīvā atrasti daudzi dzejoļi, kas rāda, ka dzejniece kopnacionālajā latviešu valodā rakstījusi vairāk nekā latgaliski, ka dzeja kļuvusi modernāka un sarežģītāka, bijis sagatavots un 1973 Kanādas Latviešu kultūras biedrības godalgots dzejoļu krājuma "Te un tur" manuskripts, taču dzejniece vilcinājusies to publicēt. 70. gadu beigās vai 80. gadu sākumā sakārtojusi dzejoļu krājumu "Svētuma oreols" un stāstu krājumu "Aiz trijdeviņiem kalniem", abi latviešu literārajā valodā, palicis vēl daudz krājumos neietvertas dzejas

rokrakstu. Īsā proza latgaliešu rakstu valodā, pārsvarā agrāk periodikā publicētā, I. Salcevičas sakārtojumā 1996 izdota grāmatā “Puisāns ar kozu”, dzeja I. Muiznieces sakārtojumā ar viņas komentāriem 1999 dzejoļu krājumā “Dimensiju kvadrātsaknes”.

Mirusi 1988. gada 26. decembrī Elmirā, Ņujorkas štatā, ASV.

A. LVVA, 1632. f., 1. apr., 20308. l.; *Valeinis V.* Svešatnē mirusi izcila Latgales dzejniece // LM, 1989. g. 18. martā; *Salceviča I.* Šķaunes meitenes pasaules redzējums // Skolotāju Avīze, 1989. g. 6. sept.; *Muizniece I.* Marijai Andžānei — 85 // Tāvu zemes kalendars 1994. Rēzekne, 1994; *Salceviča I.* Marija Andžāne un jās bērnu proza // *Andžāne M.* Puisāns ar kozu. Preiļi, 1996; *Vējāns A.* Lakstīgala ērkšķurožu krūmā // *Vējāns A.* Latgales rakstu gaisma. Rīga, 1996; *Muizniece I.* Marijas Andžānes dzejas mantojums rokrakstos. Rēzekne, 1997; *Valeinis V.* Marija Andžāne // *Valeinis V.* Latgaliešu lirikas vēsture. Rīga, 1998; *Muizniece I.* Komentāri // Andžāne Marija. Dimensiju kvadrātsakne. Rēzekne, 1999; *Salceviča I.* Dzejnieces proza. Marija Andžāne // *Salceviča I.* Gadsimts latgaliešu prozā un lugu rakstniecībā: 1904–2004. Rīga, 2005, 92.–100. lpp.

APELE Antonija (1932)

Režisore, runas mākslas pasniedzēja

Dzimusi 1932. gada 21. martā Rēzeknē Latgales kultūras darbinieka, skolotāja un literāta Meikula Apeļa (represēts 1941. gada 14. jūnijā) ģimenē. 1950 beigusi Rēzeknes vidusskolu, 1954 Latvijas Valsts pedagoģijas institūta Filoloģijas fakultātes Svešvalodu nodaļu, 1963 Latvijas Valsts konservatoriju, kur apguvusi režisores specialitāti. 1972–1975 darbojusies kā režisore un pasniedzēja Liepājas teātrī, pasniegusi runas mākslu Latvijas Valsts konservatorijā (vēlāk Latvijas Mūzikas akadēmijā). Ilggadīga Latvijas Radio režisore, kā arī runas mākslas pasniedzēja radio un televīzijas žurnālistiem un komentē-

tājiem. Mācījusi aktieriem skatuves runu, galveno uzmanību pievēršot dikcijai, teksta loģiskai analīzei, teikuma melodiskumam. Veidojusi literārās radio-kompozīcijas, dramatizējumus, tautā populārus un neaizmirstamus iestudējumus. Tulkojusi literāros darbus no poļu un angļu valodas. 1982 sarakstījusi grāmatu "Runas māksla". 2002. gadā saņēmusi balvu par mūža ieguldījumu radio.

D. Radioiestudējumi: 1965 A. Lindgrēnas "Rasmuss klaidonis", 1971 Džeimss Kriss "Pārdotie smieklī", 1990 Kolina Makkalova "Dziedoņi ērkšķu krūmā", 1994 Zenta Mauriņa "Dzīves vilcienā", 1997 Regīna Ezera "Stundu kalendārs" u. c.

A. Teātris un kino biogrāfijās. Preses nams, 1999.

APEĻS Meikuls (1901–1942)

Rakstnieks, literatūrvēsturnieks

Dzimis 1901. gada 4. decembrī Kaunatas pagasta Inčukos zemnieku Onupra un Anastasijas (dzim. Skrebeļs) Apeļu ģimenē. 1907–1911 mācījies Antanišķu pagasta, 1912–1916 Rēzeknes pilsētas skolā, izglitojies pašmācības ceļā. 1918–1920 dzīvojis Rēzeknē, strādājis tiesneša kancelejā, beidzis paātrinātos skolotāju sagatavošanas kursus. 1920 strādājis par skolotāju Rudzātos, 1920–1930 Stoļerovā, vadījis Latgales skolotāju un pašvaldību darbinieku slimokasi. 1922 vasarā beidzis skolotāju sagatavošanas kursus Rīgā. 1929–1938 žurnāla "Latgolas Škola" redaktors, bijis Latgales skolotāju centrālās biedrības priekšnieks, Latgales Tautas universitātes valdes loceklis un lektors.

Pirmā publikācija — raksts "Kai myusu cīmu jaunotne izlītoj breivū laiku" laikrakstā "Latgalīts" (1922. g. 1. jūnijā). Latgaliešu 20.–30. gadu periodikā iespiesti daudzi viņa publicistiski raksti, dzejoļi, tēlojumi, krievu dzejnieku darbu tulkojumi,

Meikuls Apeļs

literatūrkritiski apcerējumi. 1925 kopā ar V. Seili un J. Pabērzu rediģējis literāru krājumu "Dzimtines skaņas". 1929–1930 kopā ar B. Spūli un J. Turkopuli sastādījis lasāmo grāmatu pamatskolām latgaliešu rakstu valodā "Dzimtine" (1–3). 1928 un 1930 žurnāls "Zīdūnis" rīkojis latgaliešu literatūras konkursu, bijis tā žūrijas komisijas loceklis. "Zīdūnī" publicētie atreferējumi par konkursa rezultātiem 1935 kļuvuši par pamatu grāmatai "Latgališu literatūras vēsture". 1935 sakarā ar Latgales atbrīvošanas 15. gadskārtu ierosinājis un kopā ar J. Kārkli, E. Kozlovski un K. Strodu-Plenciniku noorganizējis Latgales novada grāmatu izstādi, 1936 kopā ar S. Seiļu uzrakstījis grāmatu par šo izstādi "Latgališu grōmotu izstōdes materiāli". 1932 bijis pirmā noplēšamā kalendāra latgaliešu rakstu valodā "Rekords", 1937, 1938 latgaliešu studentu fonda izdotā "Dzzymtōs zemes kalendara" redaktors, 1937–1940 laikraksta "Jaunais Vōrds" pielikuma "Literaturai un Mōkslai" redkolēģijas loceklis. 1932 krājumā "Latgolas sātōs" ietvertajos īsprozas darbos reālistiskā tēlojumā rādīta 20. gs. sākuma un 20. gadu Latgales ļaužu dzīve, paražas, tradīcijas un attiecības. 1937 dzejoļu krājumam "Liktiņa montōjums" un 1938 tēlojumu grāmatai "Jauneiba un mīla" raksturīgs romantisms.

1939. g. aprīlī ar politpārvaldes Rēzeknes rajona priekšnieka J. Žīgura rīkojumu viņa dzīvoklī Rēzeknē tika veikta kratīšana, vairākas reizes nopratināts aizdomās par piederību pie pretvalstiskas organizācijas "Dzeļža legions", meklējot šīs organizācijas nelegālos izdevumus. Tā kā nekas netika atrasts, drīz atbrīvots.

1941. g. 14. jūnijā deportēts.

Miris 1942. gada 9. maijā Kirova apgabala Kaiskas rajona Vjatlaga nometnē Krievijā.

A. LVVA, 1632. f., 1. apr., 708. l.; LVVA, 3235. f., 1/22.

apr., 569. l.; LVD; *Mednis K. Meikuls Apeļs // Tāvu zemes kalendārs 1991. Rēzekne, 1991; Broks J. Meikuls Apelis // Broks J. Latgales kultūras darba entuziasti. Rīga, 1995; Seiļš S. Meikuls Apeļš — dedzeigais latgališu ceineitōjs un rakstnieks // Acta Latgalica, 11, 2001; Zeile P. Meikuls Apeļš // Zeile P. Latgales kultūras vēsture. Rīga, 2006, 421.–422.lpp.*

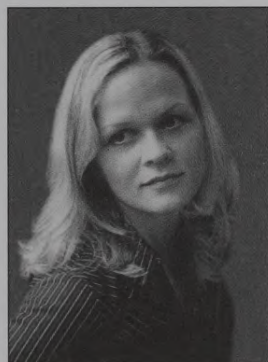
APKALNA Iveta (dzim. Viļuma; 1976)

Ērģelniece, pianiste

Dzimusi 1976. gada 30. novembrī Rēzeknē. Tēvs Astērijs (1948–2000), māte Ilga Viļuma (dz. 1951), pianiste, mūzikas pedagoģe. Bērnību un skolas gadus pavadījusi muzikālā vidē, dziedājusi un spēlējusi klavieres. Pamatizglītību ieguvusi Rēzeknes 5. vidusskolā, 1990 iestājusies Jāņa Ivanova Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, mācījusies Bernadetas Everses klavieru un ērģeļu klasē, kuru ar izcilību absolvējusi 1995.

Muzikālo izglītību turpinājusi Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā prof. T. Biķa klavieru un prof. T. Dekšņa ērģeļu klasē, kuru ar izcilību absolvējusi 1999. Arī pēc J. V. LMA studijām turpinājusi muzikālās izglītības pilnveidi.

Piedalījusies koncertos jau mācību laikā Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, kad pirmajā nozīmīgākajā koncertā kopā ar simfonisko orķestri atskaņojusi Mocarta klavierkoncertu. Ērģeļu spēlē sākusi praktizēties sadarbībā ar V. Milaševiča vadīto jauniešu kori Rēzeknes Jēzus Sirds katedrālē. Romas pāvesta Jāņa Pāvila II vizitācijas svinīgajā dievkalpojumā Aglonā 1993 veikusi ērģelnieces pienākumus. Kopš 1995 koncertējusi vairākos Latvijas dievnamos: Rīgas Domā, Liepājas, Valmieras un Kuldīgas baznīcās, piedalījusies koncertos un konkursos ārvalstīs, iegūdamā panākumus, apbrīnu un simpātijas Eiropas klasiskās mūzikas pasaulē Polijā, Somijā, Norvēģijā,

Iveta Apkalna

Šveicē, Luksemburgā, Vācijā, Austrijā, Ungārijā, Lielbritānijā, Francijā, Spānijā, Holandē. Beļģijā, kā arī Kanādā un ASV. Kā soliste muzicējusi ar pasaulslaveno kamerorķestri *Cremerata Baltica*, Kanādas sitamo instrumentu grupu *Nexus*, Latvijas Nacionālo simfonisko orķestri, citiem kolektīviem un solistiem (kontrtenors Sergejs Jēgers u. c.). Ar savu uzstāšanos kuplinājusi daudzu starptautisko mūzikas festivālu programmas, kur viņas ērģeļu spēle apvieno dziļu muzikalitāti, nevainojamu tehniku un neklūdīgu mūzikas izjūtu.

Ar panākumiem piedalījies daudzos starptautiskajos konkursos, kuros izcīnījusi pārliecinošas uzvaras ar izciliem rezultātiem: 5. Starptautiskā ērģelnieku konkursa Lahti (Somija) 1997 laureāte un konkursa mākslinieciskā direktora A. Kankana speciālbalvas ieguvēja; M. K. Čurļoņa Starptautiskā ērģelnieku konkursa Viļņā (Lietuva) 1999 laureāte; Kalgari Starptautiskā ērģelnieku konkursa *Royal Bank Calgary International Organ Competition* Eiropas atlases uzvarētāja Londonā 2002 un prestižās J. S. Baha balvas ieguvēja šī konkursa pasaules finālā Kanādā; *Grand Prix*, četras speciālbalvas un dzintara figūra "Ērģeļu eņģelis" 3. Starptautiskajā M. Tariverdijeva ērģelnieku konkursā Kaļiņingradā (Krievija) 2003.

Ar izcilību beigusi Gildholas Mūzikas un drāmas augstskolas prof. Džoenas Hevilas klavieru solistu klasi Londonā 2000. Absolvējusi Štutgartes Mūzikas un drāmas augstskolas prof. Ludgera Lomaņa ērģeļsolistu klasi 2003.

Apbalvojumi: Latvijas Jaunrades fonda stipendiātes nosaukums par augstiem sasniegumiem akadēmiskajā mācību darbā un panākumiem starptautiskajos konkursos 1999; Latvijas Kultūras ministrijas stipendija par ieguldījumu Latvijas kultūras bagāti-

nāšanā un tās popularizēšanu ārvalstīs 2000; Latvijas Lielā mūzikas balva 2003; Vācijas *ECHO Klassik* balva 2005 nominācijā “Gada instrumentālists”, pirmo reizi piešķirta ērģelniekam; Slovēnijas Ērģelnieku asociācijas speciālbalva 2001.

Sniegusi ieskaņojumus un intervijas vairākās radio stacijās Latvijā, Vācijā, Krievijā, Holandē, Kanādā u. c. Piedalījies TV raidījumos un intervijās Latvijā un Vācijā.

Precējies 2007 ar Jensu Šūnemani (*Jens Schünnemann*, dz. 1968), skaņu režisoru un producentu.

D. Kopš 2000 veikti vairāki ieskaņojumi: fondu un koncertu ieraksti Latvijas Radio; CD *Iveta Apkalna. Live, Štutgartes Sv. Jāņa baznīcā (Vācijā) 2003*; CD *Touch Down in Riga 2004*, Rīgas Domā; CD *Himmel und Hölle 2004 (Vācijā)*; CD *Prima Volta 2006*.

A. I. Apkalnas personiskais arhīvs; Ilgas Viļumas ģimenes arhīvs; publikācijas Latvijas un ārvalstu presē 1997–2007 (50): *Diena*, *Latvijas Avīze*, *Latvijas Neatkarīgā Avīze*, *Mūzikas Saule*, *Māksla*, *Una*, *Baltic Outlook*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Süddeutsche Zeitung*, *Crescendo*, *Organ*, *Gramophone* u. c.

APSE Pīters (īstā uzv. Apšīniks; 1887–1942)

Garīdznieks un rakstnieks

Dzimis 1887. gada 29. jūnijā Domopoles, tagadējā Bērzpils pagasta Apšīnikos zemnieku ģimenē. Mācījies Domopoles pagastskolā, 1907 beidzis Rēzeknes pilsētas skolu, mācījies Pleskavas Aptiekāru skolā, beidzis astoņu klašu ģimnāzijas kursu Pēterburgas 5. valsts ģimnāzijā. 1911–1915 mācījies Pēterburgas garīgajā seminārā. 1915 iesvētīts par priesteri. Pirmā darba vieta — Preiļu draudze, taču kara apstākļu dēļ aicināts atpakaļ uz Petrogradu (Sanktpēterburga), kur uzticēti katoļu bēgļu kapelāna pienākumi. Aktīvi darbojies bēgļu palīdzības biedrībā,

Pīters Apšīniks

strādājis Petrogradas latviešu katoļu skolās. Petrogradā noorganizējis latgāliešu skolu jaunatnes organizāciju "Tāvaine", kas 1917 izdevusi rokraksta žurnālu "Strautiņš". 1917 Latgales kongresā nostājies to pusē, kas bija par latviešu apdzīvoto novadu apvienošanu.

1918–1920 Bērzgales draudzes prāvests, apkalpodams arī Sarkaņu un Rogovkas (Nautrēnu) draudzi. 1920 pēc Latgales atbrīvošanas norikots par Viļakas draudzes prāvestu — dekānu, kur nostrādāja līdz 1925, kad pārcelts uz Pušas draudzi. Te uzcelts jauns Tautas nams. 1930 atgriezies savā pirmajā darba vietā — Preiļu draudzē. 1936 strādājis Liksnas, bet 1937–1941 Baltinavas draudzē, 1939 apkalpodams arī Ruskulovu.

1910 pirmās literārās publikācijas laikrakstā "Dryva" (bez paraksta). 1913–1917 stāsti "Piļsātā", "Meitiņ, kur tovs prōts!", "Borgō sīva", "Pi pogosta tīsa", dzejoļi, kritiski apcerējumi publicēti laikrakstā "Dryva". 1914 dzejoļi "Rudiņš" un "Gods beigōs" ietverti antoloģijā "Kūkle". 1917 luga "Jaunais dzejnīks" bez paraksta publicēta "Dryvas" kalendārā. 1924–1925 rediģējis žurnālu "Kristus Karūgs". Neatkarīgās Latvijas laikā sarakstījis un izdevis virkni garīga satura grāmatu: 1930 "Kunga Jezus Vyssvato-
kas sirds meness", 1931 "Maja meness. Jumprovai Marijai par gūdu", 1934 "Apdūmōšonūs par Jezus mūku", "Apologetika. Katōļu ticeibas pamatu aizstōvēšona ar atbiļdem uz pōrmatumim", 1935 "Kristus bazneicas vēsture" u. c. Tautā iecienīts bija krājums "Zimassvātku dzīsmes" 1924, speciālistu joprojām augstu vērtētas 250 garīga satura dziesmas ar notīm grāmatā "Goreigas dzīsmes litošonai bazneicā un sātā" 1936. Rakstījis lugas, kurās darbojās svētie, kā arī laicīga satura darbus — stāstus, komēdijas un satīras par politikāņiem un ierāvējiem, tuva

paskvilai ir pretalkohola grāmata “Draudzeība ar smutu” 1932. Izdevis savu dzejoļu kopojumus (Rokstu krājums, 1929, 1, 1931, 4), lugu kopojumus (turpat, 1929–1930, 2–3), 1937 drāmas “Pazudušais dāls”, “Marija Madaļa”, 1933 garstāstus “Dzeives viņņūs”, 1937 “Borgō sīva”. Vadījis korus un dramatiskus pulciņus.

Darbi mākslinieciski neizstrādāti, taču lugas daudz izrādītas, bijušas tautai tuvas. Dzeja reliģiski filozofiska, moralizējoša, lielu popularitāti iemantojusi un joprojām tiek dziedāta dziesma: “Atej, Jezu, muna prīca” (modernākā valodā — Jezu, nōc, muns priks un laime). Lugas “Jaunais politiķis”, “Ari politika” un “Pi ōrsta” vairākkārt izrādītas dažādos sarīkojumos arī mūsdienās. Pseidonīmi: Apse, Džams, Strucis.

1941. g. 11. jūnijā arestēts.

Miris 1942. gada 10. februārī Sverdlovskas apgabala Severlagā, Krievijā; kapa vieta nav zināma. 1995 iesvētīta piemiņas plāksne Baltinavas baznīcā.

A. LVVA, 1632. f., 1. apr., 769. l.; *Broks J. Pēteris Apšīniks // Broks J. Latgales kultūras darba entuziasti*. Rīga, 1995; *Latkovskis D. Nacionālā atmoda Latgalē*, 2. d. Rēzekne, 2002.

ASĀNS Ignats (arī Assans; 1874–1918)

Izdevējs, publicists, rakstnieks

Dzimis 1874. gadā Bukmuižas, vēlākā Ezernieku pagasta Bosaligu ciemā zemnieku ģimenē. Tēvs — Jezups. Kā vienīgais latvietis 1886 beidzis Vaivodu (vēlāko Bukmuižas) pagasta skolu. Divpadsmit gadu vecumā piederīgie aizsūtījuši uz Pēterpili meklēt darbu un peļņu. Kopš 1888 strādājis spiestuvē par burtliča mācekli, burtlici, arī par korektoru laikrakstā *Novoje Vremja*. Aktīvi piedalījies latgaliešu sabiedriskajā dzīvē — 1902 Latviešu

muzikāliskās biedrības dibināšanā, teātra izrādēs u. c. pasākumos. Līdzdarbojies laikrakstā “Dryva”, “Jaunas Zinias”, kā redaktors 1917 parakstījis laikrakstu “Liaužu Bolss”.

1909 sarakstījis un izdevis garstāstu “Kas vai neigs?”, kas ir pirmā atsevišķā izdevumā iznākusi latgaliešu prozas grāmata, — skaudrs un reizē emocionāls stāsts par svešumā peļņā aizbraukušas, pavestas un bojā gājušas latgaliešu meitenes nežēlīgo likteni. Seko stāstu krājums “Lobas zoles” (arī 1909). Krājumā “Nadzer!” 1911 apkopoti bēdīgi un lasītāju brīdinoši atgadījumi no dzērāju dzīves. 1908 sarakstījis un izdevis publicistiskas brošūras “Latviši”, 1912 “Kai dzeivoj latviši Pīterburgā” un 1916 “Dzīsmu un lyugšonu grōmateņa”, kā arī 1909 apceri par grāmatniecības vēsturi “Roksts un grōmota”, 1913 izdevis J. Pabērza “Pavasara skaņas”, 1914 Skombas (F. Kempa) pasaku “Laimes maklātōji” u. c. darbus. 1917 kopā ar E. Kozlovski sastādījis kalendāru “Aglyuna”. Pseidonīms: Iga.

1918. g. jūlijā Petrogradas vasarnīcu rajonā Līgovā, Krievijā, noslicis, turpat apbedīts.

A. Broks J. Ignats Asāns // *Broks J. Latgales kultūras darba entuziasti*. Rīga, 1995; *Latkovskis D. Ignats Asāns // Latkovskis D. Nacionālā atmoda Latgalē*. Rēzekne, 1999.

BAGIŅSKIS Stefans (18. gs. beigas–19. gs. sākums)

Katoļu garīdznieks, reliģiski filozofiskās dzejas autors

Biogrāfiskas ziņas praktiski nav atrodamas, zināms tikai, ka 19. gs. sākumā bijis Stiglavas draudzes prāvests. Pēdējā laikā, ņemot vērā viņa labās latviešu valodas zināšanas, izvirzīta hipotēze, ka viņš varēja būt viens no Krāslavas Garīgā semināra audzēkņiem — lietuvietis vai polis, kas pēc iesvētīša-

nas par priesteri nostrādājis Latgalē obligātos desmit gadus kā atlīdzību diecēzei par uzturēšanu seminārā un pēc tam droši vien devies uz savu dzimteni. Latgaliešu rakstniecībā pazīstams ar savu grāmatu “Kawieklis piestieygs aba Piestieyga Mocieyba ab Numani Diwa, ab Layku, ab Nowi un ab Myužeybu..” 1808 kā pirmais latgaliešu reliģiski filozofiskās dzejas autors.

A. Kalvāne S. Garīgo dziesmu fenomens Latgalē 18. un 19. gadsimtā // Latgaliešu literatūras un literārās (rakstu) valodas izpētes problēmas. Rēzekne, 1996.

BAIŽA Dzidra (dzim. Kazaka; 1935)

Kordiriģente, mūzikas pedagoģe

Dzimusi 1935. gada 4. septembrī Valkas apriņķī Jaunlaicenes pagasta Ēvaldā strādnieka ģimenē. Tēvs Otto Kazaks (1910–1984), amatnieks, māte Olga (1907–2004). Māsa Vija (dz. 1931), kora dziedātāja. Mācījusies Jaunlaicenes pamatskolā 1946–1952, dziedājusi skolas korī, ansambļos, piedalījies dramatiskajā pulciņā, sporta pasākumos. 1952 iestājusies Alfrēda Kalniņa Cēsu Mūzikas vidusskolā Kordiriģēšanas nodaļā, fakultatīvi apguvusi kokles spēli. Vasaras brīvdienās dziedājusi Jaunlaicenes ciema korī un vokālajā ansambli. Mācoties mūzikas vidusskolā, dziedājusi diriģenta Arvīda Krastiņa vadītajā Cēsu KN jauktajā korī, piedalījies XII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1955, I Republikas mākslinieciskās pašdarbības skatē 1957, nodibinājusi un vadījusi 1956–1957 Liepas ciema vīru kori un vokālo ansambli. 1957 absolvējusi Cēsu Mūzikas vidusskolu ar kvalifikāciju — kora diriģente, dziedāšanas skolotāja vispārīzglītojošā skolā. Ar labu vārdu atceras pedagogus: direktoru un kora diriģentu Arvīdu Krastiņu, diriģēšanas pedagoģi Ilgu Baumanī, kokles skolotāju Eleonoru Bērziņu.

Dzidra Baiža

Ar Valsts sadales komisijas norīkojumu 1957 ieradusies Kārsavas rajona Nautrēnu vidusskolā, strādājusi par dziedāšanas skolotāju, organizējusi un vadījusi skolas korus, skolēnu un skolotāju ansambļus, ārpus skolas arī Miglinieku ciema vīru vokālo ansambli. 1958 ar Nautrēnu vidusskolas meiteņu vokālo ansambli Kārsavas rajona skatē ieguvusi 1. vietu. Strādājot saliedētā un profesionālā pedagoga kolektīvā, mantojusi vērtīgas atziņas un pieredzi turpmākajam darbam.

1958 sākusi strādāt par jaundibinātās Ludzas Bērnu mūzikas skolas teorētisko priekšmetu pedagogi, fakultatīvi mācījusi kokles spēli. Ludzai, šai Latgales austrumu pilsētai, kopā ar vīru Pēteri Baižu veltījusi visus sava radošā muzikālās darbības mūža gadus līdz 2001.

1958–1993 bijusi Ludzas Bērnu mūzikas skolas mūzikas teorētisko priekšmetu pasniedzēja, kokles spēles skolotāja (fakultatīvi), 1961–1964 un 1967–1993 skolas direktore. Organizējusi un vadījusi skolas meiteņu vokālos un koklētāju ansambļus.

1958–1965 un 1984–1992 Ludzas KN vīru kora kormeistare, 1992–1993 diriģente, piedalījies II vīru kora salidojumā Dobelē 1959, XIII un XIV Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1960, 1965; 1958–1959 Ludzas KN jauktā kora diriģente; 1959 nodibinājusi, līdz 1961 vadījusi Ludzas medicīnas darbinieku jaukto kori; 1969–1975 Ludzas KN sieviešu kora diriģente; 1976–1985 Mērdzenes un Pušmucovas sieviešu kora diriģente; 1970–1975 Ludzas KN sieviešu vokālā ansambļa vadītāja; 1971–1993 Ludzas KN vīru vokālā ansambļa vadītāja. Sieviešu un vīru vokālie ansambļi koncertējuši Ludzas pilsētas un rajona skolās, startējuši rajona un Latgales novada skatēs. Ar vīru un sieviešu

koriem piedalījusies XV–XXI Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1970–1993, visos Latgales novada dziesmu svētkos Balvos, Ludzā, Rēzeknē, Preiļos un Daugavpilī. Bijusi Ludzas rajona skolēnu dziesmu svētku virsdiriģente.

1960–2001 Ludzas rajona dziedāšanas skolotāju metodiskās apvienības metodiķe, bijusi KN padomes locekle, Ludzas Kultūras Tautas universitātes mūzikas fakultātes dekāne, rajona Kultūras nodaļas repertuāra padomes locekle, Arod biedrības rajona komitejas locekle, vairāku sasaukumu Ludzas pilsētas padomes deputāte.

Ar vairāku gadu desmitu pedagoģisko darbību Ludzas Bērnu mūzikas skolā devusi nozīmīgu ieguldījumu Latgales muzikālajā izglītošanā.

Apbalvojumi: I Republikas māksliniecišķās pašdarbības festivāla laureāte 1957; Ludzas 800 gadu jubilejas piemiņas medaļa; Latvijas Republikas Kultūras ministrijas, E. Melngaiļa TMC Atzinības raksti.

Precējusies 1957 ar Pēteri Andreju Baižu (dz. 1937). Dēls Dzintars (dz. 1961), mūziķis.

D. Dzidra Baiža. Ludzas mūzikas skolai — 30 gadu. Ludzas Zeme, 1998.

A. *Trojanovskis* V. Ludzānieši. Ludza, 1998; Ludza laiku lokos, Ludza, 2002; *Tabūna I*. Kas pagātnes takās kaisīts // Rēzekne, 2001; Ludzas mūzikas pamatskolai — 40 // Ludzas Zeme, 1999. g. 26. febr.; XV–XXI Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1970–1993.

BAIŽA Pēteris Andrejs (1937)

Kultūras darbinieks, diriģents

Dzimis 1937. gada 13. janvārī Cēsu apriņķa Liepas pagasta Jaungērbēnos zemnieku ģimenē. Tēvs Jānis (1893–1959), zemnieks, spēlēja vijoli u. c. instrumentus, māte Karlīna (1897–1966), muzikāla,

Pēteris Andrejs Baiža

dziedājusi korī. Brālis Imants (1923–1981), vadījis lauku kapelu, spēlējis vijoli, mandolinu, ģitāru; māsa Margrieta (dz. 1937), dziedājusi skolas un ciema jauktajā korī.

1945–1952 mācījies Liepas pamatskolā, dziedājis skolotāja J. Actiņa vadītajā bērnu korī, mācījies klavieru un vijoles spēli, piedalījies dramatiskajā pulciņā un bijis aktīvs sportists. 1954 iestājies Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskolā Astrīdas Redbergas kordiriģēšanas klasē, fakultatīvi apguvis vijoles un trompetes spēli. Mācību laikā dziedājis diriģenta Arvīda Krastiņa vadītajā Cēsu KN jauktajā korī, spēlējis simfoniskajā orķestrī (diriģents Kārlis Neilands), pūtēju orķestrī (diriģents Jānis Liepiņš) un Liepas ciema lauku kapelā. Aktīvi piedalījies daudzos koncertos, citos pasākumos un sarīkojumos. 1957 bijis Liepas ciema jauktā kora diriģents un vadījis vīru vokālo ansambli. 1958 absolvējis Cēsu mūzikas vidusskolu ar kvalifikāciju — kora diriģents un dziedāšanas skolotājs vispārīzglītojošā skolā.

Sakarā ar Valsts sadales komisijas norīkojumu kopā ar ģimeni devies uz seno Latgales pilsētu Ludzu, lai pildītu mūzikas pedagoga un organizētāja misiju, kam veltījis visu savu radošā darba mūžu. 1958. g. augustā sācis strādāt par jaundibinātās Ludzas mūzikas skolas direktoru un teorētisko priekšmetu pedagogu. 1961–1964 sekoja obligātais karadienests padomju armijā, pēc kura atgriezies Ludzā un turpinājis pedagoga un direktora darbu mūzikas skolā. Uzsācis neklātienēs studijas Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā: 1964–1965 mūzikas pedagoģijas nodaļā, 1971–1972 un 1980–1984 Kultūras un mākslas zinātņu fakultātes Kultūrizglītības darba nodaļā. 1984 absolvējis LVK ar kvalifikāciju — Masu svētku uzvedumu režisors. No konservatorijas pedagogiem dziļāku ietekmi atstājuši rektors Imants Kokars, diri-

ģēšanas pedagogs Pauls Kvelde, muzikologs Oļģerts Grāvītis, režisori Līvija Akurātere, Antonija Apele un Oļģerts Dunkers. 1967–1992 bijis Ludzas rajona kultūras nodaļas vadītājs, līdz 2001 — Ludzas rajona padomes Kultūras centra direktors. Apvienojot amatus, 1992–1999 Kultūras ministrijas galvenais valsts inspektors Ludzas rajonā. Kopš 2001 pensijā.

Paralēli mūzikas skolas pedagoga un pašvaldības administratīvajam darbam bijis aktīvs koru diriģents. 1958 nodibinājis un līdz 1965 vadījis pirmo Ludzas vīru kori, koncertējis Ludzā, Kārsavā, Balvos, Viļānos, Varakļānos, Višķos, piedalījies II Vīru koru salidojumā Dobelē 1969, XII un XIV Vispārējos latviešu dziesmu svētkos Rīgā 1960, 1965. Pēc vairāku gadu pārtraukuma Ludzas vīru kora darbību atjaunojis 1983, iesaistot dziedātājus no apkārtnējiem ciemiem. Koris 1984 piedalījies Latgales novada dziesmu svētkos Balvos, XIX–XXI Vispārējos latviešu dziesmu svētkos Rīgā 1985–1993. Kopīgā radošā sadarbībā ar Viļānu vīru kori “Olūts” rīkoti koncerti, piedalīšanās dziesmu dienās Ludzā, Rēzeknē un Viļānos. Piedalījies Latgales novada 50 gadu atceres dziesmu svētkos Daugavpilī 1990, Balvos 1992. Sakarā ar ekonomisko apstākļu pasliktināšanos, dziedātāju skaita samazināšanos Ludzas vīru koris pēc 1993 izbeidza darbību. 1969 dibinājis Ludzas rajona skolotāju jaukto kori, kura vadīšanu pēc 1970 nodevis diriģentiem Uldim Balodim un Jāzepam Seņkam. 1969 noorganizējis skolotāju sieviešu kori, kas vēlāk pārtapa par Mērdzenes sieviešu kori “Austra”. 1958–1980 spēlējis trompeti pūtēju orķestrī “Ludza”, kura sastāvā piedalījies visos šī perioda dziesmu svētkos, salidojumos, konkursa skatēs. 1971–1993 dziedājis Ludzas KN vīru vokālajā ansamblī, 1975–1990 spēlējis mandolinu Ludzas KN tautas instrumentu orķestrī.

Bijis Ludzas rajona koru virsdiriģents 1966–1977. Kā rajona kultūras dzīves vadītājs organizējis lielākos un nozīmīgākos svētkus un sarīkojumus, bijis galvenais svētku un uzvedumu režisors: Ludzas 800 gadu svinībās 1977, V Pūtēju orķestru salidojumā 1979, Latgales dziesmu svētkos Ludzā 1989, 17. Lauku sporta spēļu atklāšanā 1992. Piedalījies visu rajona dziesmu svētku organizēšanā 1960–2001, organizējis Ludzas rajona tautas mūzikas ansambļu veidošanu un darbību, piedalījies *Baltic* sarīkojumos, Rogovkas etnogrāfiskā ansambļa koncertturnejā Dānijā 1995. 1970–1985 bijis Ludzas rajona Kultūras Tautas universitātes rektors, 1970–1985 Latvijas Dabas biedrības Ludzas rajona nodaļas Pieminekļu sekcijas vadītājs, 1975–1985 Ludzas rajona sadzīves tradīciju komisijas priekšsēdētājs, 1970–1985 Ludzas rajona Kultūrizglītības biedrības lektors, dažu sasaukumu rajona padomes deputāts.

Ar vairāku gadu desmitu laikā plaši izvērsto darbību devis nozīmīgu ieguldījumu mūzikas kultūras izaugsmē kā Ludzas rajonā, tā visā Latgales novadā.

Apbalvojumi: Mākslinieciskās pašdarbības teicamnieks, Ludzas 800 gadu jubilejas medaļa; 10 Latvijas Republikas iestāžu un organizāciju, Latgales rajonu un pilsētu, Dobeles un Gulbenes rajonu Atziņības raksti.

Precējies 1957 ar Dzidru Kazaku (dz. 1935), mūzikas skolotāju. Dēls Dzintars (dz. 1961), mūziķis.

A. Pētera un Dzidras Baižu ģimenes arhīvs; *Trojanovskis V. Ludzānieši*. Ludza, 1998; raksti un intervijas laikrakstos: *Ludzas Zeme*, 1960–2001, *Vietējā Latgales Avīze* 2001. g. 5. okt., *Ludzas Zeme*, 2001. g. 5. okt.; XIII–XXI Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1960–1993.

BALODIS Uldis (1930–1992)

Kordiriģents, mūzikas pedagogs

Dzimis 1930. gada 9. augustā Valkas apriņķa Trikātas pagastā Lašos zemnieka ģimenē. Tēvs Ernests (1902–1969), māte Olga (1898–1988). Māsa: Brigita (dz. 1928), Mudīte (dz. 1939). Pirmo izglītību guvis Trikātas pamatskolā 1937–1945, pēc tās beigšanas mācījies Valmieras 1. vidusskolā 1945–1950 un paralēli Valmieras mūzikas skolā vakaraursos, kur pie pedagoga Elmāra Vikmaņa apguvis iemaņas kora diriģēšanā un mūzikas teorijas pamatus. Vienlaikus ar mācībām strādājis ar Dikļu un Dauguļu jauktu kori, bijis XI Vispārējo latviešu dziesmu svētku dalībnieks, Valmieras rajona skatē koris izcīnījis 1. vietu un Ceļojošo karogu. 1950 iestājies Jāzepa Mediņa Mūzikas vidusskolas kordiriģentu nodaļā, pēc tās absolvēšanas 1952 uzsācis studijas Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā, kordiriģēšanas nodaļā. Diriģēšanas pedagoga Klementa Mediņa personība un draudzīgā attieksme veicinājusi talantīgā studenta izaugsmi, izraisījusi interesi par Latgales novada brīnišķīgo dabu un savdabīgo tautas mūziku. Paralēli studijām strādājis par dziedāšanas skolotāju un kora diriģentu Rīgas 22. pamatskolā.

1957 absolvējis LVK un devies uz Rēzekni, kur uzsācis pastāvīgo diriģenta un mūzikas pedagoga darbu Rēzeknes Kultūras namā un Mūzikas vidusskolā, kam veltījis visus sava radošā darba mūža gadus. Bijis Rēzeknes Mūzikas vidusskolas direktors 1959–1964, diriģēšanas un kora priekšmetu pedagogs 1957–1992, vadījis vidusskolas mācību jauktu kori un simfonisko orķestri. Bijušo skolnieku vidū ir daudzi Latgalē un ārpus tās pazīstami kordiriģenti, mūzikas pedagogi: Emīlija Slišāne, Jānis Garančs, Jāzeps Seņka, Jānis Grudulis, Pēteris Keišs, Ināra Parkova-Skrule, Anita Avotiņa-Balode, Baiba

Āboliņa u. c. 1957 pārņēmis Rēzeknes KN jauktā kora “Ezerzeme” vadību, isā laikā ar to guvis panākumus un popularitāti, izvirzīdamies vadošajā vietā Latgales koru vidū, 1960 piešķirts tautas kora nosaukums. Piedalījies XIII–XX Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1960–1990, fināla skatē 1970 iegūta 3. vieta. Ar “Ezerzemi” piedalījies Latgales kultūras nedēļas sarīkojumos un koncertos Rīgā 1958, Latgales dziesmu svētkos Daugavpilī 1959, veicis vairākas koncertturnejas ārpus Latvijas: 1963 uz Ukrainas Aizkarpatiju un Baltkrieviju, 1968 uz Moldāviju, Rēzeknē noorganizējis Jāņa Ozoliņa un Arvīda Žilinska autorkoncertus. 1968 nodibinājis un līdz 1985 vadījis Rēzeknes rajona skolotāju kori “Rāzna” un piedalījies visos šī kora dziesmu svētkos. Veicinājis citu Rēzeknes koru izaugsmi, palīdzējis sieviešu kora *Medicus* un Ludzas rajona skolotāju kora veidošanā. Bijis dziesmu svētku virsdiriģents: 1965–1990 Rēzeknes pilsētā, 1960–1985 Rēzeknes rajonā, 1990 — Latgales novada 50 gadu atceres dziesmu svētkos Daugavpilī. Dieva dotais mūziķa talants un kora diriģenta meistarība izpaudusies brīvā, emocionālā un temperamentīgā muzicēšanā, prasmē saistīt un saliedēt dziedātājus ar savu suģestējošo personību. Dziesmotā darba mūžs veltīts vienam mērķim — Rēzeknes un visas Latgales koru kultūras uzplaukumam.

Precējies. Otrā laulība 1977 ar Anitu Avotiņu (dz. 1958). Dēls Juris (dz. 1977), meita Dace (dz. 1981).

Miris 1992. gada 23. maijā, apbedīts Rēzeknes raj. Lejas Ančupānu kapos.

Apbalvojumi: 1973 Nopelniem bagātais mākslas darbinieks; republikas vadošo iestāžu Goda un Atzinības raksti.

D. Latgaliešu tautas dziesmu apdares jauktam korim: “Es sovam lineņami”, “Kaladū” u. c.

A. Anitas Balodes-Butt ģimenes arhīvs; XIII–XX Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1960–1990; *Lucijanova S.* Ar Latgali saradoja dziesma // Darba Karogs, 1990; *Nizinska M.* Atstāju jums dziesmu // Rēzeknes Vēstis, 1992; *Seņka V.* Svētki dvēselei, mūžība dziesmai // Vietējā, 2000; XXI Vispārējie latviešu dziesmu svētki, “In memoriam”, 1993.

BĀRBALE Marta (1933–2003)

Dzejniece

Dzimusi 1933. gada 8. februārī Barkavas pagasta, Murmastienes ciema Skalbjudambjos zemnieku Alberta un Antonijas Bārbaļu ģimenē. 1948 beigusi Murmastienes septiņgadīgo skolu, 1952 Varakļānu vidusskolu, 1957 LVU Vēstures un filoloģijas fakultātes Latviešu valodas un literatūras nodaļu ar diplomdarbu “Seimaņa Putāna dzīve un daiļrade”. 1957–1958 strādājusi par skolotāju un bibliotekāri Slokas 1. vidusskolā, 1959–1967 redaktore LVI (vēlāk izdevniecībā “Liesma”), 1967–1968 literārā konsultante laikrakstā “Padomju Jaunatne”.

Pirmā publikācija — dzejolis “Dziesma” (“Aiz ezera augsti kalni”) žurnālā “Karogs” (1954, Nr. 10). Pirmais dzejoļu krājums “Zeme rūgst” 1960 iezīmēja turpmākās daiļrades īpatnības — tuvību zemei, dabai, lauku dzīvei un darbiem, gleznainu, bet nepretenciozu valodu un sirsnīgu tonalitāti. 1960 uzņemta Latvijas Rakstnieku savienībā. Seko dzejoļu krājumi: 1964 “Arī kadiķi zied...”, 1967 “Laiques pakavs”, 1969 “Manas miglas”, 1971 “Saules pirti”, 1975 “Melni mani kumeliņi”, 1979 “Aiz kalna”, 1987 “Pa sirmu rasu”, 1994 “Tu esi aicināts”, “Ļauj, debestiņ”, 2000 “Sūnekļa alts”. Izdotas izlases 1983 “Svied puķi debesīs” un 1993 “Dvēselite mana”, kur vairāki dzejoļi sarakstīti latgaliski. 2003 iznāca grāmata “Atgriezies, dzērvīte mana”, kurā ietverta 1998–2002 rakstītā dzeja un apcere “Atskats gadu ritumā”. Atdzejojusi V. Bokova, P. Brovkas, A. Prokofjeva liriku,

Marta Bārbale

sastādījusi vairākas dzejoļu izlases, to skaitā S. Putāna 1960 “Tovā vōrdā” (arī pēcv.), 1972 P. Klai-dūņa-Voitkāna “Sadega sirds” (pēcv.). Vairāki dze-joļi komponēti, sevišķi populāra J. Sprukuļa dziesma “Latgalei”.

1991 atgriezusies uz dzīvi Murmastienē. Daudz rakstījusi vietējiem laikrakstiem: “Varakļonīts”, “Murmastienes Vēstis”, 2002 piedalījies grāmatas “Varakļāni un varakļānieši” sagatavošanā, publicē-jusi dzejoļus Latgales laikrakstos: “Latgolas Bolss”, “Mōras Zeme”, žurnālā “Jaunō Dzeive”.

Mirusi 2003. gada 5. augustā Murmastienē, apbedīta Murmastienes Cauņu kapos.

A. Vējāns A. Svied sirdi debesīs! // Vējāns A. Latgales rakstu gaīsama. Rīga, 1996, 407.–435. lpp.; *Solzemniece V. Marta Bārbale // Varakļāni un varakļānieši*. Rēzekne, 2002, 307.–311. lpp.; *Bārbale M. Atskats gadu ritumā // Bār-bale M. Atgriezies, dzērvīte mana*. Rīga, 2003.

BARKOVSKA Genovefa (dzim. Lansberga; 1935)

Vēsturniece

Dzimumsi 1935. gada 7. augustā Ilūkstē strād-nieka Vaclava un Teklas Lansbergu ģimenē. Skolas gaitas 1942 sākusi Gārsenes, turpinājusi Ilūkstes pamatskolā, 1953 beigusi Ilūkstes 1. vidusskolu un tika nosūtīta uz Krievu valodas skolotāju kursiem Rīgā. Pēc to beigšanas gadu nostrādājusi Ilūkstes vidusskolā par fizikas skolotāju pamatskolas klasēs, tad iestājusies Daugavpils Pedagoģiskā institūta Filoloģijas fakultātes Vēstures nodaļā. Studiju gados bijusi aktīva pašdarbiece un izveidojusi institūta deju kolektīvu, kas tagad ir TDA “Laima”. 1957 pie-dalījies neskarto zemju apgūšanā Kazahijas PSR. Institūtu beigusi 1959 kā vēstures skolotāja vidus-skolā un latviešu valodas skolotāja pamatskolā, strā-dājusi par Daugavpils Zinātniskās bibliotēkas biblio-

Genovefa Barkovska

tekāri, Kaļiņingradas Zivju rūpniecības institūta bibliotekāri. 1963 atgriezies Daugavpilī, strādājusi pilsētas bibliotēkā, bet no 1964 — DPI par bibliotekāri, tad vēstures katedras laborante, līdztekus strādājot arī par latviešu valodas skolotāju. 1972 sastādījusi pirmo ekskursijas maršrutu pa Daugavpili un uzrakstījusi tam ekskursijas vadītāja tekstu. Paralēli darbam institūtā sākusi strādāt Daugavpils Ekskursiju birojā, vadot ekskursijas gan pa Daugavpili, gan Latgali un Igauniju. Divdesmit gadus strādājusi DPI arodkomitejā, kur sirdslieta bijusi ikgadēju ekskursiju organizēšana institūta darbiniekiem. Kopš 1969 strādājusi par DPI pasniedzēju, 1982–1992 bijusi Vispārējās vēstures un PSRS vēstures katedras vadītāja. 1982 aizstāvējusi vēstures zinātņu kandidāta disertāciju “Daugavpils sociāli ekonomiskā attīstība 1944–1975”. 1992–1997 DPI Vēstures katedras docente.

Atmodas laikā iepazinusies ar trimdas latgaliešiem un viņu aktivitātēm, pēc trimdas Latgaļu pētniecības institūta parauga nolēmusi izveidot Latgales Pētniecības institūtu, ko arī paveica, izstrādājot tā statūtus, struktūru utt., kļuvusi par tā zinātnisko sekretāri. Institūts noorganizējis četrpadsmit Latgales problēmu izpētei veltītas zinātniskas konferences, izdevis sešus *Acta Latgalica* sējumus, darbojies līdz 2006. gada decembrim, kad kļuva par Latgales Pētniecības biedrību (LPB) “Latgola”, un šādā statusā darbs tiek turpināts. 2007. g. oktobrī Krāslavā notika tā 15. konference.

Divu monogrāfiju līdzautore: *Azan V., Barkovskaja G., Gukov G.* Zdesj, v kraju ozer — Daugavpils, Rīga, Liesma, 1975 (krievu val.) un *Barkovska G., Šteimans J.* Daugavpils vēstures lappuses, Rēzekne, 2005; 32 publikāciju autore, piedalījusies starptautiskās zinātniskās konferencēs.

BAUĻINS Leonīds (1945–2002)

Gleznotājs, grafiķis

Dzimis 1945. gada 25. maijā Vologdas apgabala Čerepovecā. Tēvs kritis Otrajā pasaules karā vēl pirms dēla piedzimšanas, viņu audzinājusi māte un patēvs, kuri abi bijuši skolotāji. 1951 ģimene pārcēlusies uz Daugavpili. Interese par zīmēšanu izpaudusies jau bērnībā, nodarbojies Pionieru nama zīmēšanas pulciņā un vēlāk tēlotājmākslas studijā. 1959–1962 mācījies Gorkijas mākslas skolā Krievijā, interesējies par avangarda mākslu un krievu simbolistu darbiem. Līdz studijām strādājis dažādus gadījuma darbus rūpnīcās. Dienesta laikā eksternātā pabeidzis vidusskolu un 1968 iestājies Latvijas Mākslas Akadēmijas Pedagoģijas nodaļā, kur uz mākslinieka radošo rokrakstu lielu iespaidu atstājuši B. Bērziņa un K. Ubāna darbi. Trešajā kursā pārgājis uz Scenogrāfijas nodaļu, kuru beidzot 1973 G. Zemgala vadībā izstrādājis diplomdarbu — dekorāciju metus V. Rozova lugas “A, B, C, D, E” uzvedumam Daugavpils pilsētas teātra studijā.

Pēc LMA beigšanas atgriezies Daugavpilī. 1974–1996 strādājis monumentālās glezniecības jomā, kā arī sabiedrisko ēku interjeru noformēšanā (gleznojumi kafejnīcai “Dzintars” (1974), Daugavpils Ceļu un remonta administratīvajai ēkai (1985), Daugavpils Piena kombināta ēdnīcai (1987), Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzejam (1988), Daugavpils Pedagoģiskā institūta kafejnīcai). 1979–1990 darbojies kā Daugavpils Tautas teātra scenogrāfs, no 1979 Daugavpils Pedagoģiskā institūta mākslinieks. 1976 uzņemts Latvijas Mākslinieku savienības Jauno mākslinieku apvienībā, 1982 Latvijas Mākslinieku savienībā. 1985–1987 mācījis gleznošanu un kompozīciju Daugavpils Bērnu mākslas skolā, vadījis dekoratīvās noformēšanas nodaļu

Leonīds Bauļins

Daugavpils Mākslas koledžā "Saules skola". No 1996 aktīvi darbojies Daugavpils reģiona mākslinieku asociācijā un Daugavpils pilsētas mākslas padomē.

Izstādēs piedalījies kopš 1972. Personālizstādes: Daugavpilī — 1995, 1996, 1998, 1999, Krāslavā — 1996, 2002, Trondheimā (Norvēģija) — 1992, Radomā (Polija) — 1998.

Darbi glabājas Valsts Mākslas muzejā, Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzejā, Latgales Kultūrvēstures muzejā, kā arī privātkolekcijās Latvijā, Austrālijā, Krievijā, Norvēģijā, Polijā. Nozīmīgākie darbi: "Free balalaik muzik" (1992), "Lauku serenāde" (1994), "Pilsētas serenāde" (1994), "Duo" (1998), "Duo II" (1994). Strādājis stājglezniecības jomā, īpaši pievēršoties sadzīves žanram un portretam, apzināti izmantojot kubisma mākslinieciskos principus izveidojis savu savdabīgo rokrakstu, kur ar specifisku telpas izjūtu un ģeometrisku stilizāciju radījis nosacītu, nostalgisku pasaules tēlojumu. Sarežģītu īstenības redzējumu atklājis grafikā. Monumentālās glezniecības jomā darinājis sienas gleznojumus — galvenokārt dekoratīvas kompozīcijas, kas balstītas uz krāsu ritmu kārtojumiem. Izmantojis eļļas, enkaustikas, akvareļa zīmuļa tehniku.

Miris 2002. gada 3. jūnijā Daugavpilī, apbedīts Daugavpils Grīvas kapos.

A. Katalogs (sast. V. Bauļina). Viļņa, 2005; Māksla un arhitektūra biogrāfijās, I. sēj. Rīga, 1995.

BELASOVŠ Eduards (1925–1994)

Kordiriģents, mūzikas pedagogs, metodiķis

Dzimis 1925. gada 17. februārī Rēzeknes apriņķa Gaigalavas pagastā, Vecstružānu Pokulnīcās mazturīgu zemnieku Viktora un Helēnas Belasovu ģimenē. 1932 uzsācis mācības Vecstružānu pamatskolā, pēc kuras beigšanas 1938 iestājies Rēzeknes

Valsts skolotāju institūtā, sekmīgi apguvis mūzikas teorijas pamatzināšanas un kora dziedāšanas prasmi pedagogu Jūlija Roziša un Klementa Mediņa vadībā. 1944 absolvējis skolotāju institūtu, 1945 iestājies Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, mācījies kora diriģēšanu un mūzikas teorētiskos priekšmetus pie K. Mediņa. Paralēli mācībām 1947 sācis strādāt par dziedāšanas skolotāju Rēzeknes 1. vidusskolā un pedagoģiskajā skolā. Pēc Rēzeknes Mūzikas vidusskolas slēgšanas 1949 turpinājis mācības Daugavpils Mūzikas vidusskolā J. Roziša kordiriģentu klasē, kur apguvis diriģēšanas prasmi un guvis daudz jaunu metožu atziņu dziedāšanas mācīšanās. Pēc absolvēšanas 1950 atgriezies Rēzeknē un strādājis agrākajā darbā 1. vidusskolā, bijis Kultūras nama kora diriģents. Kopš 1956 strādājis par diriģēšanas pedagogu un metodiķi atjaunotajā Rēzeknes Mūzikas vidusskolā. 1957 uzsācis neklātienas mācības Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijas kordiriģentu nodaļā docenta Klementa Mediņa klasē. Studiju laikā nepārtraucis darbu Rēzeknes Mūzikas vidusskolā. 1962 absolvējis konservatoriju, 1964 kļuvis par Rēzeknes Mūzikas vidusskolas direktoru. Īpašu vērību veltījis jauno kordiriģentu profesionālai sagatavošanai, Jūlija Roziša metodisko atziņu īstenošanai mūzikas pedagoģijā. Paralēli pedagoģiskajam darbam strādājis par kordiriģentu, 1963 izveidojis un ilgus gadus vadījis Rēzeknes Piena kombināta jaukto kori "Saskaņa". Koris piedalījies XIV–XX Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1965–1990. Bijis dziesmu svētku virsdiriģents Rēzeknē 1955–1965, Ludzā 1965–1970. 1986 atstājis direktora posteni un turpinājis darbu kā kora diriģēšanas un mūzikas mācīšanas metodikas pasniedzējs.

Precējies 1949 ar Annu Kušķi. Dēli: Zigurds (dz. 1951), Aivars (dz. 1957).

Miris 1994. gada 29. septembrī, apbedīts Rēzeknē.

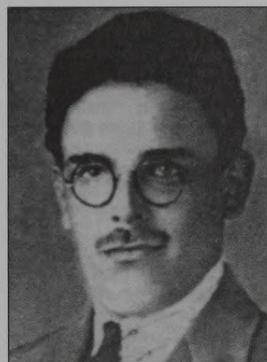
A. Belasovu ģimenes arhīvs; XIV–XX Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1965, 1970, 1973, 1977, 1980, 1985, 1990.

BELKOVSKIS Staņislavs (1902–1941)

Literatūras kritiķis

Dzimis 1902. gada 13. novembrī Vidsmuižas (tagad Viļānu) pagasta Maltas Trūpūs pārtikušu zemnieku Ontona un Veronikas Belkovsku ģimenē. Ap 1911 tēvs Viļānu pagasta Sokolku ciemā nopircis daļu muižas zemes (ap 100 ha), izveidojis saimniecību. Pabeidzis pamatskolu, mācījās Rēzeknes 1. valsts ģimnāzijā. 1918–1919 Viļānos risinājusies rosīga sabiedriskā dzīve. Ugunsdzēsēju biedrības zālē notikušas dažādas lekcijas, izrādes, sarīkojumi, kuros piedalījās vecākais brālis Dominiks. 1919 klausījies F. Roziņa, T. Netes un citu Viļānos iebraukušo revolucionāru runas, kas veicinājušas uzskatu kreišumu. Jau pārvaldīdams krievu un poļu valodu, ģimnāzijā iemācījies vācu un sācis mācīties franču valodu. 1925 iestājies LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes Tautsaimniecības nodaļā, taču pēc trim semestriem no universitātes izstājies, lai pievērstos literāram darbam.

Pirmā publikācija — raksts par Rīgas Grāmatrūpniecības arodu savienības sapulci laikrakstā “Sociāldemokrāts” (1921. g. 28.–30. janv.). Sekojušas publikācijas šajā laikrakstā un žurnālā “Domas” par Latvijas (arī Latgales), Padomju Krievijā dzīvojošo latviešu, kā arī ārzemju autoru darbiem. Daudz rakstījis par A. Upīti un A. Kurciju, kuru daiļradi augstu vērtējis. Līdzdarbojies žurnālā “Straume”, 1930–1931 bijis laikraksta “Latgolas Dorbs” atbildīgais redaktors.

Staņislavs Belkovskis

Bijis sociāldemokrāts un kreisi noskaņots kritiķis, taču spējis vērtēt objektīvi, raksti izcēlušies ar erudīciju, asi vērsies pret diletantismu. Sarakstījis nodaļu par latgaliešu literatūru A. Prandes grāmatai “Latvju rakstniecība portrejās” 1926, prasības pēc pietiekami augsta mākslinieciska līmeņa piemērojot arī latgaliešu rakstniecībai. Tas pats rakstos “Latgaliešu rakstnieks ceļa jūtīs” (Domas, 1931, Nr. 8) un “Jaunākā latgaliešu literatūra” (Domas, 1932, Nr. 10). Kritizējis J. Niedres vulgāro, Latgales cilvēku pašcieņu aizskarošo ateistiskas ievirzes skiču un stāstu krājumu “Ķeceris Latgalē”. Rakstā “J. Kūkojs un E. Začs. Uz pōrzvola” (Domas, 1933, Nr. 5) Maskavā 1933 latgaliski izdoto I. Kūkoja un J. Zača grāmatu vērtējis “kā nepārspējamu diletantisma rekordu”.

Rīgas Tautas augstskolas Literatūras un žurnālistikas studijā 1931–1932 nolasījis lekciju ciklu “Latgales literatūra” un 1933–1934 “Ceļš uz prolet-rakstniecību”.

Pēc 1934. g. 15. maija viņa vārds pāris gadu presē neparādās, vēlāk 1938–1940 dažas publikācijas atrodamas žurnālā “Daugava”, “Literatūras Avīzē”. Tulkojis no poļu, čehu un horvātu valodas: 1936 poļu rakstnieka J. Kaden-Bendrovska romānu “Manas mātes pilsēta”, 1936 čehu rakstnieka F. J. Čečetkas romānu “Hetmans Žižka”, 1937 horvātu rakstnieka V. Nefa romānu “Mazais milzis”. Pseidonīmi: E. Ego, Edgars Ego, E. Eg., St. Baltais, Dr. Pikčulis, D. Pikčulis, D. Pikčs.

20. gs. 30. gadu otrā pusē divas reizes arestēts it kā par piederību komunistu partijai, taču drīz vien atbrīvots. 1940. g. 2. augustā uz apmelojumu pamata arestēts, apvainojot pretvalstiskā darbībā, turēts čekas pagrabos, 1941. g. 3. jūnijā notiesāts uz nāvi, ievietots Centrālcietumā.

1941. g. naktī no 23. uz 24. jūniju Ādažos (Balt-ezerā?) nošauts, apbedīts Ādažu kapos. 1997 Maltas Trūpos atklāts piemiņas akmens.

A. Goldšteina R. Literatūras kritiķis Staņislavs Belkovskis (E. Ego) // Materiāli 20.–30. gadu latviešu literatūras vēsturei. Rīga, 1989; Viļčuks V. Literatūras kritiķis Staņislavs Belkovskis manās atmiņās // *Via dolorosa*. Rīga, 1990; *Belkovska-Borka A.* Atmiņas par literātu Stanislavu Belkovski // Tāvu zemes kalendārs 2004. Rēzekne, 2003.

BERNĀNE Anita (1954)

Keramiķe, pedagoģe

Dzimumsi 1954. gada 13. oktobrī Līvānos. Bērnības atmiņas saistās ar Vanāgiem, kurus dažkārt apmeklēja podu meistari, tirgojot savus darinājumus. Mācījusies Vanagu astoņgadīgajā skolā.

1970–1974 apguvusi zināšanas Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas Keramikas nodaļā, uz kuru atvedis tēvs. Viņa ir pirmā Latgales profesionālā keramiķe, kura 1975–1980 studējusi Mākslas Akadēmijas Keramikas nodaļā. Diplomdarbam izvēlējusies dekoratīvu keramikas cilni Rēzeknes LMV interjeram (vadītājs P. Martinsons).

No 1980 sākusi strādāt RLMV par pasniedzēju, keramikas programmas vadītāju un atrodas novada podniecības norišu centrā, kur paralēli pasaules plašuma apjautai stiprināta atziņa par tautas mākslas nozīmīgumu. Latgales podniecības būtībai tuvojusies vietējo meistaru darbnīcās. Autori interesējuši arī keramikas senākie slāņi, svēpējuma un lustras glazūru mākslinieciskās iespējas. Pieaicinot arheoloģi I. Lozi, tikuši apzināti neolīta trauku formveides principi, tehnoloģija un ornamentika.

1978 sākusi piedalīties izstādēs. To skaits sniegdzas daudzos desmitos. 1980. gada piedalījiesies

Anita Bernāne

Latgales keramikas nozīmīgākajā izstādē Maskavā Mākslinieku savienības Krimas krastmalas izstāžu zālē ar lielizmēra dekoratīvajiem svečturiem un zemiņu sadzīves traukiem.

1983–1989 Mākslinieku Savienības Jauno mākslinieku apvienības biedre. Jau šajā laikā sākusies aktīva izstāžu darbība gan Latvijā, gan ārpus tās robežām — Vācijā (Brēmene), Polijā (Gdaņska), Lietuvā (Kauņa, Viļņa). Māksliniece darinājusi lielformu keramiku: svēpēto svečturu sēriju, par pamatmotīvu ņemot apli — saules elementu, un arhaisku noskaņu podus.

1990 sākusi darboties Tautas lietišķās mākslas studijā “Rēzeknes apriņķa pūdņiki”, ko vadījis P. Ušpelis. Šī studija izcēlās ar aktivitāti izstāžu rīkošanā un izciliem meistariem, kas īpašu vērību pievērsuši stila tīrībai. 1998 iesaistījies Latgales keramikas saglabāšanas fonda darbībā, kurš par mērķi izvirzījis Latgales keramikas stila saglabāšanu, Latgales keramikas popularizēšanu, izstāžu darbības organizēšanu, katalogu un prospektu izdošanu, radošo darbnīcu organizēšanu.

Par nozīmīgu notikumu 1999. gada 3. jūlijā izvērtusies A. Paulāna rekonstruētās darbnīcas atklāšana J. Raiņa Literatūras un mākslas muzeja filiālē Jasmuižā, kur piedalījies ar darbiem jaunatklātā cepļa dedzināšanā. Uzsāktās aktivitātes turpinās katru gadu muzeja vai keramikas svētku reizēs.

Tūkstošgades mijā ceļojošajai izstādei “Latgales svečturis 2000” tapusi svečturu grupa “Spārni”. Blakus meistariem, kas tiecās izteiktāk saglabāt iepriekš izstrādātos svečturu tipus, viņa ir atradusi atšķirīgu, pat kontrastējošu svečtura modeļi, attīstot tālāk svečtura veidošanās tradīciju, darinājusi tos ar savu dzīves un mākslas izjūtu, iedvesmojoties no dabas.

2000 piedalījusies 1. Starptautiskajā melnās keramikas simpozijā Madonā keramiķa — projekta idejas autora un organizatora — J. Seiksta savrupmājā, darinot dārza keramiku “Dzirnas”, kas, mijot līniju rakstus, pulsē, rada izjūtu būt savā laikā un izdzīvot to kā neatkārtojamu. Strādājot kopā ar tādām personībām latviešu mākslā kā P. Martinsons, I. Krolle, D. Lesiņš, radušās jaunas atklāsmes un ieceres. Vērtīga bijusi arī piedalīšanās vasaras Pūdņiku skūlas plenērā “Senās apdedzināšanas tehnoloģijas” 2001 keramiķa, projekta autora Ē. Vasilevska darbnīcā Akmenīšos, kur projektu atbalstījis Latvijas Kultūras fonds. Galvenais akcents ticis likts uz trauku darināšanu bez virpas palīdzības, uz faktūru veidošanu un apdedzināšanu.

2001 izstādē “Rēzeknes apriņķa pūdņiki” Melngalvju namā Rīgā, tikusi eksponēta podu grupa “Senatne”, kas veiksmīgi iekļāvusies Melngalvju nama pagraba senatnīgajā gaisotnē ar lakonismu un silueta skaidrību.

Kā viena no organizatoriem Podnieku dienu pasākumos piedalījusies kopš šīs tradīcijas aizsākuma 1979.

2003 LMA ieguvusi humanitāro zinātņu maģistra grādu mākslā. 2006 piedalījusies 42. Vispasaules keramikas asamblejā, 2007 Latgales svečturu izstādē “Ugunsputni” Baltkrievijā.

Darbi skatāmi daudzās privātkolekcijās ne tikai Latvijā, bet arī Vācijā, Zviedrijā, Kanādā, Amerikā, Itālijā u. c.

Nozīmīgākās izstādes: ceļojošā izstāde “Latgales svečturis — 2000. “Gaisma un mūzika””, Rēzeknē, Daugavpilī, Rīgā; 2003 TLMS “Rēzeknes apriņķa pūdņiki” keramikas izstāde Aizrobežu mākslas muzejā Rīgā; 2001 TLMS “Rēzeknes apriņķa pūdņiki” keramikas izstāde Melngalvju namā Rīgā;

2003 XXIII Vispārējo latviešu Dziesmu svētkiem veltītā Tautas lietišķās mākslas izstāde Ķīpsalā Rīgā; 2004 TLMS "Pinuma motīvs" Cēsis; 2004 LMA Keramikas nodaļas 80 gadu jubilejai veltītā izstāde Pēterbaznīcā, Rīgā; 2004 "Rudens–2004" Rēzeknē un Rīgā; "Latgales podnieku dienas — 2005" Feimaņos, Rēzeknes raj.; "Latgales podnieku dienas — 2006" izstāde Kolnasātā, Rēzeknes raj.; Latgales svečturu izstāde "Ugunsputni" Latvija–Baltkrievija; 42. Vispasaules keramikas ģenerālā asambleja Rīgā 2006.

A. Anspaks A. Preiļu novads. 1. grāmata. Valmiera, 1996; *Klīdzējs J.* 100 Latvijas keramiķi (reprodukciju albums). Rīga, 2002; *Kučinska V.* Latgales svečtura augstā dziesma // Neatkarīgā Rīta Avīze, 2000. g. 21. sept.; *Kūkojs A.* Septiņkalne. Rīga, 1985; Māksla un arhitektūra biogrāfijās, I sēj. Rīga, 1995; *Stīvere L.* Ugunsbrīnums // Lauku Avīzes pielikums "Mājas Viesis", 2000. g. 30. dec.; Svečturis Latgales keramikā (reprodukciju albums, sast. I. Vilčuka). Rēzekne, 2000; TLMS "Rēzeknes apriņķa pūdņiki" (prospekts, sast. I. Vilčuka). Rīga, 1995.

BINDUKA Kristīne (1973)

Tekstilmāksliniece, grafiķe, pedagoģe

Dzimusi 1973. gada 6. maijā Rēzeknē. Mācījusi Rēzeknes 5. vidusskolā. Profesionālo izglītību guvusi 1988–1992 Rēzeknes Mākslas koledžas rokdarbu nodaļā, 1996–1997 papildinājusi izglītību Ālandas tautas augstskolā Somijā. Augstāko izglītību ieguvusi 1993–1998 LMA Latgales filiālē, Tekstilmākslas nodaļā un 2001–2003 RA Pedagoģijas fakultātes maģistrantūrā. Pēc Mākslas koledžas beigšanas 1992–1993 strādājusi par vizuālās mākslas skolotāju Rēzeknes 5. vidusskolā, 1998–2000 RMK direktora vietnieci radošajā un zinātniskajā darbā, 1999–2000 RMK Apģērbu dizaina nodaļas vadītāju, 2000–2002 Rokdarbu nodaļas vadītāju, 2000–2002 LMA Latgales filiāles lektori oforta teh-

Kristīne Binduka

nikā, no 2002 strādā par RMV Mākslas skolas vadītāju, RMV apģērbu dizaina nodaļas vadītāju, pedagogi.

Piedalījusies izstādēs: "Akvarelis" Rēzeknē 1995; "Gobelēni un keramika" Rēzeknē 1996; Ālandas tautas augstskolas studentu darbu izstādē Finstromā, Somijā 1996; "Grafikas" Alstā, Zviedrijā; "Lietišķās mākslas izstāde" Seljordā, Somijā; studentu darbi Marienhamnas muzejā Somijā; personālizstādes Latgales Kultūrvēstures muzejā, Balvu muzejā, Rēzeknes Augstskolā 1997; apgleznots zīds un grafikas Rēzeknes Augstskolā; tekstilmākslas darbi Latgales Kultūrvēstures muzejā; personālizstāde Rēzeknē 1998; personālizstādes Preiļu muzejā, Līvānu Mākslas skolā, Rēzeknes 5. vidusskolā, Rēzeknes rajona padomē; Mākslas dienu izstāde viesnīcā "Latgale", Rēzeknē; izstāde Byklē, Ārendālē, Valle Art asociācijā Norvēģijā; LMA LF pasniedzēju un studentu personālizstāde "Grafikas" Rēzeknes 5. vidusskolā; "Rudens '99" Latgales Kultūrvēstures muzejā; LMA LF pasniedzēju un studentu darbu izstāde Preiļos; LMA LF pasniedzēju un studentu darbu izstāde Rēzeknes Augstskolā; personālizstāde "Grafikas" Kaunatas vidusskolā 1999; RMK absolventu darbu izstāde koledžā; personālizstāde studijteātri "Joriks", Rēzekne 2000; Rēzeknes skolu audzēkņu, studentu darbu izstāde "Ziemeļvalstu Ziemassvētki Latgalē" Rēzeknes Augstskolā; RMK pasniedzēju darbi koledžā; grafikas darbi RMK; grafikas darbi Rēzeknes Augstskolā; grafikas darbi Rēzeknes ģimnāzijā 2001; M. Kalniņas medaļas un K. Bindukas grafikas Krāslavas Vēstures un mākslas muzejā 2002; RMV un LMA LF mācībspēku radošo darbu izstāde "Mēs 2003", 2003.

A. K. Bindukas stāstījums.

BORELE Jeļena (dzim. Margeviča; 1962)

Dziedātāja, vokālā pedagoģe

Dzimusi 1962. gada 17. decembrī Rīgā. Tēvs Konstantīns (dz. 1932), māte Leda (dz. 1932). Pamata un vidējo vispārējo izglītību ieguvusi Rīgas 65. vidusskolā 1971–1981. Paralēli mācījusies bērnu mūzikas skolas klavieru klasē, kuru beigusi 1978.

Jeļena Borele

Pēc vidusskolas beigšanas iestājusies Daugavpils Pedagoģiskā institūta Mūzikas pedagoģijas nodaļā, kur līdztekus mācībām mūzikas teorētiskajos priekšmetos un diriģēšanā apguvusi solo dziedāšanu pedagoģes Gaļinas Bakaļar-Čumačenko vadībā. Studiju gados, sadarbībā ar mācību kora diriģenti Silviju Sudņiku un koncertmeistaru, ērģelnieku Robertu Hansonu, kā soliste uzstājusies daudzos koncertos un sarīkojumos. Pēc DPI absolvēšanas 1985–1993 strādājusi par vokālo pedagoģi Mūzikas pedagoģijas nodaļas kordiriģēšanas katedrā. Turpinot savu izglītību un tālāk pilnveidojot profesionālās vokālistes kvalifikāciju, 1990 iestājusies Jāzepa Vītola Latvijas valsts konservatorijā. Solo dziedāšanu mācījusies pie L. Braunas un L. Zilveres, G. Stades kamerklasē padziļināti iepazinusies ar V. A. Mocarta, F. Šuberta, R. Šūmaņa un citu Rietumeiropas klasiķu kamerģimelēm. Pēc LMA absolvēšanas 1993 uzsākusi pedagoģisko darbību Daugavpils Mūzikas vidusskolā, līdz mūsdienām turpina strādāt par balss nostādīšanas pasniedzēju. No bijušo un tagadējo audzēkņu vidus labas sekmes sasniegušas dziedāšanas skolotāja Svetlana Rusaliņeva, Alina Baranovska u. c.

Pirmā nozīmīgākā uzstāšanās Latvijas mērogā ar solo partijas dziedājumu Jurjānu Andreja kantātes “Tēvijai” atskaņojumā svinīgajā koncertā kopā ar valsts kori “Latvija” XX Vispārējo dziesmu svētku laikā 1990. g. 1. jūl. Sadarbībā ar sieviešu TK “Dzintars” diriģenti Ausmu Derkevicu un ērģelnieku

Tālivaldi Deksnī piedalījies J. S. Baha, Dž. Kačīni un K. Sen-Sansa skaņdarbu atskaņojumā Latvijas neatkarības svētkos 1992. g. 18. nov. Piedalīšanās komunisma genocīda upuru piemiņas koncertā 1995. g. 25. martā V. A. Mocarta Rekvīema atskaņojumā, sadarbojoties ar solistiem Antru Bigaču, Jāni Sproģi, Sergeju Martinovu, kori "Rīga" ar diriģentu Edvīnu Dziļumu un ērģelnieci Lilitu Ozolu. Kopīgi ar ērģelnieci Larisu Bulavu un vijolnieku Jāni Bulavu noorganizēts solo koncerts Rīgas Domā 1998. Sadarbībā ar pianistu Aivaru Broku rīkotajā koncertā 1997 dziedājusi V. A. Mocarta ārijas un G. Mālera dziesmas. Piedalījies Starptautiskajā kameramūzikas festivālā *September Days of Chamber Music* 1998–2002 Daugavpilī, Rīgā, Rēzeknē. Dziedātas V. A. Mocarta solo dziesmas Aivara Broka pārlikumā kamerorķestrim. 2000 piedalījies koncertturnejā Vācijā un Portugālē kopā ar komponistu, pianistu Ingmaru Zemzari, solistiem Antru Bigaču, Žoržu Siksnu, Eduardu Čudakovu, kamerorķestri, bērnu kori "Varavīksne" un diriģentu Kārli Beinertu. 2002–2006 sagatavotas un atskaņotas 14 koncertprogrammas, veltītas krievu klasiskajai mūzikai, kurās iekļauti Rahmaņinova, Čaikovska, Gļinikas, Šostakoviča, Prokofjeva, Musorgska skaņdarbi. Sniegti koncerti Daugavpilī, Rīgā, Ludzā, Narvā, Stokholmā.

D. Sadarbībā ar koncertmeistaru Aivaru Broku — Sergeja Rahmaņinova 12 romances, CD "Sapnis" 2004. Sadarbībā ar komponistu Ingmaru Zemzari — oratorijas solistiem un kamerorķestrim, CD 2000.

A. Jeļenas Boreles personiskais arhīvs; *Helmane I.* Kā gaistošs sapnis // Diena, 1990. g. 2. jūl.; E. T. Jonāne. Daugavpilieši izdevuši klasiskās mūzikas "Sapni" // Latgales Laiks, 2004; *Gartovanova S.* "Serebrjanije kolokola" nad Daugavpilsom // Million, 1998; *Dzenītis A., Silabriedis O.* Latviešu CD vērtējums // Mūzikas Saule, 2006, Nr. 6.

BOŠS Gunārs (1929)

Orķestra diriģents, mūzikas pedagogs

Dzimis 1929. gada 23. februārī Valmieras apriņķa Naukšēnu pagasta Lejasudzēnos zemnieka ģimenē. Tēvs Leonhards (1881–1961), muzikāls, dziedājis kori, spēlējis klavieres, māte Olga (1893–1978), muzikāla, kora dziedātāja. Brālis Valdis (dz. 1921), orķestra mūziķis, trompetists; māsas: Ausma (dz. 1924), profesionāla kora dziedātāja, Ārija (dz. 1926), Ruta (dz. 1932). Audzis ģimenē, kur abi vecāki kopā ar bērniem daudz muzicēja mājās, dziedot daudz balsīgi. Mācījies Naukšēnu pamatskolā 1938–1944, Rūjienas vidusskolā 1944–1949, ar vecākā brāļa palīdzību apguvis trompetes spēles pamatus. Muzikālo izglītību ieguvis Rīgā Jāzepa Mediņa mūzikas vidusskolā 1949–1952 trompetes specialitātē pedagoga Jāņa Pedera klasē. 1955 iestājies Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā, kur turpinājis mācības trompetes spēlē pie J. Pedera. Spēlējis Leonīda Vignera vadītajā konservatorijas Jaunatnes simfoniskajā orķestrī, kura sastāvā piedalījies Vispasaules jaunatnes un studentu festivālā Maskavā 1957. LVK absolvējis 1960 ar kvalifikāciju: orķestra solists, pedagogs. Konservatorijas studiju laikā uzsācis darba gaitas: 1953–1955 Alūksnes mūzikas skolas pedagogs, 1955–1960 Jaunatnes teātra orķestra mūziķis un Nacionālās operas orķestra mākslinieks, 1958–1959 Kultūras darbinieku tehnikuma pasniedzējs un 1957–1958 G. Ordeļovska vadītā ansambļa “Sakta” mūziķis, piedalījies koncertturnejā Kurzemes rajonos.

1960–1989 strādājis Kārsavas Bērnu mūzikas skolā par pūšaminstrumentu spēles pedagogu un direktoru. Kārsavas vidusskolā nodibinājis un vadījis pūtēju orķestri un Kārsavas KN pieaugušo orķestri līdz 1962. Apvienojot abus orķestrus, sek-

Gunārs Bošs

mīgi piedalījies XIV 1965 un XV 1970, ar vidusskolas pūtēju orķestri XVI–XIX Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1978–1985. Bijis Rēzeknes zonas 1973–1980 un Ludzas rajona pūtēju orķestru virsdiriģents 1965–1985. Kārsavas 1. vidusskolas pūtēju orķestris piedalījies XVII–XIX Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1977–1985, II — V Skolu jaunatnes dziesmu svētkos 1967–1984, ieguvis godalgotas vietas: 1979 — 1. vieta, 1984 — 3. vieta; piedalījies Latvijas pūtēju orķestru salidojumos: Madonā 1964, Talsos 1969, Limbažos 1975 — 2. vieta, Ludzā 1979, Rēzeknē un Daugavpilī pēc 1980. Ar skolēnu orķestri izvērsis aktīvu koncertdarbību Kārsavas rajonā un citās Latvijas pilsētās, Igaunijā (Tartu), sadarbojies ar Malnavas lauksaimniecības tehnikuma orķestri, rīkojis kopīgus koncertus. Visā savā darbības laikā pastāvīgi papildinājis zināšanas par pūtēju orķestri, apguvis visu pūšamo instrumentu spēles tehniku Pēc aiziešanas pensijā vēl strādājis Alūksnes un Gulbenes mūzikas skolās 2001–2003.

Apbalvojumi: Tautas izglītības teicamnieks.

Precējies 1954 ar Astrīdu Rozenbergu. Meitas: Anita (dz. 1955), mūzikas pedagoģe, Inta (dz. 1960), Gunta (dz. 1960), mūzikas pedagoģe, muzikoloģe, Alūksnes BMS direktore.

A. Bošu ģimenes arhīvs; Daudzas balsis skanēt skan. Rīga, 1984; *Pupila A.* Esmu prātis tikai spēlēt // Dzirkstele, 2004. g. 24. febr.; XV–XIX Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1965–1985.

BRANCE Janīna (dzim. Ancāne; 1947–2005)

Teātra zinātniece

Dzimusi 1947. gada 12. jūnijā Kārsavā.

1965 beigusi Kārsavas vidusskolu, 1968 Rīgas Kultūras un izglītības darbinieku tehnikumu, 1980 Teātra mākslas institūtu Maskavā. 1979–1981 un

kopš 1993 strādājusi J. Raiņa literatūras un vēstures muzejā, 1981–1986 LPSR ZA Valodas un literatūras institūtā. 1986–1992 Jaunatnes teātra literārās daļas vadītāja. Laikrakstos un žurnālos, kā arī almanahā “Teātris un dzīve” publicējusi rakstus par teātra dzīves notikumiem. Kopā ar teātra zinātnieci L. Bērziņu apkopojušas materiālus izdevumam “Latviešu teātra hronika (1913–1917)”, 1991 darbojusies Jelgavas Tautas teātrī Rīgas Krievu drāmas teātrī palīdzējusi veidot literāro pamatu iestudējumam par ebreju glābēju Žani Lipki (1900–1987) “Viens no jums”, kura pirmizrāde notika 2005. g. 29. oktobrī (režisors G. Trostjaņeckis). Ar lielu iejūtību un atsaucību sekojusi literārajai un teātra dzīvei Latgalē, bijusi viena no teātra zinātniekiem, kas piedalījās izrāžu vērtēšanā divos pirmajos amatiereteātra festivālos “Soli pa solim” Rēzeknē.

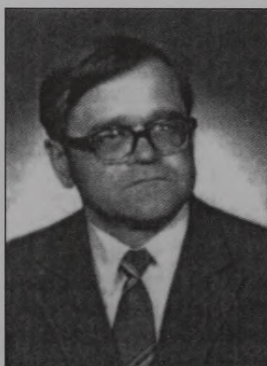
Mirusi 2005. gada 31. oktobrī Jelgavā.

A. Teātris un kino biogrāfijās. Rīga, 1999; ziņu aģentūras LETA arhīvs.

BREIDAKS Antons (arī Ontons; 1932–2002)

Valodnieks

Dzimis 1932. gada 25. janvārī Pildas pagasta Malzību ciemā zemnieku Boļeslava un Jūlijas Breidaku ģimenē. Mācījies Eglāju, vēlāk Istalsnas pamatskolā. 1951 beidzis Ludzas vidusskolu, iestājies LVU Vēstures un filoloģijas fakultātē Latviešu valodas un literatūras nodaļā, ko ar izcilību beidza 1956. Strādājis par latviešu valodas un literatūras skolotāju Aglonas vidusskolā, mācījies aspirantūrā ZA Valodas un literatūras institūtā. 1970 piešķirts filoloģijas zinātņu kandidāta grāds par darbu “Augšzemnieku dialekta latgalisko izlokšņu dialektālā leksika un tās vēsturiskie sakari”, kam sekoja daudzas zinātniskas publikācijas un uzstāšanās. 1967–

Antons Breidaks

1980 strādājis par zinātnisko līdzstrādnieku folkloras sektorā. 13 gadi veltīti tautasdziesmu valodas izpētei un izloksnēs pierakstīto tekstu rediģēšanai. 1981–1983 strādājis izdevniecībā “Zinātne”, kur viņa redakcijā tapuši nopietni zinātniski izdevumi: Endzelīna J. “Darbu izlase” (III–IV sēj. 2. d.), zinātnisko rakstu krāj. “Baltu valodas senāk un tagad”. 1983 atsākusies viņa pedagoģiskā darbība — 1983–1987 Daugavpils Pedagoģiskajā institūtā Latviešu valodas un literatūras katedrā, kur 1986–1987 bijis katedras vadītājs. 1987 sācis vadīt katedru jaunizveidotajā LU Pedagoģijas fakultātē. 1990 Viļņas Universitātes specializētajā zinātniskajā padomē aizstāvējis doktora disertāciju “Latviešu valodas latgalisko izlokšņu fonētika: diahronija un sinhronija”. 1992 filoloģijas doktora grādu pielīdzināja Latvijas Republikas habilitētā doktora grādam, viņš tika ievēlēts par profesoru, lasīja lekcijas LU Pedagoģijas fakultātē, LU Latgales filiālē, kas 1993 pārtapa par Rēzeknes Augstskolu. No 1994 strādājis arī ZA Latviešu valodas institūtā par galveno pētnieku, rediģējot “Latviešu valodas dialektu atlanta” leksikas daļas galīgo variantu, arī fonētikas daļas kartes un komentārus, turpinājis lasīt lekcijas baltu filoloģijas maģistrantiem LU, strādājis pie grāmatām: “Augšzemnieku dialekta latgalisko izlokšņu fonētikas atlants” (1996), “Ievads baltu valodniecībā”. (1. d. 1998, 2. d. 1999). Šajā laikā bijis starptautisko izdevumu *Linguistica Baltica* un *Baltoslovjanskije issledovanija* redkolēģiju loceklis, darbojies starptautiskās zinātniskās sadarbības programmās: “Somugru valodas substrāts Austrumeiropas valodās”, “Pasaules valodas”; vadījis “Latgales vietvārdu vēsturiskās vārdnīcas” izveidi, bijis filoloģijas nozares Habilitācijas un promocijas padomes loceklis gan LU, gan Daugavpils Pedagoģiskajā universitātē, bijis

tās Senāta loceklis, objektīvs un kompetents disertāciju recenzents, eksperts, maģistra darbu vadītājs.

2002 iznāca LU Valodas institūta sastādītā “Dr. habil. philol. Antona Breidaka bibliogrāfija”, kurā atzīmēti viņa 193 publicētie darbi. Bijis gandrīz vai vienīgais Latvijā, kas strādājis salīdzināmi vēsturiskajā valodniecībā. Lielā mīlestība bijusi Latgale, tās izloksnes, vietvārdi, vārdu cilmes pētījumi un skaidrojumi, latgaliešu rakstu valodas normu izstrāde.

Miris 2002. gada 24. februārī, pelnu urna apbedīta Pildas pagasta kapos.

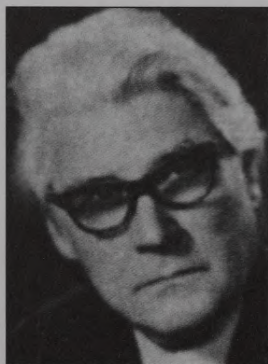
A. Ruža V. Antons Breidaks // Humanitāro Zinātņu Vēstnesis; Daugavpils Universitātes Humanitārā fakultāte. 2002, Nr. 1; *Stafecka A.* Ontons Breidaks // Tāvu zemes kalendars 2003. Rēzeknē, 2002.

BREIKŠS Nikolajs (1911–1972)

Gleznotājs

Dzimis 1911. gada 10. janvārī Baltkrievijas pilsetiņā Mogiļevā mērnieka ģimenē (tēvs Antons, māte Marija), bet deviņu gadu vecumā kopā ar vecākiem, brāli un māsu pārcēlies uz dzīvi Latvijā. 1925 pēc Viļakas pamatskolas beigšanas vairākus gadus mācījies Rīgas Valsts tehnikuma būvniecības nodaļā. 1931 izšķīries par studijām Latvijas Mākslas akadēmijā. Jau pēc otrā vispārīgā studiju kursa beigšanas ticis uzņemts V. Purviša vadītajā Dabasskatu meistardarbnīcā, ko 1937 absolvējis ar diplomdarbu “Keišu ciems”. 1942 otrreiz iestājies LMA, šoreiz L. Liberta vadītajā Figurālās glezniecības meistardarbnīcā.

1939–1940 strādājis par zīmēšanas skolotāju Viļakas pamatskolā. 1940–1941 bijis matemātikas un kaligrāfijas skolotājs Rēzeknes Ekonomikas tehnikumā. 1941–1942 zīmēšanas skolotājs Rēzeknes 1. pamatskolā. No 1945 LMA pedagogs, pirmos

Nikolajs Breikšs

gadus Zīmēšanas katedrā, bet no 1947 Glezniecības katedrā, docents (no 1952), profesors (1971). 1942–1945 Tēlotājas mākslas kooperatīva biedrs, no 1944 Mākslinieku savienības biedrs. 1958–1964 bijis arī Gleznotāju sekcijas biroja loceklis un 1958–1960 darbojies Mākslinieku savienības valdē, 1960–1967 valdes priekšsēdētāja vietnieks. 1959–1963 Mākslas fonda Mākslas padomes loceklis, arī priekšsēdētājs. Bijis Kultūras ministrijas ekspertu komisijas loceklis, izstāžu komisijas loceklis, 1960 Mākslas dienu komisijas priekšsēdētājs

No 30. gadu vidus sācis piedalīties Rēzeknes mākslinieku kopas, Kultūras fonda un Latvijas mākslas izstādēs Parīzē, Londonā, Kopenhāgenā, jau sākotnēji apliecinādams interesi par diviem savas daiļrades pamatžanriem — ainavu un kluso dabu (1935 “Iela Viļakā”, 1936 “Latgale”, 1946 “Rozes”). Pēckara periodā pievērsies figurālajām kompozīcijām, no kurām ievērojamākās gleznotas padomju okupācijas pirmajā desmitgadē (1947 “Frontes varonis un medmāsa”, 1950 “Kokmateriālu sagādē” u. c.). Daiļradē dominē ainavas ar Latvijas dabas tēlojumiem, druvu ieskaudajiem Ziemeļlatgales ciemiem, jūrmalas skatiem, pļavām un mežiem. Gleznās atainoti dažādi gadalaiki un diennakts stundas. Atsevišķos darbos jūtamas atskaņas no gleznotāja jaunības dienu intereses par beļģu glezniecību, daudzos pārsvaru guvis precīzs vizuālās realitātes atveids, uzmirdzot spektra krāsu kontrastiem. Viens no spilgtākajiem klusās dabas meistariem. Strādājis arī citos glezniecības žanros eļļas un akvareļa tehnikā. 1972 personālizstāde Rīgā, 1986 piemiņas izstāde Rīgā.

Bijis aktīvs Mākslinieku savienības izstāžu dalībnieks kā Latvijā, tā bijušajā Padomju Savienībā.

Apbalvojumi: 1944, 1949 LPSR AP Prezidija

Goda raksts; 1959, 1960 PSRS KM Goda raksts; 1946 medaļa "Par varonīgu darbu LTK 1941–1945"; 1956 medaļa "Par izcilu darbu"; 1957 izvirzīts LPSR Valsts prēmijai; 1971 piešķirts LPSR Tautas mākslinieka goda nosaukums.

Miris 1972. gada 1. augustā, apbedīts Rīgā Meža kapos.

A. Māksla un arhitektūra biogrāfijās, I sēj. Rīga, 1995; *Auziņa D.* Starp dabu un kluso dabu // Neatkarīgā Rīta Avīze, 2006. g. 2. sept.; Latgales mākslas izstādes katalogs, Rīga, 1961; Nikolajs Breikšs. Rīga, 1972; Latvijas PSR Valsts mākslas akadēmija. Rīga, 1989.

BREŽGO Boļeslavs (1887–1957)

Vēsturnieks

Dzimis 1887. gada 31. martā bezzemnieka, galdnieka Riharda Brežgo ģimenē Dricānu pagasta Aizupiešos. 1897 pārcēlies uz Rēzekni, mācījies Rēzeknes pilsētas skolā. Pēc tās beigšanas 1905–1911 strādājis par mājskolotāju Rēzeknē un Vitebskā. Darbs devis iespēju sagatavoties Vitebskas Klasiskās ģimnāzijas abitūrijas eksāmeniņiem 1910. 1911 iestājies Maskavas Arheoloģijas institūtā, taču studijas pārtraucis, jo iesaukts Krievijas armijā 9. Sibīrijas strēlnieku pulkā un nosūtīts mācīties Tbilisi karaskolā. 1914 rudenī jau piedalījies kaujās pret Vācijas karaspēku un 1. dec. smagi ievainots. Pēc izveseļošanās strādājis dažādos štābos un militārās iestādēs Viļņā, Vitebskā, Petrogradā un vienlaikus turpinājis studijas, pievērsoties darbam arhīvos. Pirmā publikācija ir raksts krievu valodā "Iniciāļi un ornamenti Vitebskas seno aktu arhīvos XVI–XVII gs. aktu grāmatās", kas publicēts izdevumā "Vilenskij Vestnik" 1915. 1918 pabeidzis studijas, iegūstot mācītā arheologa, arheogrāfa un mākslas vēsturnieka nosaukumu. Strādājis Maskavas Arheoloģijas institūtā

Boļeslavs Brežgo

par asistentu, Slāvu-krievu katedras profesoru un prorektoru, pēc institūta likvidēšanas 1922 par "Glavarhiva" pilnvaroto Minskas apgabalā un Vitebskas valsts arhīva zinātnisko līdzstrādnieku. Pārvaldīja latviešu, krievu, poļu, franču, vācu, angļu, itāliešu, baltkrievu un ukraiņu valodu, pētījis dokumentus Latvijas, Krievijas, Baltkrievijas, Lietuvas, Polijas arhīvos.

1917 sācis pētīt Latgales vēsturi un tam veltījis 40 gadu, kļūstot par galveno Latgales vēstures avotu pētnieku, aprakstītāju un publicētāju. Viņa darbs izceļas ar rūpīgumu, precizitāti un godprātīgu attieksmi pret faktiem. 1925 atgriezies Latvijā, gribējis strādāt LU, bet viņam piedāvāta tikai krievu valodas lektora vieta, ko viņš noraidījis, neticis pieņemt darbā arī Valsts vēstures arhīvā. Sācis strādāt Piemiņķļu valdē par ārštata darbinieku, vadījis arheoloģiskas ekspedīcijas Latgalē, 1931–1933 bijis Piemiņķļu valdes Latgales apgabala inspektors, vienlaikus veicdams lielu darbu Latgales arhīvu apzināšanā. 1933 Briseles universitāte par darbu "Latgales zemnieki 1772.–1861. g.", ko autors pārtulkojis franču valodā, piešķīrusi vēstures zinātņu doktora grādu. Tas ir pirmais pētījums par Latgales zemniecības vēsturi un savu nozīmi nav zaudējis arī mūsdienās. Grāmatā tas izdots 1940 Viļākā ar nosaukumu "Latgolas zemnieki krīvu dzymtbyušonas laikūs".

1925–1937 lasījis lekcijas Krievu Universitātes kursos un Krievu Universitātes zinātņu institūtā, kur bija arheoloģijas un paleogrāfijas profesors. Tomēr šīs iestādes 1937 slēdza. 1937–1940 strādājis par instruktoru Latgales centrālā muzeja dibināšanas organizēšanā, 1940 kļuvis par Daugavpils Valsts arhīva pārzini. 1941. g. 1. sept. vācu okupācijas varas iestādes arhīvu slēdza. 1942 ieslodzīts Rīgā "Ostlandes politiskajā centrālcietumā", pēc atbrīvošanas

kādu laiku bijis bez darba, tad strādājis par arhīvistu Latvijas vēstures arhīvā, 1943–1944 rediģējis savus darbus, gatavojot tos izdošanai “Vladislava Loča izdevnīcībā”. Padomju laikā, no 1944. g. nov., strādājis par nodaļas vadītāju Latvijas PSR Centrālajā valsts vēstures arhīvā, no 1945. g. 1. apr. par profesoru, katedras vadītāju un Filoloģijas fakultātes prodekānu LVU, lasīdams šādus kursus: Slāvu-krievu paleogrāfija, Seno krievu-baltkrievu rakstu valoda, 12.–13. gs. senkrievu teksti, kā arī kursu par 17. gs. poļu autoriem. 1948. g. aug. LVU no Maskavas pieņāca pavēle atbrīvot viņu no darba. Jau no 1946 strādājis arī ZA Vēstures institūtā Feodālisma vēstures sektorā, no sākuma bez zinātniskā grāda un nosaukuma, vēlāk — par vecāko zinātnisko līdzstrādnieku.

Sarakstījis nozīmīgus darbus: 1930 “Latgolas pēteišonas vēsturiska gaita”, 1940 “Latgolas zemnieki krīvu dzymtbyušonas laikūs”, 1943 “Latgolas pagōtne”, 1943 “Latgolas inventari un generalmēreišonas zem’u aproksti 1695–1784”, 1944 “Latgales vēstures materialī”, 1954 “Latgales zemnieki pēc dzimtbūšanas atcelšanas 1861–1914”, kā arī daudz rakstu periodikā un kopkrājumos, no kuriem vairāki izdoti atsevišķās brošūrās. Plašs rokrakstu mantojums glabājas Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā un Latvijas Valsts vēstures arhīvā.

Miris 1957. g. 30. sept. Rīgā, apbedīts Meža kapos.

A. Strods H. Vēsturnieks Boļeslavs Brežgo septiņdesmitgadnieks // Latvijas PSR ZA Vēstis, 1957, Nr. 5; Vēsturnieka Boļeslava Brežgo darbu bibliogrāfija. Sak. A. Ģermanis un Z. Šakare, turpat; *Laizāns P.* Boļeslavs Brežgo // Karogs, 1987, Nr. 4; *Strods H.* Zinātnei un Latgalei // Dzimtenes Balss, 1987. g. 14. maijā; Profesors Boļeslavs Brežgo (1887–1957). Sast. H. Strods. Rēzekne, 1990.

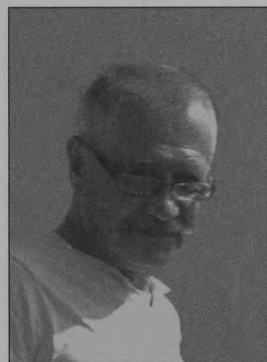
BRIEDIS Juris (1949)

Grafīķis

Dzimis 1949. gada 19. novembrī Viļākā, kur tēvs strādājis par zemes ierīkotāju. Sakarā ar tēva darba specifiku nācies bieži mainīt dzīves vietu. Pirmie bērnības gadi pagājuši Rēzeknē, skolas gaitas uzsāktas Balvos, astoņgadīgā skola pabeigta Lielvārdē. 1964–1968 mācījies Rīgas Elektromehāniskajā tehnikumā, tomēr vilinājusi māksla. Profesionālo izglītību 1973–1979 guvis LMA Grafikas nodaļā, kuru vadījis ievērojamais grafikas meistars profesors A. Apinis. Sākotnēji par savu tehniku uzskatījis kokgrebumu, to apguvis profesora P. Upīša vadībā. Diplomdarbam izvēlējis vēsturisku tematiku “Trauksmainais 1919. gads” (5 kompozīcijas) kokgrebuma tehnikā.

1979–1983 vadījis Valmieras Mākslas skolu. 1981 uzņemts Mākslinieku savienībā. Pievērsies vēsturiskajai tematikai, darinājis kultūrvēsturisku portretu sēriju vara grebumā (J. Vītols, Ā. Ore, E. Švehs — visi 1983), darbojies grāmatu grafikā. Pārcēlies uz dzīvi Rēzeknē. Iekārtojies grafikas darbnīcu, 1983–1984 strādājis Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolā par zīmēšanas pedagogu, profesionālajā meistarībā 1987–1989 papildinājis zināšanas asistentūrā Sanktpēterburgā — I. Repina Arhitektūras, glezniecības un tēlniecības institūta Grafikas katedrā pie akadēmiķa V. A. Vetrogonska, profesora N. V. Lomakina.

Asistentūru pabeidzis ar darbu ciklu “Melanholija II” un “Melanholija III” (kokgrebuma tehnikā), ko rosinājuši renesanses meistarų darbi, tostarp, A. Dīrers. Mākslinieku aizrāvusi un saistījusi krievu “Sudraba laikmeta” kolorīto meistarų, kā Ļ. Baksta, M. Dobužinska, A. Benuā savdabīgā pasaules uztvere un meistarība. To iespaidā tapis cikls

Juris Briedis

“Balets” grafikas vara grebuma tehnikā (“Ugunsputns” (2002), “Anna Pavlova — Gulbis” (2003) u. c.

Pievērsies vara gravīras tehnoloģijas un māksliniecisko iespēju pētīšanai (“Akmens straumē”, “Paradigma”, “Rīgas Amatniecības vidusskolas goda diploms” (2007) u. c.).

Strādājis Pēterburgas MS grafikas fondā, pēc tam — brīvmākslinieks. No 2005 LMA Latgales filiāles lektors, docents (grafikas tehnikas un zīmēšana).

Izstādēs piedalās regulāri no 1977. Nozīmīgākās izstādes: personālizstāde Rīgā, Planetārijā 1985; Sanktpēterburgas mākslinieku savienības izstādes 1987–2004; Sanktpēterburgas MS 60 gadu jubilejas izstāde 2002; rudens izstādes Sanktpēterburgā, Manēžā 1989–2003; Koka rotallietu netradicionālo apgleznojumu izstāde Sanktpēterburgas MS zālē 2004; Latgales mākslinieku darbu izstādē “Rudens” Latgales kultūrvēstures muzejā Rēzeknē 2005, 2006, 2007; Latvijas grafiķu darbu izstāde Ebelinga muzejā Torshallā, Zviedrijā 2006; Mākslas dienu izstāde Rēzeknes Mākslas vidusskolā 2006; starptautiskais mākslinieku plenērs “Domas lidojums” Rēzeknē 2007. gada maijā.

A. J. Brieža stāstījums; Latviešu padomju stājgrafika. Rīga, 1982; Māksla un arhitektūra biogrāfijās, I sēj. Rīga, 1995.

BRIŠKA Bonifacijs (arī Briško; 1902–1994)

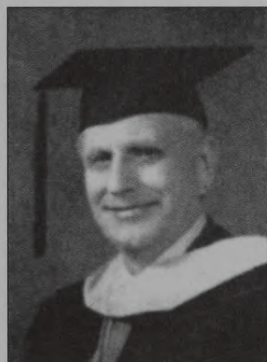
Publicists, rakstnieks

Dzimis 1902. gada 30. oktobrī Varakļānu pagasta Kozsolas ciemā zemnieku Jāņa un Lūcijas Brišku ģimenē. Mācījies Rēzeknes augstākā tipa tautskolā, 1916–1918 mācījies Petrogradā (tagad Pēterburga), 1918 atgriezies Latvijā, novārdzis un slims

ar tuberkulozi. Rudenī atsācis mācības Rēzeknes pilsētas skolā, 1920–1923 Rēzeknes Valsts vidusskolā, 1923 beidzis vidusskolas kursu pēc reālskolas tipa un trīs mēnešu skolotāju sagatavošanas kursus Jelgavā. 1923–1925 strādājis Bērzgales sešklasīgajā skolā par skolotāju un pārzini. 1924 iestājies LU Medicīnas fakultātē, vasarās strādādams Varakļānu slimnīcā. Līdzekļu trūkuma un veselības traucējumu dēļ 1928 studijas pārtraucis, strādājis Rīgā, Zemkopības ministrijā par Latgales lauksaimniecības lietu pārzini un par vecāko sevišķu uzdevumu ierēdni. 1940 padomju laikā no darba ministrijā atbrīvots. 1935–1940 studējis LU Lauksaimniecības fakultātē, 1940 Jelgavas Lauksaimniecības Akadēmijā piešķirts agronoma grāds. 1940–1941 strādājis par tulku un Limbažu Mašīnu un traktoru stacijā par vecāko agronomu. Vācu okupācijas laikā bijis Statistikas pārvaldes agronoms Rīgā.

Rakstīt presei sācis krievu valodā, jau mācīdamies Petrogradā. Pirmās publikācijas latviešu valodā žurnālā “Zīdūnis”, laikrakstā “Latgolas Vārds” 20. gadu sākumā bez paraksta. Pirmā atrastā parakstītā publikācija — raksts “Laika nūteikšona” žurnālā “Latgolas Zemkūpis” (1928, Nr. 1). Pēc tam “Zīdūnī”, “Latgolas Vārdā”. Laikrakstā “Zemņika Ziņas” bieži bija lasāmi viņa atjautīgie feļtoni, bet “Latgolas Zemkūpī” — nopietni apcerējumi par sabiedriska un lauksaimnieciska rakstura jautājumiem.

1944. g. augustā devies bēgļu gaitās uz Vāciju, strādājis par skolotāju latviešu bēgļu nometnē Kirnheimā, Virtenbergā, 1947 pārcēlies uz Eslingeni, strādājis par nometnes darbnīcu vadītāju, IRO Pazudušo bērnu meklēšanas nodaļā, 1950 Minhenē ievēlēts par Latviešu katoļu organizāciju savienības prezidija priekšsēdi. 1950 pārcēlies uz ASV, kur strā-

Bonifacijus Briška

dājis par laukstrādnieku, apkopēju, būvstrādnieku, ilgus gadus par dzelzceļa elektriķi. Kad dēli bija pabeiguši augstskolas, sešdesmit gadu vecumā iestājies Ņujorkas štata universitātē, 1965 iegūstot maģistra grādu bibliotēku zinātnē. 1965–1973 strādājis šīs universitātes bibliotēkas slāvu valodu literatūras nodaļā.

Trimdas gados visu laiku aktīvi līdzdarbojies laikrakstā “Latgolas Bolss”, žurnālā “Dzeive”. Virkne pētījumu par Latgales pagātņi publicēta krājumā *Acta Latgalica*. Pamatojoties uz personisko pieredzi un atmiņām par politisko dzīvi Latvijā 20.–40. gados, 1957 sarakstījis grāmatu “Latgali politiskajos patmaļos”. 50. gadu beigās darbojies “Latgališu raiņdeju komitejā”, organizējot latgaliešu radioraidījumus no Madrides, vēlāk no Minhēnes. Bijis viens no Latgaļu pētniecības instituta izveides iniciatoriem. Plašs kultūrvēsturisks materiāls iestrādāts grāmatā “Latgola — muna tāvzeme” 1984, tomēr spriedumi par Latvijas aizvēstures un senvēstures jautājumiem ir diskutabli. Humorista dotības guvušas izpaušmi grāmatā, kas galvenokārt stāsta par Amerikas latviešu sadzīvi — “Humoreskas” 1965. Pseudonīmi: Striču Joseļs, Tarzans.

Miris 1994. gada 2. oktobrī Olbani, Ņujorkas štatā, ASV.

A. LVVA, 1632. f., 1. apr., 3090. l; 7427. f., 1. apr., 8460. l.; *Trūps J.* Bonifacijam Briškai 75 godi // *Dzeive*, 1978, 137; *Teirumnīks F.* Ar dziļom saknem Latgolas vēsturē // *Tāvu zemes kalendars 1990.*, Minhene, 1989; *Trojanovskis V.* Latgaļu patriarhs // *Ludzas Zeme*, 1992. g. 11. dec.; *Spūlāns A.* Trymdas latgaļu patriarhs // *Zemturs*, 1995. g. 5. janv.; *Vonogs V.* Bonifacijs Briška // *Tāvu zemes kalendars 1996.* Rēzekne, 1995; *Salceviča I.* Trimdas autoru apcerējumi par latgaliešu folkloru, literatūru un kultūrvēsturi // *Salceviča I.* Gadsimts latgaliešu prozā un lugu rakstniecībā: 1904–2004. Rīga, 2005, 148.–150. lpp.; *Bor-*

bals Ā. Bonifacijs Briška // Varakļāni un varakļānieši.
Rēzeknē, 2002, 277.–278. lpp.

BROKA Terēze (dzim. Šadurska; 1925)

Kordiriģente, mūzikas pedagoge

Dzimusi 1925. gada 30. septembrī Rēzeknes apriņķa Viļānu pagastā, Zviedriņu ciemā zemnieku daudz bērnu ģimenē. Tēvs Antons (1880–1942), māte Agate (1880–1963), dziesmu mīļotāja. Brāļi: Jāzeps (1907–1959), Antons (1920–1981); māsas: Tekla (1911–1990), Veronika (1914–1985), Viktorija (1918–2001). Agrā bērnībā kopā ar māti un māsām dziedājusi latgaliešu tautas un garīgās dziesmas. 1934 uzsākusi mācības Vītolu pamatskolā, dziedājusi skolas un baznīcas koros. Pēc pamatskolas beigšanas 1940 iestājusies Rēzeknes 1. vidusskolā, kuru absolvējusi 1946. Šajā gadā iestājusies Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, kur kora diriģēšanu un mūzikas teoriju mācījusies pie Klementa Mediņa. Paralēli mācībām strādājusi skolā par sekretāri. 1949 iestājusies Latvijas Valsts konservatorijas kordiriģentu nodaļā, kur pedagogu Haralda Medņa un Mendeļa Baša vadībā apguvusi diriģēšanas mākslu, pie Jāņa Līciša — teorētiskos priekšmetus. Vienlaikus strādājusi par dziedāšanas skolotāju Rīgas 30. pamatskolā un LVU Bioloģijas fakultātes kora diriģenti. Kopīgi ar konservatorijas pedagogi Ludmilu Pismennaju organizējusi un vadījusi Radio bērnu kori. Atsaucoties uz Kultūras ministrijas aicinājumu 1950 uzņēmusies Zilupes rajona dziesmu svētku virsdiriģentes pienākumus.

1954 absolvējusi LVK un kopā ar dzīvesbiedru Staņislavu Broku devusies uz Daugavpili, lai pildītu grūto, bet cildeno Latgales muzikālās izglītošanas misiju. Strādājusi par kora diriģēšanas pedagogi un vadījusi mācību kori Daugavpils Mūzikas vidusskolā,

Terēze Broka

izvērsusi plašu darbību ar vairākiem pilsētas un rajona pašdarbības koriem un ansambļiem. Pedagoģiskajai darbībai Daugavpils MV veltījusi visu savu darba mūžu līdz šai dienai. Šajā laikā izglītojusi un audzinājusi jaunu latgaliešu koru diriģentu paudzi, kuru vidū redzami daudzi ievērojami mūzikas pedagogi un Latgales koru kultūras kopēji: Jevgeņijs Ustinskovs, DMV pedagogs, TK “Daugava” diriģents; Edgars Znutiņš, DU diriģēšanas katedras vadītājs, Preiļu skolotāju kora “Latgale” diriģents; Alberts Vucāns, Preiļu BMS direktors, kora “Latgale” diriģents; Lūcija Vaivode, Daugavpils latviešu ģimnāzijas dziedāšanas skolotāja, folkloras ansambļu vadītāja; Ieva Lazdāne, Aglonas bazilikas kora skolas direktore, kora *Magnificat* diriģente; Skaidrite Ērliha, DU Mākslu un mūzikas fakultātes pedagoge; Silvija Juhņeviča, Daugavpils 16. vidusskolas dziedāšanas skolotāja, sieviešu kora “Rūta” diriģente un daudzi citi.

Bijusi S. Broka vadītā kora “Daugava” dalībniece un koncertmeistare kopš tā dibināšanas 1955, diriģente 1977–1979, XVII Vispārējo latviešu dziesmu svētku fināla skatē 1977 ar kori ieguvusi 3. vietu.

1956 nodibinājusi Līksnas ciema jauko kori, ar kuru piedalījusies 1958 Latgales kultūras nedēļas koncertos Rīgā. Koris darbojies līdz 1962. 1955 izveidojusi unikālu latgaliešu folkloras vokāli instrumentālo ansambli “Daina” koklētāju kopas pavadījumā, ar kuru izvērsusi plašu koncertdarbību Latvijā un ārpus tās. Daudzos republikas konkursos iegūtas 1. vietas un laureāta nosaukums, sniegti koncerti gandrīz visās bijušajās padomju republikās, piedalījusies VI Vispasaules studentu un jaunatnes festivālā Maskavā 1957, koncertturneja Vācijā 1962, sniegti koncerti TV raidījumos Rīgā un Maskavā. Ar izciliem panākumiem latgaliešu folkloras propa-

gandā ansamblis “Daina” darbojies līdz 1975. Izveidojusi Daugavpils rajona skolotāju jaukto kori “Latgale” 1972, ar dažiem pārtraukumiem to vadījusi līdz 2001. Iegūti tautas kora un laureāta nosaukumi 1977, piedalījusies XVI–XXI Vispārējo latviešu dziesmu svētku fināla skatēs, Ziemeļvalstu dziesmu svētkos Zviedrijā 1997, Norvēģijā 2000, A. Juršanam un E. Melngailim veltītajos tematiskajos koncertos Rēzeknē un Daugavpilī, visos skolotāju un tautas kora salidojumos. Nodibinājusi Daugavpils pilsētas skolotāju un kultūras darbinieku sieviešu kori “Rūta”, bijusi diriģente 1960–1993, piedalījusies XVIII–XXI Vispārējo latviešu dziesmu svētku fināla skatēs ar rezultātiem: 1980 — 2. vieta, 1985 — 1. vieta, 1990 — tautas kora grupā 3. vieta, laureāta nosaukums. Kori piedalījies visos sieviešu un vīru kora salidojumos, skolotāju kora kopdziedāšanās. 1967–1977 bijusi Jēkabpils rajona skolotāju jauktā kora (diriģents S. Broks) kormeistare. 1989 pie Daugavpils Kultūras centra noorganizējusi folkloras kopu “Dzīsmē” un nodevusi tās vadīšanu bij. audzēknei Lūcijai Vaivodei.

Visā savas darbības laikā bijusi kora virsdiriģente: Latgales novada dziesmu svētkos 1990, 2005 Daugavpilī; XX, XXI un XXII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1990, 1993, 1998 Rīgā; visos sieviešu, vīru un skolotāju kora salidojumos 1974–2000; VII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu svētkos 1995; IV Vispārējo Latviešu dziesmu svētku 100 gadu atceres svētkos Jelgavā 1995; katoļu baznīcu kora svētkos Aglonā 2001. Goda virsdiriģente: Dziesmu svētkos “Rīgai 800” 2001; XXIII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 2003; XXIV Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 2008.

Piecos gadu desmitos Daugavpilī veiktais mūža ieguldījums mūzikas pedagogijā un kora kustības

aktivizēšanā veidojies vienotā, savstarpēji saistītā procesā kā Latgales novadā, tā visā Latvijā.

Precējusies ar Staņislavu Broku (1928–1977) 1954. g. jūlijā. Dēls Aivars (dz. 1955), pianists, komponists, Daugavpils Mūzikas vidusskolas direktors, meita Daina (dz. 1963).

Apbalvojumi: 1977 Latvijas Nopelniem bagātā mākslas darbiniece; Latvijas Tautas skatuves māksliniece 1986; Triju Zvaigžņu ordeņa virsniece 1995; Kultūras ministrijas balva tautas mākslā un Spīdolas balva 1998; Lielā mūzikas balva 2003; Latvijas Republikas Ministru Kabineta goda diploms un balva 2005; Goda daugavpīlētis — diploms 2005.

D. Publikācijas laikrakstos par dziesmu svētkiem; Latgales dziesmu svētku 50 gadu atcerei. Daugavpils, 1990; Mūzikas valdzinājums, raksts grāmatai “Daugavpils laikam līdzī”; Dziesmā tautu vienojot. Dziesma, 1990. g. 24. maijā.

A. *Lukšēvica L.* Latgalē ar pastarītes nastu // Māksla, 1990; *Gavare A.* Terēze Broka // Dzimtenes Balss, 1988; *Solovjovs A.* Dziesma sākas sīkā ziedā // Cīņa, 1981; *Ancāns L.* Savējā, ar kuru lepojas // Avangards, 1991; *Liesmiņa Latgalei* // Lauku dzīve, 1991; *Grīnberga M.* Latgales māmiņa, Terēze // Diena, 1999; *Rozeniece A.* Ordeņa virsniece — Terēze Broka // Latvijas Vēstnesis, 1995; Broku ģimenes arhīvs.

BROKS Aivars (1955)

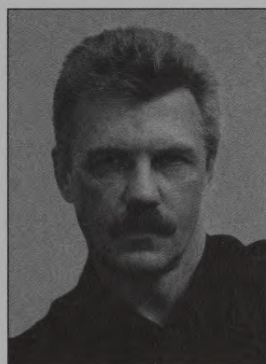
Pianists, mūzikas pedagogs, komponists

Dzimis 1955. gada 28. septembrī Daugavpilī ievērojamo Latgales diriģentu, pedagogu Staņislava un Terēzes Broku ģimenē. Tēvs Staņislavs (1928–1977), māte Terēze (dz. 1925), māsa Daina (dz. 1963). Audzis un izglitējies muzikālā vidē, kas veicināja bērna un pusaudža muzikālā talanta turpmāko veidošanos un attīstību. Pamata un vidējo izglītību ieguvis 1. Daugavpils latviešu vidusskolā 1962–1971.

Pēc tās absolvēšanas iestājies Daugavpils Mūzikas vidusskolas klavieru nodaļā pedagoga Nahmanoviča klasē, absolvējis 1975 ar kvalifikāciju pedagogs, koncertmeistars. Mācību laikā strādājis mūzikas skolā par koncertmeistaru. 1975–1980 mācījies Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā Izpildītāju fakultātes klavieru nodaļā pedagogu Rafi Haradžanjana un Dainas Graubiņas vadībā. Studiju laikā strādājis konservatorijā par koncertmeistaru, 1979–1980 Jelgavas Mūzikas vidusskolā par klavierspēles pedagogu. 1980 absolvējis LVK, ieguvis kvalifikāciju pedagogs, koncertmeistars. Karadienesta laikā bijis Baltijas kara apgabala štāba orķestra mūziķis — tenorists un pianists.

1982 pārcēlies uz dzimto Daugavpili, kur līdz 1993 strādājis mūzikas vidusskolā par klavierspēles pedagogu un koncertmeistaru, 1984–1992 — klavieru nodaļas vadītāju. 1993–1994 bijis Daugavpils Latviešu kultūras centra Profesionālā pūšamo instrumentu orķestra mākslinieks. 1994–1995 strādājis par pianistu Šveicē, “Hotel St. Gotthard” Cīrihē un *Hotell de la Paix* Ženēvā. Kopš 1995 ir Daugavpils Mūzikas koledžas (no 2002 — Mūzikas vidusskola) direktors līdz mūsdienām. Pilnveidojis profesionālās iemaņas un muzikālo izglītību: 1989 mēneša kursi Maskavas Gņesinu Kultūras institūtā Izpildītāju fakultātes klavieru specialitātē; 1992–1994 studijas Latvijas Mūzikas akadēmijā kompozīcijas nodaļā pie prof. Jura Karlsona.

Paralēli klavierspēles pedagoga un administratora darbam strādājis arī Daugavpils Mūzikas koledžas kamerorķestrī, būdams tā diriģents. Sākot ar 1997 sagatavotas un Latvijā atskaņotas vairākas programmas, tai skaitā 1998. gada februārī Mocarta mūzikas festivālā Rīgā, 1999–2002 piedalījies VII–X Starptautiskajos mūzikas festivālos Daugavpilī. Koncertmeistara gaitās sadarbojies gan ar instrumentālistiem,

Aivars Broks

gan vokālistiem. Kopš 1997 kopā ar solisti–vokālisti Jeļenu Boreli sagatavotas un atskaņotas Latvijā vairākas koncertprogrammas VI, VIII, X Starptautiskajos mūzikas festivālos Daugavpili 1998, 2000, 2002. Kā ansambļa mūziķis spēlējis klavieru trio, kvartetos, kvintetos, spēlējis arī kā solists.

Piedalījies vairākās profesionāli sabiedriskajās organizācijās: 1988–1991 Daugavpils Mūzikas vidusskolas arodkomitejas priekšsēdētājs; 1997–1999 Latvijas Mūzikas mācību iestāžu vadītāju asociācijas (LMMIVA) Domes loceklis; kopš 1991 Latvijas Klavierpedagogu asociācijas loceklis; kopš 1999 LMMIVA, kopš 2005 — Latvijas Mūzikas izglītības iestāžu asociācijas priekšsēdētāja vietnieks.

Precējies 1975 ar Lidiju Kuzņecovu (dz. 1955), meita Baiba (dz. 1981).

D. Skaņdarbi balsij un klavierēm, bērnu korim krājumā “Ziemas pasaciņa”, *Musica Baltica* 2001; latgaliešu tautasdziesmas “Zīdi, zīdi, rudzu vārpa” apdare, dziedāta XXIII Vispārējos dziesmu svētkos, *Musica Baltica* 2005; 10 latviešu un latgaliešu tautas dziesmu apdares bērnu, sieviešu un jauktiem koriem; 5 oriģināldziesmas bērnu korim ar V. Plūdona, A. Rodes, A. Matvejāna dzeju; dziesmas jauktam korim “Svētais Tēvs Baltais”; dziesmas sieviešu korim “Meitene kaujlaukā”; 3 solodziesmas ar A. Skujiņas dzeju; “Chanson D’automne” ar P. Verlēna dzeju; kamersastāvam: estamps soprānam, stīgu kvartetam un zvaniņiem “Aicinājums ceļot” ar Š. Bodlēra dzeju. Skaņdarbi klavierēm: instrumentālas miniatūras 2 klavierēm “Pako”, *Musica Baltica* 2005; 5 miniatūras, 2 mozaikas, 4 dziedājumi u. c.; variācijas par R. Paula tēmām vijolei un estrādes ansamblim; 8 estrādes dziesmas ar latviešu un krievu dzejnieku tekstiem; klasiķu skaņdarbu apdares: 5 V. A. Mocarta, 2 H. Persella dziesmas soprānam un kamerorķestrim, R. Šūmaņa “Sapņojums” kamerorķestrim, A. Šnitkes “Svīta senā stilā” flautai un kamerorķestrim. Tautas dziesmu un populāru melodiju apdares dažādiem kameransambļiem.

A. A. Broka personiskais arhīvs; Daugavpīlieši izdevuši klasiskās mūzikas “Sapni” // Latgales Laiks, 2004.

BROKS Aloizijs (1898–1943)

Katoļu garīdznieks, Jaunās Derības tulkotājs

Dzimis 1898. gada 1. martā Varakļānu pagasta Silinikos zemnieku Aloizija un Elizabetes Broku ģimenē. Pēc pamatizglītības iegūšanas Varakļānu pagasta skolā mācījies Rēzeknes Tirdzniecības skolā. 1916 iestājies Petrogradas (Pēterburga) Katoļu garīgajā seminārā, turpinājis mācības Viļņas Katoļu garīgajā seminārā, 1920 pārgājis uz jaundibināto Rīgas diecēzes Aglonas Katoļu garīgo semināru, ko beidzis 1921 un ticis iesvētīts par priesteri. 1921. g. jūn.–sept. vikārs Viļakas draudzē, līdz 1925 mācījies Vīnes Universitātes Teoloģijas fakultātē, ko beidzis ar teoloģijas doktora grādu. 1925 apceļojis Itāliju, 1925–1929 strādājis Aglonas Valsts klasiskajā ģimnāzijā un Jaunaglonas Sieviešu ģimnāzijā par inspektoru, 1929–1941 Jaunaglonas Sieviešu ģimnāzijā par direktoru, mācīdams ticības mācību, filozofiju, psiholoģiju, loģiku, ģeogrāfiju, ģeoloģiju, latgaliešu rakstu valodu. 1932–1940 Aglonas draudzes prāvests un dekāns. Organizējis jaunu skolas u. c. sabiedrisku ēku celtniecību Aglonā. 1928–1931 žurnāla “Draugs” un 1931–1933 “Zidūnis” redaktors, 1937 apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni. 1940 februārī Aglonā atklājis Latgales Tautas universitātes nodaļu. 1940–1941 padomju periodu pavadījis Kurzemē Lēnu draudzē, no kurienes aprūpējis arī Pampāļus. 1941./1942. mācību gadā atkal uzņēmis Aglonas ģimnāzijas vadību, būdams arī Latvijas Universitātes Romas katoļu teoloģijas fakultātes ārkārtas profesors. 1941. decembrī ticis vācu drošības dienesta arestēts, jo 1941. g. 23. augustā pēc Daugavpils psihiatriskās slimnīcas slimnieku apšaušanas netālu no

Aloizijs Broks

Aglonas ģimnāzijas Aglonas baznīcā norunājis sprediķi par tēmu "Tev nebūs nokaut". Gada beigās atbrīvots, 1942 apcietināts otrreiz, turēts ieslodzījumā Rīgas un Daugavpils cietumā, aizvests uz Vāciju, kur 1943 bijis Štuthofas nometnē, pēc tam Noiengemas nāves nometnē.

1934 sastādījis, tulkojis un izdevis dziesmu grāmatu "Stundaiņas dzīsmes" un lūgšanu grāmatu "Paleigs ticeīgūs dvēselem vai Lyugšonas par nūmyrušajim". Galvenais devums rakstu jomā — pirmais pārtulkojis no grieķu oriģināla labā, pareizā un modernā latgaliešu rakstu valodā visu Jauno Derību, kas 1933 iznākusi grāmatā "Svāti roksti. Jezus Kristus Evangelijs un Apostolu dorbi" un 1937 "Apostolu vēstulis" un "Apokalipsis". Tulkojumam pievienots ievads ar ziņām par svēto tekstu autoru dzīvi un viņu darbu nozīmi, komentāri, kā arī pārskats par galvenajām Jaunajā Derībā ietvertajām ticības patiesībām un ētikas normām. Sācis tulkot arī Veco Derību, bet šo darbu pārtraukusi vācu okupācija. Tulkojums gājis bojā. Pseudonīms: Silinīks.

Miris 1943. gadā, sadedzināts Noiengemas nāves nometnē.

1988, atzīmējot deviņdesmitgadi, Varakļānu Sila kapos atklāts tēlnieka B. Buļa veidots piemiņeklis un no Noiengemas atvesta sauja zemes.

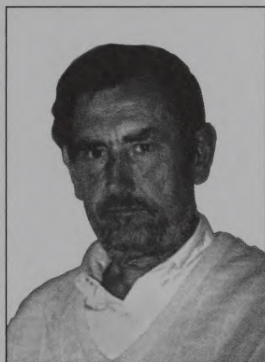
A. LVVA, 7427. f., 12. apr., 46. l.; *Škutāns S.* Munas atmiņas par direktoru Dr. Aloizu Broku // *Dzeive*, 1978, 138; *Trūps H.* Aglonas lielais saimnieks Dr. Aloizis Broks un viņa mocekļa nāve // *Lauku Avīze*, 1993. g. 6. aug.; *Latkovskis L.* Direktors A. Broks. Rēzekne, 1998; *Broks J.* Teoloģijas doktors Aloizis Broks // *Varakļāni un varakļānieši*. LKCI Rēzeknē, 2002.

BROKS Antons (arī Ontons; dz. 1929)

Rakstnieks

Dzimis 1929. gada 21. decembrī Varakļānu pagasta Silinīku ciemā zemnieku Augusta un Veronikas Broku ģimenē. Mācījies Silmalas pamatskolā, Varakļānu septiņgadīgajā un vidusskolā. 1949–1950 strādājis par skolotāju un pionieru vadītāju Silagala septiņgadīgajā skolā, 1950–1955 dienējis Padomju armijā. Pabeidzis flotes virsnieku kursus, strādājis seržantu skolā par vada komandieri. 1961 beidzis LVU Vēstures un filoloģijas fakultātes Latviešu valodas un literatūras nodaļu. 1956–1959 paralēli studijām strādājis par vecāko pionieru vadītāju Rīgas 2. vidusskolā, pēc tam veicis Rīgas Politehniskā institūta avīzes “Jaunais Inženieris” atbildīgā sekretāra pienākumus, 1960–1966 sekojis darbs žurnāla “Karogs” redakcijā, 1966–1968 LVI (izdevniecība “Liesma”), 1968 atlaists no izdevniecības galvenā redaktora vietnieka posteņa par četrpadsmit ideoloģiski nepareizu grāmatu (O. Vācieša, J. Petera, I. Auziņa u. c.) parakstīšanu iespiešanai. 1968–1972 strādājis laikraksta “Literatūra un Māksla” kritikas nodaļā, 1972–1990 Rīgas Kinostudijas scenāriju daļā. 1964 Rakstnieku savienības biedrs. Pašlaik strādā pie vēsturiskiem scenārija vai libreta tipa darbiem par Varakļānu grāfu Borhu dzimtas piederīgo gaitām un likteņiem kopš 18. gs. beigām.

Literārās darbības sākumā pievērsies literatūrkritikai. Pirmā publikācija — recenzija “Un tomēr — mūsu laikabiedri...” par M. Kalndruvas stāstu krājumu “Nemierīgais cilvēks” laikrakstā “Literatūra un Māksla” (1960. g. 22. okt.). Periodikā un dažādos kopkrājumos publicēti stāsti un apraksti. Atveidojot savu prozas darbu personāža — Latgales lauku cilvēku runu, nereti izmantojis Latgales izlokšņu īpatnības, piemēram, stāstā “Sābri zirgu aplokā” (Zvaigzne, 1974, Nr. 7). 1967 kopā ar K. Fimberu sarakstījis dokumentālu grāmatu par O. Oškalnu

Antons Broks

“Tikai cilvēks”. Veidojis scenārijus filmām: 1975 “Liktenim spītējot” (pēc I. Indrānes romāna “Ūdensnesējs”), 1980 “Vasara bija tikai vienu dienu” (pēc R. Ezeras tāda paša nosaukuma stāsta), 1984 “Fronte tēva pagalmā” (pēc B. Sauliša romāna “Ošu gatve”; kopā ar Ē. Lāci, LPSR Valsts prēm.) 1963 sakārtojās un tulkojis grāmatu “A. Serafimovičs laikabiedru atmiņās”, 1986 dramatisējis I. Indrānes romānu “Zemesvēži dzirdēt”. 2001 iznākusi viņa grāmata “Pārsteigums. Rūsas plaiksnījumi”, kurā stāsta par dzimto novadu un tā ļaudīm, te darbojas tuvinieki, dzīvē satikti un iepazīti cilvēki, vairāki personāži konsekventi runā tikai latgaliski.

A. *Bārbale M. Antons Broks // Varakļāni un varakļānieši. 2002, 303.lpp.*

BROKS Jānis (1944–1983)

Orķestra diriģents, mūzikas pedagogs

Dzimis 1944. gada 25. janvārī Rēzeknes apriņķa Varakļānu pagastā Bikšu Nagļos lauku kalēja–zempkopja ģimenē. Tēvs Bronislavs (1901–1969), māte Aleksandra (1906–1949). Brāļi: Julians (dz. 1930), tautas mūziķis–autodidakts, Leontīns (dz. 1945), mūzikas pedagogs. Kā aktīva dalībiece tautiskās kopdziedāšanas un baznīcas kori, laba dziesmu zinātāja un teicēja māte veicinājusi zēna muzikālo dotību attīstību. Pamatizglītību ieguvis Varakļānu vidusskolā 1951–1958, pēc tam iestājies Rēzeknes Mūzikas vidusskolā Pūšaminstrumentu nodaļas trompetes klasē. 1962 absolvējis mūzikas skolu ar orķestra mūziķa, bērnu mūzikas skolas pedagoga un pūtēju orķestra diriģenta kvalifikāciju. Sācis strādāt Ludzas Bērnu mūzikas skolā par trompetes spēles pedagogu, tā bija viņa pirmā un vienīgā darba vieta. Paralēli pedagoga pamatdarbam bijis Ludzas KN pūtēju orķestra diriģents un estrādes ansambļa vadītājs. Obligātā karadienesta laikā 1964–1967 spēlējis pulka pūtēju orķestrī.

Jānis Broks

Pēc atgriešanās no karadienesta turpinājis agrāko pedagoga darbu Ludzas Bērnu mūzikas skolā un pūtēju orķestra vadīšanu Ludzas KN. Pastāvīgi rūpēdamies par orķestra mākslinieciskā priekšnesuma kvalitāti, panācis katra instrumenta precizā skanējuma un tehniskā stāvokļa nodrošinājumu, veicinājis un sekmējis mūziķu spēles meistarības celšanu, iesaistījis orķestrī mūzikas skolas esošos un bijušos audzēkņus. Šāda sistemātiska radoša sadarbība samērā īsā laikā nesusi pārsteidzoši labus rezultātus. Ludzāniešu pūtēju orķestris aktīvi iesaistījies sava novada koncertdzīvē, spēlējis pilsētas un apkārtnes sarīkojumos, tradīciju svētkos, patstāvīgos koncertos. Piedalījies XV–XVIII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos, zonālajās un konkursa fināla skatēs izcīnījis godalgotas vietas: 1970 — Atzinības raksts, 1973 — 2. vieta, 1977 — 1. vieta, 1980 — 3. vieta. Latvijas pūtēju orķestru salidojumu konkursu skatēs izvirzījies priekšplānā: 1964 Madonā — Atzinības raksts, 1969 Talsos — 3. vieta, 1975 Limbažos — 1. vieta, 1979 Ludzā — 1. vieta. 1973 Ludzas KN pūtēju orķestrim piešķirts augstais goda nosaukums Tautas pūtēju orķestris “Ludza”. 1976 piedalījies Tautas saimniecības sasniegumu izstādē Maskavā rīkotajos koncertos un sarīkojumos, konkursa skatē orķestris ieguvis 3. pakāpes diplomu, bet 1. Vissavienības mākslinieciskās pašdarbības festivālā 1977 — laureāta nosaukumu. Savas pedagoģiskās un koncertdarbības laikā papildinājis zināšanas daudzos semināros unursos, ar to attīstīdams un nostiprinādams profesionālās iemaņas pūtēju orķestra vadīšanā un pedagoģisko meistarību jauno mūziķu sagatavošanā. Kā talantīgs mūziķis un diriģents, labs un prasmīgs aranžētājs un lielisks organizators ar uzņēmību un darba mīlestību Tautas pūtēju orķestri “Ludza” ar 11 godalgotām vietām un laureāti

nosaukumiem 16 gados izvirzījis labāko Latvijas pūtēju orķestru vidū. 1977–1983 bijis Ludzas rajona pūtēju orķestru virsdiriģents. Rosinot kultūras dzīvi pilsētā un apkārtnē, popularizējot mūziku plaši izvērstajā koncertdzīvē, veicinājis arī mūzikas izaugsmi Latgalē kopumā.

Apbalvojumi: Ludzas rajona padomes un Kultūras ministrijas Atzinības raksti; Konkursa laureāta bronzas medaļa 1976; Latvijas Nopelniem bagātais kultūras darbinieks 1980.

Precējies ar Alevtinu Rudņevu.

Miris 1983. gada 12. jūnijā, apbedīts Ludzā.

A. Brāļa Juliana Broka personiskais arhīvs; Latvijas Tautas pūtēju orķestri. TMC, 1983; XV–XVIII Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1970–1980.

BROKS Jons (Jōņs, Juoņs, arī Jānis Broks; 1919–2007)

Rakstnieks, kultūrvēsturnieks

Dzimis 1919. gada 6. janvārī Puntūžu ciemā zemnieku Aloiza un Magdalenas Broku ģimenē. 1933 beidzis Varakļānu 1. sešklasīgo pamatskolu, 1938 Varakļānu ģimnāziju, 1939–1944 piecus kursus LU Romas katoļu teoloģijas fakultātē (no 1941 — Romas katoļu Teoloģijas augstskola). 1944–1945 strādājis par skolotāju Talsu ģimnāzijā un Talsu apriņķa pamatskolās, 1945–1946 Līvānu vidusskolā, 1946–1948 Jēkabpils latviešu vidusskolā un ekonomikas tehnikumā. Mācījis latviešu, latīņu un vācu valodu, kā arī matemātiku un vēsturi. 1948–1979 strādājis par grāmatvedi Pļaviņu un Ogres grāmatnīcās, Rīgā Putnkopības pārvaldē, Tīraines un Ķekavas putnu fabrikā.

Pirmā publikācija — rakstiņš “Ministrants” žurnālā “Sauleite” (1932, Nr. 2). Pirmais dzejolis — “Mons. N. Rancāna pīmiņai” laikrakstā “Jaunais

Vārds” (1938. g. 21. jūlijā). 30. gadu 2. pusē—40. gadu sākumā raksti un dzejoļi publicēti žurnālos “Zidūnis”, “Katōļu Dzeive”, rakstu krājumā “Olūts”, laikrakstos “Latgolas Vārds”, “Jaunais Vārds”, “Tāvu zemes kalendarā”. Sarakstījis latviešu literārā un latgaliešu rakstu valodā argumentētus, faktiem bagātus pētījumus par katoļu baznīcas vēsturi un Latgales kultūras vēsturi, to vidū monogrāfijas par izciliem Latgales darbiniekiem, grāmatas par reliģijas pamatvērtībām — 1990 “Mūsu tautas dārgmanta”, 1992 “Katoļu baznīcas loma Latgales kultūras attīstībā”, “Skaists myužs” — par garīdznieku un zinātnieku P. Strodu, 1995 “Latgales kultūras darba entuziasti”, 1996 “Myusu īgyvums” — par bīskapu J. Rancānu, 2002 “Pirmais no mūsu tautas” — par kardinālu J. Vaivodu.

Pēckara periodā dzejoļi un apceres publicēti trimdas latgaliešu periodiskajos izdevumos (laikrakstā “Latgolas Bolss”, žurnālā “Dzeive”), ārzemju latviešu katoļu periodiskajos izdevumos “Gaisma”, “Dryva”, “Gredzens”, sākot ar Atmodu — Latvijas laikrakstā “Mōras Zeme” un žurnālā “Katōļu Dzeive”. Rakstu sērija “Reliģiskais moments latgališu literatūrā leids 1944. godam” 1993–1995 publicēts žurnālā “Katōļu Dzeive”. Bijis žurnāla “Katōļu Dzeive” redakcijas kolēģijas loceklis, 1991—1994 “Katoļu kalendāra” sastādītājs un redaktors, 1990 albuma “Naaizmērstulei 100” teksta autors un redaktors.

Vairāki bieži manuskripti, piemēram, “Klōnu pusē. (Īskots Varakļōnu apvyda vēsturē (leids 1980 godam))” u. c., vēl nav publicēti. Pseidonīmi: Jānis (Jōņs) Vaivars, Augusts Strauts, Ego.

Miris 2007. gada 22. jūnijā Ņekavā, apbedīts Līvānu draudzes Gercānu kapos.

A. Bōrbals Ā. Vērtīgas grāmatas // Zemturis, 1995. g. 25. aug.; *Garančs* A. Jānis Broks // Varakļāni un varakļānieši / LKCI Rēzeknē, 2002, 294.–295. lpp.

BROKS Staņislavs (1928–1977)

Kordiriģents, mūzikas pedagogs, komponists

Dzimis Rēzeknes apriņķa Dricēnu pagasta Semuļu ciemā zemnieku daudzbērnu ģimenē. Tēvs Konstantīns (1895–1981), māte Domicella (1901–1973). Brāļi: Jānis (1923–1986), Pēteris (1924, kritis Otrajā pasaules karā), Antons (1928–2006), Jāzeps (1930–2005), Viktors (1939–1993). Māsas: Leontīne (1927–1997), Valentīna (1932–1994). Bērnību, pusaudža gadus pavadījis tēva mājās, uzkrājis apkārtējās dabas, ļaužu sadzīves tradīciju, latgaliešu tautas dziesmu iespaidus visiem turpmākajiem gadiem.

Staņislavs Broks

1936 sācis mācīties Dricēnu pamatskolā, pēc tās beigšanas 1942 iestājies Rēzeknes 1. vidusskolā, vasaras brīvlaikos strādājis tēva mājās dažādus lauku darbus. Pēc vidusskolas absolvēšanas 1946 kā viens no pirmajiem audzēkņiem uzsācis mācības atjaunotajā Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, kur kora diriģēšanu un mūzikas teorētiskos priekšmetus mācījies pedagoga Klementa Mediņa vadībā. Paralēli mācībām strādājis par dziedāšanas skolotāju un kora diriģentu Rēzeknes Pedagoģiskajā skolā. 1948 ar skolas kori Rēzeknes apriņķa dziesmu svētku skatē ieguvis 1. vietu un ceļojošo Dziesmu svētku karogu, piedalījies X Vispārējos latviešu dziesmu svētkos Rīgā. 1949 uzsācis studijas Latvijas Valsts konservatorijā Kordiriģentu nodaļā pedagoga Jāņa Brigzņas klasē. Paralēli mācībām strādājis radio studijā par skaņu operatoru, bet diriģenta praktiskās iemaņas pilnveidojis, strādājot ar vairākiem Rīgas pašdarbības koriem. Bieži vien izpalīdzējis saviem kursa biedriem, arī Daumantam Gailim, aizvietojojot viņus šajā darbā.

1954 absolvējis LVK un kopā ar dzīvesbiedri Terēzi devies uz pastāvīgo darba vietu — Daugavpils Mūzikas vidusskolu, kurā strādājis par direk-

toru un kora diriģēšanas pedagogu. Jaunā vērienā pārkārtojais mūzikas skolas darbu, īstenojot vienotu muzikālās izglītības programmu, pakāpeniski nodrošinot to ar kvalificētiem mūzikas pedagogiem, saistot pedagoģisko darbu ar pilsētas mūzikas dzīves norisēm. 1955 nodibinājis un īsā laikā izveidojis stabilu, skaitlisku lielu māksliniecisku vienību — Centrālā kultūras nama jaukto kori “Daugava”. Ar šo kolektīvu piedalījies 1957 Vispasaules VI Jaunatnes un studentu festivālā Maskavā, konkursa skatē ieguvis 2. vietu un laureāta nosaukumu. 1960. gada XIII Vispārējo latviešu dziesmu svētku jaukto koru finālā skatē “Daugava” izcīnīja 2. vietu, bet kā pirmajam no Latgales koriei 1961 piešķirts Tautas kora nosaukums, XIV Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1965 “Daugava” ierindojies 3. vietā. Paralēli darbam ar kori 1962–1977 bijis Daugavpils simfoniskā orķestra diriģents, organizējis un diriģējis simfoniskās un vokāli simfoniskās mūzikas koncertus Daugavpilī un citās Latgales pilsētās. Kopā ar TK “Daugava”, simfonisko orķestri un Daugavpils solistiem iestudējis un koncertos diriģējis vairākus klasiķu lielās formas skaņdarbus: A. Vivaldi “Gloria”, L. van Bēthovena “Fantāzija”, P. Čaikovska kantāte “Maskava”, J. Vītola “Ziemeļblāzma”, “Dziesma”, A. Kalniņa “Pastardiena”, P. Barisona “Brīnumzeme” u. c. Bijis jaunizveidotā Daugavpils Muzikāli dramatiskā teātra direktors un turpmākajos gados aktivizējis kora “Daugava” koncertdarbību Latvijā un ārpus tās, koncertējis gandrīz visās bijušajās padomju republikās. Aktīvi piedalījies Latgales Kultūras nedēļas pasākumu organizēšanā un norisē Rīgā 1958, bijis viens no 1959. gada Latgales dziesmu svētku iniciatoriem un organizētājiem, ierosinājis celt jauno svētku estrādi Stropos. Kā svētku virsdiriģents kopā ar kolēģi Klementu Mediņu vadījis

Latgales rajonos koru kopmēģinājumus, piedalījies žūrijās koru skatēs, veicinājis un stimulējis piecu Daugavpils koru (ar 340 dziedātājiem) piedalīšanos XIII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos Rīgā 1960, pirmo reizi stājies svētku virsdiriģenta tribīnē. Šo goda un atbildības pilno pienākumu godprātīgi pildījis arī turpmākajos Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1965, 1970, 1973, republikas Tautas koru salidojumā Ventspilī 1967. Kopš 1955 bijis koru virsdiriģents vairākos Latgales rajonos un pilsētās: 1955–1977 Daugavpils pilsētā, 1955–1960 Ilūkstes rajonā, 1970–1977 Balvu rajonā. Ar pilsētas vadības atbalstu un paša direktora pastāvīgajiem pūļiem 1970 pabeigta jaunā Daugavpils Mūzikas vidusskolas ēka, lielākā un ērtākā Latvijā. 1967 kopā ar Terēzi Broku uzņēmies Jēkabpils rajona skolotāju kora vadību, izvirzījis to Latvijas labāko skolotāju koru vidū. Nozīmīgākais mūžā darbs — nesavtīgā atdeve Latgales mūzikas izglītībai un kora kultūras uzplaukumam. Ar neatlaidību, darba mīlestību, radošās darbības daudzveidību, dziļu māksliniecisku izjūtu un augstu profesionalitāti kļuvis atzīts un ievērojams latviešu diriģents.

Precējies 1954 ar Terēzi Šadursku. Dēls Aivars (dz. 1955), pianists, komponists, Daugavpils Mūzikas vidusskolas direktors, meita Daina (dz. 1963).

Miris 1977. gada 13. jūnijā traģiskā nāvē auto-katastrofā. Apbedīts Daugavpilī, Stropu kapos.

Apbalvojumi: Latvijas Nopelniem bagātais mākslas darbinieks 1958; I Latvijas Jaunatnes festivāla orgkomitejas diploms un medaļa 1957; VI Vispasaules studentu un jaunatnes festivāla orgkomitejas diploms un sudraba medaļa 1957; Moldovas un Ukrainas kultūras iestāžu Atzinības raksti 1966, 1968; Latvijas Kultūras ministrijas Goda raksti 1958–1966; E. Melngaiļa TMC Atzinības raksti 1971–1974.

D. Kompozīcijas: 12 latviešu un latgalešu tautas dziesmu apdares jauktiem un sieviešu koriem, populāras “Aiz azara bolti bārzi”, “Visi ciema suņi rēja” u. c.; 10 latgalešu tautas dziesmu apdares sieviešu vokālajiem ansambļiem vai koriem kokļu pavadījumā. Ievērojamākās: “Rūtoj bite”, “Vysi maņi vēji”, “Es beju māmeņai” u. c.

A. *Mežinska* A. Panākumi bija žilbinoši // Rēzeknes Vēstis, 1996. g. 10. janv.; *Folkmane I.* Kordiriģentu atceroties // Avangards, 1986. g. 22. febr.; *Daugulis Ē.* Mēs neizmirsīsim Tavu labvēlību // Daugavpils Vēstnesis, 1992. g. 28. febr.; *Šperberga M.* Skan vēl sirdī... // Vaduguns, 1992. g. 27. maijā; *Trojanovskis V.* Dziesmotais mūžs // Ludzas Zeme, 1992. g. 30. okt.; *Folkmane I.* Dziesmotais mūžs // *Acta Latgalica* 9, 1997; Broku ģimenes arhīvs.

BROLIŠS Jāzeps (1928)

Vēsturnieks, filozofs

Dzimis 1928. gada 13. oktobrī Kaunatas pagasta Grašu ciemā zemnieku Staņislava un Katrīnas Brolišu daudz bērnu ģimenē. 1951 beidzis Rēzeknes Pedagoģisko skolu. 1948–1964 bijis skolotājs un skolu vadītājs dažādu Latvijas novadu skolās. 1960–1962 Limbažu rajona tautas izglītības nodaļas vadītājs. 1963 beidzis LVU Vēstures un filozofijas fakultātes Vēstures nodaļu. 1967–1968 LPSR Augstākās un vidējās izglītības ministrijas inspektors; 1965–1992 asistents, vecākais pasniedzējs, docents, profesors Rīgas Politehniskajā institūtā (tagad Rīgas Tehniskā universitāte); filozofijas doktors (1984); 1991–1993 LU Latgales filiāles profesors; kopš 1993 Rēzeknes Augstskolas profesors, senāta loceklis un priekšsēdētājs; RA Nacionālā procesa pētīšanas institūta vadītājs; Latgales pētniecības institūta biedrs. Daudzu zinātnisku publikāciju, arī grāmatu autors, piedalījies daudzās konferencēs kā Latvijā, tā ārzemēs. Pētniecības virziens — nacionālie procesi.

Jāzeps Brolišs

Daudz rakstījis par latgaliešiem Sibīrijā, šīs publikācijas apkopotas grāmatā “Latgales latviešu likteņi Sibīrijā” (2000).

Ar pseidonīmu Jezups Grašs “Tāvu zemes kalendārā” (2000, 2001, 2003) un rakstu krājumā “Olūts” (9, 1999) publicējis dzejoļus un stāstus latgaliešu rakstu valodā, kuru sižeti galvenokārt ir “tautā noklausīti”. Stāsti izceļas ar labu kā tagadējo, tā pirmskara laika Latgales lauku dzīves pazīšanu, prasmi zīmēt precīzas detaļas un veidot kolorītus raksturus, bagātīgu latgaliešu izlokšņu leksikas senāko slāņu pārziņāšanu, spēju to likt lietā gan vēstītāja tekstā, gan personāžu runas individualizēšanā.

A. Rēzeknes Augstskolas akadēmiskais personāls. Rēzekne, 2003; *Salceviča I. Zelta putnu neatrada*. Jāzeps Brolišs. Latgales latviešu liktenis Sibīrijā. LKCI, 2000 // *Literatūra un Māksla Latvijā*, 2001. g. 5. jūl.

BUDŽE Alberts (1930)

Garīdznieks, publicists, baznīcas vēsturnieks

Dzimis 1930. gada 26. janvārī Rīgā, kur pēc Pirmā pasaules kara bija pārcēlušies vecāki Donāts un Tekla. Mācījies G. Merķeļa 20. pamatskolā Rīgā, tad iestājies Rīgas 1. vidusskolā. 1949 sācis strādāt Rīgas grāmatu antikvariātā. 1952, kad tikko atvērts Katoļu garīgais seminārs, uzsācis tajā mācības. 1957. g. 30. maijā bīskaps P. Strods iesvētījis par priesteri, sācis strādāt par vikāru Rīgas Sv. Antona baznīcā. No 1962 bija prāvests Majoru, Slokas un Ķemeru draudzē, kopš 1974 Preiļu draudzes dekāns, no 1999 kalpo Tilžas, Rugāju, Krišjāņu un vairākās apkārtnes draudzēs.

Daudz pētījis Latvijas katoļu baznīcas vēsturi, uzrakstījis īsu Latvijas katoļu baznīcas vēsturi, kā arī katras draudzes vēsturi. Kardināla J. Vaivoda uzdevumā piedalījies starptautiskos kongresos Berlīnē,

Romā, Ņujorkā, Čikāgā u. c., tulkojis teoloģiskus darbus no vācu, poļu, angļu u. c. valodas. Sarakstījis un publicējis daudzus rakstus par katoļu garīdzniekiem, par viņu nopelniem un devumu arī Latvijas un Latgales kultūras vēsturē. Galvenie no tiem: 1999 “Baznīckungs Jezups Maciļevičs — Latgales laicīgās literatūras rakstniecības aizsācējs”, 2004 “Garīdznieks Felikss Boļeslavs Laizāns”. 2001 raksts “Nautrāni” publicēts “Tāvu zemes kalendārā”.

Latgales Pētniecības institūtā daudzus gadus vada Reliģijas darba grupu.

A. A. Budžes stāstījums.

BUIŅICKIS Kazimirs (1788–1878)

Poļu rakstnieks un publicists, Latgales vēstures un kultūrvēstures pētnieks

Dzimis 1788. gada 30. septembrī Šķeltovas muižā netālu no Krāslavas poļu muižnieka Andreja Buiņicka ģimenē. 1801 tēvs nopircis Dagdas muižu. Domājams — mācījies Krāslavas misionāru skolā, pēc tam — Daugavpils Jezuītu skolā. Bijusi pieejama iepriekšējo Dagdas īpašnieku Hilzenu atstātā plašā bibliotēka, arhīvs, daudz nodarbojies ar pašmācību. Pratis vairākas valodas: latviešu, vācu, krievu, franču, angļu, latīņu. Dzejot sācis agrā jaunībā — sacerējis odas. 1840 Viļņā izdots publicistisks darbs *Wedrowki po malyh drogach* (“Klejojumi pa maziem ceļiem”), kur aprakstīts brauciens pa Latgales nomaļām vietām. Tā ir apsūdzība dzimtbūšanai un muižniecībai, tematiski un pēc autora pozīcijas tuva G. Merķeļa darbam “Latvieši”. Šis grāmatas turpinājums 1852 — *Nowa wedrowka po malyh drogach* (“Jauns ceļojums pa maziem ceļiem”). 1842–1849 sastādījis, rediģējis un izdevis almanahu *Rubon* (1–10, drukāts Viļņā), kas veltīts galvenokārt Latgales kultūrvēsturiskai izpētei, taču tajā publicēta arī daiļliteratūra, pārsvarā šajā teritorijā dzīvojošo

Kazimirs Buiņickis

muižnieku sacerējumi. Visos sējumos turpinājumos iespiests viņa kultūrvēsturiski nozīmīgais darbs — romāns *Pamietniki ksiedza Jordana* (“Priestera Jordana atmiņas”, atsevišķā grāmatā 2 sējumos Viļņa 1852, latviski 2003). Tajā atspoguļotas norises Latgalē 17. gs., stāstīts par dabu, vēsturi, iedzīvotājiem, tradīcijām, ticību, cīņām ar zviedriem, tas sarakstīts poļu valodā, taču ar daudziem latviskas, īpaši latgaliskas leksikas, toponīmikas un frazeoloģijas iestarpinājumiem. Šis darbs zināmā mērā ietekmējis O. Rupaiņa romānu “Baltie tēvi”.

Pārējie daiļliteratūras darbi: 1841 *Wedrowki* (“Ceļojumi”), 1842 *Siostra Gertruda* (“Māsa Ģertrūde”), 1851 *Komedia*, 1854 *Stara panna* (“Vecmeita”), 1862 *Biurko*. 1860 Dagdā ar labiem panākumiem izrādīta vēsturiskā drāma “Tadeušs Kostjuško Šveicē”, kas pauž poļu tautas atbrīvošanās alkas no Krievijas impērijas. 1863 publicējis plašu enciklopēdisku apcerējumu par latviešu (latgaļu) dzīvi Vidzemē gan pirms krustnešu ienākšanas, gan arī turpmākajā nebrīves stāvoklī — (*Widsemme*) izdevumā *Encyklopedia Powszechna* (12).

Krakovas zinātniskā izdevniecība *Collegium Columbinum* 2001 laidusi klajā viņa “Atmiņas” (*Pamietniki*, 1795–1875), kas bija uzskatītas par pazudušām. Viens no variantu rokrakstiem atradās Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. Arī te daudz interesanta gan par norisēm Latgalē, gan viņa paša dzīvē.

Pēdējos dzīves gadus pavadījis sievas Karolīnas Sokolovskas īpašumā Rēzeknes apriņķī, Ciskādu draudzē Luknā.

Miris 1878. gada 15. jūlijā, apbedīts Dagdas baznīcā.

A. *Kučinskis* S. Dagdas kungs un latviešu draugs Kazimirs Buiņickis // Dzimtenes kalendārs 1980. gadam. Vesterosa, 1979; *Zeile P.* Kazimirs Buiņickis un Gustavs Manteifelis // Poļu kultūra Latvijā. Rīga, 1994; *Zeile P.*

Kazimirs Buiņickis — .. rakstnieks un publicists // Latvija–Polija. Rīga, 1995; *Zeile P.* Kazimira Buinicka “Atmiņas” — nūzeimeigs kulturvēsturisks pīmineklis // Tāvu zemes kalendars 2005., Rēzekne, 2004; *Zeile P.* Kazimirs Buiņickis // *Zeile P.* Latgales kultūras vēsture. Rēzekne, 2006, 210.–220. lpp.

BUKŠS Miķelis (1912–1977)

Literatūrvēsturnieks, kultūrvēsturnieks, publicists

Dzimis 1912. gada 1. jūnijā Šķilbēnu pagasta Plešovas ciemā trūcīgu zemnieku Oduma un Madaļas ģimenē. 1913 ģimene pārcēlusies uz Baltinavas pagastu. Beidzis Surikovas četrgadīgo un 1927 Baltinavas sešklasīgo pamatskolu, 1931 Rēzeknes Valsts ģimnāziju. Ģimnāzijas laikā piepelnījies, pasniedzams privārstundas, rakstīdams avīzēm rakstīņus — jaunāko ziņu apskatus u. c. informatīvu materiālu, lielākoties bez paraksta. Pirmā zināmā publikācija — raksts “Teikas par Latgales pilskalniem” žurnālā “Aizsargs” (1932, Nr. 3). Pēc ģimnāzijas beigšanas iestājies LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes Klasiskās filoloģijas nodaļā. Pirmos gadus studēt bija iespējams, vienīgi pateicoties B. Spūļa vadītā Latgales studentu fonda atbalstam. Studijas beidza 1938, iegūstot filoloģijas maģistra grādu par disertāciju “Antīkās pasaules motīvi latviešu tautas pasakās”.

1936–1937 strādājis par latīņu un latviešu valodas skolotāju Aglonas, 1938 Daugavpils un 1939–1942 Rēzeknes ģimnāzijā, 1942–1944 bijis Rēzeknes Valsts ģimnāzijas direktors. Vācu okupācijas laikā iesaistījies demokrātiskajā pretestības kustībā — Latvijas Centrālajā padomē, kas par darbības galveno mērķi uzskatīja Latvijas neatkarības atjaunošanu uz 1922. g. Satversmes pamatiem.

1944 bēgļu laivā pārcēlies uz Zviedriju. Strādā dāms Stokholmā statistikas pārvaldē, Vermlandes muzejā, Stokholmā Ceļu pārvaldes arhīvā, brīvajā

Miķelis Bukšs

laikā intensīvi pētījis Latgales kultūrvēsturi. 1957 beidzis Stokholmas universitātes Vēstures fakultāti, nokārtojis eksāmenus valsts zinībās un slāvu valodās. Zviedrijā aktīvi darbojies trimdinieku sabiedriski politiskās organizācijās: Latvijas Centrālās padomes loceklis Eiropas kustības latviešu nacionālajā komitejā, Latvijas delegāts 1952. g. Eiropas kustības kongresā, vadījis Zviedrijas Latviešu katoļu biedrību. Viens no latgaliešu organizāciju dibināšanas iniciatoriem, darbojies to valdē — 1949 “Andriva Jūrdža fonds”, 1951 p/s “Latgaļu izdevnīceiba”, “Latgales demokrātu savienība”, 1960 “Latgaļu pētnīceibas instituts”.

Sarakstījis nozīmīgus pētījumus Latgales kultūrvēsturē. Galvenie darbi: 1939 monogrāfija “Monsiņjors Nikodems Rancāns” (Latgales studentu fonda godalga), 1943 rakstu krājums ar tādu pašu nosaukumu, 1971 ar papildinājumiem atkārtoti izdots emigrācijā un 2002 Latvijā ar nosaukumu “Nikodems Rancāns”, 1943 vācu valodas pašmācības grāmata *Schprechen Sie Deutsch?*, 1948 “Pīzeimes par senejū latgaļu resp. latvīšu volūdu”, 1949 “Drukas aizlīgums latgalim”, 1950 “Senču pasaule” — pētījums par kristiānisma ietekmi latviešu tautas dziesmās, 1952 “Vacōkī rakstnīceibas pīminekli”, 1954 “Skices un dokumenti nu Latvijas topšonas laikim”, 1957 “Latgaļu literaturas vēsture”, 1961 “Latgaļu volūdas un tautas izplateibas problemas”, 1969 *Die Russifizierung in den Baltischen Landern* (“Rusifikācija Baltijā”); 1969 rakstu krājums “Francis Kempis — ceineitōjs par tautas tiseibom”, “Latgaļu-vōcu un vōcu-latgaļu vōrdneica”, 1973 “Latgaļu gramatika”, 1976 “Latgaļu atmūda”. No 1948 vadījis trimdas latgaliešu žurnālu “Dzeive”; zinātnisku rakstu krājuma *Acta Latgalica* izdevējs un galvenais redaktors. Kritikas un apceres 1971 apkopotas krājumā “Pret straumi”, memoāri 1964 grāmatā “Atmi-

ņas un atziņas”. Pseidonīmi: S. Adamāns, Aizeļksnīts, Dadzītis, J. Lobōrds, Juris Stakle.

Miris 1977. gada 6. jūnijā Stokholmā, Zviedrijā, apbedīts Hāgas katoļu kapos Stokholmā, kur 1982 uzstādīts piemiņas akmens ar uzrakstu “Latgolas dvēseles tulks”. Pie bijušā Rēzeknes skolotāju institūta un ģimnāzijas (tagad Rēzeknes Augstskola) ēkas 1990. g. 1. septembrī. atklāts tēlnieka B. Buļa veidots piemineklis “Klusējošā kokle”. Piemiņas plāksnes arī dzimtajā Plešovā un Balvu rajona Upītē. 1998 Latgales kultūrvēstures muzejs saņēmis no Stokholmas piecsimt vienību — bibliotēkas grāmatas un dažādus viņa arhīva materiālus. Savu pamatarhīvu uz septiņdesmit pieciem gadiem nodevis glabāšanā Stokholmas karaliskajam arhīvam.

A. LVVA, 7427. f., 1. apr., 16349. l.; 1632. f., 1. apr., 3289. l.; *Salceviča I.* Jō dorbi vīnmār beja aktuāli // Mōras Zeme, 1989. g. 30. jūn.; *Trojanovskis V.* Tautas gara milzis // Ludzas Zeme, 1992. g. 12. jūn.; *Ertis L.* Latgales dvēseles tulks // Brīvā Daugava, 1994. g. 12. maijs; *Salceviča I. M.* Bukša “Atmiņas un atziņas” // *Salceviča I.* Gadsimts latgaliešu prozā un lugu rakstniecībā. Rīga, 2005, 132.–133. lpp.; t. p. Trimdas autoru apcerējumi par latgaliešu folkloru, literatūru un kultūrvēsturi, t. p. 143.–147. lpp.; *Zeile P.* Miķelis Bukšs — trimdas latgaliešu galvenais ideologs un viņa darbi // *Zeile P.* Latgaliešu kultūras vēsture. LKCI, 2006, 599.–602. lpp.

BULS Bērtulis (1923–2005)

Tēlnieks

Dzimis 1923. gada 16. maijā Ludzas apriņķa Kārsavas pagasta Gadziņos. Agri zaudējis tēvu. Ganu gaitas, lauku darbi — savā un sev tuvo cilvēku dzīvē pieredzētais un pārdzīvotais sākot no bērnības vēlākajos gados guvis atveidojumu skulptūru ciklā “No sūrās pagātnes” (“Linu kulstītājs”, “Linu plūcēja”, “Galdnieks”, “Grāvracis”, “Rudens” u. c.).

Mācījies Ranču, vēlāk Mežvidu sešklasīgajā skolā, kur pedagogi ievērojuši aizraušanos ar zīmēšanu un pat ļāvuši vadīt zīmēšanas stundas. Izglītību turpinājis Ludzas Valsts arodskolas Galdniecības nodaļā. Mainoties laikiem, pārgājis uz Tautas augstskolas abiturientu nodaļu, kur cerējis amatu iegūt gada laikā. 1942–1945 dienējis vācu armijas latviešu leģionā. 1945–1949 strādājis Latvijas Dzelzeļa Jumpravas stacijā par vecāko pārmijnieku. 1949 ticis apcietināts par dienestu latviešu leģionā, notiesāts uz 25 gadiem Karagandas apgabala Džeskazganas krāsaino metālu šahtās spaidu darbos. Ieslodzījumā no maizes drupačām veidojis figūriņas. Pat spaidu darbos atradis laiku, lai veidotu no jebkura pieejamā materiāla. Šeit iepazīsies ar Antonu Veļikānu no Nautrēniem, ar kuru vēlāk kopā radoši strādājuši. Mainoties politiskajai situācijai Padomju Savienībā, 1956 ticis amnestēts un atgriezies dzimtajās mājās. 1957 sācis strādāt Sarkandaugavas stikla rūpnīcā par kravu pārvadātāju. 1967 mainījis nodarbošanos un līdz 1987 strādājis Rīgas Elektrorūpnīcā par mākslinieku noformētāju.

Nopietni ar tēlniecību sācis nodarboties kopš 1957. Apmeties uz dzīvi Ropažos, pēc darba devies uz Rīgu, kur tēlniecības studijā sācis apgūt veidošanas māku. Pirmais studijas vadītājs H. Fišers iepazīstinājis ar akmens tēlniecības apstrādes tehniku un instrumentiem, L. Dzeguze ieteikusi darboties koktēlniecībā, klausījies arī profesora K. Jansona lekcijas, saņēmis konsultācijas no A. Briedes, E. Meldera u. c. māksliniekiem. Pamazām interese par mākslu pāraugusi par mūža aizraušanos un radošo piepildījumu.

60. gados J. Pujāta rosināts un atbalstīts kopā ar A. Veļikānu uzsācis kalt granītā piemiņas akmeņus Latgales kultūras darbiniekiem: “Prometejs” —

pieminekļis A. Juržam Ludzas rajona Desetnieku kapos (1968), “Tālās zvaigznes gaisma” — piemi- nekļis P. Miglinīkam tais pašos kapos (1971), “Pretī rītam” — brāļiem Benediktam, Kazimīram un Antonam Skrindām Rēzeknes kapos. 80.–90. gados tapuši pieminekļi A. Brokam, M. Bukšam, H. Ada- mānam, V. Seilei, J. Seilim u. c. Nav bijuši sveši arī liriski motīvi (“Zvejnieka laime”, “Rīts”, “Pirtī” u. c.), kā arī sakrālas ievirzes darbi (“Ar krustu”, “Dievmāte”, “Sv. Jāzeps” u. c.).

Kopš 1958 piedalījies izstādēs Rīgā, Maskavā, dzimtajā Latgalē. Par tēlniecības darbiem izstādēs saņēmis laurēta diplomus, goda rakstus un medaļas.

Strādājis ar dažādiem materiāliem — akmeni, koku, metālu, ģipsi, terakotu, pat alumīniju. Tradi- cionālo skulptūras stilistiku balstījis uz dabas formu vērojumiem un to sintēzes. Sarīkojis personālizstā- des — Rīgas pili 1983 un Latgales Kultūrvēstures muzejā Rēzeknē 1993.

Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa Sudraba goda zīmi.

Miris 2005. gada jūnijā. Apbedīts Rīgā.

A. *Buls B.* Vēstule tēvam. Rīga, 1999; *Buls B.* Kata- logs (sast. B. Balode). Rīga, 1983; LKM materiāli; www.rezekne.net/galerija.

CAKULS Jānis (1926)

Katoļu bīskaps, kultūrvēsturisku darbu autors
Dzimis 1926. gada 4. jūlijā Rudzātu pagasta Bērziņos (tagad Rožupes pag.). Tēvs Ludvigs, māte Anna. 1934–1936 mācījies Rusiņu pamatskolā, 1936–1941 Rudzātu pamatskolā. 1944 pabeidzis Aglonas ģimnāziju. 1945–1946 mācījies Preiļu 1. vi- dusskolā un 1946–1949 — Rīgas Garīgajā seminārā. 1949 iesvētīts par priesteri, 1982 iecelts par bīskapu. Bijis Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas draudzes vikārs

Jānis Cakuls

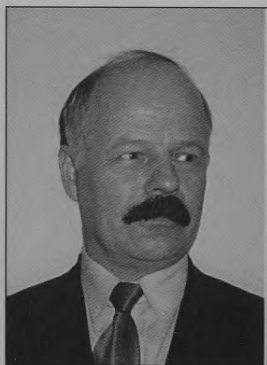
(1949–1950), pēc tam ilggadējs šīs Rīgas latgaliešu draudzes prāvests. Pēc kardināla Juliāna Vaivoda nāves (1990) kļuva par Rīgas arhibīskapu metropolītu, taču, pildīdams šo pienākumu, lūdza pāvestu iecelt metropolijai citu pārvaldnieku. Kad 1991. g. 8. maijā par Rīgas arhibīskapu metropolītu kļuva Jānis Pujāts, bīskaps Jānis Cakuls palika par Rīgas arhidiecēzes palīgbīskapu un atkal pildīja arhibīskapijas ģenerālvikāra pienākumus. Būdams ilggadējs Rīgas metropolijas kūrījas notārs, ļoti labi sakārtoja metropolijas arhīvu, savācis daudz ziņu par Latvijas baznīcas vēsturi. Sarakstījis daudz rakstu par Rīgas metropolijas baznīcām un monogrāfijas “Latvijas Romas katoļu priesteri” (1996), “Latvijas Romas katoļu draudzes” (1997), “Latvijas Romas Katoļu Baznīcas vēstures materiāli. XX gadsimts” (2001).

A. Alberta Budžes stāstījums.

CIBUĻS Juris (Cibulis, arī Jurs Cybuļs; 1951)

Sabiedriska darbinieks, mācību grāmatu autors, publicists, tulkotājs

Dzimis 1951. gada 6. decembrī Abrenes rajona Rekovas ciemā kolhoznieku ģimenē. Tēvs Bronīslavs, māte Marta, dzimusi Logina. 1959–1963 mācījies Balvu rajona Ērgļu pamatskolā, 1963–1970 Rekovas vidusskolā. 1975 beidzis LVU Svešvalodu fakultāti, iegūstot filologa, angļu valodas un literatūras pasniedzēja kvalifikāciju. 1984–1987 mācījies LVU aspirantūrā pedagoģijas vēsturi un teoriju. 1975–1989 strādājis Balvu rajona Tilžas vidusskolā un internātskolā par angļu valodas skolotāju. 1985–1990 bijis laikraksta “Skolotāju Avīze” pastāvīgais korespondents Latgalē. Sākoties Atmodai, aktīvi iesaistījies sabiedriskajā darbā. 1989–1990 bijis Latvijas Tautas frontes Balvu rajona nodaļas priekšsē-

Juris Cibulis

dētājs, 1989–1992 Balvu rajona Tautas deputātu padomes deputāts. 1990 ievēlēts par Pilsoņu kongresa delegātu un par Augstākās padomes deputātu no Latvijas Tautas frontes saraksta. 1994. g. oktobrī–2005. g. aprīlī — Naturalizācijas pārvaldes Ārējo sakaru daļas vadītāja vietnieks, kopš 2005. g. aprīļa strādā Tulkošanas un terminoloģijas centra Eiropas Savienības un citu starptautisko tiesību aktu tulkošanas nodaļā par redaktoru. Dažādos izdevumos publicējis vairāk par trīssimt rakstu latviešu, latgāliešu, krievu, angļu, dāņu un franču valodā, no kuriem galvenie Latgalei, latgāliešu valodai un problēmām veltītie ir: “Latgāliešu valoda gan ir nicināta un aizliegta, bet nav mirusi” (Neatkarīgā Rīta Avīze, 1998. g. 17. apr.), “Voi Latgolas sōpi sadzērdēs?” (Diena, 1991. g. 5. jūl.), “Latvji, kas īstenībā saucas latgaļi” (Jaunā Avīze, 1998. g. 14. maijs), “Latgaļi Sibīrijā” (Latgales Laiks, 2003. g. 1. aug.). Grāmatas: Cibuļš J., Leikuma L. Latgāliešu ābece (lementars) 1, 2. b. v. Lielvārds, 1992; Cibuļš J. Ābece. Rīga, 1996; Cibuļš J. Darba burtnīca. Burtu kamolītis, 1, 2. Rīga, 1996; Cibuļš J. Metodiskie ieteikumi darbam ar ābeci un darba burtnīcām. Rīga, 1996; Cibuļš J., Ločmelis J. Īdzer veina, lai dzeive ir feina! Rīga, 1999; Cibuļš J., Leikuma L. Vasals! (latgāliešu valodas mācība) b. v. 2003; Cibuļš J. Brīnumaina valodu pasaule. Rīga, 2004.

Ap simt tulkojumu publicēti dažādos laikrakstos un divās grāmatās, kā arī piecās atsevišķās brošūrās. 1978 uzņemts par biedru ASV Nacionālajā ģeogrāfu biedrībā, 1995 biedrībā *Maledicta* (Pasaules verbālās agresijas biedrība), kā arī 1995 biedrībā *Amici Linguarum* (“Valodu draugi”). Kolekcionē ābece. Savācis ap 3500 ābeču no 190 zemēm 570 valodās un dialektos, kas 120 reižu izstādītas Latvijas muzejos, skolās, bibliotēkās, klubos, kā arī 1987 Maskavā Vissavienības

tautas saimniecības sasniegumu izstādē, kur kolekcija apbalvota ar sudraba medaļu.

Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni, 1991. gada barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi.

Pseudonīmi avīžrakstos: J. Caune, J. Circenis, A. Kļaviņa, A. Krūmiņa Balvos, Balvu Milda, Rudīte Zivtiņa, skolotāja L. K. no Ludzas rajona.

A. J. Cibuļa stāstījums.

CIBUĻSKIS Jānis (Jōņs, Juoņs Cybuļskis; 1911–1997)

Dzejnīks, kultūrvēsturnieks, grāmatizdevējs
Dzimis 1911. gada 19. oktobrī Nautrēnu pagasta Dekteru ciemā zemnieku ģimenē. Māte Mihaelina — Andrīva Jūrdža meita. 1919–1923 mācījies Liuzinieku, 1924–1926 Rogovkas pamatskolā. 1933 beidzis Aglonas ģimnāziju.

1933–1940 strādājis par ticības mācības skolotāju divpadsmit Viļakas pagasta pamatskolās, bijis laikraksta “Latgolas Vārds” korespondents, žurnāla “Zīdūnis” ekspeditors. 1939 Viļakā atvēris grāmatu un rakstāmlietu veikalu “Centība”, kopā ar Vladislavu Loci organizējis latgaliešu grāmatu izdošanu. Izdevis “Tāvu zemes kalendaru” 1938. gadam un piecas grāmatas 1939 un 1940, padomju apstākļos tas vairs nebija iespējams. 1940–1941 strādājis par skolotāju Ruskulovas, 1942–1944 — Nautrēnu pamatskolā un 1944–1949 Raņķu septiņgadīgajā skolā Kuldīgas pusē, kur kļuva arī par direktoru. Iestājies LVU Vēstures fakultātes neklātienes nodaļā. 1949 arestēts, notiesāts uz divdesmit pieciem gadiem labošanas darbos, nokļuvis Volgas–Donas kanāla celtniecībā Rostovas apgabalā, akmeņlauztuvēs un meža darbos Staļingradas pusē. 1955 atbrīvots, atgriezies Latvijā, dabūjis darbu zivju pārstrādes fabrikā Bolderājā, Rīgā. Gadu gaitā Rīgā, Purvciemā, Pildas ielā uzbū-

Jānis Cibuļskis

vējis māju, kas kļuvusi par daudzu latgaliešu pulcēšanās vietu. Te sadarbībā ar mākslas zinātnieku Jāni Pujatu, tēlniekiem Bārtuli Buļu un Ontonu Velikānu veidoti piemiņas akmeņi Latgales kultūras darbiniekiem, līdzekļus gūstot no katoļu baznīcas un ziedojumiem. 1995 apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Pirmā publikācija — dzejolis “Darbinīkam” žurnālā “Zīdūnis” (1932, Nr. 7/8). 1931 pierakstījis Marceles Gutānes atmiņas par P. Migliniku. O. Rupainis šo materiālu izmantojis romānu triloģijā “Māra mostas”.

Daudzus gadus vācis un apstrādājis folkloras materiālus, vācis kultūrvēsturiskas liecības par dzimtā pagasta vēsturi un darbiniekiem, uzrakstījis grāmatu par Andriņu Jūrdžu, plašu apcerējumu “Pitera Miglinika rodi četru paaudžu gājumā” (kopā ar līdzautoru Franča Kempa dēlu Leopoldu Kempu), vēsturisku apceri “Reigas ceļš”, pārdomas par ticību, ētiku un dzimto valodu — *Veritas nostra est* (“Ticība ir mūsu”), bērnības atmiņu tēlojumus “Saulainuos diņas”, izsūtījumā sarakstīto dzejoļu kopojumu “Nu vysas sirds”, garīga satura vārsmas “Ave Marija”, šos materiālus nodevis Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļai. Daudz puļņu veltīts Aglonas Dievmātes godam veltīto latgaliešu dzejnieku darbu krājuma — albuma *Monstra te esse Metrum* veidošanai. Šo albumu 1980 sakarā ar Aglonas svētvietas divsimt gadu jubileju bīskaps V. Zondaks Romā pasniedzis pāvestam Jānim Pāvīlam II. 1995 izdota atmiņu un pārdomu grāmata “Myuža diņas, myuža dūmys”. Pēdējos desmit mūža gadus strādājis pie latgaliešu rakstu valodas skaidrojošas vārdnīcas sastādīšanas. Pseidonīmi: J. Sylmalīts, J. Sylmaļš, J. Buļskis.

Miris 1997. gada 3. janvārī Rīgā, apbedīts Ulbrokas (Sv. Rafaela) kapos Rīgā, kur 1998 uzstādīts tēlnieka B. Buļa veidots piemineklis.

A. Valeiņš V. Jōņs Cybuļskis — dūmōtōjs, ūkolōtōjs, rakstnīks // *Cybuļskis J.* Myuža dīnyas, myuža dūmys. Rēzekne, 1995; *Zeile P.* Andiva Jūrdža tradīciju turpinātāji. Dārzs, kurā kalta mūžiņa // *Zeile P.* Latgales kultūras vēsture. Rēzekne, 2006, 574.–567. lpp.

CĪRULE Viktorija (dzim. Isate; 1941)

Dziedātāja, mūzikas pedagoģe

Viktorija Cīrule

Dzimusi 1941. gada 11. jūnijā Daugavpilī strādnieka ģimenē. Tēvs Staņislavs Isats (1909–1963), māte Irēna (no grāfu Zalesku dzimtas) (1918–1985). Māsa Katrīna (dz. 1946). Augusi muzikālā ģimenē, tēvs spēlējis balalaiku, mandoliņu, ģitāru tautas instrumentu orķestrī, māte un tēvs dziedājuši Grīvas katoļu baznīcas korī. Vakaros mājas muzicēšanā vecāki kopā ar bērniem ģitāras pavadījumā daudz balsīgi dziedājuši poļu, krievu un latviešu tautas un sadzīves dziesmas. Pateicoties agrajai muzikālajai un intelektuālajai attīstībai, meitene jau no 5 gadu vecuma dziedājusi dažādos sarīkojumos, 1951 piedalījies bērnu svētkos Rīgā, kur ar solo dziedāšanu uzstājies uz Latvijas Nacionālās operas skatuves un apbalvota ar laureātes nosaukumu. Pamata un vidējo izglītību ieguvusi Daugavpils 8. vidusskolā (Grīvas) 1948–1958, kur dziedājusi skolotāja un diriģenta Pāvela Māliņa vadītajos skolas koros. Pēc vidusskolas absolvēšanas iestājies Daugavpils Pedagoģiskā institūta Filoloģijas fakultātē ar otro specialitāti — dziedāšana, mūzika. 1959–1963 bijusi Daugavpils Muzikāli dramatiskā teātra kora dalībniece, vēlāk arī soliste. Paralēli darbam teātrī mācījusies Daugavpils Mūzikas vidusskolā Regīnas Petkevičas solo dziedāšanas klasē, kopā ar skolotāju dziedājusi duetus daudzos koncertos. Pateicoties šādai reti sastopamajai balsu dinamikas, tembra un muzikalitātes saskaņai, R. Petkevičas un V. Cīrules dueti savā laikā guvuši plašu daugavpiliešu atzinību

un popularitāti. Pēc mūzikas skolas absolvēšanas 1963–1966 bijusi Daugavpils 4. vidusskolas dziedāšanas skolotāja un DPI Filoloģijas fakultātes Mūzikas katedras pasniedzēja.

1966 pēc uzaicinājuma sākusi strādāt Latvijas Valsts Akadēmiskajā korī par mākslinieci, kopš 1967 konkursa par kora solisti un visu izbraukuma koncertu vadītāju. Darbojoties izcilo diriģentu Daumanta Gaiļa, Imanta Cepīša un Ausmas Derkevicas vadībā, pilnveidojusi savu profesionālo vokālo meistarību. Sešos intensīva darba gados piedalījusies visos Latvijā sniegtajos Valsts kora koncertos ar daudzpusīgām visaptverošām programmām no vokāli simfoniskajiem mūsdienu un klasikas skaņdarbiem līdz visdažādākajām latviešu un citu tautu dziesmu apdarēm. Daudzajās koncertturnejās ārpus Latvijas kopā ar kori uzstājusies gandrīz visās bijušajās padomju republikās un tālākajos Krievijas novados Urālos un Sibīrijā. Ar pēdējo koncertu Domā 1973, kur dziedājusi alta solo Pergolēzi mesā *Stabat Mater*, izbeigusi savu darbību korī “Latvija” un atgriezies dzimtajā Daugavpilī, lai turpinātu pedagoģisko un koncertdarbību. Kopš 1973 līdz mūsdienām ir Daugavpils Mūzikas vidusskolas solo dziedāšanas pasniedzēja un vokālās nodaļas vadītāja, ieliekot šajā darbā visu bagātīgo pieredzi un zināšanas. Par jauno vokālistu audzināšanas darba veiksmi liecina bijušo audzēkņu sasniegumi vokālajā mākslā Eiropas valstīs: Katrīna Krampāne studē Berlīnē, ir Berlīnes un Potsdamas operu soliste; Halīna Želubovska — Mīniskas operas soliste; Pēterburgā veiksmīgi darbojas Eduards Ustinovs. Visā pedagoģiskās darbības laikā Daugavpilī piedalījusies daudzos pilsētas un rajona rīkotajos koncertos ar vairākām latviešu, krievu un poļu klasiķu dziesmu programmām.

Apbalvojumi: Latvijas Kultūras ministrijas Atzinības raksts par radošu darbu mūzikas pedagogijā 1998.

Precējusies 1971, dēls Vladislavs (dz. 1972).

A. V. Cīrules personiskais arhīvs; *Rudāns T.* Eksāmens koledžas pedagogiem // *Latgales Laiks*, 1993; *Стрижевская Е.* В музыке звучит душа // *Красное Знамя*, 1985; *Павлов Е.* Вечер при свечах // *Динабург*, 1995.

ČERŅAVSKIS Polikarps (1923–1997)

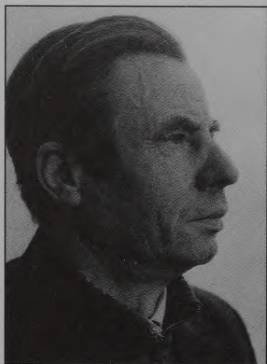
Keramiķis

Dzimis 1923. gada 8. maijā Rēzeknes apriņķa Silajāņu pagasta Jurišu sādžā zemnieka ģimenē. Sācis iet ganos keramiķu Rivču ģimenē, kur pirmo reizi ieraudzījis podnieka ripu un īsajos vaļas brīžos mēģinājis veidot. Pusaudzā gados piepelnījies pie apkārtnes podniekiem mīcīdams mālus, ko toreiz darīja ar kājām.

Mācības uzsācis Antonišķu I pakāpes pamatskolā, bet 1939 pabeidzis Silajāņu sešklasīgo pamatskolu.

Pirmās iemaņas virpošanā guvis kaimiņos dzīvojošā keramiķa A. Babra darbnīcā. Septiņpadsmit gadu vecumā ķēries pie savas virpas gatavošanas. Metāla asi virpai izkalis kalējs par mātes sataupīto naudu. Māte ļoti atbalstījusi dēla centienus. Pirmo cepli izdedzinājis podnieka A. Babra krāsnī, noglāzēt un salikt krāsnī palīdzējis P. Vilcāns, kurš kļuvis par skolotāju un autoritāti un kura radīto stilistisko ievirzi izkopies savā turpmākajā daiļradē.

1942 piedalījies savā pirmajā izstādē Rēzeknē kopā ar S. Vilcānu, A. Babri, kur guvis arī pirmo atzinību. 1943 iesaukts vācu armijā darba bataljonā. Kara beigās 1945–1948 nokļuvis gūstā filtrācijas nometnē Gruzijā, Kutaisi automobiļu rūpnīcā. Arī

Polikarps Čerņavskis

šeit izgatavojis virpu un veidojis podus. Atgriezies mājās, turpinājis strādāt P. Vilcāna darbnīcā.

1951 apprecējies ar S. Babri un pārcēlies uz dzīvi Babru sādžā, kur sievas vecākiem piederējis podnieku ceplis un mājas virtuvē bijusi ierikota darbnīca. Lai nebūtu jāstājas kolhozā, noslēdzis līgumu ar kolhozu un savus izstrādājumus nodevis kolhozam. 1952 iestājies darbā invalīdu artelī Viļānos, kur traukus varēja gatavot mājās. Tomēr ticis ievēlēts par brigadieru kolhozā un bijis spiests strādāt lauku darbus, keramikai veltot tikai nakts stundas.

Pateicoties mākslas zinātniekam J. Pujātam, Rīgā 1957 tikusi sarīkota pirmā padomju laikā Silajāņu keramikas izstāde. Pēc izstādes Silajāņu keramika ieguvusi popularitāti. Divu gadu laikā J. Pujāts noorganizējis 18 izstādes. 1958 izstādē Ženēvā par vienu no savām krūzēm P. Čerņavskis saņēmis 1000 rubļu prēmiju. 1959 uzņemts Mākslinieku savienībā. 1983 pārcēlies uz Preiļiem, kur izveidojis savu keramikas kopu, amata prasmi tālāk nododot dēlam Jāzepam, znotam J. Caicam, krustdēlam A. Rečam, V. Ivanovam, J. Abrickim.

Personālizstādes: Rīgā 1973, 1983; Daugavpilī 1982; Rēzeknē, Jasmuižā 1983; Galēnos, Rožupē 1984; Preiļos 1986, 1987; Līvānos, Rēzeknē 1988.

Apbalvojumi: Zelta medaļa un 1. pakāpes diploms Maskavā Tautsaimniecības sasniegumu izstādē 1977, PSRS Mākslinieku Savienības un PSRS Mākslas akadēmijas goda diploms Vissavienības Tautas sasniegumu izstādē 1979, Latvijas PSR Kultūras ministrijas A. Paulāna medaļa un goda raksts 1983. 1989 piešķirts Latvijas PSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka nosaukums. 1996 iecelts par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku.

Spilgts un tipisks Silajāņu keramikas formu un grafiskā novirziena pārstāvis, nepārspēts polihromā, greznā un gleznieciskā, smalkām niansēm bagātīgā kolorīta meistars.

Miris 1997. gada 25. janvārī, apbedīts Preiļu pilsētas kapsētā.

A. Preiļu vēstures un lietišķās mākslas muzeja materiāli; *Pujāts J.* Latgales keramika. Rīga, 1960; *Pujāts J.* Latgales keramika. Rēzekne, 2002.

ČIBLE Līga (1968)

Keramiķe

Dzimusi 1968. gada 27. jūnijā. 1984–1988 mācoties Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas Keramikas nodaļā, A. Bernānes vadībā iepazinusi novada podniecības pamatus. Praktizējusies Latgales keramiķu darbnīcās. Tuva A. Paulāna, S. Vilcāna (sen.), Ē. Vasilevska māla izjūta. 1990–1996 izglītību turpinājusi Latvijas Mākslas akadēmijā, zināšanas papildinājusi P. Martinsona keramikas meistardarbnīcā.

1988–1990 strādājusi par pasniedzēju Daugavpils Bērnu mākslas skolā, 1996–1999 — Daugavpils Mākslas koledžas Saules skolā.

1995–1996 radošā prakse Paņevežas Mākslas keramikas darbnīcā. 1996 piedalījiesies “Kulturkontakt” programmas *SchriftBild* simpozijā Austrijā, 1998 saņēmusi “Kulturkontakt” programmas stipendiju un iespēju praktizēties mākslas darbnīcā Austrijā.

1989 sākusi piedalīties izstādēs kā Latvijā, tā ārzemēs. Sarīkojusi 8 personālizstādes, tostarp “Kerāmika LČ+” Gmundā, Austrijā. Darbojas TLMS “Latgale”, MS, SMA “Eiropa 24”. Kopš 2005 Daugavpils pilsētas galvenā māksliniece, 1998–2006 Daugavpils reģiona mākslinieku asociācijas (DRMA) priekšsēdētāja. Daudzu pasākumu, iespieddarbu māksliniece un kuratore.

Līga Čible

Veidojusi keramiku, instalācijas, vides dizaina projektus.

Izstādes: 1989 Daugavpils Bērnu mākslas skolas pedagogu darbu izstāde Rīgā; Daugavpils jauno mākslinieku darbu izstāde Daugavpilī; 1992–1996 LMA studentu grupas darbu izstādes Rīgā, Jēkabpilī, Rēzeknē, Ogrē, Daugavpilī; 1995 personālizstāde Krāslavā, Rēzeknē, Ogrē, Daugavpilī, Jūrmalā; 1996 “Latvijas lietišķi–dekoratīvā māksla” izstāžu zālē “Arsenāls”; *Shrift Bild* izstāde galerijā *Thurnhof* Hornā, Austrija; 1997 personālizstāde “Keramika dārzā”; Daugavpilī Daugavpils keramiķu darbu izstāde, Saules skolas pedagogu darbu izstāde Daugavpilī; 1998 Daugavpils mākslinieku izstāde Zarasos, Lietuvā; “Balta lapa”, 1. DRMA mākslinieku darbu izstāde Mākslas salonā “Māra” Daugavpilī; “Eiropa 24”, Linca, Austrijā; “2. Vispārējā latviešu mākslas izstāde Lietišķās mākslas muzejā Rīgā; “Daži dažādi daugavpilieši” viesnīcā “Radison” Rīgā; personālizstāde “Apkārt pasaule” Daugavpilī; “Baltijas valstu keramika” Aizrobežu mākslas muzejā Rīgā; “Rudens – 97, 98, 99” Rēzeknē; instalācija Mākslas akcijā “Berķenele 99” Daugavpils rajonā; Zvārtavas keramikas simpozija izstāde “Katram sava doma” Rīgā; “Roja — raku”, Rojas keramikas simpozija izstādes Rojā, Talsos, Rīgā; Latvijas tēlotājas un lietišķās mākslas izstāde Ribnicā–Damgartenā, Vācijā; “Veltījums manai pilsētai” Daugavpilī; 1999 Piekta tradicionālā Sēlijas novada miniatūru izstāde Dusetos, Lietuvā; DRMA mākslinieku darbu izstāde Rīgā; 2000 miniatūru izstāde mākslas salonā “Māra” Daugavpilī; 2001 instalācija mākslas akcijā “Berķenele 2001” Daugavpils rajonā; 2004 Starptautiskajā Mākslas akcijā Berķenelē, objekts “Domājot par saknēm”; 2005 DRMA darbu izstāde Dusetos, Lietuvā;

galerijā “Laipa” Valmierā; *Chavilles* Mākslas centrā *Atrium* Montmiralles izstāžu zālē Francijā; DRMA darbi Daugavpils novadpētniecības un mākslas muzejā; DRMA izstāde Maskavas namā Rīgā, Līvānos, Talsos; izstāde “Privātā telpa” Arsenālā, Rīgā; “Gaišie astoņdesmit” Sv. Pētera baznīcā, Rīgā; instalācija izstādē “Arsenāla ieņemšana” topošajā M. Rotko mākslas centrā Daugavpilī; 1998–2006 ikgadējās DRMA izstādes “Mākslas dienas” Daugavpils novadpētniecības un mākslas muzejā; 2007 “Gleina” Vitebskā, Gomeļā, Bobruiskā, Mogiļevā un Minskā Baltkrievijā.

A. L. Čibles stāstījums.

ČUDARĀNE Regīna (dzim. Sārtaputne; 1941)

Kordirigente, mūzikas pedagoģe, folkloriste

Dzimusi 1941. gada 3. novembrī Balvu pagasta Plītinavā. Tēvs Jānis (1914–2004), māte Marija (1918–2005). Brāļi: Aldis (1945–2000), Ādolfs (dz. 1956), mūziķis, spēlē saksofonu. Bērnībā un skolas gados dzīvojusi muzikālā ģimenē, piedalījies kopīgā mājas muzicēšanā. Ģimenē bijusi sava lauku kapela, kurā tēvs spēlējis vijoli, māte cītaru, meitene akordeonu. Muzicējuši arī daudzos apkārtnes sadzīves sarīkojumos un godībās. Mācījusies 1948–1953 vietējā Lielmežnieku pamatskolā, pēc tam Balvu vidusskolā, kuru beigusi 1959. Skolas gados dziedājusi kori, ansambli un solo mūzikas skolotāju P. Sudarova un V. Ņemiro vadībā. Mācības turpinājusi Rīgas Pedagoģiskajā skolā Mūzikas pedagoģijas nodaļā, 1962 sākusi strādāt par dziedāšanas skolotāju Dagdas vidusskolā, 1963 pārgājuši uz Balvu rajona Upatnieku pamatskolu, kur mācījusi mūziku, angļu valodu, noorganizējusi skolas kori, ansambli, ar kuru rajona skatē izvirzījies

Regīna Čudarāne

3. vietā. Vēl vadījusi vietējās saimniecības vīru un sieviešu vokālos ansambļus.

Augstāko izglītību ieguvusi Liepājas Pedagoģiskajā institūtā neklātienē 1973–1978. Mācījusi Pamatskolas skolotāju fakultātē, mūzikas teoriju, metodiku un kora diriģēšanu apguvusi pie pedagoga Alfrēda Eidiņa. Fakultatīvi vēl ieguvusi angļu valodas skolotājas specialitāti. Sakarā ar Upatnieku skolas slēgšanu 1980 sākusi strādāt par skolotāju Tilžas vidusskolā, kur mācījusi dziedāšanu, vadījusi visu klašu grupu korus un meiteņu vokālo ansambli, kurš 1983 piedalījies Latvijas TV konkursa “Ko tu proti?” finālā. Kopš 1982 ir Tilžas KN jautkā kora diriģente, ar kuru piedalījusies visos XIX–XXIII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1985–2003. Gatavības vērtējumā XXIV dziesmu svētkiem korim 2007 piešķirta 2. pakāpe. Sakarā ar dzīves vietas maiņu 1986 sākusi strādāt par dziedāšanas skolotāju un kora diriģenti Eglaines pamatskolā. Ar 5.–9. klašu kori piedalījusies Latvijas Skolu jaunatnes VIII dziesmu svētkos 2000, kas ikgadējās rajona festivālu un skolu koru skatēs ieguvis godalgotas vietas. Meiteņu vokālais ansamblis piedalījies visos Balvu rajona un Latgales novada konkursos, 2006 Preiļu novada skatē “Do-Re-Mi” ieguvis 1. pakāpi. Eglaines pamatskolas solistes veiksmīgi uzstājušās Latgales novada un Latvijas TV konkursos “Ko tu proti?”.

1987 nodibinājusi un ar panākumiem vada līdz mūsdienām Beņislavas etnogrāfisko ansambli, ar kuru koncertē kā Balvu, tā arī pārējos Latgales rajonos, piedalījusies Starptautiskajos folkloras festivālos *Baltica '93*, *Baltica '97* un *Baltica 2000*. Ansamblis 2006 ieguvis Lielo folkloras balvu “Gada etnogrāfiskais ansamblis”.

Ar koru un etnogrāfiskā ansambļa aktīvo koncertdarbību veikusi nozīmīgu darbu Latgales novada

muzikālo tautas tradīciju izkopšanā, saglabāšanā un popularizēšanā.

Apbalvojumi: Balvu rajona konkursa “Gada skolotājs” laureātes goda nosaukums 2001.

Precējusies 1964 ar Albertu Galēju (1924–1982). Meita Daiga Galēja–Jēkabsons (dz. 1965), skolotāja, folkloriste, dēls Ervīns Galējs (dz. 1967), mūziķis, spēlē klarneti. 1983 precējusies ar Zenonu Čudāru (dz. 1937).

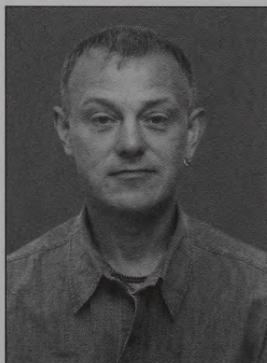
A. R. Čudārānes personiskais arhīvs; *Gabranovs E.* Mana nedēja // Vaduguns, 2000; XIX–XXIII Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1985–2003; *Teilāns M.* Bruģē ceļu uz dziesmu svētkiem // Vaduguns, 2005. g. 23. apr.; *Šacka A.* Šūpuli liktā mīlestība uz dziesmu // Vaduguns, 2007.

ČUDARS Ēriks (dz. 1967)

Kordiriģents, mūzikas pedagogs

Dzimis 1967. gada 22. februārī Rēzeknē strādnieka ģimenē. Tēvs Juris (dz. 1941), māte Ženija (dz. 1944), dziedājusi sieviešu TK “Ieviņa”. Māsa Inese, mākslas pedagoģe. Pamatizglītību ieguvis Rēzeknes 1. vidusskolā 1974–1982, paralēli mācījies Rēzeknes Bērnu mūzikas skolā Vitolda Milaševiča zēnu kora klasē, pēc tās pabeigšanas 1982 iestājies Jāņa Ivanova Rēzeknes Mūzikas vidusskolā kordiriģentu nodaļā Antas Milaševičas klasē.

Pēc RMV absolvēšanas 1986 uzsācis studijas Jāzeps Vītola Latvijas Valsts konservatorijā kordiriģēšanas nodaļā, kur kora vadīšanas mākslu apguvis prof. Jāņa Dūmiņa vadībā. 1987–1989 dienējis padomju armijā, pēc demobilizēšanās turpinājis mūzikas studijas. 1992 absolvējis LVK un uzsācis pastāvīgās kordiriģenta un mūzikas pedagoga darba gaitas Rēzeknē. Kopš 1992 ir kora diriģēšanas pedagogs mūzikas vidusskolā, no 2000 — kordiriģēšanas

Ēriks Čudars

un akadēmiskās dziedāšanas nodaļu vadītājs, mācību kora diriģents, ar kuru piedalījies XXI Vispārējais latviešu dziesmu svētkos 1993, baznīcas mūzikas dzīves organizators.

1992 noorganizējis Rēzeknes rajona padomes Kultūras nodaļas kamerkori "Austrenis". 1992–2004 sadarbībā ar Rotu Salmiņu bijis Rēzeknes KN jauniešu kora "Ezerzeme" diriģents. 2002–2003 vadījis Rēzeknes vīru kori "Olūts", 2001–2003 Malta pagasta sieviešu kori "Madariņa". 2003 nodibinājis a/s "Latvijas Finieris" jaukto kori "Trejkole" un vada to sadarbībā ar diriģenti Andu Lipsku. 2007 uzņēmis Stružānu un Dricēnu sieviešu kora "Taunadze" vadību. 1993–2002 bijis Rēzeknes pilsētas un rajona kora virsdiriģents. Ar kamerkori "Austrenis" piedalījies Starptautiskajā kora konkursā *Riva del Garda* (Itālija), iegūts Sudraba diploms. Noorganizējis vairākas koncertturnejas uz Lietuvu, Krieviju, Vāciju, Norvēģiju un Franciju. Ar jauniešu kori "Ezerzeme" piedalījies XXI, XXII un XXIII Vispārējais latviešu dziesmu svētkos 1993, 1998, 2003, kora konkursa fināla skatēs iegūtas: 1998 — 3. vieta, 2003 — 4. vieta; dziesmu svētkos "Rīga-800" 2001 izcīnīta Galvenā novada balva. Latgales novada skatēs vairākkārt iegūtas 1. vietas, "Ezerzeme" Latvijas Republikā iekļūvis pirmajā desmitniekā. Ar jaukto kori "Trejkola" piedalījies Emīla Dārziņa kora konkursā 2004, kur izcīnīta 1. vieta. Noorganizētas koncertturnejas uz Poliju, Čehiju, Beļģiju un Franciju. Ar šo triju Rēzeknes kora veiksmīgu, panākumiem bagātu vadīšanu devis nozīmīgu ieguldījumu Latgales kora dziedāšanas tradīciju saglabāšanā, izkopšanā un propagandā ārvalstīs.

A. Ē. Čudara personiskais arhīvs; XXI, XXII, XXIII Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1993, 1998, 2001.

DAŠKEVIČA Vera (Veronika; 1897–1960)

Pedagoģe, latgaliešu valodas kopēja

Dzimusi 1897. gadā Silajāņu pagasta (tagad Preiļu rajona) Riebiņos, 1911–1915 mācījusies Preiļu Augstākajā tautskolā, 1915 — bēgļu palīdzības biedrības skolotāju sagatavošanas kursus. Pēc to beigšanas strādājusi biedrībā. 1917–1919 strādājusi Preiļu tautskolā par skolotāju. 1919, Latvijā nodibinoties padomju varai, bijusi Viļānu aprinķa skolu instruktore. 1920, lieliniekiem atkāpjoties, devusies viņiem līdzī uz Krieviju. Tur strādājusi par skolotāju latviešu un krievu skolās.

30. gados darbojusies latviešu izdevniecībā “Prometejs”, būdama latgaliešu sekcijas grāmatu redaktore, sastādītāja, autore.

Ar viņas līdzdalību iznākušas šādas grāmatas: *Daškeviča V., Eisule A.* Orōju zeme. Ābece — losomgrōmota, 1926; *Daškeviča V., Eisule A.* Dorbs. Losomgrōmota latgališu školānim, I, II, 1926; *Daškeviča V.* Ortografisku vngrynōjumu krōjums, I, 1936, II, 1937; *Daškeviča V.* Bārnim par zvērānim, 1936; *Daškeviča V.* Latgališu volūdas gramatika. Mōceibas grōmota napylnai vydusškolai, I, Fonetika un morfolōģija, 1936, 1937. 1933 bijusi literāro darbu krājuma “Uz pōrsvola” redaktore. Ir raksta “Latgališu volūdas mōceibas metodika” (Ceiņas Karūgs, 1934, Nr. 9.) un plaša apcerējuma “Dorbs ar volūdas daļom” (Ceiņas Karūgs, 1935, Nr. 2, 3) autore.

1937 izsūtīta uz Turkmēniju, kur strādājusi par Zolotanas vidusskolas skolotāju, mācījusi kazahu bērniem krievu valodu, 30. gadu beigās notiesāta uz divdesmit gadiem, ieslodzīta gulaga nometnē un šo sodu arī pilnībā izcietusi. Pēc rehabilitācijas dzīvoja Aleksinas pilsētā, kur 1960. gada 10. maijā mira.

A. Zeile P. Izcilas pedagoģes piemiņai // Skolotāju Avīze, 1965. g. 2. jūn.; Vera Daškeviča // Novadnieks, 1993. g. 7. janv.

DAUGULE Konstance (prec. Kempa; 1891–1947)

Rakstniece

Dzimusi 1891. gada 11. septembrī Sakstagala pagasta Garančos zemnieku Marijas un Aloiza Dauguļu ģimenē. No septiņu gadu vecuma augusi pie mātesbrāļa garīdznieka Feliksa Laizāna, kas 1902 nosūtījis viņu uz Pēterburgu mācīties Sv. Katrīnas ģimnāzijā. Te iepazinusies ar latgaliešu nacionālās atmodas darbiniekiem, sākusi līdzdarboties laikrakstā “Gaisma”, publicējusi vēsturisku stāstu “Komturs Rodrigs” (1906. g. 27. apr.). Žurnāla “Austra” 1. (vienīgajā) numurā ar parakstu R. M. publicēta informācija “Pirmais teātris” par otro latgaliski uzvesto teātra izrādi Latgalē — pirmā atsauksme par latgalisku teātra izrādi un, iespējams, viņa ir tās autore. 1911 apprecējās ar Franci Kempu.

1918 ļoti sarežģītos politiskos apstākļos kopā ar ģimeni pārcēlusies uz pastāvīgu dzīvi Latvijā, kopš 1928 saimniekojusi dzirnavās Zvirgzdenē, pilnīgi atteikdamās no literārās darbības.

Kalendārā “Daugova” 1912. gadam ievietota viņas sadzīves drāma “Guņšgrāks”, kur izveidoti vairāki spilgti lauku cilvēku tēli. Laikrakstā “Dryva” (1911. g. 3. aug.) publicēts raksts ar daiļdarba elementiem — “Par Reigu”, kur aprakstīts ceļojums uz Rīgu, iespaidi Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas sēdē. Laikrakstā “Jaunas Zinias” (1913. g. 22. febr.) publicēts stāsts “Pirmī gaili” par pirmajiem izglītotajiem latgaliešiem, kalendārā “Daugova” 1914. gadam — liriskas skices “Rāzna” un “Dīnas gājumeņš”. Laikrakstā “Dryva” un “Jaunas Ziņas” ievietoti apskati par teātra izrādēm. Pseidonīmi: Rauduļa meita, Skaidreite, iespējams, arī R. M.

Mirusi 1947. gada 1. februārī Zvirgzdenē pēc nelaimīga kritiena uz apledojuša ceļa, turpat apbedīta. Kapa pieminekli pēc tēlnieka B. Buļa meta

Konstance Daugule

veidojis dēls Leopolds Kemps. 1991. g. septembrī sakarā ar viņas simtgadi pie vecāku mājām Sakstaga pagasta Garančos uzstādīts A. Rancāna veidots krucifikss.

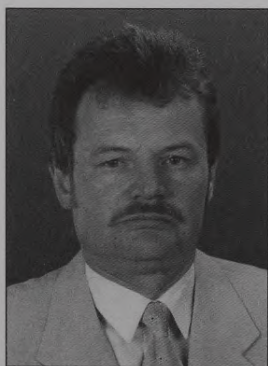
A. *Latkovska M.* Dzeives gājums // Mōras Zeme, 1991. g. 14. sept.; *Vējāns A.* Rāznas atblāzma rakstu lapās // *Vējāns A.* Latgales rakstu gaisma. Rīga, 1996; *Kūkojs A.* Cēls, bet traģisks mūžs // Ludzas Zeme, 2001. g. 14. sept.; *Stankevičs O.* Ar taisneības spuornim. Rīga, 2006; L. Kempa veidots disks: Latvijas vēstures dokumenti. Latgale 1900–1952. Franča un Konstances Kempu dzīve un darbi.

DAUGULIS Ēvalds (dz. 1958)

Muzikologs, diriģents, mūzikas pedagogs, folklorists

Dzimis 1958. gada 6. aprīlī Kārsavā. Tēvs Aleksandrs (1911–1989), māte Anna (1925–1991). Pamatā un vidējo izglītību ieguvis Kārsavas vidusskolā 1965–1973, paralēli skolas mācībām apmeklējis Kārsavas Bērnu mūzikas skolu. Pēc vidusskolas beigšanas 1973 iestājies Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, kuru absolvējis 1977 ar Mūzikas skolas teorētisko priekšmetu un obligāto klavieru pasniedzēja diplomu. Pēc tam uzsācis studijas Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā Mūzikas teorijas nodaļā, kuru 1982 absolvējis ar muzikologa un pedagoga kvalifikāciju.

1982–2007 ir Daugavpils Mūzikas koledžas mūzikas teorētisko priekšmetu pasniedzējs, no 1984 mūzikas teorijas nodaļas vadītājs, 1992–1994 bijis mācību daļas vadītājs. 1995 uzsācis darbību Daugavpils Pedagoģiskajā universitātē (vēlāk DU): līdz 2000 Mākslu katedras lektors, mūzikas priekšmetu grupas vadītājs, 2001–2003 DU Pirmsskolas un sākumskolas metodikas katedras docents. Šajā laikā paaugstinājis savu kvalifikāciju, turpinājis tālāk

Ēvalds Daugulis

izglītību profesionālās meistarības pilnveides kursoos DPU 2000, DU 2004, RPIVA 2001, J. V. LMA 2002, 2003. Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā (LMA) 1996 ieguvis mūzikas maģistra grādu, 2002 — mākslas doktora zinātnisko grādu mūzikas vēsturē un teorijā. 2003–2007 DU Mūzikas un mākslu fakultātes Instrumentu spēles un mūzikas teorijas katedras asociētais profesors, kopš 2004 — katedras vadītājs. Docējis studiju kursus DU 1995–2006 mūzikas teorijā, vēsturē, folklorā un instrumentācijā. Vadījis zinātniskus darbus: 25 bakalaura un 15 maģistra darbus, organizējis un vadījis DU kvalifikācijas kursus un zinātniskās konferences 2004–2006. Piedalījies 16 starptautiskās zinātniskās konferencēs 2000–2006 Daugavpilī, Rīgā, Viļņā, Tallinā, Klaipēdā, Šauļos, Stokholmā ar referātiem par harmonijas mācības attīstību un evolūciju, latviešu instrumentālo muzicēšanu, tautas instrumentālo muzicēšanu Latgalē u. c. tēmām. 2004–2007 vadījis 9 tematiskās koncertlekcijas, veltītas latviešu komponistu un Vīnes klasiķu jubilejām.

1984–1999 vadījis Višķu Lauksaimniecības tehnikuma lauku kapelu, 1984 nodibinājis un vada Daugavpils Tautas mūzikas ansambli “Rakari”, ir tā mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents. Ar TMA “Rakari” visā tā darbības laikā (20 gados) sniedzis 138 koncertus Latvijā un ārvalstīs. Piedalījies starptautiskajos folkloras festivālos: Pēterburgā 1991, Francijā 1996, Vācijā 1993, 2001, Dānijā, Nīderlandē 1994, Grieķijā 1996, Čehijā 2001. Piedalījies Valsts Tautas mākslas centra rīkotajās tautas mūzikas ansambļu konkursa skatēs 1989–2005 un ieguvis pirmās godalgotās vietas Cēsīs, Rīgā, Valmierā, Meņģeļos, Siguldā (2. v.). Bijis 1987 Daugavpils dziesmu svētku apvienotā tautas mūzikas orķestra virsdiriģents, 1990 Latgales novada dziesmu svētku deju uzveduma

muzikālais vadītājs, XX Vispārējo latviešu dziesmu svētku tautas mūzikas orķestru virsdiriģents, 1999 Starptautiskā deju festivāla Rīgā “Sudmalīņas 92” muzikālais vadītājs, XXI Vispārējo latviešu dziesmu svētku Latgales novada uzveduma muzikālais vadītājs, tautas mūzikas orķestru virsdiriģents folkloras svētkos 2004–2006 Rīgā, Dundagā, Krāslavā.

Savas darbības laikā devis nozīmīgu ieguldījumu Latgales profesionālajā muzikālajā izglītībā un latgaliešu mūzikas folkloras pētniecībā un popularizēšanā.

Precējies 1992 ar Anitu Vucāni. Dēls Eduards (dz. 1992), mācās mūziku, spēlē saksafonu, meita Līna (dz. 1992).

D. 32 zinātnisko pētījumu publikācijas par tēmām: Harmonijas studiju satura attīstība dažādās pasaules valstīs; Harmonijas studiju pilnveide; Zinātniski metodiski jautājumi mūzikas teorētisko priekšmetu pasniegšanā; Latviešu instrumentālā tautas mūzika. Darbi publicēti: DU zinātnisko rakstu krājumos, izd. “Saule” 2003–2006, Rīga, “SIA Ulma” 2006, “Vārti” 2001, “Punko” 2004, Vilnius 2004, 2006, Tallinn 2004. 10 mūzikas ierakstu autors: sešas TMA “Rakari” audiokasetes 1981–1999, latgaliešu tautasdziesmu apdares, TMA “Rakari”, 1988, 2000, CD “Pret straumi” TMA “Rakari” 2005, CD *Folk Music*, Francija 1991. Audioieraksti: LTS kompozīciju konkurss “Dziesma Latgalei”, apdare jauktam korim un orķestrim “Aiz kalņeņa lela muiža”, “Labvakar, Latgalē” 1994.

A. Ē. Dauguļa personiskais arhīvs *Curriculum Vitae* 2007; Latgales mūzikas kultūra vakar un šodien. Daugavpils: Saule, 2005; XX, XXI Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1990, 1993.

DEINIS Staņislavs (1905–1977)

Orķestra diriģents, mūzikas pedagogs

Dzimis 1905. gada 20. novembrī Krievijā, Gatčinā. Tēvs Antons, māte Anna. Brāļi: Leonards, Mōdests, Vaclavs; māsas: Antoņina, Marija. Pēc Pirmā pasaules kara kopā ar ģimeni atbraucis Latvijā uz pastāvīgo dzīves vietu Daugavpili. Vidējo vispārīgo izglītību ieguvis Daugavpilī, mācījies valsts ģimnāzijā, spēlējis skolas pūtēju orķestrī. 1922 beidzis ģimnāziju, iesaukts obligātajā karadienestā 10. Aizputes kājnieku pulkā, spēlējis kara orķestrī. Pēc dienesta 1924 iestājies darbā Daugavpils apriņķa Nodokļu inspekcijā, Latgales Zemes grāmatu nodaļā. Paralēli dienesta pienākumiem mācījies Latgales Tautas konservatorijā klarnetes klasē, papildus apguvis vēl obojas spēli. 1929 absolvējis LTK, pēc tam bijis Valsts zemes bankas kancelejas ierēdnis līdz 1944. Līdztekus pamatdarbam 1930–1941 aktīvi darbojies pilsētas mūzikas dzīvē, noorganizējis un vadījis vairākus Daugavpils pūtēju orķestrus: Saules skolā, Valsts dzelzceļa tehniskajā skolā un Strādnieku arodbiedrībā. Bijis Strādnieku arodbiedrības jauktā un Zemnieku jaunatnes biedrības vīru kora diriģents. Ar visiem viņa vadītajiem 3 orķestriem un 2 koriem piedalījies Latgales novada dziesmu svētkos Daugavpilī 1940. gada 16. jūnijā. Kara laikā rosīgā muzikālā darbība apsikusī, 1945–1948 strādājis par Dzelzceļu vagonu depo grāmatvedi un šajā uzņēmumā noorganizējis pūtēju orķestrī. 1948 Daugavpils kultūras namā izveidojis pūtēju orķestrī 42 mūziķu sastāvā un bijis tā diriģents līdz 1972. Ar šo orķestrī piedalījies XII–XV Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1955–1970 un šajā laikā bijis Daugavpils pilsētas pūtēju orķestru virsdiriģents. Spēlējis oboju atjaunotajā, diriģenta P. Krūmiņa vadītajā Daugavpils simfoniskajā orķestrī, 1947–1954 mācījis šā pūšaminstrumenta spēli mūzikas vidusskolā. Pēc

aiziešanas pensijā 1965–1977 vadījis Sventes ciema un Daugavpils ATU (Autobusu parka) pūtēju orķestrus. Pedagoģiskās un orķestru diriģenta darbības laikā apmācījis un sagatavojis orķestrim daudzus jaunos mūziķus, veicinājis Daugavpils pūtēju orķestru izaugsmi 20. gs. 30.–70. gados. Ar prasmīgu KN pūtēju orķestra vadīšanu vairākos gadu desmitos licis pamatus turpmākajā profesionāla pūšamo instrumentu orķestra izveidošanā Daugavpilī.

Precējies 1951 ar Annu Kriško (dz. 1923). Dēls Aleksandrs (dz. 1951).

Miris 1977. gada 8. janvārī, apbedīts Daugavpilī.

A. Daugavpils novadpētniecības un mākslas muzeja, Latvijas Mūzikas muzeja materiāli; Latgales dziesmu svētki. Daugavpils, 1940; XII–XV Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1955, 1960, 1965, 1970; *Гончаров П.* Играет народный оркестр // Красное Знамя, 1977.

DEKŠNA Jānis Jezups (1894–1978)

Gleznotājs, grafiķis

Dzimis 1894. gada 21. aprīlī Ludzas apriņķa Domopoles pagastā. Vispārējo izglītību guvis Lubānas divklasīgajā ministrijas skolā, mācības turpinājis ģimnāzijā Pēterburgā. 1913 iestājies Pēterburgas Ķeizariskajā Mākslas veicināšanas biedrības skolā, kur mācījies pie N. Rēriha, A. Rilova u. c. Pēc skolas beigšanas darba gaitas turpinājis Kolpinas sieviešu ģimnāzijā kā zīmēšanas skolotājs. 1916 iestājies Pēterburgas Mākslas akadēmijā, kuru nav pabeidzis, jo iesaukts kara dienestā, kur ieguvis virsnieka pakāpi. Darinājis ilustrācijas žurnāliem “Ves Mir”, “Ogoņok”, “Lukomorje” u. c. 20. gadu sākumā atgriezies dzimtenē un Latvijas brīvvalsts laikā strādājis policijas dienestā kā uzraugs un kā iecirkņa priekšnieks Abrenē, Preiļos, Daugavpilī, kā arī bijis aizsargu rotas komandieris.

Gleznojis ainavas, portretus, bet galvenokārt darbojies grafikā, pievērsies grāmatu grafikai, nofor-

mējis mācību grāmatas, periodiskos izdevumus, tostarp rakstnieces Naaizmērstules (R. Tabines) sako-
potās “Tautas posokas”, žurnālus “Zidūnis”, “Sējējs”,
“Pumpureīts”, “Kristus Karūgs”, “Latgales lauksaim-
niecības kalendārs” u. c. Aizrāvis ar senatnes pēt-
niecību, vācis etnogrāfiskos priekšmetus. Šīs intere-
ses atspoguļojušās arī viņa daiļradē. Piedalījies Lu-
dzas un Rēzeknes mākslinieku rīkotajās izstādēs.
1944 uzsācis ilustrēt L. Latkovska sastādīto “Abeci”,
bet darbs kara dēļ palicis pusceļā, jo mākslinieks
ticis iesaukts Vācu armijas latviešu leģionā. Kara
beigu posmā emigrējis un uz dzīvi apmeties ASV,
kur nodevies skautu organizēšanai, vadīšanai, audzi-
nāšanai. Par nopelniem šini jomā apbalvots ar Baltās
lilijas ordeni un Kanādas skautu *Long Service* medaļu.
Trimdā turpinājis ilustrēt grāmatas, zīmējis portre-
tus, diplomus, gleznojis.

Gleznās dominē Latgales skati ar zemnieku
sētām, baznīcām, birztaļām. Savu pirmo personāl-
izstādi trimdā sarīkojis Toronto. 1967 filatēlistu
žurnāls “Universums” un Monreālas latviešu organi-
zācijas kopīgi apbalvojušas mākslinieku par nopel-
niem filatēlistu izdevumu vadīšanā, noformēšanā,
ilustrēšanā.

LKM krājumā ir viena J. Dekšņas eļļas glezna
“Ziemas brauciens”, ko muzejam no savas privāt-
kolekcijas dāvinājusi Zviedrijā dzīvojušī pazīstamā
trimdas latgaliešu sabiedriskā darbiniece J. Bukša.
Iespējams, ka šī nelielā glezniņa atklāj mākslinieka
atmiņas par tēva mājām, par svētdienas braucienu
uz baznīcu spīrgtā un skanīgā ziemas rītā.

Miris 1978. gada 28. jūlijā Bīvertonā, Ontario
provincē.

A. Broks J. Latgales kultūras darba entuziasti. Rīgas
metropolijas kūrīja, 1995; Bukšs M. Atzineiba mōksli-
nīkam J. Dekšnam // Dzeive, 1968, Nr. 87; Bukšs M.

Latgalu literatūras vēsture. P/s Latgaļu izdevniecība, 1957; *Dundure I. Rakstu krājums*. Trimdas māksla LKM krājumā. Rēzekne, 2004; *Ego*. Grōmotu Golds // Jauno Straume, 1924. g. 29. marts; *Grovīts Nik. J. Dekšņa dorbi* // Jauno Straume, 1925. g. 1. febr.

DEKTERS (istā v. Donats Mūrnieks, arī Myurnīks, Myurenīks, Myurinīks, dzimšanas apliecībā — Donots Švagrī; 1901–1963)

Katoļu garīdznieks, rakstnieks

Dzimis 1901. gada 27. decembrī Zaļmuižas pagasta (tagad Nautrēnu pagasts) Dekteru ciemā zemnieku Meikula un Emilijas Švagrū ģimenē, kas ir rados ar abu Latgales lielo apgaismotāju A. Jūrdža un P. Miglinīka dzimtām. 1913 beidzis Rogovkas skolu, 1916–1919 mācījies Rēzeknes Tirdzniecības skolā un vidusskolā, 1920–1926 Aglonas un Rīgas Garīgajā seminārā. 1926 ordinēts par priesteri. 1926 strādājis par Liksnas draudzes vikāru, 1927–1931 par Rīgas Sv. Franciska draudzes vikāru un skolu kapelānu, 1931–1934 Ludvikovas draudzes prāvestu, 1934–1944 Subates draudzes prāvestu, apkalpojot arī Aknīsti, Neretu un Gārseni. 1943 iestājies LU Romas katoļu teoloģijas augstskolā. Līdzās garīdznieka pienākumiem, veica organizatoriskus darbus. Strādādams Rīgā, nodibinājis Latvijas Katoļu jaunatnes biedrību, kuras literārā sekcija izdevusi ikmēneša biļetenu “Cerība”, dramatiskā — iestudējusi izrādes, bet koris S. Duka vadībā rīkojis koncertus un piedalījies dziesmu svētkos. Izveidojis bāreņu patversmi.

Donats Mūrnieks

1944 devies bēgļu gaitās uz Vāciju. Kopš 1945 Pāvesta nacionālā delegāta sekretārs, 1949 kļuvis par latviešu katoļu garīgās aprūpes vadītāju Vācijā un Austrijā. 1951 izceļojis uz ASV. Kā Latvijā, tā trimdā aktīvi darbojies latviešu sabiedriskajā un kultūras dzīvē. 1962 iecelts par pāvesta galma prelātu.

1958 sarakstījis ludziņu “Kōzas”, kurā sniegts etnogrāfisku Latgales kāzu ieražu paraugs. Romānā “Dorvas cīma ļaudis” 1970 tēlotā ciema prototips ir dzimtais ciems. Romānā izsekots vairāku dzimtu vēsturei no 19. gs. beigām līdz 20. gs. 40. gadu vidum — Otrā pasaules kara beigu posmam. Te sniegti autoram labi pazīstamu cilvēku dzīvesstāsti, konkrētas personas un viņu rīcības tēlojums, dokumentāli iestarpinājumi mijas ar autora fantāzijas radītām ainām, veidojot kompozicionāli nesaliedētu, mākslinieciski neviendabīgu, bet ar savu autentiskumu un kultūrvēsturiska izziņas materiāla bagātību, autora sulīgo valodu un atzīstamo stāstīšanas un tēlu veidošanas prasmi interesantu un vērtīgu darbu. Trimdas latviešu izdevumos publicējis kultūrvēsturiskus rakstus, rakstus par reliģijas jautājumiem, rakstu sēriju par līdzībām Jaunajā Derībā.

Miris 1963. gada 29. jūnijā Ņujorkā, apbedīts turpat, Kārļa kapos.

A. LVVA, 7427. f., 2. apr., 3819. l.; *[Spo]ģis [A.]* Prelāts D. Mūrnieks — 60-gadnieks // Akadēmiskā Dzīve, 1962, Nr. 5; Miris prelāts Donats Mūrnieks // Dzimtenes Balss, 1963, Nr. 6.

DIMANTE Anna (dzim. Velika; 1908–2002)

Dzejniece, publiciste

Dzimusi 1908. gada 10. novembrī Liksnas pagasta Seilavskīšu ciemā zemnieku Donota un Apolnijas Veliku ģimenē. 1926 beigusi Daugavpils 1. latviešu pamatskolu, 1930 — Valsts Latgales (Malnavas) lauksaimniecības vidusskolu. 1930–1938 studējusi LU Lauksaimniecības fakultātē, studijas apvienojot ar darbu kūdras fabrikā, Nacionālajā teātrī un citur. 1938 beigusi LU, saņemot agronomes diplomu, sākusī strādāt Rīgas “Sēklu eksporta” laboratorijā.

Anna Dimante

Otrā pasaules kara laikā dzīvojusi Latgalē, kur strādājusi par skolotāju Aglonas Lauksaimniecības vidusskolā. 1944 rudenī kopā ar ģimeni devusies bēgļu gaitās, sākumā uz Kurzemi, pēc tam uz Vāciju, kur strādājusi par dārznieci, piena pārraudzi un Haunštetenes bēgļu nometnē par sabiedrisko lietu vadītāju. 1951 izceļojusi uz ASV, kur Demoinas pilsētā strādājusi *Mercy* slimnīcā par māsas palīdzi un slimu bērnu speciāla ēdiena sagatavotāju. Kopš 1971 pensionāre. Tad sākusi strādāt par skolotāju latviešu skolā.

Rosīgi piedalījusies trimdas latviešu sabiedriskajā dzīvē, rakstījusi un publicējusi latviešu un latgaliešu presē lugas, stāstus, dzejoļus, lasījusi referātus trimdinieku sarīkojumos. Pirmā publikācija — dzejoļi “Čekists” un “Par moz...” žurnālā “Dzeīve” 1960, Nr. 40. Lugas — Ziemassvētku pasaka “Snīga pōrsleņa — Vyzbuleite” un tautasdziesmās balstīts latgaliešu sadzīves tradīciju tēlojums uz Latgales 20.–40. gadu lauku dzīves fona “Jaunišu vakarēšona” — ietvertas V. Loča sakārtotajā latgaliešu lugu izlasē “Dramas” (Minhenē, 1977). Stāstā “Aizšautī putni” (“Latgolas Bolss”, 1967. g. 28. okt.–23. dec.) rādīta bēgļu dzīve Vācijā pārvietoto personu nometnē, izceļošana uz ASV un jaunas dzīves sākums tālajā mītnes zemē. Dzeja ir dziļi izjusta un pārdzīvota, tajā skan dzimtenes mīlestība un ilgas pēc tās, filozofiskas pārdomas par mūžības tēmām, interese par aktuāliem sabiedriski politiskiem jautājumiem. Tā sakopota krājumā “Vāli zīdi” (1995). Pseidonimā izmantots mātes un tēva vārds — Apaļa Donots.

1986–1990 bijusi “Tāvu zemes kalendara” sastādītāja un redaktore.

Mirusi 2002. gada 31. jūlijā Demoinā, ASV, apbedīta Demoinā Glendales kapos.

A. Salceviča I. Par “Vālūs zīdu” autori // Dimante A. Vāli zīdi. Ogre, 1996; *Dimants J.* Agronome, skūlōtōja,

publiciste Anna Dimants // Tāvu zemes kalendars 2004, Rēzekne, 2003.

DIMPERE Irēna (dzim. Pavloviča; 1929)

Kordiriģente, mūzikas pedagoģe, folkloriste

Dzimusi 1929. gada 25. oktobrī Ludzas apriņķa Brodaižā zemnieka ģimenē. Tēvs Vladislavs (1896–1941) represēts, nāves gads nav zināms), māte Valentīna (1906–1986) Brālis Henrihs (dz. 1930), māsa Lūcija (1932–1996). Ģimene pārcēlusies uz Rēzeknes apriņķi, Kaunatas pagasta Orehovku. Bērnībā augusi muzikālā vidē, māte dziedājusi baznīcas korī un meitai mācījusi garīgās dziesmas un tautasdziesmas. Pamatizglītību ieguvusi Dubuļu pamatskolā 1938–1945, kur dziedāšanu mācīja un mīlestību uz dziesmu, mūziku veicināja skolotāja Elksne. 1945 iestājusies Rēzeknes Pedagoģiskajā skolā un paralēli mācījusies Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, kur apguvusi diriģēšanu un mūzikas teoriju pie Klementa Mediņa. Dziļi ietekmējusi izcilā pedagoga un diriģenta personība, kas veicināja turpmāko mūzikas skolotājas un diriģentes profesijas izvēli. Dziedājusi K. Mediņa vadītajā Rēzeknes Pedagoģiskās un mūzikas skolas apvienotajā jauktajā korī, pirmo reizi piedalījusies X Vispārējos latviešu dziesmu svētkos Rīgā 1948. Paliekošu iespaidu atstāja virsdiriģentu L. Vīģnera, T. Kalniņa, J. Mediņa un I. Ozoliņa suģestējošā, meistarīgā un milzīgā kopkora vadīšana. Šie svētki arī noteica turpmāko topošās kordiriģentes darba ievirzi. Pēc Rēzeknes Pedagoģiskās skolas teicamas absolvēšanas 1949 ar komisijas norīkojumu devusies uz Andrupenes pamatskolu, strādājusi par dziedāšanas skolotāju.

Pēc vadības uzaicinājuma 1951 pārgājusi darbā uz kaimiņu Ezernieku vidusskolu, kurai veltījusi visus 45 radošā darba gadus, izglītojusi un audzinājusi vairākas mūzikas mīļotāju un kora dziedātāju

Irēna Dimpere

paaudzes. Organizējusi un vadījusi Ezernieku vidusskolā jaukto un meiteņu kori, pamatskolas bērnu kori. Ilgstoša un sistemātiska darba rezultātā koros sasniegusi augstu vokālo kultūru, ar visu klašu grupu koriem piedalījies I–VI Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu svētkos 1960–1989, visos rajona skolēnu dziesmu svētkos. Iegūtas godalgotās vietas: dziesmu svētku fināla skatē 1960 meiteņu korim — 2. vieta, I Latvijas skolu kora festivālā Rīgā 1974 — laureāta nosaukums un medaļa. Krāslavas rajona skatēs 1965–1996 Ezernieku vidusskolas meiteņu koris 13 reizes ieguvis 1. vietu, 9 reizes 2. vietu. Vienā laikā ar skolas koriem 1955–1985 bijusi Ezernieku TN jauktā kora diriģente, piedalījies XIII un XIV Vispārējos latviešu dziesmu svētkos, Latgales novada dziesmu svētkos Daugavpilī 1959 izcīnījusi 3. vietu. Ierosinājusi un organizējusi vietējos Ezernieku dziedāšanas svētkus 1963–1974, kuros piedalījušies visi vidusskolas un TN dziedātāji un dejotāji, svētkus apmeklēja kupls klausītāju skaits no visas apkārtnes.

1988 Ezernieku Tautas namā nodibinājusi latgaliešu folkloras ansambli “Akmeņeica” ar 20 dalībniekiem, kura darbības sākumi sasaucās ar tautas Trešās atmodas idejām un centieniem par Latvijas neatkarības atjaunošanu. Ansambli piedalās dažādu paaudžu ļaudis no pirmklasniekiem līdz pensionāriem, arī veselās ģimenes. Ansamblis “Akmeņeica” izvērsis aktīvu koncertdarbību savā un citos Latgales novados, bijis Starptautisko folkloras festivālu *Baltica* '93, *Baltica* '97 un *Baltica* 2000 dalībnieks, piedalījies Latgales novada dziesmu svētkos Daugavpilī 1990, XXI un XXII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1993, 1998, divos TV Latgales mūzikas festivālos Rēzeknē, Jāņu ielīgošanā ar R. Paulu “Ziņģes 99” Krāslavā. Tāpat “Akmeņeica” dziedājusi daudzus

folkloras svētkos un citās svinībās dažādās Latgales vietās. “Akmeņeica” ar latgaliešu dainām sveica valsts prezidentu Gunti Ulmani Ezerniekos 1993. Izveidojusi un vadījusi 1990–1996 Ezernieku vidusskolas folkloras ansambli “Mozō “Akmeņeica””, kas piedalījies starptautiskajos folkloras festivālos “Pulkā eimu, pulkā teku” 1994, 1996. Ansambli “Akmeņeica” vadījusi līdz 2000, nodevusi šo darbu turpināt Nilam Dārzniekam.

Kopš 2000 pensionāre, turpina darboties ar amatieru kori un ansambļiem. Pēdējos 15 gadus darbojusies Bukmuižas katoļu draudzes baznīcas kori.

Darbā ar folkloras ansambļiem ielikta kvēla mūzikas mīlestība, vēlēšanās izkopt latgaliešu tautas mūziku un sniegt to atpakaļ tautai.

Apbalvojumi: Tautas izglītības teicamniece 1974; Izglītības ministrijas Atzinības raksti 1960, 1974; Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Atzinības raksts 1999 par novada tautas mūzikas izkopšanu un godā celšanu.

Precējusies 1955 ar Vladislavu Dimperu (dz. 1927). Dēls Eduards (dz. 1957), skolotājs.

D. Ezernieku vidusskolas kora vēsture 1951–1996. Materiālu apkopojums par FA “Akmeņeica” un Ezernieku KN kori, glabājas pagasta bibliotēkā.

A. I. Dimperes ģimenes arhīvs; *Geibaks M.* Svētku estrāde izrādās par mazu // Padomju Jaunatne, 1959. g. 4. jūl.; *Roze J.* Sirdī un dvēselē katrs akords dzīvs // *Ezerzeme*, 1999. g. 7. dec.; II un III Skolu jaunatnes dziesmu svētku prospekti, 1967, 1972.

DRAPČE Nora Anna Marianna (1887–1968)

Gleznotāja

Dzimusi 1887. gada 12. decembrī Daugavpils rajona Līvānu pagasta Jersikā (Cargradē) turīga rūpnieka ģimenē, kurš publicējis presē filozofiskas

apceres, rakstījis arī par ķīmijas, purvu izmantošanas, morāles, lietišķās mākslas un citiem jautājumiem. Tēvam mainot darba vietu, ģimene pārcēlusies uz Koknesi. Beigusi privātu meiteņu skolu Rīgā, iestājusies Rīgas pilsētas mākslas skolā, kur mācījusies pie V. Purviša, J. R. Tilberga un guvusi panākumus portretglezniecībā pie J. Rozentāla. Mācību laikā studiju nolūkos apmeklējusi Berlīni, Mīnheni, Parīzi. Mākslas izstādēs sākusi piedalīties jau pirms Pirmā pasaules kara.

1921–1926 strādājusi par zīmēšanas un vācu valodas skolotāju Ludzas valsts ģimnāzijā (bijusi zīmēšanas skolotāja L. Tomašickim, iespējams, V. Kalvānam). Šajā laikā viņa ne tikai daudz gleznojusi, bet arī piedalījusies vietējo mākslinieku darbu skatēs un Neatkarīgo mākslinieku biedrības rīkotajās mākslas izstādēs, eksponējot tajās Latgales periodā radušos darbus. Ieguvusi Kultūras fonda stipendiju, kas devusi iespēju vēlreiz apmeklēt izcilus kultūras centrus studiju nolūkos.

20. gadu vidū pārcēlusies uz Liepāju un turpinājusi pedagoģisko darbību lietišķās mākslas vidusskolā. Vasarās apceļojusi Kursas novadu, savos audeklos atainodama galvenokārt tās puses dabu, notikumus, cilvēkus. Viņas mākslas darbus iegādājušies daudzi centrālie un provinces muzeji. Uzglabāšanai atstātie darbi, diemžēl, pazuduši. Pirmā personalizstāde tikusi sarīkota 1943 vācu okupācijas laikā.

Tā kā māte bija vāciete, nācās no Latvijas šķirties un doties uz dzīvi svešumā. 1944 emigrējusi, uzturējusies dažādās Vācijas bēgļu nometnēs — Fišbahā, Virzburgā, kur vairākkārt piedalījusies latviešu mākslinieku darbu izstādēs ar portretiem, bēgļu dzīves atainojumiem. 1950 pārcēlusies uz ASV.

1952–1966 mācījusi glezniecību Kalamazū Mākslas institūtā (Mākslas centrā), nodevusies radošai jaunradei, aktīvi piedalījies daudzās mākslas izstādēs Amerikā un Eiropā, par savu sasniegumu 1958 saņēmdama trimdas pilsētas Kalamazū Pilsoņu fonda goda balvu. Ievēribas cienīgs ir viņas radītais reālistiskais “Bēgļu cikls”, kas guvis augstu atzinību, jo patiesi attēlo latviešu traģēdiju Otrā pasaules kara laikā un tautiešu skarbo dzīvi svešumā. 1962 sarīkojusi personālizstādi Kalamazū mākslas centrā. Recenzijās par to uzsvērts, cik lielu ieguldījumu talantīgā māksliniece devusi ASV kultūras uzplaukumam.

1964 par gleznu “Pelēkā nakts” balvu tēlotāja mākslā viņai piešķīra Ziemeļamerikas latviešu kultūras fonds.

Viņas reālistiskā manierē veidotie žanra darbi un ainavas tagad grezno daudzu Kalamazū ļaužu dzīvokļus, vietējo latviešu biedrības, kā arī luterāņu draudzes namu.

Mirusi 1968. gada 28. decembrī Kalamazū. Apbedīta Kalamazū Riversaides kapos.

A. *Siliņš* J. Latvijas māksla, 1. gr. Stokholma, 1988; *Bankovskis P.* Panākt lielāku izjūtu dziļumu // Sievieta, 1990, 4; *Dundure I.* Rakstu krājums. Trimdas māksla LKM krājumā. Rēzekne, 2004.

DUKAĻSKIS Miķelis (1871–1957)

Katoļu garīdznieks, rakstnieks

Dzimis 1871. gada 14. martā Varakļānu pagasta Darvinīku ciemā trūcīgu zemnieku Jāņa un Marijas Dukaļsku ģimenē. Pirmo izglītību 1882–1885 ieguvis Varakļānu pagasta skolā. 1886. g. rudenī sācis mācības Sv. Katrīnas proģimnāzijā Pēterpilī, ko 1890 beidzis, 1891 iestājies Pēterburgas Katoļu garīgajā seminārā, to beidzis 1895 un iestājies Garīgajā

Miķelis Dukaļskis

akadēmijā, ko beidzis 1899 ar teoloģijas maģistra grādu. 1898 ordinēts par priesteri. Bijis vikārs Sv. Staņislava draudzē Pēterpilī, 1898–1900 vikārs Varakļānu draudzē, Rīgas Sāpju Dievmātes baznīcā, 1899–1914 pasniedzis ticības mācību Aleksandra vīriešu, Lomonosova sieviešu ģimnāzijā un citās Rīgas skolās, organizējis jaunas mūra baznīcas būvi Bolderājā, ziedojot tai arī savus personiskos līdzekļus, darbojies Latviešu izglītības biedrībā, palīdzējis nodibināt vairākas pirmmācības skolas Bolderājā, Ilģuciemā, Sarkandaugavā, Pērnavas ielas rajonā. 1911 iecelts par Rīgas Sāpju Dievmātes baznīcas prāvestu. 1914 pārcēlies uz Pēterburgu par katedrāles, t. i., Jaunavas Marijas baznīcas, prāvestu.

1917 Pēterburgā sākuši plosīties nemieri, draudējušas reālas briesmas, bēdzis uz Latgali, Rīgu. 1918 ar kuģi devies uz Angliju, tur iemācījies angļu valodu. Latvijā atgriezies 1920. Norīkots par prāvestu Tērbatā, kur nostrādājis līdz 1922. Atgriezies Latvijā, 1922–1923 strādājis Subates draudzē, 1924–1926 — Malnavas draudzes, 1926–1937 Barkavas draudzes prāvests, 1937–1943 — rezidents Barkavā, no 1943. g. maija līdz 1944. g. novembrim — Varakļānu draudzes prāvests un dekāns, no 1944. g. novembra līdz 1948. g. maijam — Rīgas Metropolijas kūrījas kanclers, 1948–1951 — Varakļānu draudzes, no 1951. g. decembra līdz 1954 — Aglonas draudzes prāvests un dekāns, 1954–1957 rezidents Aglonā. Lielākoties vietās, kur strādājis, bijis arī ticības mācības skolotājs.

Rakstījis un izdevis grāmatas latgaliešu rakstu valodā, arī jau mācīdamies seminārā, drukas aizlieguma laikā. 1894 Helsīngforsā (tagad Helsinki) izdota grāmata “Mocejba Katoliszka un Wajadzeigokas Lyugšonas del kristejtu Laužu” ar apzināti kļūdaini uzrādītu datējumu — 1862 un izdošanas

vietu. Sarakstījis vai tulkojis arī citas garīga satūra grāmatas: 1901 “Gorejga maize del ticeigim katolim”, 1903 “Gondar par grākim”, 1907 “Gorejgas apdūmōšonas”.

Bijis pirmais latgaliešu stāstnieks. “Katoļu māju kalendārā” 1898 iespiesti stāsti “Dēla skolēna saņemšana” un 1904 “Myusu Mikeļs” (pirmais latgaliešu autora latgaliski izdotais darbs), kur izcelta izglītības nepieciešamība, nosodīta zemes dalīšana ģimenes locekļu starpā, kā arī braukšana peļņā svešumā.

Miris 1957. gada 10. maijā Aglonā, apbedīts Aglonas kapos.

A. LVVA, 1632. f., 1. apr., 4809. l.; *Mutulis R. Kanoņika Mikeļa Dukaļska pīmiņai // Dzeive, 1957, 27; Dukaļskis S. Atmiņas par munu tāva brōli dek. Mīkeli Dukaļsku // Dzeive, 1985, 159; Broks J. Miķelis Dukaļskis // Broks J. Latgales kultūras darba entuziasti. Rīga, 1995; Latkovskis D. Miķelis Dukaļskis // Latkovskis D. Nacionālā atmoda Latgalē. Rēzekne, 1999.*

DUNDENIECE Jolanta (dzim. Taube; 1967)

Keramiķe

Dzimusi 1967. gada 14. martā Balvu rajonā Bērzpīlī. Mācoties Bērzpīls vidusskolā, paticis zīmēt, veidot. Jau toreiz, saspiežot plaukstās mālu, radusies apjauisma par tā plastiskajam iespējām. 1982–1986 mācījās Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolā, kurā tikusi raisīta interese par novada podniecības mantojumu, interesi pastiprinājušas mākslas zinātnieka J. Pujāta lekcijas Tautas universitātes keramikas fakultātē. Stažējusies P. Iruka darbnīcā.

1990 piešķirta Tautas daiļamata meistara kvalifikācija. Paralēli radošajam un pedagoģiskajam darbam 1996–1999 mācījusies Mākslas akadēmijas Latgales filiālē. Strādāja Bērzpīls vidusskolā par vizuālās mākslas pedagoģi. 1986 sākusi piedalīties izstādēs. 1987 uzsākusi radošo darbību kopā ar vīru Valdi

Jolanta Dundeniece

Dundenieku. No 1990 darbojas Tautas lietišķās mākslas studijā “Rēzeknes apriņķa pūdņiki”. 1998 iesaistījās Latgales keramikas saglabāšanas fonda darbībā.

Sarikotas 7 personālizstādes Latvijā un Igaunijā. Nozīmīgākās izstādes ārzemēs — Maskavā, Paņevežā, Roķišķos, Austrijā, Polijā, Vācijā. Darbi skatāmi muzejos un privātkolekcijās Latvijā, Amerikā, Austrālijā un Vācijā.

Konkretizējot individuālās īpatnības, izmanto grafiskās un plastiskās iespējas. Darinājumu eleganti izsmalcinātos siluetus papildina izteiksmīgi dzīvnieku figūru stilizējumi, volūtiņu vītnes.

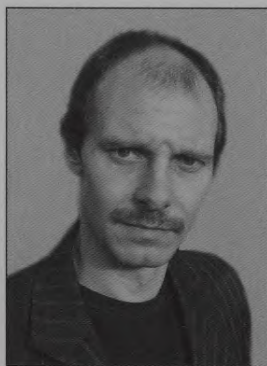
A. J. Dundenieces un V. Dundenieka stāstījumi; Svečturis Latgales keramikā (reprodukciju albums, sast. I. Vilčuka). Rēzekne, 2000; TLMS “Rēzeknes apriņķa pūdņiki” (prospekts, sast. I. Vilčuka). Rīga, 1995.

DUNDENIEKS Valdis (1965)

Keramiķis

Dzimis 1965. gadā 14. jūlijā Bērzpili Balvu rajonā. Podniecībai pievērsies pēc Bērzpils vidusskolas un Malnavas lauksaimniecības tehnikuma beigšanas. Podniecības pamatus apguvis P. Iruka darbnīcā un kopā ar sievu Jolantu uzbūvējis savu cepli, strādā radoši, piedalās izstādēs kopš 1987. 1995 piešķirta Tautas daiļamata meistara kvalifikācija 1990 sācis darboties Tautas lietišķās mākslas studijā “Rēzeknes apriņķa pūdņiki” un iesaistījies Latgales keramikas saglabāšanas fonda darbībā.

Personālizstādes (kopā ar sievu Jolantu Dundenieci) — Balvos 1990, 1994, Rīgā 1991, nometnē “3 x 3” Viļakā 1996, Igaunijā, Rīgā 1997, Gulbenē 1998, “Latgales svečturis 2000” 2000, Vitebskā Baltkrievijā 2007. Nozīmīgākās izstādes ārzemēs: Maskavā, Paņevežā, Roķišķos, Austrijā, Polijā, Vācijā. 2000–2007 aktīvi piedalās podnieku dienu pasāku-

Valdis Dundenieks

mos, katru gadu ceļā dedzināšanā J. Raiņa Literatūras un mākslas muzeja filiālē Jasmuižā.

A. J. Dundenieces un V. Dundenieka stāstījumi; Svečturis Latgales keramikā (reprodukciju albums, sast. I. Vilčuka). Rēzekne, 2000; TLMS "Rēzeknes apriņķa pūdņiki" (prospekts, sast. I. Vilčuka). Rīga, 1995.

DUNDURE Inese (1965)

Interjeriste

Dzimusi 1965. gada 11. decembrī Rēzeknē. Bērnībā kā vairums bērnu švikājusi visur, kur varēja atrast brīvu vietu — grāmatu priekšlapās, uz lapušu malām, papildinot ilustrācijas utt. Paticis izpildīt audzinātājas sagatavotos radošos uzdevumus bērnudārzā. 1981 absolvēja 8. klasi Gaigalavas vidusskolā. Skolā jau 7. klasē tikusi virzīta uz domu par mākslas vidusskolu. Mācoties astotajā klasē, apmeklējusi Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas sagatavošanas kursus un, pabeigusi pamatskolu, iestājās šīs skolas dekoratīvās noformēšanas nodaļā. Šeit arī notikusi pirmā nopietnā iepazīšanās ar mākslu, spilgtā atmiņā palikušas skolā rīkotās izstādes (G. Krolla grafikas, P. Martinsona keramika, Latgales keramikas meistaru darbi u. c.). 1985 mācības beidzot, diplomdarbā izvēlējusies veidot RLMV veltītu plakātu sēriju. 1985–1987 strādājusi par mākslinieci noformētāju kolhozā "Gaigalava" un par zīmēšanas skolotāju Gaigalavas vidusskolā.

1987–1992 studējusi Latvijas Mākslas akadēmijas Interjera un iekārtu nodaļā, jo jau mākslas skolā patikuši un padevušies precīzi izpildāmi darbi, telpiskums. Sapratni par interjera dizaina pamatiem guvusi pie toreizējā nodaļas vadītāja V. Šusta, pasniedzējiem J. Oša, A. Mitra u. c. Diplomdarbā risinājusi baznīcas altāra projektu. LMA iegūts bakalaura grāds un dekoratīvās mākslas mākslinieka

Inese Dundure

kvalifikācija. Uzreiz pēc studijām 1992–1997 sākusi strādāt Latgales kultūrvēstures muzejā par mākslinieci noformētāju, 1993–1994 par interjera noformēšanas un vizuālās mākslas pasniedzēju Rēzeknes Skolotāju institūtā. No 1997 Mākslas nodaļas vadītāja Latgales kultūrvēstures muzejā. No 2006. gada marta ir muzeja direktores vietniece zinātniskajā darbā.

No 1992. gada septembra pievērsusies dažādu mākslas pastāvīgo un tematisku izstāžu iekārtošanai: “Latgales keramika”, “Rēzekne laikmetu griežos” Latgales kultūrvēstures muzejā, 1994 Latgales keramikas krājuma izstāde Raiņa muzejā “Jasmuiža”, 1998 Latgales reģiona skolēnu interešu iestāžu ekspozīcija “Zilā putna lidojums” Rīgas Skolēnu interešu centrā, A. Ušpeļa darbi “Keramika 2000” Rīgā, “Svečturis — 2000” Rēzeknes Augstskolā, 2002 O. un V. Vogulu jubilejas izstāde Melngalvju namā Rīgā, 2003, 2006 TLMS izstāde “Rēzeknes apriņķa pūdņiki” Ārzemju mākslas muzeja Velvju zālē Rīgā, 2005 Latgales keramika, audumi un tautas tērpi Īpašo uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariātā Latgaliešu kultūras dienu ietvaros Rīgā, 2005 M. Gailumas floristika, P. Gailuma keramika un J. Lubkas metālkalumi Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā Rīgā, Latgales podnieku dienu izstādes Rēzeknes rajonā: Gaigalavā 1999, Nautrēnos 2001, Rēzeknē 2001, Sakstagalā 2003, Feimaņos 2005, Viļānos 2006, Sakstagalā 2007, 2007 Latgales keramikas pastāvīgā ekspozīcija LKM ar mūsdienīga, interesanta dizaina pārsteigumiem apmeklētājiem. Ir strādājusi pie sabiedrisko telpu interjeriem, pēdējais realizētais — RA informāciju tehnoloģiju centram. Risina dzīvokļu interjeru dizainu.

Darbojusi arī grāmatu dizaina jomā — ilustrā-

cijas tautas dziesmu krājumiem “Še, tev, bērņeņ, zalta kūkle” (Rēzekne, 1993) un “Zīdi, zīdi, rudzu vōrpa” (Rīga, 2001); “Gleznōtājs Vitālijs Kalvāns. Apceres un atmiņas” Latgales Kultūras centra izdevniecība, 2001; Ancāns B. Mazie jociņi. Latgales Kultūras centra izdevniecība, 2004; Rēzeknes rajons. Latgales sirdskambaris. Rēzeknes rajona padome, 2007. Veidojusi muzeja izdotos bukletus, atklātņu komplektus, ceļvežus.

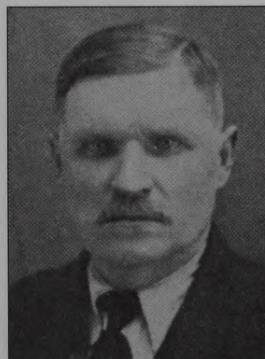
Sistemātiski publicē Latgales kultūrvēstures muzeja izstāžu, kā arī mākslinieku Evaldeku daiļrades apskatus laikrakstos: “Rēzeknes Vēstis”, “Zemturs”, žurnālā “Katōļu Dzeive”, rakstu krājumā “Tāvu Zemes kalendars”, “Vietējā Latgales Avīze”, “Forums”. Nozīmīgākās publikācijas: “Gleznōtāja Vitālija Kalvāna mantojums Latgales muzejos” (2001), “Gleznōtājs Vitālijs Kalvāns. Apceres un atmiņas”, Rēzekne, 2004.

A. I. Dundures stāstījums.

DZEŅS Ontons (1890–1974)

Grāmatnieks, publicists

Dzimis 1890. gada 20. martā Vārkavas pagasta Pilišķos zemnieku ģimenē, mācījies Vārkavas pagasta, Preiļu Ministrijas skolā, izturējis iestājpārbaudījumus Sv. Katrīnas ģimnāzijā Pēterburgā, tomēr mājas apstākļu dēļ nevarējis tur mācīties. Turpmāk izglītojies pašmācības ceļā. Pirmā pasaules kara gados bijis Krievijā, Latvijā atgriezies 1922. 30.–40. gados bijis Vārkavas pagasta vecākais, vietējo saimniecisko un kultūras pasākumu organizators, bet īpaši ievērojams ar savu neparasti plašo (vairāk nekā 5000 sēj.) latgaliešu literatūras bibliotēku, kuru izmantoja arī zinātnieki — Latgales pētnieki. Piederējusi otra lielākā (pēc J. Misiņa) bibliotēka Latvijā.

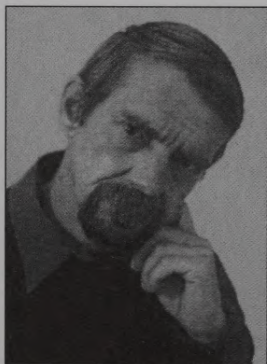
Ontons Dzeņš

1944 vasarā kopā ar ģimeni devies bēgļu gaitās, vispirms uz Kurzemi, tad Vāciju, kur uzturējies vairākās bēgļu nometnēs, nogājis kājām no Sudētijas līdz Bavārijai, bēgdams no Padomju armijas. 1951 pārcēlies uz ASV, apmeties Grandheivenā. Arī trimdā turpinājis publicēties latgaliešu presē. Liela kultūrvēsturiska nozīme memoāriem “Muna dzeive” (1–3, 1971–1978). Ar saviem atmiņu u. c. rakstiem piedalījies arī trimdas latgaliešu izdevumos, piemēram, rakstu krājumā drukas aizlieguma atcelšanas 50 gadu atcerei “Kultūrvēsturiski materiāli” (1955) ievietots atmiņu raksts “Aizlīguma laiki un breiveibas sākums”, kā arī apcere par Franci Kempu, žurnālā “Dzeive” (1965) — apcere “Preiļu muižiniki grafi Borhi”.

Miris 1974. gada 28. maijā Grandheivenā, Mičiganā, ASV, apbedīts turpat Leikforestas kapos.

DZĒRVINIEKS Vilis (arī Dzērviniks Viļs, ofic. Dzerviniks; 1959–2007)
Dzejnieks

Dzimis 1959. gada 16. martā Rēzeknes rajona Kaunatas ciema padomes Kromanu ciemā kalēja Jāņa un sākumskolas skolotājas Antoņinas Dzerviniku ģimenē. Mācījies Ziedoņu pamatskolā, Rēzeknes astoņgadīgajā skolā, beidzis 1975, Rēzeknes 1. vidusskolā, beidzis 1977, Rīgas 19. profesionāli tehniskajā skolā, ko beidzis 1978 ar vispārējās celtniecības meistara kvalifikāciju. 1978–1980 dienējis dzelzceļa karaspēkā Baikāla–Amūras maģistrālē. 1980 strādājis Rēzeknes Remonta un celtniecības iecirknī par pamattražošanas meistar, bet 1981 pārcēlies uz dzīvi Ludzā, kur deviņus gadus strādājis Ludzas PMK par meistar, būvdarbu vadītāju. 1988 iestājies RPI neklātienas Vispārtehniskajā fakultātē, kur pabeidzis četrus kursus. 1988 sācis strādāt LKP

Vilis Dzērvinieks

Ludzas rajona komitejā par Kultūras nodaļas in-
struktoru, 1990 no LTF izvirzīts un ievēlēts par
Ludzas pilsētas deputātu padomes priekšsēdētāju.
1991 oktobrī ievēlēts par Ludzas pilsētas valdes
priekšsēdētāju. Vēlāk pārcēlies uz dzīvi Rēzeknē,
bijis firmas “Komforts” īpašnieks.

Pirmā publikācija — dzejoļi “Atmiņas”, “Drau-
giem neuzrakstītas vēstules” laikrakstā “Padomju
Jaunatne” (1985. g. 28. martā), sekoja piedalīšanās
Jauno autoru seminārā Rīgā, sadarbība ar O. Kravali
un O. Kūkoju, ideja dibināt Ludzas literātu apvie-
nību, ko no sākuma vadīja O. Kravalis, pēc tam —
viņš. Turpmākās nozīmīgākās publikācijas — dzejoļu
kopas žurnālā “Karogs” (1989, Nr. 2), laikrakstā
“Literatūra un Māksla” (1992. g. 17. janv.), 21 dze-
jolis ietverts 1991 Ludzas novada autoru kopkrājumā
“Saule izkopts kātā”, 11 dzejoļi kopkrājumā “Pa-
grauda” 1999. Dzejoļi publicēti žurnālos “Zvaigzne”,
“Draugs”, “Katōļu Dzeive”, laikrakstos “Rakstnieka
Vārds”, “Mōras Zeme”, “Zemturis”, Balvu, Rēzek-
nes, Daugavpils, Ludzas rajona laikrakstos, “Tāvu
zemes kalendarā”. 1992 izdots dzejas krājums “Sid-
rabainas asaru lāsītes”, 2001 “Laimeigu isadūmōt”,
2003 “Voi moz lidmašynu kreit”, 2006 “Upers”. 1994
uzņemts Latvijas Rakstnieku Savienībā.

Dzeju rakstījis abās latviešu valodas tradīcijās.
Latgaliski rakstītajos dzejoļos skartas atdzimstošās
latgaliešu rakstniecības problēmas, dzimtenes, atmo-
das, sakņu meklējumu, vēstures tēmas. Formas ziņā
dzejoļi samērā netradicionāli, ar dažādiem asociā-
ciju blīvējumiem. Tēva piemiņai veltītais cikls “Sep-
tiņi muna tāva Joņa Dzervinīka nauzraksteiti dze-
joļi” ieturēts īpašā valodas stilizējumā un gleznu
kolorējumā, kas rada zināmu intimitāti. Tautas dzī-
vās valodas imitācija tekstu dara intonatīvi pie-
vilcīgu. Kopnacionālajā latviešu valodā rakstītajā

dzejā valda individuālas noskaņas, šaubas, vientu-
lība, skepse — tai devis apzīmējumu: kabineta
lirika. Sācis rakstīt arī prozu, stāsts “Shema” publi-
cēts 2007. g. 12. rakstu krājumā “Olūts”.

Miris 2007. gada 3. septembrī Rēzeknē, apbe-
dīts turpat Miera ielas kapos.

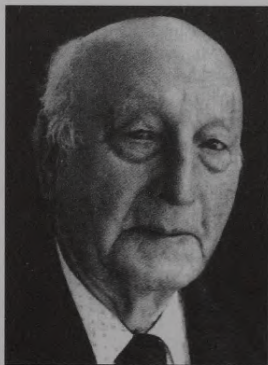
A. *Kūkojs* O. Viļa Dzērvinika osoru laseitis // Jaunuo
Dzeive, 1993, Nr. 3; Bijušā kabineta pašreizējā lirika (Stāsta
V. Dzērvinieks) // Neatkarīgā Cīņa, 1993. g. 14. okt.;
Seiksts O. Viļš Dziervinieks. Tāvainis i kabineta lirika // Pa-
grauda. Rēzekne, 1999; Dvēseliskō pīdareiba [Autora priekš-
vōrds] // *Dzērvinieks* V. Laimeigu īsadūmōt. Rēzekne, 2001.

EGLĀJS Augusts (Augusts Eglōjs, arī Egluojs,
īstā v. Ciprijans Pokrotnīks; 1904–1994)

Dzejnieks

Dzimis 1904. gada 4. oktobrī Domopoles (ta-
gad — Bērzpils) pagasta Leidumnīku ciemā zem-
nieku Ontona un Rozālijas Pokrotnieku ģimenē.
Beidzis Leidumnīku sešklasīgo pamatskolu, 1924
Rēzeknes Valsts pedagoģisko skolu, kur mūziku
mācīja N. Vidulejs, bet zīmēšanu — F. Varslavāns,
daudz stāstot arī par mākslas studijām ārzemēs, gara
dzīvi rosinājis P. Strods. Pirmā darbavieta dzimtajā
pusē Līporu pamatskolā. Pēc pusotra gada iesaukts
obligātajā karadienestā 4. Valmieras kājnieku pulkā
Rīgā, kur pildījis rakstveža pienākumus. Dienesta
laikā pabeidzis Tautas universitāti. Pēc dienesta
strādājis Aizupes, Līporu, Rugāju pamatskolā.

1940, padomju varas gadā, norīkots par Bērz-
pils vidusskolas direktoru un Abrenes apriņķa skolu
inspektoru. 1941, vācu okupācijas laikā, ielodzīts
Balvu cietumā, pēc tam bijis laukstrādnieks Rēznes
pagasta Voskānu muižā. Publicējis dzejoļus Rēzek-
nes un Daugavpils apriņķa laikrakstos, rakstu
krājumā “Olūts”. Pēc Otrā pasaules kara bijis Rēzek-

Ciprijans Pokrotnīks

nes rajona Kalnezeru septiņgadīgās skolas direktors un pedagogs, 1946–1947 Rīgas rajona Tautas izglītības nodaļas vadītājs, vēlāk turpat Metodiskā kabineta vadītājs, līdztekus latviešu valodas un literatūras skolotājs Stopiņu astoņgadīgajā skolā u. c. Rīgas rajona skolās. 1959 piecdesmit četru gadu vecumā beidzis LVU Vēstures un filoloģijas fakultāti. Mūža pēdējos gadu desmitus dzīvoja Salaspilī.

Pirmā publikācija — dzejolis “Gona idille” žurnālā “Zīdūnis” (1922, Nr. 9/10). Rosīgi piedalījies sabiedriskajā un literārajā dzīvē, izdevumu “Dzimtenes Skaņas” (1925) un “Sējējs” (I, 1925, II, 1928) sagatavošanā. 1932–1937 līdzdarbojies literārajā žurnālā “Straume”. Dzejoļu krājumam “Dzīsmas rudiņa saulei” 1936 (Minhenē, 1958) raksturīga emocionalitāte, laba literārā gaume.

Dzejoļu izlase “Vakara dūmakā zilgā” 1983 izdota latviešu literārajā valodā kā pirmā krājuma pārveidots un papildināts izdevums. 1987 sakārtojis A. Adamāna dzejoļu un tēlojumu izlasi “Sapņi un zemes balss”. 90. gados literārā darbība aktivizējusies. Daudzi dzejoļi publicēti latgaliešu periodiskajos izdevumos. 1993 sakārtojis F. Trasuna izlasi “Fabulas”, 1993 rediģējis un sarakstījis pēcvārdu F. Murāna dzejoļu krājumam “Svešumā klistot”, 1995 kārtojis savu trešo dzejoļu grāmatu “Varaveiksna”. Dzeja ir smalki izstrādāta, izslīpēta, niansēta, apliecina augstu formas meistarību. Tai raksturīgs filozofisks apcerīgums, pārdomas par dzīves vērtībām.

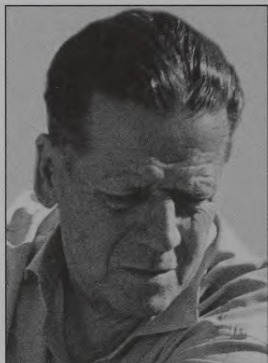
Miris 1994. gada 2. oktobrī Salaspilī, apbedīts Salaspils vecajos kapos.

A. *Borgs B.* Skolotājs un dziesminieks // *Eglājs A.* Vakara dūmakā zilgā. Rīga, 1983; *Valeinis V.* Augusta Eglāja dzeja // turpat; *Erts L.* Pedagogs un dzejnieks // Brīvā Daugava, 1994. g. 10. nov.; *Zin. bibl. rād. / Sast. Z. Lāpāne.* Rīga, 1995; *Trojanovskis V.* Dzejnieks, skolotājs

un dārznieks // “Ludzas Zemes” pielikums, 1995. g. 8. martā; *Vējāns A.* Vēršņu rosā un rudiņa saulē // *Eglājs A.* Varaveiksna. Rēzekne, 1995; t. p. Ciprijana ceriņi // *Vējāns A.* Latgales rakstu gaisma. Rīga, 1996; *Valeinis V.* Augusts Eglājs // *Valeinis V.* Latgaliešu lirikas vēsture. Rīga, 1998.

EGLE Arvīds (1905–1977)

Gleznotājs

Arvīds Egle

Dzimis 1905. gada 3. aprīlī Jelgavas apriņķa Sesavas pagasta Lielsesavā mācītājmuižas kalpu ģimenē. 1911 kopā ar vecākiem pārcēlies uz dzīvi Slokā. Pirmā pasaules kara frontes līnijai tuvojoties, ģimene devusies bēgļu gaitās. Nokļuvis Rēzeknē un apmeties uz dzīvi sākumā Jušu sādžā, vēlāk pilsētā. Mācījies Rēzeknes pamatskolā un vidusskolā. Šajā laikā pirmo reizi sastapies ar profesionālo mākslu, jo zīmēšanas skolotāji vidusskolā bijuši gleznotāji F. Varslavāns un A. Filka. 1926 Rēzeknē saticies ar profesoru V. Purvīti, kurš iedrošinājis viņu izmēģināt spēkus Latvijas Mākslas akadēmijas iestājesāmenos. Šī paša gada rudenī viņš kļuvis par LMA studentu. 1927./1928. mācību gadā ticis uzņemts V. Purviša Dabasskatu meistardarbnīcā. 1932 pabeidzis mācības akadēmijā ar diplomdarbu “Latgales mazpilsēta”, kurā attēloja Rēzeknes nomales ieliņu.

1934–1941 strādājis Rēzeknes 1. un 2. pamatskolā, bet 1941–1944 Rēzeknes Valsts skolotāju institūtā par zīmēšanas, kaligrāfijas un mākslas vēstures skolotāju. Otrā pasaules kara beigās devies projām no Rēzeknes, dzīvojis Tukumā, pēc tam Orenču pagastā, kur strādājis par laukstrādnieku.

Karam beidzoties, viens no pirmajiem saņēmis uzaicinājumu strādāt atjaunotajā Mākslas akadēmijā Rīgā. 1945–1950 kļuvis par gleznošanas katedras pedagogu, 1950–1952 zīmēšanas katedras vadītāja vietas izpildītāju un 1952–1966 bijis šīs katedras vadītājs, 1952 docents, 1966 profesors.

Izstādēs piedalījies kopš 1933. 20. gs. 30. gados bijis aktīvs Rēzeknes mākslinieku kopas dalībnieks un izstāžu organizētājs, kopā ar gleznotājiem F. Var-slavānu un V. Kalvānu veidojis šīs kopas kodolu. Jau no 1936 viņa darbi tikuši iekļauti Latvijas mākslas izstādēs ārzemēs: Polijā, Austrijā, Ungārijā, Čehijā, Dānijā, Francijā, Anglijā.

1945 uzņemts Mākslinieku savienībā, turpmāk aktīvi piedalījies Latvijas Republikas un Vissavie-nības mākslas izstādēs. Personālizstādes un piemi-ņas izstādes notikušas Rēzeknē, Daugavpilī, Rīgā, Salacgrīvā.

1965 piešķirts Latvijas PSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka goda nosaukums. 1958–1977 vasaras pavadījis Salacgrīvā, vadot Mākslas akadēmi-jas studentu prakses.

Gleznojis ainavas, portretus, klusās dabas un žanra kompozīcijas, bijis izcils zīmētājs. Darbojies stājglezniecībā, akvareļglezniecībā, monumentālajā glezniecībā, grāmatu grafikā un plakātmākslā. Glez-nojis pārsvarā eļļas tehnikā. Savā daiļradē lielu nozīmi piešķīris gleznas kolorītam, izkopjot sevišķi smalku pelēkās krāsas nianšu daudzveidību.

Daiļrades sākumā (20. gs. 30. gados) iedvesmo-jies no Rēzeknes tirgus rosmes ar zirgu pajūgiem un podu tirgotājiem, no pilsētas nomales rāmās dzīves ar pussagruvušajām mājelēm un kūtim pagalmiņos, kļūstot par tā laika vienu no spilgtākajiem mazpil-sētu ainavu un sadzīves žanra gleznotājiem.

Pēc Otrā pasaules kara pievērsies daudzfigūru kompozīciju un industriālās ainavas gleznošanai. Vēlāk daudz vairāk strādājis ainavas žanrā un pali-cis tam uzticīgs visu atlikušo mūžu, radot lirisku un harmonisku dabas tēlu.

Neilgi pirms nāves novēlējis Rēzeknes muze-jam 61 savu darbu.

Apbalvojumi: 1935 2. vieta Romas fonda stipendijas konkursā; 1956 medaļa “Par izcilu darbu”; 1954, 1971 LPSR AP Prezidija Goda raksts; 1957, 1959 PSRS KM Goda raksts; 1965 LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks; 1975 LPSR KM Goda raksts.

Miris 1977. gada 20. novembrī Rīgā. Apbedīts Slokas kapos.

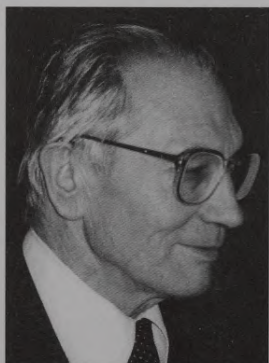
A. Lāce R. Arvīds Egle. Rīga, 1985; Māksla un arhitektūra biogrāfijās, I sēj. Rīga, 1995; *Zeile P. Latgales mākslinieku kopa./Acta Latgalica*. 8. Rēzekne, 1993; www.rezekne.net/galerija.

ELKSNIS Jānis (dz. 1933)

Izdevējs

Dzimis 1933. gada 21. oktobrī Rēzeknes apriņķa Dricānu pagasta Asinovā zemnieku Jezupa un Monikas Elkšņu ģimenē. Mācījies Dricānu septiņgadīgajā pamatskolā, Rīgas 2. poligrāfijas mākslas arodu skolā par daiļdarbu burtlici, 1977–1979 Tautas kultūras universitātes Lietišķās mākslas fakultātes Latgales keramikas nodaļā, 1985 beidzis Daugavpils Pedagoģiskā institūta Filoloģijas fakultāti, 1996 ieguvis mākslas maģistra grādu par darbu “Grāmatas mākslinieciskā konstruēšana” Latvijas Mākslas akadēmijā.

1953 pēc Poligrāfijas mākslas arodskolas beigšanas sācis darbu PSRS ZA izdevniecības 2. tipogrāfijā Maskavā, 1955 iesaukts obligātajā karadienestā, pēc kura atsācis darbu tipogrāfijā Maskavā, taču 1959 atgriezies Latvijā, mācījies Mālpils Meliorācijas mehanizācijas skolā, strādājis Ražošanas uzņēmumu kombinātā Rēzeknē, 4. (vēlāk 14.) speciālajā profesionāli tehniskajā skolā Rēzeknē par meistaru, pasniedzēju, direktora vietnieku. No 1990 — Latgales Kultūras centra izdevniecības vadītājs, redaktors, no 1990 — LPI valdes loceklis, no 1992 — LKC valdes priekšsēdētājs, no 1993 — Rēzeknes Augstskolas Humanitārās fakultātes lektors, publicējis latgališu

Jānis Elksnis

periodiskajos izdevumos rakstus par izdevniecības darbiem un iecerēm, kultūrvēsturiskas atmiņas par dzimto pusi, rakstus par tekstu publicēšanas un grāmatu veidošanas un izdošanas mākslinieciskajiem principiem.

Viņa vadītā izdevniecība izdevusi simtiem grāmatu latgaliešu, latviešu, krievu un arī citās valodās, sarūpējot gan jaunus oriģināldarbus, gan atkārtotus izdevumus. Apzina autorus, pats strādā ar tiem un veicina izdevniecības darbinieku rūpīgu un ieinteresētu attieksmi darbā ar autoriem. Viņa tiešā vadībā tiek veidots "Tāvu zemes kalendars", visgarāko mūžu piedzīvojušais latviešu kalendārs (iznāk kopš 1938 Latvijā, no 1944 Vācijā, kopš 1991 atkal Latvijā), izveidojies par vērā ņemamu Latgales kultūrvēstures gadagrāmatu. Turpināta arī Vladislava Loča izdevniecības aizsāktā rakstu krājuma "Olūts" izdošana.

1994 apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni, 2003 Latvijas Valsts aizsardzības fonda Goda zīmi, ir Rēzeknes Goda pilsonis 2004.

A. J. Elkšņa stāstījums

ERSA-KOZLOVSKA Helēna (1895–1949)

Dziedātāja, vokālā pedagoģe

Dzimusi 1895. gada 5. oktobrī Rēzeknes apriņķa Silajāņu pagasta Riebiņu muižā. Tēvs Pāvils Kozlovskis bijis muižas pārvaldnieks, māte Karolina — muižas kalpotāja, saimniece. Meitene augusi 6 bērnu ģimenē muzikāli labvēlīgā vidē, kur skanēja mātes un vecmātes tautiskā dziedāšana un mutvārdu folklorā. Pamatskolas izglītību ieguvusi Preiļos, dzīvodama pie mātes vecākiem Zdanovskiem. Pēc ģimenes pārceļšanās uz Rēzekni 1906–1912 mācījusies pilsētas skolā, dziedājusi katoļu baznīcas korī, piedalījusies Rēzeknes Latviešu biedrības rīkotajos

Helēna Ersakozlovskā

koncertos un teātra izrādēs. 1910 uzņemta Zavadska profesionālajā korī par solisti un vairākās koncertturnejās apceļojusi Ukrainu un Krieviju, dziedājusi arī latviešu un latgaliešu tautasdziesmas. 1912 Rīgā mācījusies dziedāšanu pie Pāvula Jurjāna, mūzikas teoriju — Gižicka privātajā mūzikas skolā. 1913 iestājusies Pēterburgas Katrīnas ģimnāzijā, dziedājusi Sv. Katrīnas katoļu baznīcas korī, sākusi gatavoties iestāj pārbaudījumiem konservatorijā. Vasaras brīvdienas pavadījusi dzimtajā pusē Latgalē, uzstājusies koncertos, iepazinusies ar rakstnieku Ādolfu Ersu. 1915 Rēzeknē sarīkojusi pirmo patstāvīgo solo koncertu, atkārtojusi to citās Latgales vietās, vākusi latgaliešu tautasdziesmu melodijas, kurām P. Jurjāns izveidojis atbilstošas apdares. 1916 iestājusies Pēterburgas Konservatorijā, mācījusies dziedāšanu prof. Gladkajas klasē, 1917 Krievijas revolūcijas laikā pārtraukusi mācības, apprecējusies un 2 gadus dzīvojusī pie vīra Valkā, 1919 jaunā ģimene pārcēlusies uz Rīgu.

1920 atsākusi pārtrauktās mācības Latvijas konservatorijā prof. Eižena Vitinga dziedāšanas klasē, kuru beigusi 1925 ar brīvmākslinieces diplomu. 1926 papildinājusi vokālo meistarību Itālijā pie Milānas konservatorijas prof. Marati, pēc tam dažus gadus dziedājusi Nacionālajā operā Rīgā. 1928 nodibinājusi savu koncerttrupu, kopā ar ievērojamām latviešu māksliniecēm — pianistēm Laumu Reinholdi un Karlīni Janelšiti, aktrisi Veroniku Podisu (savu māsu) uzsākusi patstāvīgu dziedātājas koncertdarbību latviešu, īpaši latgaliešu tautasdziesmu popularizēšanai. Kopā ar pazīstamajiem dziedātājiem Tāli Matisu un Arnoldu Jēkabsonu dziedājusi duetus, ar savu trupu sniegusi koncertus visā Latgalē, īpašu uzmanību veltot skolām. Latgaliešu tautasdziesmas iekļāvusi arī ārzemju koncertu programmās Lietuvā,

Igaunijā, Itālijā, Vācijā, Polijā un Ungārijā. 1935 Berlīnē ieskaņotas platē sešas latgaliešu tautasdziesmas pašas izpildījumā. Kopā ar dzīvesbiedru, rakstnieku Ādolfu Ersu, vākusi un pierakstījusi latgaliešu melodijas, kuru apdares koriem un solo balsij ar klavierēm veidojuši vairāki latviešu komponisti: Jurjānu Andrejs, Jāzeps Vītols, Alfrēds Kalniņš, Emīlis Melngalvis, Jēkabs Graubiņš un Lauma Reinholde. Populārākās no tām: “Aiz azara augsti kolni”, “Zīdi, zīdi, rudzu vōrpa”, “Trejs jaunas mōsas”, “Pyrmūdina, ūtardina” u. c. Nozīmīgākie koncerti: 1938. g. 24. martā Rīgā, Latvijas Konservatorijas Lielajā zālē dziedātājas tūkstošais tautasdziesmu koncerts ar Aloiza Jūsmiņa koklētāju ansambļa un Ernesta Brusubārdas kora piedalīšanos: 1940. g. 24. aprīlī dziedones darba 25 gadu jubilejas koncerts ar operdziedātāja Marisa Vētras, komponistes Lūcijas Garūtas piedalīšanos un dzejnieces Aspazijas apsvēikumu; piedalīšanās ikgadējos 15. augusta katoļu baznīcas svētkos Aglonā; garīgās mūzikas koncerti Rīgas Domā, Kristus Karaļa baznīcā. Kara laikā apšikusi mākslinieces koncertdarbība. 1944 vīrs A. Erss kļuvis par padomju represiju upuri, miris apcietinājumā 1945.

1946–1948 bijusi Latvijas Filharmonijas soliste, piedalījies izbraukuma koncertos Latgalē, savā repertuāra izvēlē palikusi uzticīga tautasdziesmām. Veselībai pasliktinoties, 1948 koncertdarbību pārtraukusi, uzsākusi pedagoģisko darbu pašdarbības vokālajā studijā.

Paliekošs un nozīmīgs mākslinieces ieguldījums latgaliešu tautasdziesmu atklāsmē un popularizēšanā.

Precējusies 1917 ar rakstnieku Ādolfu Ersu.

Mirusi pēc insulta lēkmes 1949. gada 23. oktobrī, apbedīta Rīgā Sarkandaugavas katoļu kapos.

D. Iedziedātas skaņu platē 6 latgaliešu tautasdziesmas, Berline, 1935.

A. *Anspaks* A. Pirmā Latgales "lakstīgala" // Ļeņina Karogs, 1985. g. 26. okt.; *Kozlovskis E.* Balss pāri pasaulei // Jaunais Ceļš, 1990. g. 25. aug.; Latgolas laksteigolai — 95 // Brīvā Daugava, 1990. g. 4. okt.; *Gurgons J.* Latgales lakstīgala // Novadnieks, 1991. g.

Evalde Inese (dzim. Paegle; 1957–2007)

Tēlniece

Dzimusī 1957. gada 10. februārī Rīgā arhitektu ģimenē. 1964–1976 mācījusies pamatskolā, 1980 pabeigusi Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas dekoratīvās tēlniecības nodaļu. Par to, ka Inese kļuvis tēlniece bijis skaidrs jau no bērnības, jo viņai ļoti patīcis darboties ar plastilīnu. Diezgan bieži slimojusi, kas viņu pat iepriecinājis, jo iemīļotajai nodarbei bijis vairāk laika. Vēlāk, mācoties Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolā, jutusies pat pārsteigta — ar to, ko bija darījusi tikai brīvajos brīžos, nu varēja nodarboties stundu laikā. Studiju laikā tapis darbs "Trīs deļotājas" — skulpturāls bareljefs kapara kalamā (2,5 x 3 m), kas ticis izstrādāts 1978 Tukuma rajona Slampes kultūras nama fasādei.

Izglītību turpinājusi Latvijas Mākslas akadēmijas Tēlniecības nodaļā. Daudzi tēlnieki pie lielajiem pieminekļiem netiek visā dzīves laikā. Māksliniecei šāda iespēja radusies vēl studējot. Viņa piedalījies profesionāļu konkursā par pieminekli aktrisei L. Bērziņai, ko veidoja 1988 sarkanā granītā Spidoles tēla veidā. Šobrīd tas atrodas Rīgā, Meža kapos. Akadēmiju pabeigusi 1987, iegūstot mākslinieka–tēlnieka, pedagoga specialitāti. 2001 piešķirts mākslas maģistra grāds. Akadēmijas laikā vairāk patīcis veidot portretus. Toreiz bronzā tapis režisora A. Amtmaņa-Briediša un mākslinieka Ģ. Eliasa portrets, jo mākslinieci allaž interesējušas personības.

Inese Evalde

Paralēli mācībām 1976 strādājusi par vecāko ekonomisti izdevniecībā “Zvaigzne”, 1976–1981 par zīmēšanas skolotāju Rīgas 8. vidusskolā, 1982–1985 par mākslinieci noformētāju konstruēšanas birojā RER, 1987–1988 par apsveikuma kartiņu izgatavotāju “Daiļrades” Rīgas cehā. 1988 pārcēlusies ar ģimeni uz Rēzekni (vīrs Agris Evalds — dizainers), kur strādājusi Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolā par zīmēšanas, veidošanas skolotāju un paralēli no 1997 tēlniecības darbnīcas pedagogu LMA LF, līdz ar to nozīmīgākais radošais devums saistās ar novada kultūru un mākslu: granītā kalts kapa piemineklis I. Kalvišai Dricānu kapos 1993, Rēzeknes pilsētas pasūtītais piemineklis izcilajam diriģentam U. Balodim Ančupānu kapos, Rīgas Sv. Jāzepa Romas katoļu baznīcai granītā kaltais Svētā Jāzepa tēls 1996, granītā veidotais cilnis E. Deksnim Rēzeknes rajona Zeltiņu kapos 1998, piemineklis monsinjoram N. Rancānam 2002 (pirmais nozīmīgais Latgales kultūras darbiniekam veltītais piemineklis pilsētā). Tas uzstādīts Rēzeknē iepreti Rēzeknes Augstskolas ēkai, kādreizējam Skolotāju institūtam, kura direktors bija monsinjors N. Rancāns — Latgales atmodas darbinieks, garīdznieks un pedagogs. Pieminekļa kompozīcija balstīta uz krusta simbolu, motīvu, ko veido auguma vertikālās un horizontālās līnijas, tā atklājot viņa mācītāja būtību. Koptēlu papildina grāmata un rožukronis, raksturojot N. Rancāna dzīves sūtību.

Darinājusi ilustrācijas V. Voguļa dzejoļu grāmatai “Uz zvaigžņu tilta” (1998). Pēdējos dzīves gadus strādājusi par direktori Salaspils memoriālajā kompleksā.

Mirusi Rīgā 2007. gada 20. aprīlī, apglabāta Rīgas Meža kapos.

A. Evalde E. Mākslinieka radošais process // Psiholoģijas pasaule, 2003. g. janv.

EVERSE Bernadeta (dzim. Raģele; 1962)

Pianiste, ērģelniece, mūzikas pedagoģe

Bernadeta Everse

Dzimusi 1962. gada 18. februārī Madonas rajona Barkavas ciematā. Tēvs Vladislavs (1927–1973), Varakļānu katoļu draudzes ērģelnieks, māte Zinaida (dz. 1944), baznīcas kora dziedātāja. Māsas: Terēze Pelša (dz. 1963), mūzikas skolotāja; Agnese Zepa (dz. 1967), Varakļānu katoļu draudzes ērģelniece, mūzikas skolas pedagoģe; brālis Jānis (dz. 1970). Bērniību un pirmos skolas gadus pavadījusi ģimenē, kur tika muzicēts mājās un ievērotas katoliskās baznīcas tradīcijas. Mācījusies 1969–1975 Varakļānu pamatskolā un bērnu mūzikas skolā, kur pirmie pedagogi Veličkovskis un P. Lācis sniedza mūzikas pamatzināšanas un klavierspēles iemaņas. Pēc bērnu mūzikas skolas slēgšanas kopā ar māsām mācības turpinājusi Viļānu Mūzikas skolā, kuru beigusi 1977. Skolas gados apguvusi ērģeļu spēles pamatus un, uzskatot par savu pienākumu turpināt tēva darbu, no 1974 spēlējusi Varakļānu, Riebiņu, Bērziņu un Nautrēnu katoļu baznīcā, kaut arī tajā laikā tas bija riskants pasākums. Kopā ar māti dziedājusi Varakļānu KN sieviešu kori “Dzelvērte”, piedalījusies XVII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1977, kuru lielā muzikālā pārdzīvojuma iespaidā izšķīrās par turpmākās dzīves saistību ar mūziku. Šajā gadā iestājusies Jāņa Ivanova Rēzeknes Mūzikas vidusskolā Valērijas Zelčas klavieru klasē. Pateicoties skolotājas profesionalitātei, stingrajām prasībām un audzēknes centībai, kļuvusi par teicamu pianisti un koncertmeistari. Mācību laikā aktīvi piedalījies Rēzeknes mūzikas dzīvē, kā mūzikas vidusskolas meiteņu kora dalībniece piedalījies IV Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu svētkos 1979.

Pēc Rēzeknes Mūzikas vidusskolas absolvēšanas 1981 turpat uzsākusi patstāvīgā darba gaitas,

strādājot par klavierspēles pedagoģi un koncertmeistari, mācījusies neklātienē Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā Māra Švinkas klavieru klasē. Apmeklējusi Rīgas Garīgā semināra rīkotos ērģeļu spēles kursus un mācījusies privāti pie Rīgas Sv. Alberta katoļu draudzes ērģelnieka Mamerta Celminska. Pēc LVK absolvēšanas 1986 turpinājusi pedagoģisko darbu Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, spēlējusi ērģeles Rēzeknes un Nautrēnu baznīcā (slepus no padomju iestādēm). Pēc prāvesta Andreja Trapučkas ierosmes Rēzeknes Mūzikas vidusskolā 1992 izveidojusi ērģeļu klasi, kuru vada līdz šodienai. Tās absolventu vidū ir pazīstamā Latvijas ērģeliece Iveta Viļuma-Apkalna, kā arī vēl vairākas J. V. LMA ērģeļu klasi beigušās: Ilze Vizule (T. Dekšņa kl.), Gundega Vilcāne un Arta Stepiņa (L. Sneibes kl., abas studē Zviedrijā), Diāna Jaunzeme un Ilona Čerņecova-Birģele (T. Dekšņa kl.), Ilva Lempa (L. Sneibes kl.). Piedalījusies kvalifikācijas pasākumos Austrijā — ērģelniekuursos Zalcburgā 1998, 1999, 2001.

Paralēli Rēzeknes Mūzikas vidusskolas un Sāpju Dievmātes baznīcas ērģelnieces darbam bija koncertmeistare vairākiem Rēzeknes un citiem koriem: Varakļānu KN sieviešu koris 1976–1978 (diriģ. A. Mežinska); KN jauniešu koris “Ezerzeme” 1990–1998 (diriģ. A. Lipska, R. Salmiņa, Ē. Čudars); Rēzeknes jauktais koris “Saskaņa” koncertturnejās Lietuvā un Polijā ar ērģeļu pavadījumu (diriģ. V. un A. Mišaševiči); vīru koris “Olūts” koncertturnejās Latvijas baznīcās ar ērģeļu pavadījumu (diriģ. J. Grudulis). Bijusi Latgales novada koru koncertmeistare Rīgas 800 gadu jubilejai veltītajos dziesmu svētkos 2001 un Arodskolu dziesmu svētkos Kāndavā 2002, daudz koncertējusi sadarbībā ar Rēzeknes 1. vidusskolas un arodvidusskolas koriem. Strādājot par ērģelnieci Rēzeknes Sāpju Dievmātes baznīcā, izveidojusi stabilu

augsta līmeņa jaukto kori *Stabat Mater*, ar kuru piedalījies koncertos un sarīkojumos arī ārpus baznīcas: Rēzeknes TV festivālos, K. Sen-Sansa Jēkabpils Ziemassvētku koncertā ar K. Sen-Sansa “Ziemassvētku oratoriju”, ikgadējos 15. augusta svētkos Aglonā, kardināla Jāņa Pujāta Ziemassvētku raidījumā Latgales TV, pieminekļa “Vienoti Latvijai” 10 gadu atceres sarīkojumā un Nikodema Rancāna pieminekļa atklāšanā 2002.

Kā pedagogiskajā, tā arī baznīcas ērģelnieces un koncertmeistas darbībā veicina katoļu baznīcas mūzikas tradīciju saglabāšanu un tālāku izkopšanu augstā mākslinieciskā līmenī.

Precējusies ar Arno Eversu 1982. Meita Adrija (dz. 1983), mācās J. V. LMA klavieres, ērģeles, dēli: Helvijs (dz. 1986), students, Emīls (dz. 1988) un Einārs (dz. 1993) — skolnieki.

A. Eversu, Raģeļu ģimenes arhīvs.

FEILS Alfrēds (1902–1942)

Kordiriģents, mūzikas pedagogs, komponists

Dzimis 1902. gada 29. maijā Rīgā pārtikušu inteliģentu ģimenē. Tēvs Kārlis bijis bankas direktors, avīzes “Kristīgais Vārds” izdevējs, vairāku namu īpašnieks, rosīgs sabiedrisks darbinieks. Māte Marta veicināja un stimulēja dēla un jaunāko meitu Ernās, Martas un Lilijas interesi par mākslu, mūziku un literatūru. 1914 ģimene devusies bēgļu gaitās uz Krieviju, kur pārdzīvotas kara un revolūcijas radītās grūtības un posts.

1920 pēc atgriešanās Latvijā mācījies Rīgas 1. ģimnāzijā, kur uzrādījis labas sekmes mācībās, aktīvi piedalījies skolas sabiedriskajā dzīvē, bijis skolēnu padomes priekšsēdētājs, organizējis dažādus sarīkojumus, uzstājies kā pianists koncertos. Pēc ģimnāzijas absolvēšanas 1923 uzsācis studijas

Alfrēds Feils

Latvijas Konservatorijā, apguvis ērģeļu spēli Paula Jozuusa klasē, mācījies mūzikas teoriju un kompozīciju pie prof. Jāzepa Vītola. Piedalījies koncertos kopā ar pazīstamiem māksliniekiem kā koncertmeistars, uzstājies kā ērģelnieks Rīgas un citu Latvijas pilsētu baznīcās: Kuldīgā, Ventspilī, Tukumā un Valdemārpilī. Patstāvīgi apguvis mūzikas klasikas mantojumu, mācījies vairākas svešvalodas. 1928 absolvējis Latvijas Konservatoriju ar brīvmākslinieka-ērģelnieka diplomu, devies vairākos ceļojumos pa Eiropu, papildinājis zināšanas par mūziku, apmeklējot koncertus, iepazinis daudzus pasauleslaivenus māksliniekus.

Pēc Jāzepa Vītola ieteikuma 1930 uzsācis darba gaitas Daugavpilī, Latgales Tautas konservatorijā, kur mācījis mūzikas teoriju, ērģeļu spēli, mūzikas vēsturi un metodiku. Tā bija pirmā un vienīgā darba vieta līdz traģiskajam mūža galam. 1932–1941 bijis konservatorijas direktors, vienlaikus arī dziedāšanas skolotājs un kora diriģents Daugavpils 1. ģimnāzijā. Izmantojis jaunas progresīvas metodes vispārīgā muzikālajā izglītošanā, ieviesis dziedāšanas stundās jaunu elementu — mūzikas klausīšanos. Uzņēmies arī Latviešu biedrības jauktā kora vadišanu, ar kuru piedalījies 1938 IX Vispārējos latviešu dziesmu svētkos Rīgā un 1940 Latgales novada dziesmu svētkos Daugavpilī. Sadarbībā ar kolēģi, simfoniskā orķestra diriģentu Teodoru Tomsonu, organizējis sistemātiskus vokāli simfoniskās mūzikas koncertus Daugavpilī un citās Latgales pilsētās. Būdams LTK direktors, iedibinājis un nostiprinājis darba disciplīnu, saliedējis pedagogu saimi spējīgā un radošā kolektīvā, reizē bijis arī saprotošs un atsaucīgs pret visiem darbiniekiem. Ar radošu pieeju, neatlaidību, augstu pienākuma apziņu, cieņu pret labo un patieso veicis tiešos darba pienākumus, piedalījies

sabiedriskajā dzīvē. Pie Latviešu biedrības nodibinājis Mūzikas mākslas attīstības fondu kā materiālo bāzi kora un orķestra darbībai. Kā viens no pirmajiem izvirzījis ideju par Latgales novada dziesmu svētku rīkošanu Daugavpilī 1940. gadā, aktīvi darbojies to sagatavošanas gaitā kā virsdiriģenta Teodora Reitera vietnieks un asistents, rīcības komitejas loceklis, programmas komisijas vadītājs. Līdztekus tiešajiem darbiem nodarbojies ar kompozīciju, rakstījis kora un solo dziesmas, orķestra skaņdarbus, publicējis vietējā presē mūzikas kritikas rakstus un recenzijas. Kvēlā Latgales patriota radošā darbība aprāvās pašā spēku pilnbriedā. 1941. gada 14. jūnijā, tāpat kā citi Daugavpils latviešu patrioti, kopā ar ģimeni izsūtīts uz Sibīriju, Krasnojarskas novadu.

Latgales mūzikas kultūras attīstībā devis ievērojamu ieguldījumu kā mūzikas pedagogs, komponists, diriģents, publicists un sabiedrisks darbinieks.

Precējies ar Minnu Misiņu. Meitas: Amalda, Laimdota, dēls Jānis.

Miris 1942. gada 5. oktobrī gulaga nāves nometnē, kapa vieta nav zināma.

D. 70 dziesmas jaukiem un vīru korim ar K. Eliasa, A. Ķeniņa, V. Plūdona, J. Akuratera un paša dzeju, latviešu un latgaliešu tautas dziesmu apdares; krājums "Garīgās dziesmas", B. Dombrovska redakcija; Dziesma balsij klavieru pavadījumā ar V. Plūdoņa, R. Blaumaņa dzeju; simfoniskie skaņdarbi: "Melodija" vijolei ar orķestri, "Miniatūras", "Poēma", "Dziesma" korim, orķestrim; "Fantāzija par Latgales tautas dziesmu tēmām" pūtēju orķestrim; mūzikas publicistika: 80 kritiski raksti par Daugavpils dzīves norisēm; recenzijas par koncertiem, izrādēm Eiropas pilsētās; A. Borodina, N. Rimskā-Korsakova, Dž. Verdi un I. Haidna skaņdarbu tekstu tulkojumi latviešu valodā.

A. *Hammere I. Viņu aizšūpoja Jeņisejas ūdeņi* // Māksla, 1994, Nr. 4; *Gulbis A. Alfrēdu Feilu atceroties* //

Latgales Laiks, 1992. g. 28. maijā; *Soms H.* Izcilais Daugavpils mūziķis // *Daugavpils Vēstnesis*, 1990. g. 26. maijā; *Tomsons T.* Atmiņas par Alfrēdu Feilu // *Dziesma*, 1990. g. 24. maijā.

FOLKMANE Mairita (dzim. Voronko; 1970)

Keramiķe

Dzimusi 1970. gada 27. septembrī Krāslavā. Spilgtākie bērnības iespaidi saistās ar vecmamma aušanas prasmi, ko viņa bija iemācījusies no savas mammas, auda segas, grīdceliņus, jaunībā arī galdautus, dvieļus, palagus u. c. Tā kā viņa audzēja arī aitas, varēja vērot visu auduma tapšanas procesu. Tas, šķiet, bijis viens no spēcīgākajiem neapzinātajiem impulsiem, kas varēja rosināt izvēlēties mākslinieka profesiju. Bērnībā ļoti patīcis zīmēt papīra lelles.

Krāslavas 1. vidusskolā zīmēšanu mācījusi skolotāja H. Pīpiņa, kura bija beigusi LMA Pedagoģijas nodaļu. Ļoti iedvesmojuši viņas zīmējumi un gleznojumi.

Profesionālo izglītību 1985–1989 guvusi Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas Keramikas nodaļā, 1993–1997 Mākslas akadēmijā (bakalaura grāds), 1997–1999 profesora P. Martinsona Keramikas meistardarbnīcā. Bakalaura darbam 1997 “Sv. Marija Goretti” Salacgrīvas katoļu baznīcā māksliniece izvēlējusies mozaikas tehniku, kura tobrīd Latvijas keramikā nebija visai populāra. Darba vadītājs profesors P. Martinsons atbalstot iecerī, daudz stāstījis par autoriem, kuri Latvijā ir strādājuši līdzīgi (Salacgrīvā atrodas vairāki lielformāta darbi, kurus veidojuši L. Medniece un I. Klīdzējs). Māksliniecei šī tehnika kļuvusi tuva, viņa turpina strādāt, pielietojot mozaīku un to dažādi variējot. 1998 izveidojusi Sv. Vaclava mozaīku Salacgrīvas katoļu baznīcā.

Latgales podniecības stilistikai tuvinājusies,

Mairita Folkmane

strādājot V. Pauliņa un Ē. Vasilevska darbnīcās. Sais-
tījusi vecmeistaru A. Paulāna un Ā. Kāpostiņa ra-
došā atraisītība, darbu formu daudzveidība.

1998 iesaistījies Daugavpils reģionālās māks-
linieku asociācijas un tautas lietiskās mākslas stu-
dijas “Latgale” darbībā (patik darināt vienžubura
svečturus — izteiksmīgus siluetos, parocīgus lieto-
šanā; ar savu vēstošo raksturu un sirsniņu valdzina
plastiskais dekors). Piedalās starptautiskajās māks-
las akcijās un simpozijos.

Paralēli radošajam darbam strādā novada skolās:
1983–1989 skolotāja Krāslavas Bērnu mākslas skolā,
1997–1998 pasniedzēja Daugavpils Mākslas koledžā
“Saules skola”, 1998–1999 skolotāja Daugavpils
12. vidusskolā, 2000–2006 asistente Daugavpils
Universitātē Mākslu katedrā, kopš 2006 docente
Daugavpils Universitātes Mākslu katedrā.

Kopš 1990 sākusi piedalīties izstādēs kā Latvijā,
tā ārzemēs — Lietuvā, Norvēģijā, Vācijā. Personāl-
izstādes: 2000 Alūksnē kopā ar I. Folkmani “Takē-
sika”, “Holismu meklējot” un projekts “Savieno-
jums”. 2000 organizējusi lielformāta keramikas sim-
poziju Līvānu stikla fabrikā. Tur tapušais baseins
tagad atrodas Daugavpils dzimtsarakstu nodaļā.

Veido arī instalācijas. Kopš 1998 kopā ar Ivo
Folkmani regulāri veidojusi instalācijas Daugavpilī
(Berķenelē darbs “Adrastea” 2001), vēlāk arī Zvied-
rijā, Francijā (instalācija “Pludmalē” Monmirālē
2005). Nozīmīga ir sadarbība Pedvālē ar O. Feld-
bergu. Darbi atrodas Daugavpils Mākslas muzejā,
mākslas muzejā “Dauderi” Rīgā, Keramikas muzejā
Krievijā, Skopinā.

Darbojusies kā līdzorganizatore un līdzautore
starptautiskos mākslas, komunikācijas un izpētes
projektos, semināros, zinātniskās konferencēs, izstā-
dēs, veidojusi tērpus Daugavpils teātra izrādēm.

Saņēmusi stipendijas radošajai darbībai: 2005 Baltijas Sleipnira starptautiskai mākslas darbnīcai "Pagājība" Alingsas un Rydal muzejā Zviedrijā. A. Ostrovska lugas "Negaiss" iestudējuma veidošanai Daugavpils teātrī, radošajam braucienam uz izstādi 2005 Šaviles mākslas centrā *Atrium* Francijā, Baltijas Sleipnira stipendiju radošam braucienam uz Norvēģiju 2006.

Kopš 2000 publicē informatīvus rakstus par mākslas izstādēm Daugavpilī un reģiona žurnālā "Studija". Nozīmīgākās publikācijas: *The Characteristic Professional Higher Education Bachelor Study Programme "Computer Design" in Daugavpils University — 8th International Conference "Generative Art 2005", 14–17 December, 2005, Milan, Italy — p. 459–474.*

Darbi reproducēti: 100 Latvijas keramiķi / sast. Klīdzējs J. / Rīga, 2002, 107 lpp., Svečturis Latgales keramikā / sast. I. Vilčuka / Rēzekne, 2000, 168 lpp., Latvijas Mākslas akadēmija: 1921–1996. Rīga, 1996, 199 lpp.

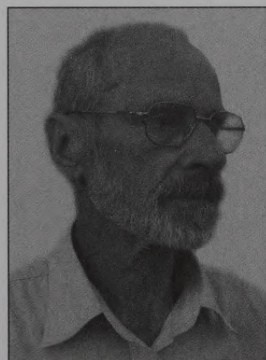
A. M. Folkmanes sniegtā informācija; Zeile P. Latgales kultūras vēsture. Rēzekne, 2006, 746 lpp.; enciklopēdija "Latvijas pilsētas". Rīga, 1999, 592. lpp.

FOLKMANIS Indulis (1939)

Tēlnieks

Dzimis 1939. gada 5. maijā Bauskas rajona Bārbeles ciemā. Māte — sanitāre Bārbeles doktorātā, tēvs būvstrādnieks. Tēvs no 1941. gada jūnija pazudis bez vēsts. 1944–1945 bēgļu gaitu laikā ar māti nonācis Vācijā, 1945. gada nogalē atgriezies Latvijā.

Pirmā izglītība Bārbeles septiņgadīgajā pamatskolā. 1953./1954. mācību gadā mācījies Skaistkalnes vidusskolas 8. klasē. 1954. gada rudenī iestājies

Indulis Folkmanis

Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas Tēlniecības nodaļā, kuru pabeidzis 1959. Pēc RLMV pabeigšanas iestājies Valsts Mākslas akadēmijas tēlniecības nodaļā, profesora Emīla Meldera vadītajā kursā. Akadēmijas prakses tēlniecības nodaļai notika Kārļa Jansona darbnīcā Cēsīs paša meistara vadībā. Brīvos vasaras mēnešus strādājis pie K. Jansona darbu tehniskās izpildīšanas. Ievērojamākie no tiem: piemineklis A. Aldermanim Meža kapos Rīgā, Zemes mātes tēls Cēsu meža kapos. 1965. gada jūnijā aizstāvējis diplomdarbu, iegūstot mākslinieka–tēlnieka un pedagoga kvalifikāciju.

Ar Kultūras ministrijas norīkojumu 1965. gada augustā ieradies darbā Daugavpilī. Darba gaitas uzsācis kā mākslinieks noformētājs Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzejā, bet līdz ar mākslas nodaļas izveidošanu 1969 kļuvis tās pirmais vadītājs. Pirmos trīs gadus bijis vienīgais profesionālais mākslinieks Daugavpilī, līdz 1968 Daugavpilī ieradušies LMA beigušie jaunie mākslinieki M. Kupcis, M. Stumbris, I. un K. Dobrāji, U. Auziņš u. c.

Pirmais darbs 1967 Daugavpilī bijis Raiņa biste Daugavpils Pedagoģiskā institūta (tagad Daugavpils Universitāte) skvērā, mazliet vēlāk 1967. gada novembrī — “Dvincu” memoriālā stēla Stacijas laukumā. 1969 sācis darbu pie obeliska Daugavpils atbrīvošanai 1944. gadā. Šajā laikā, sakarā ar noslogojumu darbā pie obeliska, atteicies no darba muzejā un sācis strādāt kombinātā “Māksla” Rīgā, ar kuru bijis saistīts savā radošajā darbībā līdz tas beidza pastāvēt. 1970–1975 veidojis pieminekli Daugavpils aizstāvjiem 1919. gadā. (bronza, granīts; figūras augstums 6,4 m, uzstādīts Grīvā).

1975 piešķirts Latvijas PSR Nopelniem bagātā mākslinieka nosaukums.

Veicis dažādus pasūtījuma darbus arī Daugavpils rajonā. Tapuši piemiņas akmeņi: ornitologam K. Grigulim Saliēnā (1,3 x 1 m), selekcionāram P. Sukatniekam Bebrenē (1 x 1,5 m), Vecajam Stenderam Eglainē (3 x 1,8 m). Daudz strādājis kapara kaluma tehnikā — 1972 atklāts dekoratīvi figurāls cilnis Daugavpils Mūzikas vidusskolas fasādē (kapara kalums, 3,4 x 2 m), 1976–1979 darbs pie tēlnieka H. Sprinča 1952. gadā veidotā pieminekļa fašisma upuriem Mežciemā rekonstrukcijas (kapara kalums), 1978 Daugavpils 700 gadu jubilejai veltīts dekors (kapara kalums, 5 x 6 m), 1980 atklāts cilnis Daugavpils Laulību nama fasādei pēc M. Kupča veidotā modeļa (kapara kalums, 3,5 x 1,5 m).

Sakarā ar to, ka ilgus gadus Daugavpili nebija galvenā mākslinieka štata vienības, 1967 tikusi izveidota pilsētas mākslas padome, kurā sabiedriskā kārtā darbojās Daugavpili strādājošie profesionālie mākslinieki. No padomes izveidošanas līdz 1983 I. Folkmanis bijis tās vadītājs.

1973 ticis uzņemts Mākslinieku savienībā. Piedalījies mākslas izstādēs Daugavpili un citur Latgalē, Rīgā, Maskavā. Pievērsies medaļu mākslai — veidojis medaļas kaparā un bronzā, dažas no tām ir Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzeja īpašums. 1975 Daugavpili nodibinājās Latvijas Mākslinieku savienības Daugavpils Organizācija ar 15 biedriem. Visā organizācijas pastāvēšanas laikā bijis valdes loceklis. Tās darba lauks ietvēris visu Latgales reģionu — Ludzu, Rēzekni, Daugavpili, arī Madonu un Jēkabpili. No 1998 Daugavpils reģiona mākslinieku asociācijas biedrs.

Intensīva darba posms tēlnieka radošajā biogrāfijā sācies ar 1988, kad pēc tēlnieka Andreja Jansona lūguma piekritis līdzdarboties iznīcināto profesora Kārļa Jansona pieminekļu atjaunošanā. Pie

Jelgavas un Bauskas Brīvības pieminekļu atjaunošanas veicis tehniskos darbus, bet 1988–1992 bijis palīgs A. Jansonam pieminekļa “Vienoti Latvijai” atjaunošanā Rēzeknē (bronza, granīts). 1992–1994 palīgs arī pieminekļa “Latgales partizānu pulkam” atjaunošanā Balvos (bronza, granīts).

1999. gada 4. maijā apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

2002–2003 kopā ar dēlu Ivo Folkmani veidojis pieminekli “Latgale māte raud” okupācijas režīmu upuriem Krāslavā (figūra 3,5 m, kapara kalums).

Precējies 1965. Sieva Irēna Folkmane jau 25 gadus strādā Daugavpils dzimtsarakstu nodaļā par vadītāju. Divi dēli: Ivo un Jānis.

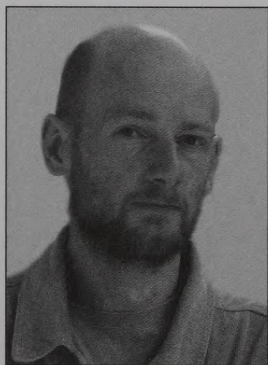
A. I. Folkmaņa stāstījums.

FOLKMANIS Ivo (1968)

Tēlnieks, keramiķis

Dzimis 1968. gada 2. augustā Daugavpilī. 1983–1987 mācījies Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas Tēlniecības nodaļā. 1987–1994 profesionālo izglītību ieguvis Latvijas mākslas akadēmijas Tēlniecības nodaļā, mākslas bakalaurs. 2001–2002 studējis Daugavpils Universitātes maģistrantūrā.

No 1998 Daugavpils reģiona Mākslinieku asociācijas biedrs, priekšsēdētāja vietnieks. 1990 sācis darboties Tautas lietišķās mākslas studijā “Rēzeknes apriņķa pūdnīki”. Kopš 1998 Daugavpils Universitātes Mūzikas un Mākslu fakultātes asistents. No 2005 mākslinieks Daugavpils teātrī, veidojis scenogrāfiju izrādēm: 2005 “Karambolīna” (rež. E. Mažintas, Viļņa), 2006 “Pele, circenis un krancis” (rež. I. Brakovskis), “Negaiss” (rež. M. Mamedovs, Maskava), “Rezerves sievas” (rež. M. Mamedovs, Maskava); “Viesības idiotiem” (rež. A. Ozols), “Negaidī-

Ivo Folkmanis

tais mantojums” (rež. V. Dupaks), 2007 “Lelle ligavai” (rež. V. Hramņikova).

2002–2003 kopā ar tēvu Induli Folkmani veidojis pieminekli “Latgale māte raud” okupācijas režīmu upuriem Krāslavā (figūra 3,5 m, kapara kalums).

Izstādēs piedalījies kopš 1994.

Personālizstādes: 2000 keramika un tēlniecība (kopā ar M. Folkmani) Alūksnes pilsētas domē; 2001 keramika un tēlniecība (kopā ar M. Folkmani) “Dauderu” muzejā, Rīgā, Krāslavā; 2001 “Takēsika” (kopā ar M. Folkmani) DPU izstāžu zālē, Daugavpilī; 2002 “Holismu meklējot” (kopā ar M. Folkmani) salonā “Māra”, Daugavpilī; 2004 keramika un tēlniecība (kopā ar M. Folkmani) Jēkabpils raj. Salas pag., Bārbeles pagastā, Bauskas raj.; 2004 “Savienojums” (kopā ar M. Folkmani) Madonas novadpētniecības un mākslas muzejā, videofilmas *The Contiguity* prezentācija Daugavpilī; 2005 “Savienojums” (kopā ar M. Folkmani) galerijā “K.Māksla?” Liepājā; 2005 tēlniecība (kopā ar K. Alaini) J. Raiņa muzejā Berķenelē.

Nozīmīgākās grupu izstādes: Daugavpils reģionālās mākslas akadēmijas izstādes 1998 Zarasos, Lietuvā; 1999 Rībnīcā – Damgartenē, Vācijā, Rīgā; 2000 Šauļos, Lietuvā; Vitebskā, Baltkrievijā; 2003 Talsos; 2004 Rīgā; 2001, 2003, 2005 AXON’ CABLE rūpnīcā, Daugavpilī; Daugavpilī, Krāslavā, Līvānos, Preiļos (katru gadu); 1999 “Astoņi vienā laivā” Ārendālē, Norvēģijā; 2001 Keramikas simpozija “OLA” ceļojošā izstāde Līvānos, Krāslavā, Rēzeknē, Daugavpilī; 1998, 1999, 2002 “Rudens” Arsenālā, Rīgā; 1999–2003 Sēļu novada mākslinieku miniatūras Dusetos 2003 “Provincas urbanizācija” Dekoratīvi lietišķās mākslas muzejā, Rīgā; 2004 Plenēra “Gleznosim Daugavu!” darbi Līvānos; “MĪLUMĀLUMĀLAMĪLA” Līvānos;

“Forma” Rīgā; 2005 7. Starptautiskā keramikas biennāle “Ūdens” Varšavā, Polijā; 4. grafikas biennāle Šaviles Mākslas centrā *Atrium* Parīzē, Francijā; 2006 “Mūzika un māksla” Daugavpils Universitātes Mākslu katedrā; Latvijas un Baltkrievijas mūsdienu mākslas izstāde “Gleina” Vitebskā; 2007 Daugavpils Universitātes studentu un pasniedzēju darbu izstāde Vitebskā, Baltkrievijā; Latvijas un Baltkrievijas mūsdienu mākslas izstāde “Gleina” Bobruiskā, Gomeļā, Minskā; izstāde Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzejā; “Rudens” galerijā “Manss” Jēkabpilī; “Rudens” Dzelzceļa muzejā Rīgā; “Dzimšanas diena” mākslinieku grupas “Kāpēc 5” izstāde Daugavpils Universitātē.

Cita nozīmīga pieredze: 1996 Starptautisks tēlniecības simpozījs Oroņskā, Polijā; 1998 Starptautisks keramikas simpozījs “Roja-Raku” Rojā; 1999 prakse keramiķu darbnīcā Hāderslēvā, Dānijā, ar Ziemeļvalstu biroja organizētā projekta “Baltijas Sleipnirs” atbalstu; projekti Pedvāles brīvdabas muzejā — 2000 “Zemesgrāmata”; 2001 “Ugunszemes ceļš”; 2002 “Plūsmas indikators”; 2003 “Debess skrāpis”, “Iezemējums”; 2000, 2001 “OLA” Līvānu stikla fabrikā; 2001 Starptautiska mākslas akcija “Vienīgā aina” Daugavpils rajonā, Berķenelē; 2003 Studiju kurss *Visual Studies Today*, Centrāleiropas universitātē Budapeštā; 2004 Keramikas plenērs Bobruiskā, Baltkrievijā; 2005 Plenērs “Podnieku dienas Aulejā” Krāslavas rajonā un darbu izstāde Krāslavā; 10. Ugunsskulptūru festivāls Viļņā, Lietuvā; Mākslas darbnīca “Pagājība” Zviedrijā; AXON’ CABLE starptautiskā mākslas darbnīca, izstāde Montmirailē Francijā. 2006, 2007 Sniega skulptūru svētki Latgales mākslas un amatniecības centrā Līvānos.

A. I. Folkmaņa stāstījums.

FOMINS Vjačeslavs (1976)

Koktēlnieks, grafiķis

Dzimis 1976. gada 20. februārī Ludzā strādnieku Dmitrija un Ņinas ģimenē. 1980–1990 mācoties Ludzas 2. vidusskolā, 1989–1991 paralēli apmeklējis Rēzeknes Bērnu mākslas skolu. Izglītību turpinājis Rēzeknes Mākslas koledžas Koktēlniecības nodaļā, ko pabeidzot 1997 ieguvis koktēlnieka un vizuālās mākslas skolotāja kvalifikāciju. Darba gaitas 1997–1998 uzsācis SIA “Arta Telpa”, kur nodarbojies ar interjeru dizaina izveidi, mēbeļu izgatavošanu, to dizainu mākslas salonā “Mols” Rēzeknē (2001) u. c.

Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiālē 1998–2002 apguvis Vizuāli plastiskās mākslas bachelora grafikas apakšnozares izglītības programmu. Profesionālās zināšanas papildinājis Latvijas Mākslas akadēmijas maģistrantūras Grafikas meistar-darbnīcā (vadītājs profesors G. Sietiņš). Mākslas maģistra grāds piešķirts 2006. Jau mācību laikā sācis strādāt par pedagogu J. Soikāna Ludzas Mākslas skolā, strādā par lektoru Mākslas akadēmijas Latgales filiālē no 2005. No 2002 strādā Ludzas pilsētas mediju centrā, veido firmu logotipus tostarp 2001 Ludzas rajona padomei, 2005 Ludzas komunālajam uzņēmumam, 2006 Ludzas amatnieku centram, 2006 Ludzas bērnu un jauniešu centram, izstrādā bukletu, prospektu, plakātu un vizītkaŗu koncepcijas, veido grāmatu dizainu. Pievērsies arī mazās arhitektūras formām un koktēlniecībai — 2004 no koka veidoti objekti bērnu rotaļlaukumos. 2002 izstrādājis māksliniecisko noformējumu mūzikas festivāliem Rēzeknē, Ludzā, 2004 radījis Ludzas pilsētas vizuālo tēlu valsts mēroga svētkiem.

Vizuāli plastiskās mākslas reģionālajās izstādēs

piedalās no 1989 — Preiļos, Daugavpili, Krāslavā, Jēkabpili, Ludzā, Rēzeknē. Pēdējo gadu nozīmīgākās izstādes: 1989 Rēzeknes augstskolā “Grafika”, 2005 “Ludza, Tbilisi, Rīga, Zilupe” Ludzas novadpētniecības muzejā, 2005 “Ir iespēja satikties” Rēzeknē, 2006 “Glezniecība” Ludzas muzejā, 2006 galerijā “Akcija M” Lietuvā, 2006 “UN” Ludzas novadpētniecības muzejā.

Starptautiskajās izstādēs darbus eksponē no 2002. Vitebskā, Baltkrievijā, studentu starptautiskajā izstādē–konkursā “ART SESSIO — 2002” ieguvis laureāta diplomu par ofortu sēriju “Mākslas deformācija”. 2003 Ventspilī kļuvis par laureātu starptautiskajā koka tēlnieku konkursā “Papeļu māksla”, 2004 šī konkursa dalībnieks. 2005 piedalījies starptautiskā plenērā “100% svaigs” Ludzā, 2006 starptautiskā mākslas simpozijā–plenērā Moletai, Lietuvā.

Mākslinieks darbojas arī stājgrafikas jomā, studē dažādas grafikas tehnikas — cikls “Ātrums = ceļš / laiks jeb $V = s / t$.”/ (Mecotinta 2006), mākslas maģistra P. Gleizdāna, dramaturga S. Truhanova, Meitenes portreti (ksilogrāfija). Sniegums grafikā ir demokrātisks, viegli saprotams, glezniecībā autoram tuvas konceptuālisma nostādnes.

Darbi reproducēti izdevumā “Latvijas Mākslas akadēmijas gadagrāmata”, 2006; www.gramata.lv.

Pseudonīms: Bitty.

A. Gleizdāns P. Laiks un telpa // Rēzeknes Vēstis, 2001. g. 19. aprīlis; <http://194.8.1.52/Alise/alise3i.asp>.

GAILIS Jānis (1903–1975)

Gleznotājs

Dzimis 1903. gada 19. oktobrī Liepājas apriņķa Pērkones pagasta Kroģeros. Pirmā pasaules kara gados ģimene devusies bēgļu gaitās, nonākot Pēterburgā. 1918 atgriežas dzimtenē. Mācoties Liepājas

ģimnāzijā pie A. Annusa zīmēšanu, radusies interese par mākslu. 1932 beidzis LMA V. Purviša Dabas-skatu glezniecības meistardarbnīcu ar diplomdarbu "Pie jūras" (Labrags). Pēc akadēmijas beigšanas strādājis par zīmēšanas un mākslas vēstures skolotāju Rēzeknē, lasījis lekcijas Tautas universitātē un aktīvi piedalījies Rēzeknes mākslas dzīvē, kā arī Rīgā rīkotajās izstādēs — Rīgā 1935, 1937 Kultūras fonda izstādēs, 1936 Latvijas tēlotājas mākslas izstādē Rīgā, 1938, 1939 mākslinieku grupas izstādēs Rēzeknē, 1939 atjaunotās Latvijas 5. gadadienas jubilejas izstādē Rīgā, 1939 Latvijas rakstu un mākslas kameras ceļojošajā izstādē Rīgā un citās Latvijas pilsētās, 1939 kultūras nedēļas izstādē Rēzeknē, 1939 Latvijas tēlotājas mākslas biedrības "Rosme" izstādē Daugavpilī, 1942 Latgales tēlotājas mākslas izstādē Daugavpilī, 1944 Rēzeknes mākslinieku kopas darbu izstādē Rīgā. 1944 emigrējis uz Vāciju, kur trimdas gadī, par spīti nelabvēlīgajiem dzīves apstākļiem, bijuši raženi — aktīvi darbojies glezniecībā, sarīkojot vairākas personālizstādes Heidelbergā, Štutgartē, Minhenē, Diseldorfā, kā arī Beļģijā un Holandē. 1950 izceļojis uz ASV. Apmeties uz dzīvi Ņujorkā, strādājis par būvgaldnieku un daudz gleznojis. Amerikas posma darbos pamazām aizvien vairāk tuvinājies abstraktajam ekspresionismam.

Pēc 1951 sarīkojis četras personālizstādes Ņujorkā un citās pilsētās Amerikā, kā arī 1962 R. Dunkana galerijā Parīzē. 1961 ieguvis Ziemeļamerikas latviešu Kultūras fonda goda balvu par gleznu "Saules riets Kursas malā". Savus darbus izstādījis ne tikai ASV un Kanādā, bet arī Rietumeiropas lielākajos mākslas centros — Ligoas Dunkanes galerijas rīkotajās izstādēs Briselē un Parīzē — vairākkārt gūstot augstu novērtējumu. 1975 Briselē Zelta Palmas

Jānis Gailis

godalgu un Francijā *Grand Prix Humanitaire de France* sudraba medaļu saņēmis par gleznu “Baltijas jūra”. Glezna “Pūt, vējiņi, dzen laiviņu” reproducēta uz Starptautiskās Pasta federācijas 100 gadu jubilejas aploksnēm 1974.

Pēc mākslinieka novēlējuma 1978 vairāki viņa darbi nodoti Valsts Mākslas muzejam un Liepājas Mākslas un novadpētniecības muzejam, Latgales kultūrvēstures muzejam.

Miris 1975. gadā 2. jūlijā Ņujorkā.

A. Mākla un arhitektūra biogrāfijās, I sēj. Rīga, 1995; *Siliņš J.* Latvijas māksla. Stokholma, 1990.

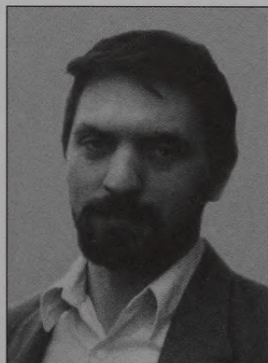
GAILUMS Jānis (1961–2007)

Gleznotājs, grafiķis

Dzimis 1961. gada 5. maijā Rēzeknes rajona Ilzeskalna pagastā zemnieku ģimenē. 1975 absolvējis Nautrēnu vidusskolu. 1977–1981 ieguvis profesionālo izglītību Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas dekoratīvās noformēšanas nodaļā. Strādājis par skolotāju Ilzeskalna skolā un Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolā, studējis LMA Pedagoģijas nodaļā, iegūstot zīmēšanas un rasēšanas skolotāja kvalifikāciju. 1996 piešķirts mākslas maģistra grāds. No 2005 brīvmākslinieks.

1985 sācis piedalīties izstādēs. Personālizstādes: 2001 Rēzeknē, 2003 Ilzeskalnā.

Sabiedrībā plašāk pazīstams kā grafiķis, grāmatu ilustrators. Atmosfēriskā darīnājis ilustrācijas daudziem novada izdevumiem, tostarp, Latgāliešu Ābeci (Lementars), sadarbojies ar tādiem latgāliešu literātiem kā L. Širins, P. Locis, G. Igaunis, V. Tenčs-Goldmanis u. c. Publicējis zīmējumus žurnālā “Katoļu Dzīve” (“Zemes bērni”, “Baltās domas”, “Tēva piemiņai”, “Mātes piemiņai”, “Nākotnes Kalēji”, “Dieva Zemīte”). 80.–90. gadu zīmējumi

Jānis Gailums

apkopotu un izdotu albumos: *J. Gailums*. Ir vēlāks nekā tu domā. Rēzekne, 1995 un *J. Gailums*. Humors un satīra. Poligrāfserviss, 1995.

Darbojies arī stājgrafikas jomā (“Sarkanie fašisti”, “Moku ceļš” u. c. (akadēmiskā zīmējuma tradicionālās formas modulējot smalkās toņu pārejās, tušas pildzīmuļa punktējumā.

Gleznojis ainavas, portretus, figurālās kompozīcijas, klusās dabas (1998 “Triptihs”; 1996 “Gaisma no gaismas”; 2004 “Miers nemierā”).

Miris 2007. gada 30. augustā. Apbedīts Žogotu kapsētā.

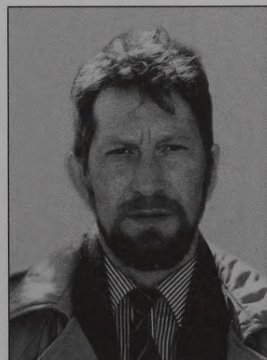
A. Gleizdāns *P. Prasības un iespējas grāmatu grafikā // Muoras zeme*, 1993. g. 22. oktobris; *Gleizdāns P. Uz ceļa, kur viss atļauts // Zemturs*, 1995. g. 2. jūnijs; *Cibuļš J., Leikuma L. Latgaliešu Ābece (Lementars)*. Lielvārde, 1992.

GAILUMS Pēteris (1962)

Keramīķis

Dzimis 1962. gada 22. februārī Ludzas rajona Rogovkā. 1969–1978 mācoties Nautrēnu vidusskolā, paticis zīmēt, veidot no māla dzīvnieku figūriņas. Pirmā sastapšanās ar Latgales keramiku saistās ar Meikula Reidzāna darbnīcu un viņa barokāli krāšņajiem svečturiem.

1978–1982 mācījies Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas Keramikas nodaļā. Janīnas Gribustes un Anitas Bernānes vadībā guvis pirmās iemaņas māla mīcīšanā un virpošanā. Aizrāvusi veidošana, saistījusi neolīta ornamentika. Meklējot ceļu uz tautas podniecību, strādājis dažādu novada meistarų darbnīcās. Ar ārkārtīgu pietāti pret māla dabiskajām vērtībām, savdabīgo plastiku, caurspīdīgo glazūru valdzinājis vecmeistars Ā. Kāpostiņš, kurš tiek dēvēts par pēdējo arhaiski zemnieciskās podniecības

Pēteris Gailums

pārstāvi. 1988 uzmūrējis savu keramikas cepli un sācis patstāvīgas podnieka gaitas. Patīk tradicio-
nālo saimniecības trauku variācijas. Cauri laikiem
saglabātās tīrās, stabilās formas meistara interpretā-
cijā gūst izteiksmīgas aprises, pateicīgi kalpojot ieceru
īstenošanai. Īpaša aizraušanās ir svečturi un vāzes.

1990 uzsācis darboties Tautas lietišķās mākslas
studijā "Latgales apriņķa pūdņiki". 1998 iesaistījies
Latgales keramikas saglabāšanas fonda, 2006 Kultū-
ras fonda kopas "Pūdņiku skūļa" darbībā.

Piedalījies studijas rīkotajās izstādēs kā novadā,
tā visā valstī un ārzemēs. Sarīkojis vairākas perso-
nālizstādes kopā ar dzīvesbiedri floristi M. Gailumu.

Nozīmīgākās izstādes: 1989 "Latgales māksla
laiku lokos" Rīgā, 1990 Latvijas XX dziesmu svēt-
kiem veltītā Tautas mākslas izstāde Rīgā, 1992 vis-
pasaules latgaliešu kongresam veltītā Latgales kera-
mikas izstāde Rēzeknē, 1993 Latvijas XXI dziesmu
un deju svētkiem veltītā Tautas mākslas izstāde Rīgā
un Latgales keramikas izstāde Bauskā, 1996 TLM
studijas darbu izstāde Dekoratīvi lietišķās mākslas
muzejā Rīgā, 1996 izstāde "Dāvinājums" Ārzemju
mākslas muzejā Rīgā, 1997 izstāde "Putni Latgales
etnogrāfijā un mūsdienu mākslā" Viļānos, 1998
keramikas izstāde "Ugunspuņi" Etnogrāfiskajā
brīvdabas muzejā Rīgā, 1998 Baltijas valstu kera-
mika Ārzemju mākslas muzejā Rīgā, 1999 "Svečtu-
ris Latgales keramikā" Rēzeknes Augstskolas Baltajā
zālē, 2000 "Latgales svečturi 2000" Raiņa literatū-
ras un mākslas muzejā Rīgā, 2001 personālizstāde
Latgales kultūrvēstures muzejā Rēzeknē, 2002 iz-
stāde kopā ar "Pūdņiku skūli" Talsu novada
muzejā, 2002 "Grafika un keramika" Zviedrijā,
2007 keramikas un floristikas izstāde Latvijas
Nacionālajā bibliotēkā Rīgā, 2007 Latgales svečturu
izstāde "Ugunspuņi" Vitebskā, Baltkrievijā.

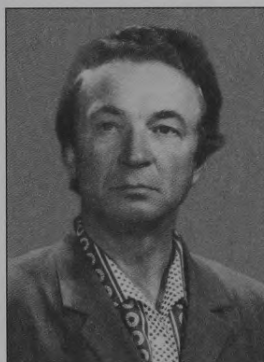
A. J. Klīdzējs. 100 Latvijas keramiķi. Rīga, 2002; Svečturis Latgales keramikā (sast. I. Vilčuka). Rēzekne, 2000; TLMS "Rēzeknes apriņķa pūdņiki" (sast. I. Vilčuka). Rēzekne, 1999.

GAĻICKIS Henriks (1930)

Komponists, mūzikas pedagogs

Dzimis 1930. gada 7. jūnijā Daugavpils apriņķī, Krāslavā, pilsētas nomalē strādnieka ģimenē. Tēvs Antons (1893–1964) dzelzceļnieks, māte Jūlija (1905–1935). Agrā bērnībā zaudējis māti, kā vecākais dēls palīdzējis aprūpēt jaunākos brāļus, māsas. Mācījies 1937–1947 Krāslavas pamatskolā un vidusskolā, kur mūzikas skolotāji Anna Pubule un vijolnieks Galāns devuši ierosmi tālāk mācīties mūzikā, vijoles spēlī. 1947 iestājies Daugavpils Mūzikas vidusskolā, mācījies vijoles spēlī pedagoga Paula Krūmiņa klasē un diriģēšanu Jūlija Roziša klasē. Pēc mūzikas skolas absolvēšanas 1951 iesaukts obligātajā karadienestā, palicis virsdienestā kā pūtēju orķestra mūziķis. Pēc demobilizēšanās 1962 iestājies Latvijas Valsts konservatorijā, studējis kompozīciju pie izcilajiem komponistiem Jāņa Ivanova un Valentina Utkina, instrumentāciju pie Ādolfa Skultes, mūzikas teoriju pie Lūcijas Garūtas un Ludviga Kārklīņa. 1967 absolvējis LVK, atgriezies dzimtajā Latgalē, uzsācis mūzikas pedagoga darbību.

1967–1973 Daugavpils Mūzikas vidusskolā mācījis mūzikas elementārteoriju, harmoniju, mūzikas literatūru, paralēli pamatdarbam bijis Daugavpils simfoniskā orķestra diriģents. Nodarbojies ar muzikālo jaunradi, uzrakstījis pirmās kompozīcijas, noorganizējis autorkoncertus. Pēc Mūzikas pedagoģijas nodaļas izveidošanas Daugavpils Pedagoģiskajā institūtā kopš 1970 strādājis kā mūzikas teorētisko priekšmetu pasniedzējs, 1981–1995 bijis

Henriks Gaļickis

Klavieru un mūzikas teorijas katedras vadītājs. Šajos intensīvākajos radošās darbības gados savus jaunākos sacerējumus — instrumentālos skaņdarbus, solo, ansambļu un kora dziesmas — demonstrējis ikgadējos autorkoncertos Daugavpilī, Krāslavā, Rēzeknē, Ludzā un Rīgā, kā izpildītājus iesaistot studentus un pedagogus. Simfoniskie skaņdarbi un kora dziesmas atskaņotas arī ārzemēs: Vācijā, Polijā un Bulgārijā. Muzikālo darbību Daugavpilī veicis divos galvenajos virzienos — mūzikas pedagogijā un muzikālajā jaunradē.

Jauno mūzikas skolotāju, diriģentu sagatavošanā devis nozīmīgu ieguldījumu Latgales muzikālajā izglītībā, sniedzis tiem nepieciešamās teorētiskās zināšanas, saistot tās ar praktisko darbību, rosinot jaunajos mūziķos interesi par kompozīcijas mākslu, vēlēšanos tajā pašiem darboties. Muzikālajā daiļradē īstenojis, izteicis savu attieksmi pret dzīvi, laikmetu, dzimto zemi un sabiedrību.

Kopš 2002. gada pensijā, turpina komponista darbību, koncertdarbību.

Precējies 1966 ar Mariju Vasiļevu. Dēls Enriko (dz. 1968), mūziķis, ērģelnieks.

Apbalvojumi: DPU un Daugavpils pilsētas domes Atzinības raksti.

D. 1. Simfoniskie un vokāli simfoniskie skaņdarbi: impresijas simfoniskajam orķestrim; maršs–uvertūra “Novadnieki”; koncerts trompetei ar orķestri; variācijas pūtēju orķestrim par latgaliešu tautasdziesmas tēmu; oratorija–rekviēms Otrā pasaules kara upuriem (korim, orķestrim).

2. Vokālā un instrumentālā kameramūzika: sadzīves dziesmas solistiem, ansambļiem dažādu instrumentālo grupu pavadījumā; sonātes vijolei un klavierēm; programmatiski skaņdarbi dažādiem instrumentiem, grupām; concertino klarnetei, klavierēm.

3. Kora dziesmas: 200 dziesmas jaukiem, sieviešu,

vīru un bērnu koriem ar L. Plotnieka, Ā. Elksnes, Latgales dzejnieku Pētera Jurciņa, Antona Kūkoja, Annas Rancānes un vietējo autoru Irēnas Folkmanes, Annas Rodes dzeju. Populārākās: “Latgolas kōzu poļka”, “Mōte mani skubynōja”, “Es ar sovu veireņu”, “Padzidōsim mes mōseņas”. Kora dziesmu vairākumam raksturīgs latgaliskais lirisms, ietverts latviešu kora klasikas raksturīgajā faktūrā.

A. Henrika Gaļicka personiskais arhīvs.

GARI-JONE Agnese (arī Agnese Garijōne, pēc dzimšanas apliecības Pokrotniece; 1897–1979)
Skolu darbiniece, publiciste

Dzimusi 1897. gada 19. martā Domopoles (tagad Bērzpils) pagasta Bērziešos zemnieku Tadeuša un Teklas Gari-Joņu (Pokrotnieku) ģimenē, 1904–1907 mācījusies Domopoles pagasta skolā, 1911 ar garīdznieka P. Tukiša ieteikumu un atbalstu iestājusies A. Sevko sieviešu privātģimnāzijā Rēzeknē, 1914 gadā beigusi piecas klases, 1915 — iestājusies sestajā klasē, bet 1917 beigusi ģimnāzijas pilnu kursu (septiņas klases) un astoto — pedagoģisko — klasi Sv. Katrīnas sieviešu ģimnāzijā Petrogradā. 1920–1921 apmeklējusi vasaras brīvlaika skolotāju sagatavošanas kursus Rīgā. 1922 iestājusies LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes divgadīgajā Pedagoģijas nodaļā, 1923 pārgājusi uz četrgadīgo nodaļu.

Strādājusi par skolotāju Latgalē un Rīgā, 1917 organizējusi un vadījusi skolotāju sagatavošanas kursus Bērzpils pagasta Pulinovā, kas darbojusies līdz 1918, bijusi skolotāja Kļovu skolā un Balvos, 1919 cietusi no komunistu vajāšanām. 1920 aktīvi darbojusies skolu organizēšanā Ludzas apriņķī, 1922–1923 skolotāja Rīgas 39. pilsētas pamatskolā, 1923–1933 pasniedzēja un direktora v. i. Daugavpils Skolotāju institūtā, 1933–1935 inspektore Ludzas Valsts ģimnāzijā, 1935–1940 inspektore Daugavpils

Agnese Gari-Jone

1. valsts ģimnāzijā, 1940–1943 skolotāja Rēzeknes Valsts ģimnāzijā un komercskolā. Prasmīgi organizējusi skolu darbu, kā arī palīdzību trūkumā nonākušiem cilvēkiem dabas stihiju (1928 plūdi un neraža) un kara laikā.

Latgaliešu presē, jau sākot ar laikrakstu “Dryva”, iespiesti daudzi raksti par pedagoģijas un sieviešu, īpaši katoļticīgu sieviešu tiesību jautājumiem. 1921–1926 bijusi žurnāla “Latgolas Škola” līdzredaktore.

1934 iznācis viņas sastādītais Naaizmērstules darbu krājums “Lauku zīdi” ar plašu priekšvārdu “Naaizmērstules dzeive un darbeiba”. Rakstījusi par pedagoģi un bibliogrāfi Valeriju Seili: Instituta direktriese Valerijas Seiles dzīve un darbība // Daugavpils Valsts skolotāju institūts, DVSI absolventu grupa, 1981; Varonīgā izglītības darbiniece Valērija Seile // Valērijai Seilei — 100, Daugavpils, DPI izd. 1991; Valērija Seile dzīves pēdējās gaitās, turpat.

Savākusi un nodevusi profesoram P. Šmitam 127 latviešu tautas pasakas un ap 700 latviešu tautasdziesmu — galvenokārt no mātes noklausītas. Pseudonīmi: Pūrmalīte, Bōlyune, A. G.

Mirusi 1979. gada 18. februārī Rīgā, apbedīta Rikavas kapos.

A. LVVA, 7427. f., 1. apr., 4228. l.; *Broks J.* Agnese Gari-Jōne // *Broks J.* Latgales kultūras darba entuziasti. Rīga, 1995; *Garijōne A.* Muna dzeive // Tāvu zemes kalendars 1998. Rēzekne, 1997; *Garijōne A.* Atmiņas par mōti // Tāvu zemes kalendars 2007. Rēzekne, 2006.

GILUČA Natālija (prec. Vaivode; 1919–2000)

Rakstniece

Dzimusi 1919. gada 15. janvārī Preiļu pagasta Lielajos Anspokos zemnieku Augusta un Monikas ģimenē kā jaunākā no vienpadsmit bērniem. Tēvs

miris, kad viņai bijuši seši mēneši. Mācījusies Anspoku četrklasīgajā, Ambeļu un Jaunaglonas pamatskolā, ko beigusi 1932, 1932–1937 Jaunaglonas sieviešu ģimnāzijā. 1937./1938. mācību gadā strādājusi Jaunaglonas ģimnāzijas kancelejā. 1937 aizbraukusi uz Rīgu, kur strādājis brālis Pēteris, un viņa mudināta, sūtījusi savus darbus redakcijām. 1939./1940. mācību gadā strādājusi Rīgas 6., 26., 33. un 36. pamatskolā, kā arī Ogrē un Lielvārdē par ticības mācības skolotāju. 1940 iestājusies LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes Vēstures nodaļā, taču to drīzumā uz laiku slēdza. 1941./1942. mācību gadā strādājusi par skolotāju Preiļu pagasta Šaurupes Pamatskolā. 1942. g. vasarā mācījusies Rēzeknes Pamatskolu skolotāju sagatavošanas kursos. 1942 sākusi mācīties LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes Ģermāņu un romāņu filoloģijas nodaļā ģermānistikas nozarē. 1943–1944 strādājusi Aglonas Lauksaimniecības vidusskolā. 1950 beigusi LVU Filoloģijas fakultātes Vācu valodas un literatūras nodaļu. Strādājusi par skolotāju, visilgāk Jēkabpils 1. un Pļaviņu vidusskolā, arī Odzienā, Sausnējā, Vallē, mācījusi vācu valodu, arī vēsturi. P. Giluča māsa, kardināla Julijana Vaivoda brāļasieva.

Pirmā publikācija — skice “Vējāna nadīnas” laikrakstā “Latgolas Vārds” (1939. g. 5. janv.). Publicējusi stāstus žurnālā “Zīdūnis”, laikrakstos “Jaunais Vārds”, “Latgolas Bolss”, “Tāvu zemes kalendārā”, rakstu krājumā “Olūts”. Stāsti ir kompozicionāli labi veidoti, spraīgi, ar noveles iezīmēm, izceļas ar tēloto raksturu dziļumu un rīcības pārlicinošu psiholoģisku motivāciju. Sižetiski vēstī par Latgales lauku dzīvi. Populārākie ir “Agnese” (Zīdūnis, 1939, Nr. 1, 3) un “Zalta obeļš” (Latgolas Bolss, 1944. g. 12. sept.).

Pēckara padomju apstākļos nav publicējusies,

Natālija Giluča

atsākusi rakstīt un publicēt darbus 90. gados “Katoļu kalendārā”, “Tāvu zemes kalendārā”, rakstu krājumā “Olūts” (1992, Nr. 8), Preiļu rajona laikrakstā “Novadnieks”. 1998 iznācis īsprozas krājums “Starp Ūšu un Dubnu”. Te ietvertie darbi rakstīti abās latviešu valodas tradīcijās. Vairākums no tiem rāda dzimtajā pusē, arī pašas ģimenē noskatītus ļaudis, viņu likteņus, attiecības, tiem zīmīga detaļu konkrētība. Daži darbi vēl nav publicēti. Pseidonīms: Egle.

Mirusi 2000. gada 17. jūlijā.

A. LVVA, 7427. f., 4. apr., 318. l.; 1632. f., 1. apr., 12433. l.; *Romanovskis V.* Natālijai Gilučai — 75 // *Novadnieks*, 1994. g. 27. janv.; *Salceviča I.* Natalija Giluča i jās stōstu pasaulis // *Giluča N.* Starp Ūšu un Dubnu. Preiļi, 1998.

GLAUDĀNS Pāvels (1915–1968)

Gleznotājs

Dzimis 1915. gada 10. decembrī Krāslavā, kur tēvs strādājis par frizieri. Tēvs miris agri, tāpēc vajadzēja gan dzīvot patversmēs, gan iet ganu gaitās, baudot dzīves grūtības. Dzīves ceļš veidojās kā daudziem trūcīgiem Latgales studentiem, cīnoties par eksistenci. 1940–1944 studējis Latvijas Mākslas akadēmijā, beidzis V. Purvīša vadīto Dabasskatu glezniecības meistardarbnīcu ar diplomdarbu “Atkusnis”. Izstādēs piedalījies no 1943. 1944 personālizstāde Rīgā, piemiņas izstādes — 1969 Kazaņā, 1970, 1985 Krāslavā, 1986 Dagdā. Mākslinieku savienības biedrs no 1946–1950, atkārtoti uzņemts 1964. Strādājis visos glezniecības žanros, līdzās eļļas glezniecībai aizraujoties arī ar arakvareli. Daiļrades sākotnē saistījusi pelēcīgi sidrabota krāsu gamma sabalsojumā ar temperamentīgu formveidi. Pēckara periodā pievērsies figurālām batālā žanra kompozīcijām. Viens no spilgtākajiem savas paaudzes por-

Pāvils Glaudāns

tretistiem. Psiholoģiskā portreta pārstāvis, popularitāti guvis 50. gadu beigās ar šādiem darbiem: 1958 “A. Jūrdža portrets”; 1958 “A. K. portrets”, 1959 “Pašportrets”. Arī vēlākajos gados gleznojis daudzus latviešu kultūras darbiniekus — K. Miesnieku, M. Brehmani–Štengeli, Ā. Skulti, L. Vīgneru, M. Ķempi, A. Žilinski, E. Smiļģi, u. c. No Latgales ļaudīm šajā galerijā bija F. Kemps, B. Spūlis, A. Varoslavāns, S. Seiļš, S. Putāns, keramiķi A. Paulāns, P. Vilcāns, brāļi Riuči u. c. Katrā personā pamanījis ko raksturīgu, īpatnēju, būtisku, ar to šie darbi ir ne vien mākslinieciski vērtīgi, bet arī kā attiecīgu personu raksturojums. Ainavās balstās uz V. Purviša tradīcijām, bet personīgā skatījumā. Tuvi bijuši Krāslavas motīvi ar skaistām birztalām, ziliem ezeriem un kautrīgi saplakušām zemnieku sētām. Vasaras bijušas visražīgākais posms darbam dabā, ceļojis pa Latgali, ciemojies jūrmalā pie zvejniekiem. Pievērsies arī marīnām un Vecrīgas gleznojumiem, ainavās klusinātāks, liriskāks. 60. gados arvien lielāku vērību pievērsis kolorītam, sniedzot asus, piesātinātus krāsu pretnostatījumus. Līdz 1948 gleznojis galvenokārt portretus, no 1956 — figurālās kompozīcijas un ainavas.

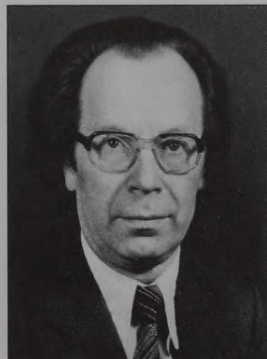
Miris 1968. gada 21. februārī Rīgā. Apbedīts Meža kapos.

A. Mākla un arhitektūra biogrāfijās, 1. sēj. Rīga, 1995; Zemturis, M. Bl Suverēns savā nozarē, 1966. g. 22. janv.; Dzeive, Mōkslinīka Pāvula Glaudāna piemiņai, M. Bl 8., 9. lpp., Nr. 93, 1968.

GLEIZDĀNS Pēteris (1934)

Grafīķis

Dzimis 1934. gada 1. augustā Nautrēnu pagasta Lazdu ciemā zemnieka Ādama un Konstantīnas piecu bērnu ģimenē. 1956–1958 mācījies Nautrēnu

Pēteris Gleizdāns

vidusskolā. Pēc Nautrēnu vidusskolas absolvēšanas zīmēšanu un gleznošanu apguvis pie E. Jurķeļa Rīgā, Republikas Arodbiedrību Kultūra nama studijā. Eksponejis savus akvareļus, tušas zīmējumus (“Stārķa ligzda”, “Pārrunas kartupeļu laukā”, “Bērzmentes dzirnavas”) studijas dalībnieku darbu izstādēs Rīgā.

Būdams Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas Rēzeknes filiāles audzēknis, 1960 eksponejis akvareli “Vecās Priedes” Latvijas amatiergleznotāju ceļojumā izstādēs Anglijā, Vācijā, Polijā. Darba gaitas sācis RLMV. Pēc Latvijas Mākslas akadēmijas absolvēšanas 1977 veicis direktora pienākumus Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolā. Vadījis mācību korpusu celtniecību, Mākslas skolas un koka mākslinieciskās apstrādes nodaļas izveidošanu. Kopš 1987 strādā par zīmēšanas pedagogu, zīmēšanas metodiskās komisijas un kvalifikācijas darbu vadītāju. 1993 ieguvis mākslas maģistra grādu un ir Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāles Pedagoģijas nodaļas pasniedzējs, 1996 filiāles grafikas specializācijas lektors. Organizējis grafikas darbnīcu un Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāles grafikas nodaļu. Kurators un prospektu sastādītājs mācībspēku, studentu, audzēkņu mākslas darbu izstādēm. Trešās atmodas laikā piedalījies Aglonas bazilikas un klostera kompleksa rekonstrukcijas idejas un koncepcijas izstrādē, bijis mākslinieks žurnālam “Katōļu Dzeive”, veidojis tā emblēmu un dizainu 1989, kā arī Aglonas bazilikas simboliku 1992, Rēzeknes Augstskolas ģerboni 1993, Rēzeknes–Aglonas diecēzes bīskapa vāpenu 2001. 1993 saņēmis Romas pāvesta Jāņa Pāvula II medaļu un 1990 Vatikāna kancelejas Atzinības rakstu.

No 1957 kā pirmais no Rēzeknes māksliniekiem piedalījies Republikāniskajās karikatūru izstādēs un Republikāniskajās zīmējumu izstādēs.

Kopš 1964 aktīva izstāžu darbība. 1982 uzņemts Latvijas Mākslinieku savienībā. Darbi eksponēti starptautiskajās tematiskajās un projektu izstādēs Latvijā. Grafikas, plakāti un akvareļi eksponēti vairāk kā 40 vizuāli plastiskās mākslas izstādēs valsts un Latgales reģiona kultūras centros. Darbojies stājgrafikā, akvareļglezniecībā, grāmatu grafikā, lietišķajā grafikā, plakātu veidošanā, datorgrafikā. 1970–2005 sarīkotas 20 personālizstādes.

Republikas grāmatu mākslas konkursā Rīgā 1983 saņēmis 2. vietas diplomu, 1985 Maskavā, Havannā starptautiskās plakātu izstādes žūrijas diploms. 90. gados strādā pārsvarā tušas tehnikā, top satīrisko zīmējumu cikli, portreti, šarži. 21. gadsimtā jaunradi saista ar datortehnoloģiju sniegtajām iespējām.

Stājgrafikas darbus iegādājušies kolekcionāri: Krievijā — Pēterburgā, Vladivostokā, Maskavā, ASV — Indianopolisā, Minesotā, Zviedrijā — Stokholmā, Faunā, Ukrainā — Kijevā, Ļvovā, Odesā, Bulgārijā — Gabrovā, Polijā — Poznanā un draugi no Vācijas, Kanādas, Lietuvas. Par devumu mākslā, pedagoģijā un kultūrā 1997 apbalvots ar Latvijas valsts Triju Zvaigžņu ordeņa zelta goda zīmi. Valsts “Gada balva vizuālajā mākslā 2003” nominācijā “Par nozīmīgu kuratora veikumu” kandidātu sarakstā bija arī P. Gleizdāns.

1976 kopā ar V. Arsentjevu izstrādājis un publicējis XXII Olimpisko sporta spēļu oficiālās emblēmas pielietošanas standartus. No 1987 piedalās Latgales preses izdevumu “Mōras zeme”, “Zemturis”, “Katoļu Dzīve” izveidē un atmodas gara vizualizācijā, Latvijas brīvvalsts ideju iedzīvināšanā, publicē zīmējumus, karikatūras, plakātus. Sastāda katalogus, raksta grāmatas: 1995 katalogs “Rēzeknes Apriņķa pūdņiki”; 1995 buklets “Ušpeļu dzimtas

keramika”; 1997 prospekts–plakāts *Latgale ceramics holidays*; 1999 prospekts “Rēzeknes Mākslas kolekcija”; 2005 monogrāfija “Vladislavs Pauris. Gleznniecība.”; 2007 katalogs “Elga Paura. Akvareļis”. No 1990 publicējis vairākus simtus apceru par reģiona mākslinieku H. Svilānes-Kuzminas, A. Karpova, I. Folkmaņa, M. Folkmanes, E. Pauras, V. Paura, J. Undas, M. Kalniņas, J. Brieža, J. Igoveņa, D. Voronkinas, A. Zelča, V. Fomina, J. Pīgožņa, J. Gailuma, K. Bindukas, P. Ušpeļa, I. Evaldes, I. Linartes-Ružas, G. Rancānes, A. Laicānes, J. Laicāna, J. Gribustes, E. Skerbinskas, J. Soikāna, V. Kalvāna, O. Zvejsalnieka, D. Guļbinskas, V. Borisa, A. Kūkoja, A. Čibelles u. c. jaunradi, aktualitātēm un mākslas dzīves problēmām reģiona un republikas presē.

A. Gleizdāns P. Grafika (katalogs). Rēzekne, 1982; *Gleizdāns P.* Grāmatzīmes (katalogs). Rēzekne, 1983; *Gleizdāns P.* Zīmējumi, akvareļi, plakāti (katalogs). Rēzekne, 1987; *Gleizdāns P.* Zīmējumi (katalogs). Rēzekne, 1989; *Gleizdāns P.* Šarži. Portreti. Latvija. /sast. I. Vilčuka/ Rēzekne, 2003; *Gleizdāns P.* Minigrafika. (Grāmatzīmju albums, P. Zeiles ievadvārdi). Rēzekne, 2003; *Slišāns A.* Mākslinieks gadu kāpē // Tēvu zemes kalendārs. Rēzekne, 1994; *Trojanovskis V.* Ludzānieši. Rēzekne, 1998; Māksla un arhitektūra biogrāfijās, I. sēj. Rīga, 1995; Interneta enciklopēdija. Latvijas ļaudis uz 21. gadsimta sliekšņa. www.gramata.21.lv; Latvijas Mākslinieku savienības apakšstruktūras www.msav.lv; 20. gs. Rēzeknes spilgtāko mākslinieku galerija <http://www.rezekne.lv>; Rēzeknes Centrālās bibliotēkas elektroniskais katalogs <http://194.8.1.52/alise/alise3i.asp>; www.rezekne.net/galerija.

GORSVĀNS Jānis (1930–2000)

Gleznotājs, grafiķis

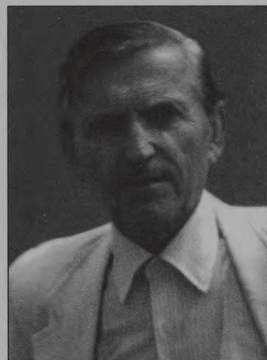
Dzimis 1930. gada 6. maijā Rēzeknes apriņķa Makašānu pagasta Greivūļos Apolonijas un Donota piecu bērnu ģimenē. Skolas gaitas sācis Rēzeknes

Skolotāju institūta mēģinājuma pamatskolā. 1944 padomju aviācijas uzlidojumā Rēzeknei Gorsvānu ģimene zaudējusi tēvu, nedaudz vēlāk māte ar jaunākajiem bērniem devusies bēgļu gaitās uz Vāciju, kur bēgļu nometnē sagaidīja kara beigas. Jau pusaudža gados radusies interese par literatūru un mākslu. Bēgļu nometnē bijis vairāku trimdas latviešu skolnieku žurnālu redaktors un trimdas laikrakstu līdzstrādnieks, 1947 parādījies pirmais publicētais dzejolis un stāsts. 1949 Gorsvāni izceļojuši uz ASV un apmetušies uz dzīvi Grandrapidos Mičiganas štatā, šeit sācis izdot un rediģēt latviešu jaunatnes žurnālu "Atstari".

1952–1954 dienējis ASV flotes kājniekos, 1954–1958 studējis Šiunarda Mākslas institūtā Losandželosā, iegūstot bakalaura grādu mākslā. Divus studiju gadus saņēmis Volta Disneja stipendiju. Viņš piedalījies ASV Rietumu krasta latviešu un amerikāņu mākslinieku gleznu izstādēs, rīkojis personālizstādes, darbi atrodas privātkolekcijās. Darbojies arī grāmatu grafikā.

1971 iznācis noveļu krājums "Krāšņa un bagāta dzīve", kas ieguvis rakstnieka J. Jaunsudrabiņa vārdā nosauktā fonda balvu. 1975–1989 rediģējis Latviešu rakstnieku apvienības trimdā žurnālu "LaRAS Lapa". Vairākus gadu bijis šīs apvienības valdes loceklis, kā arī dzejnieces Z. Lazdas vārdā nosauktā fonda priekšsēdis. 1981 ieguvis dzejnieka un žurnālista Ē. Raistera vārdā nosauktā fonda balvu par trimdas latviešu literāro notikumu hroniku "LaRAS Lapā". 1988 iznācis romāns "Mans mīļais auša", bet 1999 dzejoļu krājums "Var runāt klusējot".

Ikdienas iztiku pelnījis, vadot mākslas nodaļu Hanta–Vesona firmā. Pēc aiziešanas pelnītā atpūtā 1992 pārceļies uz pastāvīgu dzīvi "Kalnu mājā" Sanbemadino kalnos Sīdarglenas ciematā Kalifornijā.

Jānis Gorsvāns

Līdz ar pirmo iespēju brīvi nokļūt dzimtenē, vairākkārt apciemoja Latgali, izstaigāja bērnības takas dzimtajā Makašānu pusē. Šeit tapuši daudzi zīmējumi un fotogrāfijas, fiksējot dzimto pusi, Rēzekni un tās apkārtni, kā arī pētīta un apkopota Gorsvānu dzimtas hronika.

Miris 2000. gada 30. jūnijā Dienvidkalifornijā, ASV. 2001. gada 6. augustā pārapbedīts Makašānu pagasta Zeltiņu kapos.

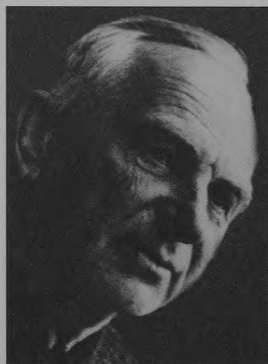
Jau pēc mākslinieka nāves 2003. gada vasarā ar meitas Ingas Gorsvānes-Buell gādību uz Rēzekni atceļojušas viņas tēva eļļas gleznas, un LKM tika sarīkota divu trimdas mākslinieku — J. Gorsvāna un K. Laura darbu izstāde. Izstādei noslēdzoties, J. Gorsvāna meita uzdāvināja LKM tēva gleznas.

A. Dundure I. Trimdas māksla LKM krājumā. Rēzekne, 2004; Latvju enciklopēdija, I sēj. (galv. red. E. Andersons). ASV, 1983; LKM materiāli.

GREČS Daniels (1902–1986)

Dzejnieks, mākslinieks

Dzimis 1902. gada 18. martā Zvirgzdenes pagasta Plaužu ciemā zemnieku Klimana un Jadvīgas Greču ģimenē. Tēvs devies uz Pēterburgu, kur viņam izdevies dabūt sētnieka vietu. Devies pie tēva, mācījies Viborgas Augstākajā tautskolā, 1918 pabeidzis ceturto klasi, sācis sacerēt dzejoļus krievu valodā. Beidzis Ludzas pilsētas skolu, pēc tam 1920–1921 skolotāju sagatavošanas kursus Rēzeknē. Strādājis par skolotāju Blontos, Zvirgzdenē, Rundānos, Raiapolē, Līdumniekos, par Nirzas un Lūrupu pamatskolas pārzini. Aktīvi piedalījies pašdarbības teātrī. Latgaliešu presē publicējis dzejoļus, stāstus, tēlojumus. 1928 pirmā publikācija — dzejoļi “Vairs nāgrīztis”, “Bārni” rakstu krājumā “Sējējs”. Galvenā

Daniels Grečs

daiļrades nozare bijusi dzeja — trauksmaina, brāzmaina, mutuļojošu jūtu pārpilna, ekspresīva, formā samērā negluda un nenostādāta krājumos 1931 “Nimfa” un 1934 “Pi sōrta”. Daudz dzejoļu un virkne stāstu un citu impresionistiski tvertu īsprozas darbu publicēts 30.–40. gadu latgaliešu periodikā, nereti arī ar autora zīmējumiem.

Pēc Otrā pasaules kara strādājis Līdumnieku un Pokuminas skolā, Strautiņu septiņgadīgajā skolā par zīmēšanas skolotāju. 1950 kādā izglītības darbinieku sanāksmē uzstājies pret vulgāro ateismu, atlaists no darba. Vienu gadu strādājis kūdras purvā. No 1951 dzīvojis Rīgā, bijis pārmijnieks, pēc tam svērējs Mangaļu dzelzceļa stacijā. Rakstījis dzejoļus, sūtījis tos periodiskajiem izdevumiem, taču tie nav publicēti, neizdota palikusi paša ilustrētā izlase “Ilgu zieds”, sonetu vainags un luga. Nedaudzie periodikā publicētie prozas darbi apliecina liriķa dotības. Pseidonīms: Dadzis.

Nodarbojies arī ar glezniecību. Aizgājis pensijā, pabeidzis zīmēšanas studiju Mākslas akadēmijā, darbojies VEF Kultūras pils glezniecības studijā. Piedalījies vairākās gleznu izstādēs.

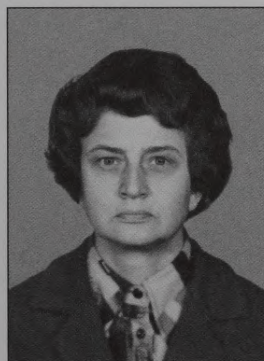
Miris 1986. gada 8. februārī Rīgā, apbedīts Jaunciema kapos, kur 1999 uzstādīta tēlnieka B. Buļa veidota piemiņas plāksne.

A. LVVA, 1632. f., 1. apr., 6810. l.; *Eglōjs A. Myužeigō daiļuma maklātōjs // Mōras Zeme, 1992. g. 14. marts; Trojanovskis V. Dzejnieks un mākslinieks ar kvēlu sirdi // Ludzas Zeme, 1992. g. 21. apr.; Valeinis V. Daniels Grečs // Valeinis V. Latgaliešu lirikas vēsture. Rīga, 1998.*

GREITJĀNE Regīna (dzim. Apele; 1936–2006)

Vēsturniece, M. Apeļa brāļa meita

Dzīmusi 1936. gada 30. maijā Kaunatas pagasta Namjotos zemnieka Staņislava Apeļa ģimenē. 1943–

Regīna Greitjāne

1950 mācījusies Rēzeknes rajona Ziedoņa septiņgadīgajā skolā, pēc tās beigšanas 1950–1954 Rēzeknes Pedagoģiskajā skolā. 1954–1958 strādājusi par skolotāju un pionieru vadītāju Madonas rajona Mētrienas septiņgadīgajā skolā. 1957–1962 mācījusies LVU Vēstures un filoloģijas fakultātes Vēstures nodaļā. 1962–1963 bijusi Gulbenes vidusskolas vēstures skolotāja un rajona neklātienes nodaļas metodiķe, 1962–1965 Vēstures skolotāja Rīgas Raiņa 8. vispārizglītojošajā vakara (maiņu) vidusskolā. 1968 bijusi LPSR Revolūcijas muzeja zinātniskā līdzstrādniece, 1969–2000 ZA Vēstures institūta zinātniskā līdzstrādniece un vadošā pētniece.

19. gs. 2. pusē–20. gs. sākumā pētījusi Latvijas biedrību vēsturi un 1917–1918 — Latvijas agrār-vēstures problemātiku. 1986 publicējusi monogrāfiju “Vidzemes bezzemnieku padomju darbība: 1917. gada marts–1918. gada februāris”. 1978 piedalījies institūta kolektīvā darba “Rīgas vēsture 1860–1917” sagatavošanā.

Pēc Atmodas pievērsusies Latgales vēstures izpētei. Tam veltīti raksti: “Latgale Latvijas zvaigznājā”, kas ir pēcvārds J. Klīdzēja grāmatas “Dāvātās dvēseles” izdevumam Latvijā 1992, “Latgales tautas universitāte (1928–1940)”, Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls, 1992, Nr. 2 (3); “Iskolatstrele Latgaliešu sekcijas vēsture: [Dokumentu publikācija. Publikāciju sagatavoja R. Greitjāne]”, turpat, 1997, Nr. 2 (23); “F. Trasuna referatam “Par Vitebskas guberņas latvišu kulturu” — 100” // Tāvu zemes kalendars, 2001, Rēzekne, 2000.

Mirusi 2006. gada 6. septembrī Rīgā, apbedīta turpat Meža kapos.

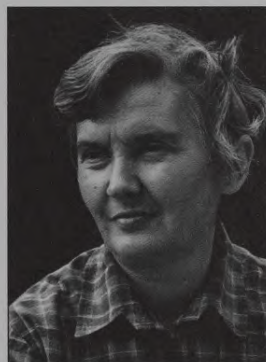
A. R. Greitjānes personīgā lieta ZA Vēstures institūta arhīvā; *Bērziņš J.* Vēsturnieci Reģīnu Greitjāni atceroties // Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls, 2006, Nr. 4 (61).

GRIBUSTE Janīna (1940)

Keramiķe

Dzimusi 1940. gada 13. septembrī Rēzeknes apriņķa Andrupenes pagasta Zundos. Pirmā iepazīšanās ar mālu notikusi jau bērnībā, savas pirmās bļodiņas veidojusi no gaiši pelēcīga gleizda plasta. 1959 pēc Rēzeknes 1. vidusskolas beigšanas mācījusies Rīgas Politehniskā institūta Rēzeknes filiāles ķīmijas fakultātē, bet māksla ņemusi virsroku un viņa kļuvusi par audzēkni Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas Rēzeknes filiāles Keramikas nodaļā, kuru vadījusi kolorīta personība Marta Krastiņa — dzimusi vidzemniece, bet liela novada podniecības pazinēja un cienītāja — kura ne tikai iemācījusi amatu un kompozīcijas pamatus, bet arī ievadījusi tautas mākslas interesantajā pasaulē, palīdzot apjaust Latgales keramikas būtību. Praksē meistarības noslēpumus apguvusi P. Čerņavska darbnīcā. Ar savu saulaino kolorītu paliekošu iespaidu atstājusi A. Paulāna fantāzijas radītā podniecības pasaule. Garīgi tuva ir Ā. Kāpostiņa mākslas poētiskā sirsnība, viņa koptā visreliktākā podniecības kultūra.

1963 sākusi strādāt par pasniedzēju, vēlāk — Keramikas nodaļas vadītāju Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas Rēzeknes filiālē, kura laika gaitā ieguva patstāvību un kurā savā laikā ir notikuši visi Latgales keramikas dienu nozīmīgākie pasākumi, lielākās izstādes, un kuru daudzi novada podnieki dēvē par savu skolu. 1969 sākusi piedalīties izstādēs Latvijā, Lietuvā, Maskavā, Polijā, Vācijā. To skaits sniedzas daudzos desmitos. 1983 uzņemta Mākslinieku savienībā. 1991 sākusi darboties Tautas lietīšķās mākslas studijā “Rēzeknes apriņķa pūdņiki”. 1998 iesaistījusies Latgales keramikas saglabāšanas fonda darbībā. No 2006 ir Latvijas Kultūras fonda mūža stipendiāte. Darbi skatāmi Balvu, Daugavpils, Jasmuižas, Rēzeknes muzejos, Dabas muzejā Rīgā,

Janīna Gribuste

Mākslas fondā Rīgā un Maskavā, kā arī Latvijas, Austrijas, Kanādas, Polijas, Norvēģijas, Vācijas, Zviedrijas pilsoņu privātkolekcijās.

Kā vienu no nozīmīgākajiem izteiksmes līdzekļiem māksliniecisko kvalitāšu radīšanā autore izmanto māla dabiskā plasta un glazūru krāsainību. Gleznieciski sulīgs, tonāli piesātināts, struktūrā bagāts, emocionāli spraigs, pat dramatiski uzlādēts, kolorīts izceļ darbu stabilo, kompakto veidolu.

Darina podus, bļodas, krūzes, svečturus un arī šodien mazāk pazīstamus trauku tipus. Jūtīgi sabalansējot apjomus, ar lielu tīrību un smalkumu veidojot formas, panākot atturīgu eleganci siluētu ritmos, ar īpašu aizrautību variē vāraunieka un piena poda aprises.

Korektā, profesionāli izslīpētā forma, interesantā krāsainība, prasmīgi savienota ar atturīgu rotājumu, tradicionālajiem otas raksta motīviem un to kompozīcijām, kā arī ekspresīvi atraisītajiem dabas formu atvasinājumiem zemglazūras apgleznojuma tehnikā, raksturo autorei devumu novada podniecības koptēlā.

A. Klīdzējs J. 100 Latvijas keramiķi (reprodukciju albums). Rīga, 2002; Kučinska V. Latgales svečtura augstā dziesma // Neatkarīgā Rīta Avīze, 2000. g. 21. sept.; Kūkojs A. Septiņkalne. Rīga, 1985; Latvija un latvieši. Māksla un arhitektūra biogrāfijās. Rīga, 1995; Stīvere L. Ugunsbrīnums // Lauku Avīzes pielikums "Mājas Viesis", 2000. g. 30. dec.; Vilčuka I. Svečturis Latgales keramikā (reprodukciju albums). Rēzekne, 2000; Vilčuka I. TLMS "Rēzeknes apriņķa pūdņiki" (prospekts). Izdevniecība ELFS, 1995; J. Gribustes stāstījums.

Jezups Grišāns

GRIŠĀNS Jezups (1891–1988)

Katoļu garīdznieks, publicists

Dzimis 1891. gada 18. novembrī Vaivodova (vēlākā Bukmuižas) pagasta Orehovas pusmuižā zemnieku ģimenē. Mācījies Bukmuižas pagastskolā.

1907 pabeidzis Rēzeknes pilsētas skolu. Gājis grāmatvežu kursus Pēterburgā. 1911–1916 mācījies Pēterburgas Katoļu garīgajā seminārā, 1916 iesvētīts par priesteri. 1916–1920 bijis vikārs Preiļos, 1920–1921 skolu kapelāns Daugavpilī, 1921–1924 prāvests Kārsavā, 1924–1925 prāvests Ilūkstē un Bebrenē, 1926–1929 prāvests Dagdā, 1930–1934 prāvests Rēzeknē. 1934 iestājies marijāņu klosterī, 1936–1938 studējis Romā, 1930–1944 prāvests Viļānos, marijāņu mājas priekšnieks un spiestuves “Darbs un zinātne” vadītājs Rēzeknē. 1944 devies uz Vāciju, 1945 — uz Romu, kur bijis marijāņu mājas priekšnieks un ģenerālpadomes padomnieks. 1948–1953 priesteris Argentīnā. Kopš 1953 ASV, nodibinājis veco ļaužu aprūpes centru Vandavegā, dzīvojis Steikbridžā.

Vairākus teoloģiskus, arī kultūrvēsturiskus rakstus publicējis 30. gados. 1955 trimdā iznākušajā grāmatā “Kultūrvēsturiski materiāli. Rokstu krājums Latgaļu drukas aizlīguma atceļšonas 50 gadu atcerei” nodaļā “Atmiņas par mājmoceību un skolom” ievietots raksts “Atmiņas nu pagotnes” par bērnu apmācīšanu lasīšanā drukas aizlieguma apstākļos, kas ir sākums viņa daudzas kultūrvēsturiskas ziņas saturošajām memoāru grāmatām “Pa atmiņu stygom” (1–3, 1968–1970).

Miris 1988. gada 24. februārī Steikbridžā, kur arī apbedīts.

A. *Grišāns J.* Pa atmiņu stygom. 1.–3. daļa, 1968–1970.

GRUZDIŅŠ Vilis (1938)

Gleznotājs

Dzimis 1938. gada 28. novembrī Rēzeknē. Mācījies Rēzeknes 3. vidusskolā. Beidzis profesionāli tehnisko skolu un visu darba mūžu nostrādājis par krāsotāju Rēzeknes celtniecības organizācijās. Gleznošanu apguvis pašmācības ceļā un nodarbojas ar to kopš 1970. Šī aizraušanās ir kļuvusi par neatņemamu

Vilis Gruzdīņš

dzīves sastāvdaļu, gleznojot aizvadīti atvaļinājumi un no darba brīvās stundas. Pēc aiziešanas pelnītā atpūtā 1998 gleznošana kļuvusi par galveno ikdienas nodarbošanos. Glezno dzimto pilsētu, tās apkārtnes dabu, iemūžina arī ceļojumu iespaidus, jo molberts un krāsas allaž ir līdzi.

Darbības sākumā kopā ar citiem pašdarbības gleznotājiem rīkojis izstādes Rēzeknē, vēlāk organizējis personālizstādes Rēzeknes skolās un citās iestādēs Latgales pilsētās. Piedalījies kopējās mākslinieku izstādēs Jēkabpilī, Ludzā, Balvos, Daugavpilī, Rīgā, Maskavā, Stokholmā. Iekļaujas arī ikgadējās Latgales mākslinieku darbu izstādēs Rēzeknē.

Glezno dabas un pilsētas ainavas, klusās dabas. Seko reālisma tradīcijām, kompozīcijā vadās pēc dabā nolūkotiem līniju ritmiem. Iecerēto motīvu attēlo iespējami tuvinātu īstenībai. Visbiežāk darbos attēlojis Latgales dabu, Rēzekni un tās apkārtni. Dabā interesē gaismēnu kontrasti koku lapotnē, atspīdumi ūdeņos, kā arī mūsdienu pilsētas ritmi ar gaismas laternām, ceļa zīmēm, mašīnām un jaunceltnēm kontrastā ar baznīcu torņiem un klusiem privātmāju dārziem. Glezno eļļas un pasteltehnikā. Kolorītā svarīgu nozīmi piešķir objekta lokālajai krāsai un tuvu stāvošu toņu gammai.

Gleznas ir Latgales kultūrvēstures muzeja krājumā, privātkolekcijās Latvijā, kā arī Zviedrijā, Anglijā, Vācijā, Polijā, Krievijā.

A. V. Gruzdiņš. Gleznas (katalogs); LKM materiāli; www.rezekne.net/galerija.

Aleksejs
Gūdelis-Gudļevskis

GŪDELIS-GUDĻEVSKIS Aleksejs (1888–1945)

Gleznotājs

Dzimis 1888. gada 8. jūlijā Ludzas apriņķa Ciblas pagasta Zabolotjes muižā, kur viņa tēvs Antons strādājis par mehāniķi. Septiņu gadu vecumā kopā ar vecākiem pārcēlies uz Pēterburgu, kur bei-

dzis Poļu ģimnāziju. Profesionālo izglītību guvis Pēterburgas Mākslas akadēmijā, kur pievērsies grafikai. Kādu laiku mācījies pie izcilā zīmētāja P. Čistjakova. Pirmā pasaules kara laikā dienējis armijā. 1918 atgriezies Latvijā, strādājis par zīmēšanas skolotāju Ludzas skolās, ģimnāzijā. Uzskatāms par pirmo profesionālo izglītību guvušo mākslinieku, kura dzīve, radošā un pedagoģiskā darbība bija pilnībā saistīta ar viņa dzimto novadu Latgali. Pirmās iemaņas viņa vadībā savā laikā guva L. Tomašickis, V. Kalvāns, J. Gorbunovs, J. Soikāns, P. Kravcovs u. c.

Miris 1945. gada 8. aprīlī Ludzā, apbedīts Katoļu kapos.

A. Māksla un arhitektūra biogrāfijās, IV sēj, Rīga, 2003; *Soikāns J.* Ludza un tās mākslinieki. Mākslas kritika un esejas. 1983; Katalogs. Latgales tēlotājas un lietišķās mākslas izstāde, Rīga, 1958.

IGAUNIS Gunārs (1965)

Kordiriģents, mūzikas pedagogs, folklorists

Dzimis 1965. gada 23. jūnijā Rēzeknes rajona Stružānu ciematā strādnieka ģimenē. Tēvs Valerjans (1933–1997), strādnieks, mūziķis–amatieris, spēlējis akordeonu, dziedājis ansambļos; māte Valentīna (dz. 1938), kora un ansambļu dalībniece, garīgo dziesmu, bērnu psalmu zinātāja un dziedātāja. Brālis Ivars (dz. 1969), skolotājs, mūziķis, spēlē klavieres, akordeonu, visā Latgalē pazīstams klavierskaņotājs. Agrā bērnībā audzis muzikālā ģimenē, attīstījis muzikālās dotības. Mācījies Stružānu pamatskolā 1972–1980, aktīvi darbojies skolas muzikālajā dzīvē: kori, ansambļos, piedalījies Latvijas Skolu mūzikas olimpiādē 1976, kur 4. klašu grupā ieguvis 3. vietu. Pēc pamatskolas beigšanas iestājies Jāņa Ivanova Rēzeknes Mūzikas vidusskolā kordiriģentu nodaļā skolotājas Rotas Salmiņas klasē, kuru absolvējis

Gunārs Igaunis

1988. Obligātā karadienesta laikā padomju armijā 1989–1991 aktīvi darbojies karavīru pašdarbības vienībās: spēlējis Piemaskavas Pobeļskas pūtēju orķestri, bijis kormeistars un dziedātājs karaspēka daļas korī. Padomju dziesmu un deju ansambļa sastāvā piedalījies koncertā Kremli 1990, rakstījis aranžējumus korim un orķestrim.

1991–1993 bijis Gaigalavas KN direktors, līdz 1999 strādājis Stružānu pamatskolā par mūzikas skolotāju, vadījis visus skolas muzikālos kolektīvus: bērnu kori, pūtēju orķestri, vokālo ansambli, bērnu folkloras kopu “Strozdi”, ar kuru piedalījies VII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu svētkos 1995. Strādājis par mūzikas skolotāju Dricēnu vidusskolā 1998–2003. Mūzikas mācīšanas procesā ieviesis jaunas progresīvas metodes bērnu muzikalitātes un radošo spēju attīstīšanā. 1996–2003 vadījis Rēzeknes rajona mūzikas skolotāju metodisko apvienību, piedalījies dažādos mūzikas pedagoģijas kvalifikācijas pasākumos rajonā, republikā un ārzemēs. 1997 noorganizējis mūzikas skolotāju kursus Rēzeknē; 1999 Rēzeknes raj. Adamovā 3 x 3 nometnē vadījis muzikālo sadaļu; 2000 Starptautiskajā konferencē “Dialogs starp civilizācijām” vadījis mūzikas nodarbību programmu; 2001 Rēzeknes raj. Ilzeskalnā folkloras nometnē “Laipa” mācījis latviešu tautas instrumentu spēli un izgatavošanu; 2003 Jēkabpili vadījis kursu “Mūzikas ritmikas mācīšanas metodika”; folkloras festivālā *Baltica 2003* vadījis tautas mūzikas instrumentu spēlēšanas meistardarbību; 2006 vadījis muzicēšanas ievirzi Austrālijā, Adelaidē bērnu un jauniešu nometnē “Dzintari”. Četrus gadus ar KKF atbalstu īsteno projektu “Ieklausīsimies senču skaņās”, demonstrējot Latgales skolās un bērnu dārzos novada tautas mūziku, iepazīstinot ar instrumentiem, kurus Latvijā spēlēja pēdējos 300 gados.

Kopā ar horeogrāfu Ilmāru Dreļi kopš 1992 vada Rēzeknes KN kapelu "Dziga", ar kuru veicis koncertturnejas Igaunijā, Lietuvā, Krievijā, Baltkrievijā un daudzās citās Eiropas valstīs. Sadarbībā ar Ilmāru Dreļi 2004 Gaigalavā izveidojis tautas mūzikas instrumentu būves un remonta uzņēmumu *Baltharmonia* ("Gunāra Igauna mūzikas darbnīcas"), pats apguvis instrumentu izgatavošanas tehnoloģiju. Darbnīcā tiek izgatavoti dažādi tautas instrumenti: daudzu veidu sitaminstrumenti, stabules, Latgales un Kurzemes kokles, 7–dūru un 5–dūru cītaras, podziņcītaras, metalofoni bērnu dārzu audzēkņiem un skolēniem, kā arī jauns izgudrojums — mūzikas konstruktors. Līdztekus instrumentu izgatavošanai nodarbojas ar seno mūzikas instrumentu kolekcionēšanu, izveidojis cītaru, ermoņiku un akordeonu muzeju. Kopā ar kolēģi, darbnīcas līdzīpašnieku I. Dreļi vada kursus mūzikas skolotājiem, bērnu dārzu vadītājiem "Muzicēšana, improvizācija un mūzikas sacerēšana". Tautas mūzikas instrumentus demonstrējis un dažāda veida muzicēšanas vadījis daudzos Latvijas rajonos un arī Latvijas Mūzikas akadēmijā. Mūzikas darbnīcā veidoti vairāki Latvijas TV raidījumi: "Tādi esam", "Savai zemītei", "Province" Latvijas TV un raidījumi arī Latgales TV.

Apmalvojumi: "Lielā folkloras gada balva" 2005 par latviešu mūzikas popularizēšanu.

Veic nozīmīgu metodisko darbu latgaliešu tautas mūzikas kolektīvu vadītāju un mūzikas skolotāju tālākizglītošanā, ar radošu pieeju sekmē tautas mākslas tradīciju saglabāšanu un tālāku izkopšanu.

Precējies 1989 ar Rasmu Teivāni (dz. 1966), mūzikas skolotāja, kapelas "Dziga" dalībniece, bērnu FK "Puriņņš" vadītāja. Meitas: Liene (dz. 1987), beigusi Rēzeknes Mūzikas koledžu, spēlē kapelā "Dziga";

Marta (dz. 1993), spēlē vijoli, muzicē FK "Puriņešs"; Laima (dz. 1994), spēlē flautu, muzicē FK "Puriņešs". Piecu Igaunju ģimenes ansamblis muzicē Latvijā un aiz tās robežām.

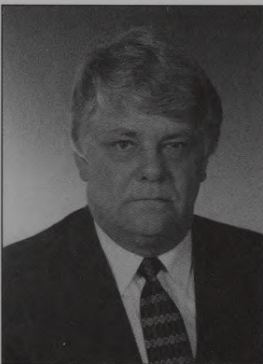
D. Aranžējumi instrumentālam tautas mūzikas ansamblim: latgaliešu t. dz. "Ūzeits", "Seši mozi bundziniki", atskaņotas XXII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos; "Ak tu bolūdeiti", "Pūdnīka sapnis", "Dubuļu poļka" u. c. Skaņu ieraksti ar kapelu "Dzīga": CD "Dzīd vai raudi tautu meita", CD "Zaļā dūrzenā", CD "Jančuks, dančuks". Kopā ar Rasmu Igauni izdots latgaliešu tautasdziesmu krājums "Ša, bērņeņ, tev zalta kūkle". Rēzekne: Latgales Druka, 1993. Izgudrojums "Mūzikas konstruktors", instruments bērniem mūzikas mācībās.

A. Gunāra un Rasmus Igaunju ģimenes arhīvs; Kapelai "Dzīga" jauns disks // Rēzeknes Vēstis, 2006; Kokles, cītaras, stabules // Rēzeknes Vēstis, 2005; Mūzika ir gaumes lieta // Vietējā Latgales Avīze, 2004; Gaigalavas pieciši // Neatkarīgā, 2001; Katram bērnam stabulīti // Ieva, 2004; Igaunī ar latgaliešu krampi // Mājas Viesis, 2006; Skaņu pavēlnieks // Mājas Viesis, 2007; VII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu svētki // Rīga, 1995.

IGOLNIEKS Raimonds (1946)

Orķestra diriģents, mūzikas pedagogs

Dzimis 1946. gada 17. oktobrī Rēzeknē kalpotāja ģimenē. Tēvs Donāts Igolnieks (dz. 1917), māte Celina Krīvāne-Igolniece (1925–2000). Zēna muzikālajai attīstībai ievirzi devis vectēvs Jāzeps Krīvāns, Latgalē pazīstamais ērģelnieks, pedagogs. Līdztekus pamatskolai 1955 uzsācis mācības Rēzeknes Bērnu mūzikas skolas vijoles klasē. Pēc tās beigšanas 1961 iestājies Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, kur mācījies pedagoga Zigurda Veides vijoles klasē un apguvis mežraga spēli Valda Āboliņa pušaminstrumentu klasē. Fakultatīvi studējis kora un orķestra diriģēšanas pamatus pie pedagogiem E. Belasova un

Raimonds Igolnieks

N. Baohina. Pēc mūzikas vidusskolas absolvēšanas 1965 vijoles un mežraga specialitātēs nolēmis turpmāk apgūt diriģenta profesiju un iestājies P. Čaikovska Maskavas Valsts konservatorijas Pūtēju orķestra diriģentu fakultātē. Pieredzējušu pedagogu, savas nozares speciālistu vadībā nodevies intensīvām studijām plaša profila diriģenta profesijas apgūšanai. Orķestra diriģēšanu mācījies pie prof. Mihaila Kazanova, instrumentāciju — Mihaila Gotliba, kompozīciju un aranžēšanu pie Borisa Koževņikova. Pēdējā studiju gadā izstrādājis diriģenta diplomdarbu — Jāņa Ivanova 6. simfonijas atskaņojumu valsts eksāmena koncertā ar Maskavas Kremļa paraugorķestri. Pēc Maskavas Konservatorijas absolvēšanas 1969 saņēmis norīkojumu dienestam PSRS jūras kara flotē kā kara orķestra diriģents pastāvīgajā dislokācijas vietā Murmanskas apgabalā, Severomorskā. Dienesta komandējumos pabijis daudzos pasaules kontinentos un reģionos. Labvēlīgie materiālie un organizatoriskie darba apstākļi orķestrī veicinājuši personības māksliniecisko izaugsmi un pilnveidošanos, diriģenta profesionālo iemaņu attīstību.

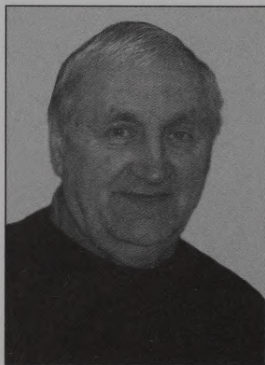
1978 no armijas demobilizējies un kopā ar ģimeni pārcēlies uz pastāvīgu dzīvi Latvijā. Daugavpilī uzsācis mūzikas pedagoģisko darbību kā DPI Kordiriģēšanas katedras vecākais pasniedzējs un Mūzikas vidusskolas pūšamo instrumentu klases pedagogs. Kopš 1981 bijis Daugavpils KN pūtēju orķestra "Latgale" diriģents un pilsētas koncertapvienības direktors. Veicis nozīmīgu sagatavošanas darbu profesionāla pūtēju orķestra izveidošanai. Kopš 1985. gada 1. septembra ir jaundibinātā Daugavpils profesionālā pūšamo instrumentu orķestra "Daugava" galvenais diriģents un mākslinieciskais vadītājs līdz šodienai. Vairāk kā 20 gadu laikā Raimonda Igolnieka prasmīgā vadībā orķestra mākslinieciskā izaugsme sasniegusi respektējamu līmeni.

Ievērojamo un mazāk pazīstamo latviešu komponistu Aivara Krūmiņa, Andra Vecumnieka, Līgas Liepiņas un Henrika Gaļicka skaņdarbu iekļaušana orķestra repertuārā sekmējusi to popularizēšanu. Sniegti daudzi koncerti visos Latvijas novados un ārvalstīs, būts klāt visos republikas un daudzos starptautiskajos pūtēju orķestru salidojumos, festivālos un konkursos, XIX–XXIII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos. 2000–2007 PPIO “Daugava” bijis ikgadējo Baltijas jūras baseina pūtēju orķestru festivālu dalībnieks, 1997 Starptautiskajā orķestru konkursā Ungārijā (Vespranā) ieguvis bronzas medaļu. Iemantojis cieņu un autoritāti Latvijas orķestru diriģentu un mūziķu vidū, bijis 7.–10. Latvijas pūtēju orķestru salidojumu un Latgales dziesmu svētku virsdiriģents, bet kopš 1990 — visu Vispārējo latviešu dziesmu svētku pūtēju orķestru virsdiriģents.

Precējies 1971 ar Astrīdu Lauru (dz. 1948). Dēls Normunds (dz. 1973), meita Linda (dz. 1984).

Apbalvojumi: Latvijas Kultūras ministrijas pateicības un Goda raksti par dziesmu svētku virsdiriģenta veikumu.

A. Raimonda Igoļnieka personiskais arhīvs; XIX–XXIII Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1985–2003.

Jānis Igovens

IGOVENS Jānis (1941)

Koktēlnieks, gleznotājs

Dzimis 1941. gada 18. septembrī Kaunatas pagasta Lielo Batņu ciemā. Tēvs Andrejs, māte Malvīne — zemkopji. 1948–1958 mācījies Kaunatas vidusskolā, tad 1958–1960 Cēsu Tehniskajā skolā. Tehnoloģiskās zinības un iemaņas turpinājis apgūt 1981–1984 Rīgas Industriālajā politehnikumā, 1987–1992 Latvijas Universitātē, 1994 Latvijas Mākslas akadēmijā gadā ieguvis mākslas maģistra grādu.

Darba gaitas uzsācis 1958–1960 Cēsis kā metālapstrādes tehnologs, 1961–1972 strādājis Rīgas Industriālajā tehnikumā. No 1967 pārcēlies uz Rēzekni, līdz 1984 strādājis par skolotāju 5. vidusskolā, 1984 pārgājis pedagoģiskajā darbā uz Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas Koka mākslinieciskās apstrādes nodaļu, 1992 kļuvis par šīs nodaļas vadītāju, strādāja līdz 2005. Stažējies Lietuvas Restaurācijas centrā. 2006./2007. mācību gadā RMV māca gleznošanu un vada kvalifikācijas darbu izpildi restaurācijas izglītības programmas audzēkņiem, māca koka apstrādes tehnoloģiju un amata prasmes. Latgales koktēlniecības tradīciju apzinātai pētniecībai sācis pievērsties, studējot Latvijas Universitātē. Koka būvniecības kultūras mantojuma saglabāšana, restaurācija viņam ir prestiža lieta. Talantu, pieredzi integrē, meistarīgi darinot krucifiksus: 1992 Aglonas ģimnāzijai, 1999 Viļānu klosterim, vairākus āra krucifiksus Preiļu rajonā un kapu krucifiksu ansambļus Rēzeknes rajonā u. c.

Izstādēs piedalās no 1967. Talants izpaužas glezniecībā, koktēlniecībā, reklāmmākslā, kultūras norišu organizēšanā. Gleznās poetizē dzimtās Rāznas āres: zaļo mežu, zemes gaišo ceļu, saules izrotāto zilo ezeru ūdeņus. Mākslinieks mīl pārsteigt ar veiksmīgiem eksperimentiem eļļas krāsās. Gleznieciskās emocijas mēdz risināt gan dekoratīvā otas triepienā, gan intīmā, savdabīgā svītrinājuma manierē, radot telpisku ilūziju.

Nozīmīgākie darbi: 1988 “Rāznas ezers”, 1989 “Dziļuta ezer mala”, “Dagda Kaunata”, 1990 “Lielie Batņi ziemā”, “Baltie Latgales ceļi”, 1991 “Pļavu ziedi”, “Ābolu klusā daba”, 1993 “Jāņu nakts”, “Sārtie ziedi”. Darinājis firmas zīmes (logo) un emblēmas Rēzeknes Augstskolai (180 x 120 x 30 cm, dūralumīnijs, 1994), Skaitļošanas centram (1,5 x 2,5 x 0,40 m, dūralumīnijs, 1995). No 1996 ik gadus piedalās

Latgales Mākslinieku radošo darbu rudens izstādēs Latgales Kultūrvēstures muzejā ar lauku ainavu gleznojumiem un savdabīgiem koka dizaina izstrādājumiem.

Publicējis rakstus: Krusts ceļu krustojumos — problēma un īstenība // Katoļu Dzīve, 1994, Nr. 6; Krucifiksu būvformu tipi Latgalē // Katoļu Dzīve, Nr. 8; Pārlicība un interjera izveides māksla // Māras Zeme, Nr. 26 /192. Daiļrades briedumu apliecina personālās izstādēs, tās sarīkotas — 1990 Kaunatā, 1992 Rēzeknē 6. vidusskolā, 1994 Ludzā, 1999 Balvu rajonā Upītes Kultūrvēstures muzejā, 2004.

A. *Gleizdāns P.* Tradīcija un jaunrade // Katoļu Dzīve, 1992, Nr. 3; *Gleizdāns P.* Igoveņa J. izstāde — portreti un ainavas // Māras Zeme, 1994, Nr. 33; *Lucijanova S.* Ticība uz Latgales centru // Darba Karogs, 1991. g. 12. apr.; *Gleizdāns P.* Ko spēj tie, kas māca // Rēzeknes Vēstis, 1993, 4. dec.; *Gleizdāns P.* Latgales mākslinieku darbi atkal Rēzeknes vidusskolā // Māras Zeme, 1994, Nr. 3; *Gleizdāns P.* Jānis Igovens — laikmeta kontekstā // Rēzeknes Vēstis, 2001. g. 27. sept.

IRUKS Pēteris (1954)

Keramiķis

Dzimis 1954. gada 8. augustā Rēzeknes rajona Gaigalavas ciema Meirānos zemnieka ģimenē. 1970–1974 mācījies Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas Keramikas nodaļā. Pēc skolas beigšanas pievērsies tautas keramikai, studējis Latgales keramikas tradīcijas. Viņam īpaši tuvs ir P. Čerņavska stils. Strādājis Rīgas rajona kolhoza “Ezerciems” keramikas cehā, kur guvis pamatīgu amatprasmes rūdījumu. 1981 uzbūvējis savu cepli un darbnīcu Gaigalavas ciema “Meirānos”.

Kopš 1978 piedalījies tautas mākslas un profesionālās mākslas izstādēs. Par augstas klases izstrā-

dājumiem lauku saimniecību palīgražošanā ir nopelnīta VTSSI.

Nozīmīgākās izstādes: 1978 Latgales keramikas izstāde Rīgā LPSR Dabas muzejā, 1979 Vissavienības Tautas mākslas izstāde Maskavā, 1980 I Latgales keramikas dienu izstāde Rēzeknē, Latgales keramikas izstāde Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā, Vissavienības tautas saimniecības sasniegumu izstāde Maskavā 1980, 1981 Latgales keramikas izstāde Rīgā LPSR Vēstures muzejā, 1982 Latgales keramikas izstāde Maskavā, 1983 Latviešu mākslas izstāde Rūsē, Latgales keramikas izstāde LPSR Aizrobežu mākslas muzejā, 1984 P. Iruka un E. Vasiļevska personālizstāde Jasmuižā; LPSR Tautas lietišķās mākslas izstāde Rīgā, Latgales keramikas izstāde Gdaņskā, Latgales mākslinieku darbu izstāde Kauņā, Viļņā (1985), Latgales keramikas izstāde Rīgā LPSR Vēstures muzejā, personālizstāde Gaigalavā, Opočkā, Rēzeknē (1985), Latgales keramikas un akvareļu izstāde Brēmenē, Latviešu mākslas izstāde Austrijā (1986), Latgales keramikas izstāde Rēzeknē. Liepājā, VTSSI (Latvijas PSR ekspozīcijā), Starptautiskais gadatirgus Plovdivā (1987), Latviešu akvareļi un Latgales keramika Kazaņā, Kijevā, 2. personālizstāde Rīgā LPSR Vēstures muzejā (1988).

Tuvākas ir liela izmēra slaidinātas medaunieka tipa vāzes vai arī graciozā ritmā ieturētas sauļotā staba formas. Tiecas uz plašām, tīrām virsmām, pret kurām kontrastaini izdalās volutāros ritmos ieturētas osiņas. Dažkārt tām radis zoomorfu risinājumu. Visbiežāk tie ir brīnumaini putni, kas izkāpuši it kā no senas teiksmas. Dabas formas pakļauj stingram tektoniskam ritmam, lai rotājošais motīvs rastu kopēju valodu ar vāzes būvķermeni. Tiecas izkopt retāk sastopamo mēness tipa svečturi, rodot tam savas īpatnējas intonācijas. Rotājums skops. Visbie-

žāk virpas liklocis. Glazūru rūsgandzeltenajiem toņiem viegls zeltains vizējums.

A. Pētera Iruka keramikas izstāde (sast. A. Kūkojs). Rīga, 1988; *Pujāts J.* Latgales keramika. Rēzekne, 2002.

JANSONS Kristis (1916–2007)

Aktieris

Dzimis 1916. gada 8. decembrī Ventspils apriņķa Užavas pagasta Rukšos jūrnieku ģimenē. Pabeidzis Zeltmata dramatiskos kursus, 1933–1945 darbojies Ventspils teātrī. 1945 Mākslas lietu pārvalde norīko Kristu Jansonu uz Latgales drāmas teātri Rēzeknē, kur sāka darboties režisora A. Varslavāna vadībā.

Savāktā aktieru entuziastu grupa un teātra palīgpersonāls dzīvoja un strādāja sagrautas pilsētas drupu aplenkumā. Nepārvaramu materiālu un sadzīves grūtību dēļ 1948 tas spiests beigt savu pastāvēšanu. Kristis Jansons tomēr paliek Rēzeknē, vada latviešu dramatisko pulciņu. Aktieris, kas visilgāk spēlējis uz Latgales teātru skatuves, kurzemnieks, bet visu mūžu veltījis Latgales amatiereteātrim. Kopš 1958 Rēzeknes Tautas teātra aktieris, spēlējis vēsturiskajā B. Lavreņova “Lūzuma” iestudējumā (Svačs), ar ko Rēzeknes teātris piedalījies Latgales kultūras dekādē Rīgā un saņēmis Tautas teātra nosaukumu. Lai arī dienišķo maizi pelnījis kā elektriķis un vulkanizators Rēzeknes uzņēmumos, līdz pat sirmam vecumam piedalījies daudzos iestudējumos. 2001 kā viens no pirmajiem atjaunotajā Latvijā saņēmis Rēzeknes Goda pilsoņa nosaukumu.

Meita Baņuta — mūziķe, dēls — mākslinieks Oskars Jansons, dzīvo Daugavpilī.

Miris 2007. gada 22. novembrī, Rēzeknē, apbedīts Rēzeknes rajona Nautrēnu pagasta Jaundzemļu kapos.

D. Nozīmīgākās lomas: Andžs R. Blaumaņa “Pazudušais dēls”; Preimanis A. Upīša “Apburtais loks”;

Didzis Raiņa “Pūt, vējiņi!”, Bundziņš V. Lāča “Zvejnieka dēls”.

A. Latgales Novadpētniecības un mākslas muzeja materiāli; Teātris un kino biogrāfijās. Rīga, 1999.

JANSONS Oskars (1950)

Gleznotājs

Dzimis 1950. gada 6. februārī Rēzeknē. Spilgtākie bērnības iespaidi saistās ar Nautrēnu pagasta mazajos un lielos Pujātos pavadītajām vasarām. Daba, kalni, ezeri, pļavas, govīs, siena laiks, rudens, pavasaris — motīvi, kas vēlāk raduši atspulgu mākslinieka radošajā darbībā. Pamatizglītību guvis Rēzeknes internātskolā, kur par zīmēšanas skolotāju strādājis Antons Kūkojs, jau tai laikā būdams visai spilgta personība, kas, pats vēl mācīdamies Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolā, pratis radīt savos audzēkņos interesi par mākslu, aizraut un ieinteresēt ar akvareļu glezniecības tehniku.

Māksliniecisko pamatizglītību 1970–1973 guvis Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolā. Atmiņā īpaši iegūlušas skolotājas S. Linartes vadītās kompozīcijas stundas. Bakalaura grāds iegūts 1974–1980 Valsts Mākslas akadēmijā Pedagoģijas nodaļā. Diplomdarbam izvēlēta žanriskā kompozīcija — lauku mājas interjers ar vecīti, lasot grāmatu. Iegūta gleznotāja kvalifikācija.

Pirmā izstāde Daugavpilī 1977. Jauno mākslinieku gada izstādes Rīgā 1970.–1980. gados. Portreti, pašportreti, dubultportrets ar Ilūkstes ainavu fonā. Izstādes MS mākslinieku namā Rīgā. Personālizstāde Daugavpilī 2006. Ir publikācijas, atsauksmes, katalogi.

Darbi Daugavpils mākslas muzeja kolekcijā, mākslas fondā, privātkolekcijās. Ir reprodukcijas. Mākslinieku savienības biedrs no 1980. 1980–1998 brīvmākslinieks. No 1998 līdz šim brīdim — skolotājs Daugavpils mākslas vidusskolā “Saules skola”.

A. O. Jansona stāstījums.

Oskars Jansons

JERMAKS Boļeslavs (1890–1970)

Ērģelnieks

Dzimis 1890. gada 16. martā Ludzas apriņķa Šķaunes pagastā zemnieka daudzbērnu ģimenē. Tēvs Pēteris (1833–1925), māte Marija Magdalena. Brāļi: Antonijs (1892–1930), Vladislavs; māsas: Serafina (1865–1949), Malvina (1888–1935). Mācījies Šķaunes draudzes skolā, pēc tās beigšanas nolēmis mācīties par ērģelnieku. Iesākumā ērģeļu spēles pamatus apguvis pie vietējā draudzes ērģelnieka, tad mūzikas studijas turpinājis Lietuvā pie ērģelnieka Joza Naujaļa. Pirmā pasaules kara laikā 1914 iesaukts Krievijas armijā, sākumā bijis telefonists sakara daļā, vēlāk kara kapelāna ērģelnieks. 1920 atgriezies Latvijā un uzsācis pastāvīgās ērģelnieka darba gaitas Latgales baznīcās. 1920–1931 strādājis dzimtajā pusē Landskoronas draudzē Šķaunes pagastā. Muzikālo izglītību turpinājis pašmācībā, kad tika nodibināta Latgales Tautas konservatorija Daugavpilī 1923, mācījies ērģeļu spēli pie Nikolaja Vanadzīņa. Strādājis par ērģelnieku 1931–1934 Naujenes pagasta Jezupovas draudzē.

Pēc prāvesta Pētera Apšiniķa uzaicinājuma kopā ar ģimeni pārcēlies uz Preiļiem 1934, kur strādājis par draudzes ērģelnieku Vissvētākās Jaunavas Marijas Debesīs uzņemšanas katoļu baznīcā līdz 1939. Šis laiks bijis ražīgākais viņa muzikālajā darbībā, pēc viņa ierosmes 1938 Preiļos uzbūvētas jaunas, modernas ērģeles ar 24 reģistriem un pneimatisko sistēmu, ko paveica Latvijā pazīstamais meistars Herberts Kolbe. Līdztekus ērģelnieka un baznīcas kora vadītāja darbam nodibinājis pūtēju orķestri, baznīcas svētkos iesaistījis apkārtējo draudžu korus, ar to aktivizējot Preiļu mūzikas dzīvi. Kopā ar prāvestu Apšiniķu 1939–1941 turpinājis ērģelnieka darbību Baltinavas draudzē. Sakarā ar padomju un

Boļeslavs Jermaks

vācu okupācijas radītajiem draudiem un kara laika izraisītajām grūtībām bijis spiests vairākas reizes mainīt dzīves un darba vietas: 1941–1948 Landskoronas un Dagdas katoļu draudzēs, 1948–1953 Stiglavas draudzē. 1953 atstājis Latgali un kopā ar ģimeni (5 bērni) pārcēlies uz Rīgu, darbojies par ērģelnieku sākumā Sv. Alberta baznīcā, bet no 1954 līdz mūža galam Sv. Antona baznīcā. Garajā, nepārtrauktajā ērģelnieka darba mūžā devis nozīmīgu ieguldījumu Latgales garīgās mūzikas izaugsmē un attīstībā. Sava tēva ērģelnieka profesijas pārmantotāji abi dēli un viņu pēcnācēji turpina dzimtas muzikālo tradīciju saglabāšanu un izkopšanu.

Precējies 1920 ar Juzefu Lipinsku (1901–1988). Dēli: Vitālijs (1923–1944), spēlējis trompeti Aglonas ģimnāzijas orķestrī, leģionārs, kritis Otrajā pasaules karā; Donāts (1928–1949), Romualds (dz. 1931), ērģelnieks, komponists, J. V. LMA pedagogs; Jānis (dz. 1937), ērģelnieks, draudzes kora diriģents Rīgā Sv. Franciska baznīcā; meitas: Irēna (dz. 1941), Vera (dz. 1926).

Miris 1970. gada 4. septembrī, apbedīts Rīgā, Meža kapos.

D. Garīgo dziesmu apdares korim, ērģelēm; mesu instrumentācijas pūtēju orķestrim.

A. Dēlu Romualda un Jāņa Jermaku ģimeņu arhīvi; *Gauzdiņa I.* Tūkstoš mēlēm ērģeles spēlē // Rīga, 1987; *Šļars J.* Otrā Latvijas ērģelnieku dinastija // Katōļu Dzeive, 2004.

JERMAKS Romualds (1931)

Komponists, mūzikas pedagogs, ērģelnieks

Dzimis 1931. gada 10. jūnijā Ludzas apriņķī Šķaunē Lanskoronas katoļu draudzes ērģelnieka ģimenē. Tēvs Boļeslavs (1890–1970), ērģelnieks vairākās Latgales katoļu baznīcās un Rīgā; māte Juzefa (1901–1988). Brāļi: Jānis (dz. 1937), ērģelnieks

Romualds Jermaks

Rīgas Sv. Franciska katoļu baznīcā; Donāts (1928–1949); Vītālijs (1923–1944), mūziķis, bijis trompetists pūtēju orķestrī, leģionārs, kritis Otrajā pasaules karā; māsa: Vera (dz. 1926), Irēna (dz. 1941). Sakarā ar tēva darba un ģimenes dzīves vietu maiņām mācījies vairākās skolās. Pamatizglītību ieguvis Preiļu vidusskolas 1. klasē 1939, Šķaunes pamatskolā 1940–1946; vidējo izglītību — Ezernieku (1946–1948), Rundēnu (1948–1949) un Slokas (1949–1950) vidusskolās.

1950 iestājies Jāzepa Mediņa Mūzikas vidusskolā, 1951–1954 sekoja obligātais karadienests padomju armijā, kura laikā vadījis karavīru dziesmu ansambli. Pēc dienesta 1954 turpinājis mācības mūzikas vidusskolā Valtera Kaminska kompozīcijas klasē, kuru absolvējis 1957. Ar ciešu apņēmību kļūt par profesionālu mūziķi šajā gadā iestājies Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā, studējis kompozīciju prof. Jāņa Ivanova klasē, fakultatīvi mācoties ērģeļspēli pie prof. Nikolaja Vanadziņa. 1962 ar izcilību absolvējis LVK kompozīcijas nodaļu un uzsācis mūzikas teorijas pedagoga darba gaitas.

Pēc konservatorijas absolvēšanas strādājis par mūzikas teorētisko priekšmetu pedagogu 1963 Jāņa Ivanova Rēzeknes Mūzikas vidusskolā un 1963–1964 Cēsu MV, 1965–1971 bijis TV studijas skaņu režisors. 1974–1975 turpinājis tālākizglītību Mūzikas augstskolu mācībspēku kvalifikācijas paaugstināšanas fakultātē pie Maskavas Valsts konservatorijas. 2003 J. V. LMA ieguvis profesionālā mūzikas maģistra grādu. Kopš 1971 bijis Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Kompozīcijas katedras pasniedzējs, no 1976 — vec. pasniedzējs, kopš 1988 — docents. 1992–1997 bijis Daugavpils Mūzikas koleģijas mūzikas teorētisko priekšmetu un ērģeļspēles pedagogs. Konservatorijas studiju laikā praktizējis

ērgelšpēlē, palīdzot tēvam baznīcas dievkalpojumos (neoficiāli), arī kā patstāvīgs ērgelnieks. 1987–1996 veicis regulāru pārraudzības darbu Rēzeknes un Daugavpils Mūzikas vidusskolā un sniedzis metodiskas konsultācijas. No 1974 līdzdarbojies Latvijas KM Metodiskā kabineta organizētajos mūzikas skolu audzēkņu radošajos konkursos. Bijis Valsts eksāmenu komisijas priekšsēdētājs Jelgavas MV (1987–1988) un Daugavpils MV (1990–1995). Piedalījies: izdevniecības *Europa Cantant European Federation of Young Choirs* projektā *Hodie Christus natus est* 1999; vēsturisko ērgeļu restaurācijas darbos *Burnley* (2001) un *Plimutas* (2002) pilsētās Lielbritānijā. Bijis XXIII Vispārējo latviešu dziesmu svētku koklētāju ansambļu skates žūrijas komisijas priekšsēdētājs Rīgā, Jelgavā, Cēsīs 2003. No 1989 piedalījies Latvijas Ērgeļu centra rīkotajos ap 40 koncertos visos Latvijas novados, jaunrades nometnes 3 x 3 organizēšanā Daugavpilī 1995. Sadarbībā ar ērgelniekiem Tāļivaldi Deksnī un Aivaru Kalēju piedalījies 25 skaņu plašu sērijas “Latvijas vēsturiskās ērģeles” tapšanā: ērgeļu skaņošanā un remontā, ierakstu organizēšanā. No 1973 piedalījies 24 mūzikas festivālu organizēšanā un norisē Tukuma rajonā, Komponistu savienības kooperatīvā “Lāčupīte”.

Paralēli pedagoģiskajam darbam risinājies radošais darbs kompozīcijā. Uzrakstīti daudzi dažādu žanru skaņdarbi: vieni vairāk mūzikas speciālistu uztverei pieejami, citi plašākam klausītāju lokam uztverami un saprotami. Īpašas komponista uzmanības lokā atradusies ērgeļmūzika, garīga satura vokālkompozīcijas, vokāli instrumentālie žanri un baznīcas mūzika. Tās lielākais devums radies Latvijas Trešās atmodas laikā un turpmākajos gados. Atsaucoties Latvijas (visvairāk Latgales) katoļu draudžu koru vēlmei dziedāt latviešu autoru sak-

rālās kompozīcijas, sākot ar 1990 rakstījis mesas latviešu un latgaliešu valodā (latīņu liturģiskā teksta tulkojumi), garīgās dziesmas, motetes.

Apbalvojumi: Jāņa Ivanova prēmija 1988; Aglonas bazilikas Goda diploms 1993; Latvijas Nopelniem bagātais mākslas darbinieks 1989; Latvijas Republikas KM Atzinības raksti 1981, 2001.

Precējies 1973 ar Ilmu Grauzdiņu (dz. 1948), muzikoloģi, J. V. LMA profesori. Bērni: meitas Eriadna (dz. 1974), Džemina (dz. 1975), Rana (dz. 1980), Auriga (dz. 1986); dēls Ariels (dz. 1982). Visiem ir muzikālā izglītība.

D. Baznīcas mūzika. 14 mesas: *Missa solemnis*, veļtījums pāvesta Jāņa Pāvila II vizitācijai Latvijā 1993; Svinīgā mesa; Sv. Franciska mesa; *Missa brevis*, Mesa 1-balsīgai dziedāšanai ar ērģelēm; Mesa *e-moll*; Mesa 1-balsīgai dziedāšanai, Mesa bērnu korim latgaliešu valodā; Mesa sieviešu korim *a capella Misa Beatrissimae Mariae Virginis Matris divine gratie* u. c. Skaņdarbi korim ar ērģeļu pavadijumu: motete *Gloria Patri*; *Te Deum*; Rekvīams, 129. psalms, *Surrexit Christus* u. c. Garīgās dziesmas sieviešu korim; Ziemassvētku dziesmas; Lieldienu un Vasarsvētku dziesmas jauktam korim. Latviešu tautasdziesmu apdares: "Ar savu bērīti" un 4 tautasdziesmu apdares kokļu ansamblim, atskaņojumi XXII un XXIII Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 1998, 2003. Latviešu tautasdziesmu apdares jauktam un vīru korim (krājumi).

A. R. Jermaka personiskais arhīvs *Curriculum vitae* 2007; *Grauzdiņa I.* Romualds Jermaks dzīvē un mūzikā; *Šļars J.* Otrā Latvijas ērģelnieku dinastija // Katoļu Dzeive, 2004.

JURCIŅŠ Pēteris (1932–2004)

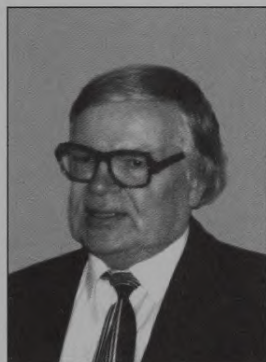
Dzejnieks

Dzimis 1932. gada 17. decembrī Nautrēnu pagasta Rogovkā kurpnieka Aleksandra un pastnieces Annas Jurciņu ģimenē. 1950 beidzis Nautrēnu vidusskolu, 1957 speciālo milicijas vidusskolu Kauņā, neklātienē 1963 Iekšlietu ministrijas Aug-

stāko skolu Minskā. 1951–1953 dienējis padomju armijā, 1954–1955 mēbeļu arteļa “Asociācija” strādnieks, 1957–1963 operatīvais pilnvarotais un vecākais operatīvais pilnvarotais Aucē, Liepājā, Aizputē. 1963–1965 kriminālizmeklēšanas nodaļas priekšnieks un milicijas nodaļas priekšnieka vietnieks Tukumā. 1965–1969 Madonas rajona milicijas priekšnieks. 1967–1979 LPSR Iekšlietu ministrijas politiskā un audzināšanas darba nodaļas instruktors, Valsts autoinspekcijas aģitācijas un propagandas nodaļas priekšnieks, politiskās audzināšanas nodaļas priekšnieka vietnieks. 1979–1985 izdevniecības “Liesma” redakcijas vadītājs. 1987–1993 Latvijas Radio literāro raidījumu komentētājs, programmu vadītājs. 1997–1998 sabiedrisko lietu nodaļas vadītājs Latvijas Policijas akadēmijā. Rakstnieku savienības biedrs no 1970.

Jau skolas gados dziedāja, muzicēja, piedalījās teātra izrādēs, rakstīja pantus. Pirmā publikācija avīzē “Kaujas posteni” 1959, seko dzejolis “Soļu dziesma” žurnālā “Liesma” (1960, Nr. 6). Izdoti dzejoļu krājumi: 1968 “Smagums”, 1972 “Klātbūtne”, 1977 “Dzīvības augstums”, 1981 “Gar doņiem ejot”, 1986 “Kvēpa lidojums”, 1990 “Akmeņi un zvaigznes”, 1994 “Sievietes vara”, 1996 “Līdz todienīgai”, 2000 “Viss piepildās debesīs”, “No mīļo mūžiem”, 1993 dzejoļu grāmata bērniem “Sauls meita mūsu sētā”, izlases: 1982 “Man vienu mūžu taisnoties”, 1984 “Vālodzīte”, 2002 “Pie mūža jāpierod”. Dzejas spēks ir liriska impresija, spilgta gleznainība, spēja izmantot dažādas dzejas formas, dziļi izjūsts un stingri izsvērts dzejdarba ritmiskais viņņojums, tautas mutvārdu daiļradē sakņots pasaulredzējums un izpratne.

2002 iznākusi dzejoļgrāmata “Vasala, muos, vasals, bruoļ!” pilnībā sarakstīta latgaliešu rakstu

Pēteris Jurciņš

valodā, kā arī autora dzimtajā Nautrēnu izloksnē, un ietver sevī daudz senvārdu, apvidvārdu, izloksnes leksikas un gramatisko formu paraugu. Daudzus dzejoļus komponisti (Ā. Skulte, V. Kaminskis, R. Vintule, M. Zariņš, A. Kaužēna, V. Punka) izmantojuši dziesmu tekstiem. Popularitāti iemantojusi dziesma “Vālodzīte”.

Miris 2004. gada 18. februārī. Apbedīts Nautrēnu pagasta Desetniku kapos, kur 2005 atklāts koka bojāšanās dēļ pārvietots citur. Kapos uzstādīts mākslinieku D. Brūveres un M. Veides darināts piemiņas akmens ar vālodzītes motīvu. Jau miršanas gadā un visos turpmākajos Pēterdienā Rogovkā pulcējas novada un visas Latvijas literāti, risinās savdabīga Latgales dzejas diena.

2007 iznākusi piemiņas grāmata “Nojausmas vien” ar apakšvirsrakstu “Dzejnieks Pēteris Jurciņš savējo atmiņās”.

A. *Sīrbārdis J.* Tik daudzveidīgs, bet allaž viņš pats.. // *Jurciņš P.* Vālodzīte. Rīga, 1984; *Vējāns A.* Goda sardzē pie rudzu asna // *Vējāns A.* Latgales rakstu gaisma. Rīga, 1996; *Valeinis V.* Pēteris Jurciņš // *Valeinis V.* Latgaliešu lirikas vēsture. Rīga, 1998; *Stafecka A.* Pīmineklis muotes volūdai // *Jurciņš P.* Vasala, muos, vasals, bruoj! Rēzekne, 2002; *Salceviča I.* Zvīņu raksts kā bērnības zvaigžņu atblāzma // Jaunākā latviešu literatūra 2002. Rīga, 2003. *Kūkojs O.* Pylns myuža riņčs // *Olūts, 11.* Rēzekne, 2006.

JŪRDŽS Andrīvs (Andryvs; 1845–1925)

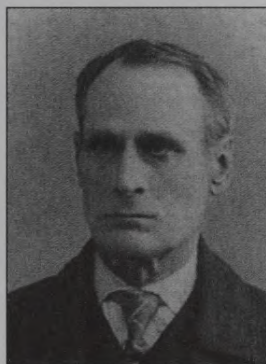
Dziesminieks, rokraksta grāmatniecības pārstāvis

Dzimis 1845. gada 12. decembrī Zaļmuižas (tagad Nautrēnu) pagasta Korklinīkos klaušu zemnieku Miķeļa un Jugazes Jūrdžu ģimenē, pats gājis

klaušās. Lasīt iemācījusi māte no dziesmu grāmatas, rakstīt mācījies, ar ogli uz bērza tāss zīmēdams burtus pēc drukāto burtu parauga. Pašmācības ceļā iemācījies krievu, poļu un lietuviešu valodu, kā arī latīņu valodu, apguvis arī gotu burtus un lasījis lejaslatviešu izdevumus. Ap 1860 sācis pirmos mēģinājumus rakstos. Nodarbojies ar Svēto rakstu pārrakstīšanu un grāmatu iesiešanu, vēlāk sācis pārrakstīt, tulkot un sacerēt arī laicīgu tekstus. No poļu un krievu preses un kalendāriem pārtulkojis latgaliski pēc viņa ieskatiem vērtīgākos un tautiešiem noderīgākos materiālus, dažādus praktiskus padomus. Pierakstījis tautasdziesmas, sakāmvārdus, parunas, ticējumus, vērojumus, rakstījis arī oriģināldzejoļus. Pats darinājis un iesējis ap tūkstoš lapu biezus sējumus, pierakstījis tos un izplatījis, tā cenzdamies mazināt drukas aizlieguma radīto postu. Šis rokraksta grāmatas ir ļoti nozīmīgas tā laika tautas psiholoģijas, uzskatu, dzīvesveida un gara dzīves atspoguļotājas. Sarakstījis ap trīsdesmit sējumu, no kuriem lielākā daļa gājusi bojā ugunsgrēkā Latgales Centrālajā muzejā Rēzeknē 1925. Saglabājušās grāmatas atrodas Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu zinātniskajā nodaļā un Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā.

Bija precējies ar Zuzannu Meikstumu no Dricāniem. Ģimenē piedzimuši vienpadsmit bērni. Grāmatas “Nacionālā atmoda Latgalē” autors Donats Latkovskis pierakstījis bērnu Antona un Johannas, mazdēla Pētera Jūrdža atmiņas, atmiņas uzrakstījuši meitas Johannas dēli Joņš un Viktors Cibulski.

1949 Traunšteinā (Bavārijā, Vācijā) dibināts A. Jūrdža fonds — organizācija Latgales kultūras attīstības veicināšanai. Darbi un raksti par viņu, kā

Andrivs Jūrdžs

arī par fonda darbību 1984 apkopoti trimdā izdotajā grāmatā “Andryvs Jūrdžs”. 1999 Latgales Kultūras centra izdevniecības apgādā izdota viņa grāmata “Myužeigais kalinders ar saimniecības iwirojumim par wysu godu” ar valodnieces A. Stafeckas priekšvārdu. To finansējuši mazmazmazdēli Andris un Roberts Jūrdži.

Daži darbi publicēti G. Manteifela izdotajā kalendārā “Inflantu zemes lajkagrōmota”, 1869. Dzejoļus, aforismus, folkloras materiālus, kā arī dzimtā pagasta kultūras un saimnieciskās dzīves parādību aprakstus sūtījis laikrakstiem “Gaisma” un “Dryva”. Tie iespiesti “Katoļu māju kalendārā” 1904. gadam un kalendārā “Daugava” 1909. gadam, dzejoļi — 1914 pirmajā latgaliešu dzejas antoloģijā “Kūkle”. Literāro darbu veicis vakaros un naktīs skala, vēlāk mazas lampiņas gaismā, jo dienā strādājis zemnieka darbus, tāpēc vecumdienās zaudējis acu gaismu. Ar pārrakstīšanu nodarbojies līdz 1917.

Miris 1925. gada 22. aprīlī, apbedīts Nautrēnu ciema Desetņiku kapos, kur 1970. g. 31. maijā atklāts B. Buļa un A. Velikāna veidots pieminekļis “Latgales Prometejam”.

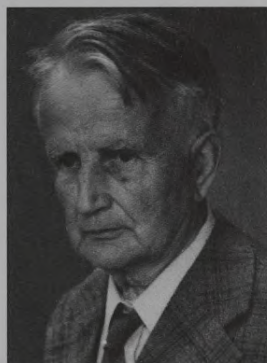
A. *Cybuļskis* V. Atmiņas par Andryvu Jūrdžu // *Dzeive*, 1959, 37; *Seiļs* S. Viens no pirmajiem // *Karogs*, 1970, Nr. 11; *Bukšs* M. Latgaļu atmūda. Minhene, 1976, 85.–92. lpp.; Andryvs Jūrdžs. Minhene, 1984; *Apīnis* A., *Klekere I.*, *Limane* L. Rakstītājs no Nautrēniem. Andriņa Jūrdža dzīve un veikums. Rīga, 1989; *Broks* J. Andrievs Jūrdžs // *Broks* J. Latgales kultūras darba entuziasti. Rīga, 1995; *Vējāns* A. Prometejs ar skalu rokās // *Karogs*, 1996, Nr. 2.; *Latkovskis* D. Andrivs Jūrdžs // *Latkovskis* D. Nacionālā atmoda Latgalē. Rēzekne, 1999; *Zeile* P. Latgales Prometejs, gaismas sējējs Andrivs Jūrdžs // *Zeile* P. Latgales kultūras vēsture. Rēzekne, 2006, 316.–318. lpp.

KALĒJS Oskars (1902–1993)

Gleznotājs

Dzimis 1902. gada 24. aprīlī Rēzeknes apriņķa Bērzgales pagasta Ilzenē ierēdņa ģimenē. Skolas gaitas uzsācis Rēzeknes ģimnāzijā, Pirmā pasaules kara gados devies bēgļu gaitās un kopā ar ģimeni nokļuvis Krievijā. Pēc Smoļenskas apgabala Sičovkas vidusskolas beigšanas 1920–1921 mācījies Maskavas Augstākajās mākslinieciski tehniskajās darbnīcās glezniecību (pedagogi K. Korovins, A. Arhipovs, A. Drēviņš). Maskavas muzejos un privātkolekcijās iepazinis izcilo pasaules mākslas meistarību.

1922–1930 mācījies Latvijas Mākslas akadēmijā, kur profesora V. Purviša vadībā beidzis Dabaskatu glezniecības meistardarbnīcu ar diplomdarbu “Latgales ainava” (Sakstags), iegūdam mākslinieka–gleznotāja kvalifikāciju. Darbojies ainavas un klusās dabas glezniecības jomā. No 1927 regulāri piedalījies mākslas izstādēs kā Daugavpilī, tā novadā un Rīgā, būdam arī aktīvs Daugavpils latviešu mākslinieku kopas organizētājs. 1931–1944 strādājis vairākās Daugavpils vidusskolās, kā arī Daugavpils Valsts skolotāju institūtā par zīmēšanas un mākslas vēstures pasniedzēju. Rosināja un iedvesmoja audzēkņus Latgales folkloras, etnogrāfijas vākšanā un izziņāšanā. Bija Daugavpils vēstures muzeja dibinātājs, izveidotājs un vadītājs. Muzejā izveidoja vērtīgas gleznu, etnogrāfijas, Latgales keramikas, arheoloģijas kolekcijas, kuras Otrā pasaules kara laikā izglābis no izvešanas. Savācis visplašāko Latgales keramikas kolekciju — ap 2300 eksponātu. Interesējies par etnogrāfiju, arheoloģiju, strādājis par komponista E. Melngaiļa sekretāru viņa Latgales folkloras materiālu vākšanas laikā, kā arī piedalījies arheoloģiskajos izrakumos Jersikas pilskalnā, Višķu un Aizkalnes kapulaukos.

Oskars Kalējs

Bija viens no pirmajiem, kas radījis sapratni par to, ka Latgales keramika ir viens no izcilākajiem tautas mākslas fenomeniem Latvijas kultūrā.

Paralēli aktivitātēm kultūras laukā daudz gleznojis, regulāri piedalījās izstādēs Latgalē un Rīgā. V. Purviša skolas ainavu glezniecības kontekstā viņa mākslai raksturīga savdabīga, ļoti personiska dabas dvēseles izjūta. Glezniecība reizē smalkjūtīgi vitāla un liriska, ar muzikāli plūstošu motīvu redzējumu un otas rakstu. Galvenā vērtība — kolorīts. Pelēkzaļu, zilganpelēku, klusinātu zemes un atmosfēras toņu aranžējums veido kompozīciju, apjomus, noskaņu un konkrētas vietas attēlojumā iegūst vispārinājumu un apgarotību dzimtās Latgales un Latvijas dabas atklāsmē.

Pēdējā izstāde, kuru organizēja un kurā piedalījās mākslinieks, notika Daugavpili 1940 Latgales dziesmu svētku laikā.

1944 apcietināja un izsūtīja katorgā, no kurienes viņš atgriezās 1955. Izstādēs atkal sācis piedalīties no 70. gadiem. 1991, kad Latvija atguva neatkarību, tika uzņemts Latvijas Mākslinieku savienībā. 1992 Daugavpili un Rēzeknē sarīkotas personālizstādes, kurās pārsvarā bija eksponēti divdesmitajos un trīsdesmitajos gados tapušie darbi.

Miris Rīgā 1993. gada 16. janvārī. Apbedīts Meža kapos.

A. Mākla un arhitektūra biogrāfijās, I sēj. Rīga, 1995;
Oskars Kalēja personālizstāde (katalogs), Rīga, 1992.

KALNIŅA Māra (dzim. Ozola; 1948)

Tēlniece

Dzimusi 1948. gada 14. jūnijā Umurgas pagasta lauku mājās. Pirmie bērnības iespaidi saistīti ar Līgatnes pusi. Bērnībā vilinājušas debesis, mākoņu tēli rosinājuši iztēli tā, ka gribējies to visu atveidot

kaut vai mālā, kurš upītes malā bija tik valgs un plastisks. Skolā aizrāvusies ar zīmēšanu, gleznošanu, videošanu. Līgatnes vidusskolā skolotāja S. Poriete pratusi veicināt un atbalstīt šo vēlmi zīmēt un gleznot. 1966 pēc Līgatnes vidusskolas absolvēšanas kopā ar ģimeni atgriezusies Rīgā, kur iesaistījusies L. Dzeguzes Tautas tēlniecības studijas darbībā. 1972–1978 studējusi T. Zaļkalna Latvijas Mākslas akadēmijas Tēlniecības nodaļā pie tēlniekiem E. Meldera, I. Vasiļjeva, V. Alberga, A. Terpilovska. Trīs akadēmijas studiju vasaras prakses pavadījusi tēlnieka K. Jansona darbnīcā “Siļķēs” Cēsu pusē, kur mākslinieka radošajā, dvēseliskuma un tolerances gaisotnē ticis iemilēts akmens uz mūžu, vislielāko gandarījumu gūstot no akmens pretestības un padevības. Darba gaitas 1978 aizvedušas uz Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolu. Līdz ar to dzīve un radošā darbība attīstījās un izvērās saistībā ar Latgali, kur paralēli pedagoga darbam no 1992 ir lektore Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiālē, no 2005 docente. 1984 uzņemta Mākslinieku savienībā.

Savu radošo darbību sākusi ar medaļu mākslu, pievērsusies portretējumam, attēlojusi ievērojamākos kultūras darbiniekus un literātus, studējusi un iedziļinājusies katras personības darbībā un centusies atklāt viņu iekšējo būtību. Nozīmīgs medaļu klāsts veltīts Latgales kultūras darbiniekiem — ievērojamajam keramiķim P. Kisem (1980, atrodas LKM krājumā), mākslas zinātniekam J. Pujātam (1997, atrodas LKM krājumā), sabiedriskajam darbiniekam, garīdzniekam F. Trasunam (2002, atrodas LKM krājumā), Rēzeknē dzimušajam krievu rakstniekam J. Tiņjanovam (1985), kā arī ir veidojusi šī ievērojamā literāta, krievu dzejnieka A. Puškina darbu pētnieka krūšutēlu bronžā (1984, atrodas Rēzeknes 6. vidusskolā). Interasantas un savdabīgas ir arī medaļas,

Māra Kalniņa

veltītas Latvijas un pasaules izcilām personībām, kā dzejniekam A. Pumpuram, rakstniekam A. Eglītim (2002–2003), baletdejojotājai A. Priedei, rakstniecei Z. Mauriņai (2003, atrodas LKM krājumā), gleznotājam P. Gogēnam, rakstniekam K. Hamsunam, Rīgas Svētajam Jānim (2001), izcilajam krievu dzejniekam A. Puškinam (2000) atrodas LKM krājumā) u. c. 1999 tapis arī A. Puškina portrets piemiņas plāksnē Rīgā.

Būtiska vieta mākslinieces daiļradē atvēlēta memoriālajai skulptūrai. 20. gs. 80. gados kā viens no pirmajiem pieminekļiem ticis veidots kapakmens pāragri aizsaulē aizgājušajam savdabīgajam Latgales keramiķim P. Kiseim, kompozīcijā izmantojot vienu no paša keramiķa radītajiem tēliem “Ugunspuņš” (Rēzeknē Miera kapos). Savu vietu Latgales lauku kapsētās atraduši tādi darbi, kā piemineklis J. Zvejsalniekam (slīpēts akmens, 1983, Zvejsalās), U. Bulim (bronza, 1987, Ančupānos), A. un K. Zīrām (Pilcenes kapos).

Izstādēs piedalās no 1978, no tām nozīmīgākās: 1981 “Mākslas dienas ’81” Rīgā, 1982 izstāde konkurss “Arona ’82” Madonā, 1986 Latgales organizācijas izstāde Viļņā, 1989 Latgales organizācijas izstāde Rīgā, 1990–2000 Mākslinieku savienības Latgales organizācijas izstāde Rēzeknē, 2000–2006 Latgales Mākslinieku kopas darbu izstāde Rēzeknē, 2000 medaļas un metāla gleznas (kopā ar dēlu J. Kalniņu) Ave Sol koncertzālē Rīgā, 2001 personālizstāde “Laiks” Rēzeknē, 2001 izstāde (kopā ar J. Kalniņu) Balvos, 2002 izstāde “Saskarsme” Krāslavā, 2003 medaļas “Tuvumā — Tālumā” Ludzā, 2003 11. Latvijas medaļu mākslas triennāle Rīgā, 2003 III starptautiskā mūsdienu mākslas medaļu biennāle Seixal, Portugāle, 2004 Mākslas dienas — 2004, 2005

M. Kalniņas medaļmāksla un O. Zvejsalnieka gleznas Utenā, Lietuvā, 2004. g. Baltijas medaļu trienu nāle Viļņā, Lietuvā, 2006. g. tēlniecība (kopā ar dēlu M. Kalniņu) Rēzeknē.

Piedalījies arī citos radošajos pasākumos — 2003/2004. g. radošā darbnīca *Seixal*, Lisabona, Portugāle, projekts “Mākslas virtuve — olas pārvērtības” Ludza, Mākslinieku plenērs Bruknā — 2006. g. starptautiskais skulptoru simpozījs “Vecajam traktam / ceļam / jaunu nozīmi (Sanktpēterburga — Varšava)” (simpozija laikā tapusi akmens skulptūra uzstādīta Lietuvā pie Utenas vecās pasta stacijas ēkas, kur tagad atrodas Mākslas skola) 2007.

2006. gada rudenī vadīja plenēru Balvu rajona Šķīlbēnu pagasta Balkanu dabas parkā (32 ha platībā), kur iepriekš sagatavotās vietās skaista meža ielokā tika izveidotas un uzstādītas sešas skulptūras — pēc Balkanu teikas motīviem radītie koka un akmens tēli. 2007. g. dabas parks papildinājās ar jauniem objektiem.

Pēdējo gadu nozīmīgākie darbi: “Vientuļnieks” (akmens, 50 x 30 x 12 cm, 2005), “Jūra” (akmens, 40 x 15 x 15 cm, 2006), “Saules koks” (bronza, 11 x 7 cm, 1983), “Rudzu laukā” (koks), “Aspazija” (bronza Dundure Ø 7,5 cm), *Spite* (bronza, 7,0 x 7 x 7,5 cm), *Spider's wau* (bronza, 6 x 6 x 7,7 cm), *Hermann Hesse* (bronza, Ø 11,5 cm), *Don't cut me* (bronza, Ø 7,8 cm), “Būt virsotnē” (bronza, 6,2 x 6,2 x 6,2 cm), “Tautas dziesma” (koks, 65 x 11 x 11 cm), O. Vācietis. Nolemtība” reverss “Dievs sargi” (bronza, 11 x 8,2 cm, 2003), “Skaņa” (bronza, 10 x 4,8 x 1,5 cm, 2005), “Vējā” (akmens, 40 x 37 x 15 cm, 2006), “Jūra” (akmens, 15 x 17 x 40 cm, 1978), medaļu cikls — veltījums A. Sent-Ekziperī “Mazajam Princim” ap 1980. g. Darina skulptūras granītā, bronzā, marmorā, kokā. Darbi atrodas kolekcijās un privātkolekcijās Krievijā, ASV, Igaunijā u. c.

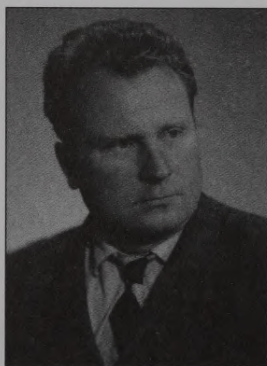
A. Dundure I. Šis viltīgais laiks // Rēzeknes Vēstis, 2001. g. 7. apr.; Utenas Apskrities Žinios, 2006. g. 24. aug;

Respublika, 1999. g. 28. okt.; *Dembovska D.* Ar darbu apšestie... laimīgie // *Rēzeknes Vēstis*, 2006 g. 16. okt.; Mazliet tālāk no lielceļa // *Neatkarīgā Rita Avīze*, 2006. g. 3. nov.; *Svirška S.* Balkanos uzstādīti sešmetrīgi jauno Latgales tēlnieku darbi // *Vietējā Avīze*, 2006. g. 27. okt.; Starptautiskais skulptoru simpozijs “Vecajam traktam / ceļam/ jaunu nozīmi”. Utenos, 2006.

KALVĀNS Vitālijs (1909–1965)

Gleznotājs

Dzimis 1909. gada 19. septembrī Rēzeknes apriņķa Andrupenes pagasta Dorotpoles dzirnavu remontmeistara ģimenē. 1913 kopā ar vecākiem pārcēlies uz Ciblas (Eversmuižas) pagastu Ludzas pusē, ar kuru saistījušies pirmie spilgtākie bērnības iespaidi, skolas gaitu sākums. Eversmuižas sešklasīgajā skolā nākošā mākslinieka zīmētpatikai nopietnu uzmanību pievērsa skolotājs K. Kravalis. Mācības turpināja Ludzas Valsts ģimnāzijā 1925–1929, kur zīmēšanu mācījis Pēterburgas Mākslas akadēmijas absolvents, lieliskā zīmētāja P. Čistjakova audzēknis A. Gūdelis-Gūdļevskis. 1927 Ludzas Valsts ģimnāziju apmeklēja Izglītības ministrs, dzejnieks Rainis, viņa uzmanību saistīja arī skolas audzēkņu V. Kalvāna un L. Tomašicka darbu izstāde. V. Kalvāns uzdāvināja dzejniekam savu darbu “Ludzas skats”. 1929 uzsācis mācības Mākslas akadēmijā, strādāja pie K. Miesnieka, K. Ubāna, sajūsminājās par V. Tones darbiem. V. Purviša Dabaskatu meistardarbnīcu beidza ar diplomdarbu “Pie dzirnavām”. 1933 paralēli mācībām akadēmijā sāk darbu Rēzeknes Valsts skolotāju institūtā par zīmēšanas, kaligrāfijas un mākslas vēstures skolotāju, strādāja tur līdz 1941, 1943–1944 Kārsavas ģimnāzijā, 1945–1947 Ludzas ģimnāzijā un paralēli Ludzas

Vitālijs Kalvāns

Novadpētniecības muzejā par pārzini, licis pamatus mākslas nodaļas izveidei.

1933 kopā ar L. Tomasčiski sarīkoja darbu izstādi Rēzeknē, 1934 ar A. Egli. Turpmāk izstādēs piedalījās sistemātiski. 30. gados iesaistījās Rēzeknes mākslinieku kopas darbībā, bija viens no tās vadītājiem. 1933 pie Tautas universitātes nodibinājis mākslas fakultāti. Uzņemts Latvijas Mākslinieku savienībā 1944. Līdz 1948 dzīvoja Rēzeknē, 1949 pārcēlās uz dzīvi Rīgā, strādāja Mākslas lietu pārvaldē par vecāko inspektoru, kādu laiku — Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolā un 1950–1957 kombinātā “Māksla”, vēlāk nodevies tikai radošajam darbam.

Ievērojams latviešu reālistiskās ainavas gleznotājs, kurš pieteicis sevi mākslā 20. gs. 30. gados. Strādājis pārsvarā eļļas glezniecības tehnikā. Jūtīgs tonālās glezniecības pārstāvis. Darbos liela nozīme dabā tverto noskaņu bagātībai, dinamiskam gleznošanas stilam, piesātinātam kolorītam. Radījis neskaitāmas brīnišķīgas Latgales dabas ainavas ar pakalniem, ezeriem, plašiem apvāršņiem, klusām mežmalām, lauku sētām, ziedošiem dārziem, saulainām pļavām, kā arī Latgales pilsētu gleznainajām nomalēm. Daudz ceļojis, gleznodams dabā Kokneses un Siguldas apkārtnē, Gaujas un Daugavas krastos, Vidzemes jūrmalā, Pārdaugavā. Izveidojis plašus ainavu ciklus — “Daugava” un “J. Raiņa dzīves un darba vietas”. Gleznojis arī portretus, sadzīves žanra kompozīcijas, ziedus. Būdams nerimtīgs darbā un ražīgs mākslinieks, atstājis bagātīgu mākslas darbu mantojumu.

Dzīve un daiļrade bija apbrīnojami viengabalaina, saaužoties kopā, tas radīja viņa gleznu tematisko loku. Viņa darbu stilistika veidojās saskaņā ar vispārējām latviešu mākslas attīstības tradīcijām. Mākslinieks, balstoties uz V. Purvīša latviešu

glezniecības iedibinātajiem ainavu glezniecības principiem, radīja lirisku, bet savā būtībā dzienu dabas tēlu, kurā viss atrodas saskaņā un līdzsvarā. Būdams viens no pirmajiem novada cilmes māksliniekiem, kurš guva profesionālu izglītību Latvijas Mākslas akadēmijā, apzinoties savu sūtību, enerģiju un daiļradi veltīja dzimtajai pusei. Dzīvodams Rēzeknē 30. gados, spēja kopā ar citiem Rēzeknes mākslinieku kopas dalībniekiem radīt ne tikai mākslas darbus, bet arī vidi, kurai bija vajadzīgi šie mākslas darbi. Pēckara periodā dzīvodams Rīgā, savā garīgajā satvarā palika Latgalē. Glezniecība intriģē un piesaista ar savu uzirdināto, it kā dzirdināto krāsas klājumu, ekspresīvu virsmas faktūru, kura dzīvo savā emocionālā uzlādējuma brīvībā. Krāsu perspektīva transformējas saturiski nozīmīgos tēlos, objektīvā mākslas patiesībā, ko uztveram dažādi, lielākoties ne kā fantāziju, bet acīmredzamu realitāti. Viņa jaunrade iekļāvās meklējumu ceļā, kas kļuvis par stabilu vērtību latviešu ainavas mākslinieciskajā devumā.

Personālizstādes: 1947 Ludzā, 1948 Rēzeknē, 1959 Daugavpils novadpētniecības muzejā, 1959 Rīgas 36. vidusskolā, 1959–1960 Latvijas Vēstures muzejā Rīgā, 1962 Jelgavā, 1963 Rīgas 3. astoņgadīgajā skolā, 1963 Rīgas 28. vidusskolā. Piedalījies vairāk kā 50 izstādēs Latvijā, kā arī citās bijušajās PSRS republikās. Piemiņas izstādes: 1967, 1980, 1987, 1994, 1999 Rēzeknē, 1967, 1988 Ludzā, 1988 Krāslavā, 1967 Daugavpilī, 1987 Ogrē, 1972, 1978, 1987, 1989 Rīgā.

Miris 1965. gada 30. aprīlī, apbedīts Rīgā Meža kapos.

A. Māksla un arhitektūra biogrāfijās, II sēj. Rīga, 1996; LKM materiāli; *Zeile P.* Vitālija Kalvāna paliekošais devums Rēzeknei, Latgalei un visai Latvijai / Gleznotājs Vitālijs Kalvāns. Apceres un atmiņas. Rēzekne, 2001; www.rezekne.net/galerija.

KALVĀNE Emīlija (arī Kalvāne, dzim. Kasakovska; 1944)

Dzejniece

Dzimumsi 1944. gada 12. martā Ludzas rajona Mērdzenes pagasta Stiglavā zemnieku ģimenē. Tēvs Pēteris Kasakovskis miris četrdesmit gadu vecumā 1949, māte Marija, palikusi viena ar pieciem bērniem, 1949 iestājusies kolhozā un bijusi vienīgā darba spējīgā ģimenes apgādniece. Emīlija jau no bērnības tikusi iesaistīta smagos lauku darbos piemājas saimniecībā. 1951 sākusi skolas gaitas Stiglavas septiņgadīgajā skolā, ko beigusi 1958. Tā paša gada rudenī iestājusies Malnavas Lauksaimniecības tehnikumā, taču pēc divu kursu pabeigšanas plaušu slimības dēļ mācības bijis jāpārtrauc. Pēc gada iestājusies Rīgas Kultūras darbinieku tehnikuma klubu nodaļā, taču arī to neizdevies pabeigt materiālo grūtību un slimības dēļ. 1962 sākusi strādāt Ludzas rajona Ciblas ciema klubā par vadītāju. No 1964 dzīvojusi Rīgā, strādājusi poligrāfijā un pabeigusi Rīgas 25. vakara vidusskolu. Turpmākā izglītība — pašmācības ceļā. 60.–70. gados pirmās dzejoļu publikācijas parādījušās periodikā — žurnālos: “Liesma”, “Zvaigzne”, laikrakstā “Padomju Jaunatne”, almanahā “Dzejas diena”. Darbojusies M. Ķempes vadītajā jauno autoru apvienībā. L. Leikumas iedrošināta, dzejoļus latgaliski rakstīt sākusi 90. gadu vidū, tie atrodami latgaliešu periodiskajos izdevumos, sākot ar 1995. 2003 iznācis dzejoļu krājums “Lobuo diena”. Dzejoļi ir gan skumji un smeldzīgi, gan drastiski un nebēdnīgi. Lasītāju noteikti uzrunā ļoti savdabīgie latviešu tautasdziesmu un dažu citu populāru dziesmu attīstījumi — “Tumša nakte”, “Tec, sauleite, tacādama”, “Caur sudobra...”, “Aiz upeitis”, “Dzeiveite” un pāri visam — “Kur vēļ cytur tai”. Ne velti tos ar redzīgu aci pamanījis E. Karūdzniks, pēc

Emīlija Kalvāne

tam O. Matvejāns, un daudziem dzejoļiem uzrakstīta mūzika. Viņas un O. Matvejāna sadarbības rezultātā tapis vairāk par pussimtu garīgu un laicīgu dziesmu latgaliešu valodā, tās ietvertas O. Matvejāna krājumos, regulāri tiek izpildītas garīgo dziesmu koncertos Latgalē un ārpus tās. Ar lieliem panākumiem latgaliešu sarīkojumos tiek izrādīta komēdija “Rupucs zam deča”.

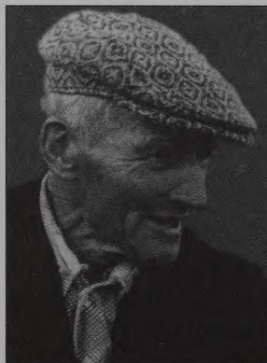
Kopš 2005 dzīvo Kalnciemā.

A. E. Kaļvānes stāstījums.

KĀPOSTIŅŠ Ādams (1905–1987)

Keramīķis

Dzimis 1905. gada 24. decembrī Rēzeknes apriņķa Pušas ciema Loču sādžā sīkzemnieka ģimenē. Tēvs Staņislavs strādājis par mežsargu, bet iztiku pamatā pelnījis ar podniecību, jo bijis plaši pazīstams meistars. Tēvs, kurš kā vienīgais savā ciemā pratis lasīt un rakstīt, to iemācījis arī Ādamam, kurš Katiņu pagasta Ubagovas sādžas divgadīgo skolu apmeklējis tikai vienu ziemu (1918/1919), jo uzreiz uzņemts otrajā klasē. 1917 tēva vadībā uzsācis podnieka gaitas. 1923 no valsts varas iestādēm dabūjis atļauju tirgoties, atvēris nelielu veikalu, kurā bez ikdienā nepieciešamajām precēm, piedāvājis arī podniecības izstrādājumus (līdz 1940). Traukus vedis arī uz apkārtējiem tirgiem — Dagdā, Somersetā, Maltā u. c. 1944–1945 nodevis podniecības izstrādājumus Andrupenes patērētāju biedrībā, kas nodrošinājusi ar materiāliem. 1949 nācies iestāties kolhozā, amatam atlikušas tikai svētdienas. 1959 sācis piedalīties izstādēs Latvijā un ārpus tās robežām. 1977 piešķirta Tautas daiļamata meistara kvalifikācija.

Ādams Kāpostiņš

Darbi atrodas visos nozīmīgākajos Latvijas

muzejos, daudzās privātkolekcijās. Personalizstāde Rēzeknē 1980.

Ievērojamākais Pušas podniecības centra meistars. Lirisma cauraustā vienkāršībā un zemnieciskā pamatīgumā izcēlis un pasvītrotis savā daiļradē māla dabīgā kolorīta un faktūras vērtības. Lietojis apbrīnojami plānas glazūras, rotājis darbus ar augu un ziedu motīviem zemglazūras gleznojumā, kā ornamentus ieskrāpējis tautas dziesmas, pastāstus, biogrāfiskus faktus. Darinājis savdabīgu plastiku. Keramiku kārtojis ceplī bez apdedzināšanas atvērēm, ļaujot vaļu ugunij, dūmiem, nejaušībai. Spilgtākais zemnieku visreliktākā podniecības slāņa pārstāvis, kas līdz 20. gadsimta 80. gadiem saglabājis, kopis un atstājis mantojumā šodienas meistariem visnenāk, tostarp, svēpētās keramikas tehnoloģiju.

Apbalvojumi: 1979 diploms Tautsaimniecības sasniegumu izstādē Maskavā; 1981 PSRS Mākslinieku Savienības un PSRS Mākslas akadēmijas diploms; 1981 Latvijas PSR Kultūras ministrijas A. Paulāna medaļa un Goda raksts.

Miris 1987. gada 7. februārī. Apbedīts Zierķļu kapos.

2003 meitas ģimene savā lauku sētā Pušas pagasta Mežmalās atvērusi māksliniekam veltītu ekspozīciju.

A. *Pujāts* J. Latgales keramika. Rīga, 1960; H. Mundas stāstījums; LKM materiāli.

KĀRKLE Anna (dzim. Vaivode; 1962)

Pedagoģe, folkloriste

Dzimusi 1962. gada 22. jūnijā Līvānos. Tēvs Jānis (dz. 1932), māte Ksavērija (dz. 1931). Māsa Helēna (dz. 1960), skolotāja, FK "Vecvārkava" dalībniece, brālis Juris Vaivods (dz. 1967), komponists,

Anna Kārkle

Dailes teātra muzikālais vadītājs. Bērniņu pavadījusi Preiļu rajona Vanagos, Lazdiņu mājās. Pamata un vidējo izglītību ieguvusi Vanagu pamatskolā un Līvānu 1. vidusskolā 1969–1980.

Pēc vidusskolas beigšanas iestājusies Daugavpils Pedagoģiskā institūta Bioloģijas–ķīmijas fakultātē, kuru absolvējusi 1985. Kopš 1984 ir skolotāja Līvānu 1. vidusskolā, bet no 1995 pēc DPU Sākumskolas eksterņāta nokārtošanas — sākumskolas skolotāja. Piedalījies vairākos kvalifikācijas paaugstināšanasursos: 1995–1997 folkloras skolotāju kvalifikācijas paaugstināšanas kursi; 1990–2006 folkloras skolotāju tālākizglītība LU Etniskās kultūras centrā; 2003 tālākizglītības kursi “Latviešu tradicionālās kultūras pamati”; 2006 tālākizglītības kursi “Latviešu tradicionālās kultūras mantojums”. 2004 ieguvusi Pedagoģijas zinātņu maģistra grādu.

Paralēli darbam skolā kopš 1990 ir folkloras kopas “Ceiruļeits” vadītāja; kopš 1993 projekta “Pulkā eimu, pulkā teku” Dienvidlatgales novada bērnu un jauniešu folkloras kopu koordinatore; kopš 2000 Preiļu rajona folkloras kopu virsvadītāja un rajona folkloras skolotāju metodiskās apvienības vadītāja. Kopš 2003 ir folkloras nodarbību vadītāja Garezera vasaras vidusskolā ASV. Iesaistījusies vairāku projektu vadīšanā: Tautas muzikantu apzināšana Dienvidlatgalē; Tradicionālās kultūras saglabāšana un pārmantošana Dienvidlatgalē; Latgales bērnu un jauniešu tradicionālās muzicēšanas seminārnometne. Organizējusi un vadījusi vairākus sarīkojumus: Latgales novada bērnu un jauniešu folkloras svētki “Man bej’ vīna bolta pupa” 2005, “Zynu, zynu tāva sātu” 2006; Starptautiskie folkloras svētki “Rudynōji ’2005”, “Rudynōji ’2006”; gadskārtu tradīciju skola; cikli “Piedzīvosim Jāņus”, “Ceļā uz Ziemassvētkiem”; Tradicionālās kultūras

mantojuma apguve Latgales novadā 2007; Latgales novada bērnu un jauniešu folkloras svētki "Man bej' dzīsmu trejs pyureņi" 2007. Ar bērnu FK "Ceiruļeits" piedalījusies Starptautiskos folkloras festivālos: Lietuvā, Polijā, Igaunijā, Somijā, Zviedrijā, Norvēģijā, Vācijā, Itālijā, Japānā, Brazīlijā, Meksikā un Venecuēlā. Vadījusi folkloras 3 x 3 nometnes Garezerā un Katskiļos ASV.

Ar plaši izvērsto pedagoģisko un koncertdarbību, folkloras kustības organizēšanu un izglītošanu devusi nozīmīgu ieguldījumu Latgales tradicionālās mūzikas kultūras izpētē, popularizēšanā Latvijā un ārzemēs un nodošanā nākamajām paaudzēm.

Apbalvojumi: vairāki Izglītības un zinātnes ministrijas Atzinības raksti; Līvānu novada prēmija par kultūrvēstures izpēti 1999; Latvijas Republikas Kultūras ministrijas prēmija tautas mākslā 2000; LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta Lielā folkloras gada balva 2001; Lielā folkloras gada balva par izglītības veicināšanu 2005; Dižā folkloras balva 2006.

Precējusies 1983 ar Romualdu Kārkli. Meitas: Kristīne (dz. 1984), J. V. LMA studente, FK "Ceiruļeits" un "Vilkači" dalībniece; Agnese (dz. 1989), skolniece, beigusi J. Graubiņa Bērnu mūzikas skolu, darbojas FK "Ceiruļeits". Dēls Edgars (dz. 1986), RTU students, muzicē FK "Ceiruļeits" un "Vilkači", bungu un dūdu grupā "Auļi".

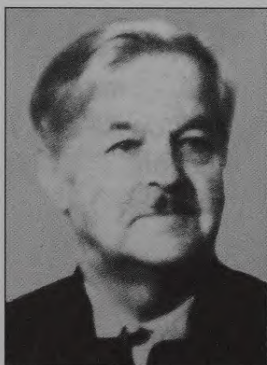
D. 1998 konferencē "Folklorā un laiks" referāts; publikācijas laikrakstos "Novadnieks", "Latgales Laiks", "Vietējā Avīze", žurnālos "Skolotāja pieredze" 1996, "Skolotājs" 1997.

A. A. Kārkles personiskais arhīvs; raksti avīzēs: Diena, 2006. g. 26. janv.; Latvijas Avīze, 2006. g. 6. febr.; Neatkarīgā, 2006. g. 2. jūn.; Līvānu novada vēstis, 2006. g. 2. jūn.; Novadnieks, Latgales Laiks, 2006.

KARŪDZNĪKS Joņs (līdz 1993. g. 18. martam Eugēnijs Ruško, no 1993 — Eugenejs Karūdznīks; 1921–2003)

Dzejnieks, komponists, grafiķis

Dzimis 1921. gada 11. decembrī Zvirgzdenes pagasta Aizpūres ciemā tautskolotāju Voicika un Eugēnijas Ruško ģimenē. Mācījies Dricānu pagasta Pilcenes četrklasīgajā pamatskolā, kur tēvs bijis pārzinis, māte — skolotāja. 1934–1936 izglītību turpinājis Rēzeknes Valsts skolotāju institūta pamatskolā un 1936–1941 Rēzeknes Valsts latviešu ģimnāzijā, līdztekus mācoties vijološpēli Rēzeknes Tautas konservatorijā. 1942 iestājies LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē, bijis studentu biedrības “Dziesmuvara” biedrs. 1943 studijas pārtraucis sakarā ar mobilizācijas draudiem Latviešu leģionā, slēpies vecāku lauku mājās Bērzgales pagasta Vizulošos. Tur izdevies izvairīties arī no mobilizācijas Sarkanajā armijā 1944. g. rudenī. Tā kā tēvs atteicies iestāties kolhozā, mājas ar visu iedzīvi tika konfiscētas un saimnieki no tām padzīti. Bija spiests pārcelties uz citu Latvijas apvidu, 1952 pabeidzis Kuldīgas Daiļamatniecības un mūzikas vidusskolu, līdz 1968 strādājis Kuldīgas Mūzikas skolā, kur mācījis vijoles spēli, tad pārcēlies uz Jūrmalu un ilgus gadus strādājis Rīgas Porcelāna rūpnīcā par trauku apgleznotāju. 1985 atgriezies Kurzemē — Talsu rajona Abavas pagasta Sabiles Zemgaļos.

Joņs Karūdznīks

Dzejot sācis četrdesmit sešu gadu vecumā. Darbi dzimtenē nav publicēti, viņš tos pa aplinku ceļiem nosūtījis uz Mīnheni V. Locim, kas Latgaļu izdevniecības apgādā laidis klajā dzejoļu krājumus: 1974 “Laiks i nalaiks” un 1977 “Latgaļu melodijas” (A. Jūrdža fonda prēmija). Krājumos ietverti klasiskā formā un t. s. Medeņa metru formā sarakstīti dzejoļi, tajos latgaliešu nacionālās atmodas, nacionālā lepnuma, dzimtenes mīlestības, dzimtas valo-

das un tautas tradīciju cildinājuma motīvi. Tie ir gan liriski dzejoļi, gan fabulas, gan virkne deklarāciju "lozungu lirikas" paraugu. Kopš 1989 dzejoļi publicēti latgaliešu periodiskajos izdevumos "Mōras Zeme", "Jaunō Dzeive", "Zemturs", vairāku Latgales rajonu laikrakstu latgaliešu rakstu valodā veidotajās literārajās lappusēs. 1992 izdots lirikas krājums "Treis vaiņuki" un grāmata "Fabulas". Ap divdesmit krājumu datorsalikumā, ilustrēti ar viņa grafikām, tirāžēti 5–10 eksemplāros, deponēti vairākās Latgales kultūras iestādēs. Tur ir eposa mēģinājums, poēma, fabulas, liriski dzejoļi, esejas. Rakstijis arī stāstus, tēlojumus, publicistiskus rakstus.

Kopš 1988 bijis Rīgas latgaliešu biedrības "Olūts", pēc tam apvienotās biedrības "Trešō zvaigzne" ansambļa "Olūteņš" vadītājs un diriģents. Sarakstijis mūziku vairākiem desmitiem dziesmu, par tekstiem izmantodams gan savus, gan citu autoru dzejoļus. Vislielāko popularitāti iemantojusi dziesma ar A. Rancānes vārdiem "Skaidra volūda". Pseudonīmi: lirikā — Abavietis, liroepikā — Kristužāns, Zamzarāns, prozā — Azarzems, publicistikā — Rūškāns, vokālās mūzikas darbiem — Rāznups, instrumentālās mūzikas darbiem — Ritumāns, turklāt lietojot dažādus priekšvārdus — Jōņs, Jurs, Eugenešs, Fraņcs vai to pirmos burtus.

Miris 2003. gada 13. jūlijā Sabilē, apbedīts Sabiles kapos.

A. Erts L. Ar Latgales krāšņumu sirdī // Brīvā Dau-gava, 1994. g. 22. dec.; t. p. E. Karūdzniks — jubilaris // Zemturs, 1997. g. 19. janv.; *Valeinis V. Jōņs Karūdzniks // Valeinis V. Latgaliešu lirikas vēsture*. Rīga, 1998; *Seiksts O. Eugenešs Karūdzniks i "Latgali" // Pagrauda. Rēzekne*, 1999.

KAZLASS Jezups (1887–1965)

Katoļu garīdznieks, dramaturgs

Dzimis 1887. gada 27. martā Lietuvā, Utenas apriņķa Aluntas pagastā zemnieku ģimenē. Tēvs —

Jezups Kazlass

Francis. 1908 beidzis ģimnāziju Viļņā un 1913 Katoļu garīgo semināru Pēterburgā. 1913–1915 bijis skolu kapelāns Līvānu pagastā, pasniedzis ticības mācību Ungermuižas skolā. 1918–1920 bijis prāvests Rudzātos, 1920–1928 Bēržgalē, 1928–1944 Bukmuižā un 1944–1946 Višķos, pasniedzams ticības mācību vietējās skolās.

Pirmā zināmā publikācija. — raksts “Politisku partiju ceīņa pi zemes lykuma izstrōdōšonas Satversmes Sapulcē” laikrakstā “Latgolas Vōrds” (1920. g. 28. sept.). 20.–30. gados daudz rakstu par sabiedriskiem, kultūras un reliģiskiem jautājumiem latgaliešu periodikā. 1923 no lietuviešu valodas pārtulkojis un izdevis grāmatu “Eustakijs romīšu karavadūņš”. Sarakstījis un izdevis lugas: 1924 “Betleje-mas staleits”, 1926 “Genovefa”, 1936 bēdu lugu “Bezdbiņā molā”, 1939 “Aļberta”. 1923 žurnālā “Zidūnis” publicēta divcēlienu komēdija “Nanūlicis — nameklej!” (Nr. 6/7) un 1924 viencēliena komēdija “Tikai nikam nasok!” (Nr. 20/21). Pirmā izsmej tādu ļaužu muļķību, kuri nevis strādā, bet nepaguruši rok un meklē aplēptu mantu, otrā brīdina lētticīgos neuzticēties krāpniekiem. Žurnālā “Sauleite” (1937, Nr. 9–10, 12) — luga pēc Bībeles motīviem “Pazudušais dāls”. Lugas sarakstītas vienkāršā un vieglā valodā, tām raksturīga raita darbība. Daudzkārt izrādītas uz Latgales skatuvēm, arī autora režijā. Pseudonīmi: Ōzeits, Bidrs, Bēržgalīts, Nūvārōtōjs.

1964–1963 bijis Ļeņingradas katoļu draudzes prāvests, 1963–1965 rezidents pie Ļeņingradas katoļu baznīcas.

Miris 1965. gada 16. septembrī Ļeņingradā, Krievijā, apbedīts Aluntā, Lietuvā.

A. LVVA, 1632. f., 1. apr., 9737. l.; *Bojārs V.* Atmiņas par bēržgalīti // *Dzeive*, 1966, Nr. 76; *Broks J.* Jāzeps Kazlass // *Broks J.* Latgales kultūras darba entuziasti. Rīga, 1995.

KEMPS Francis (1876–1952)

Sabiedriska darbinieks, publicists, dzejnieks

Dzimis 1876. gada 24. decembrī Makašānu pagasta Sprūževā zemnieku Andreja (vai Andriva) un Martas Kempu (Kempišu) ģimenē. Māte, Pītera Miglīnika māsa, nomirusi, kad zēnam bijis viens gads. 1880 nomiris tēvs. Par mantojumā palikušās saimniecības aizbildni kļuva mātes vecākais brālis Andrivs Miglīniks, par zēna audzināšanu sākusi rūpēties mātes māsa Anna Rancāne — N. Rancāna māte. 1887–1888 mācījies Zaļmuižas (Nautrēnu) pagasta skolā, 1888 Pleskavas pilsētas skolā, 1889 Ludzas pilsētas skolā, 1891 iestājies Sv. Katrīnas progimnāzijā Pēterburgā, ko 1892 beidzis. 1895–1899 mācījies Pēterburgas Katoļu garīgajā seminārā, izstājies no semināra pēdējā kursa. 1901 kā brīvprātīgais iestājies Leibgvardes Izmailovas pulkā, iegūdamas rezerves praporščika pakāpi. 1902 nokārtojis eksāmenus klasiskās ģimnāzijas kursa apmērā pie Sanktpēterburgas 6. ģimnāzijas, iestājies Pēterburgas Nikolaja I Civilinženieru institūtā, ko beidzis 1911 ar inženiera–arhitekta grādu. 1904 ieguvis mājskolotāja tiesības latīņu valodā. Studiju laikā strādājis par skolotāju Sv. Staņislava baznīcas progimnāzijā. Sākot ar 1908 strādājis par palīginženieri dažādās būvēs gan Pēterburgā, gan citās Krievijas vietās.

1900 savās izdotajās pastkartēs, vēlāk rakstos presē ieteicis lietot nosaukumu “Latgale” (“Poļu Vidzemes” jeb “Inflantijas” vietā) un “latgalieši” (“vitebskieši”, “poliši” jeb “inflantieši” vietā).

1902 piedalījās Pēterburgas Latviešu muzikāliskās biedrības dibināšanā, organizējis koristus, teātra izrādes, nodibinājis nelegālu jaunatnes pulciņu “Guņkurs”, kas 1903 izdevis hektografētu avīzi “Zvaigznia” (1 num., 100 eks., teksts rakstīts ar roku). Lieli nopelni cīņā par drukas aizlieguma atcelšanu 1904. 1905–1906 organizējis, rediģējis un

Francis Kems

izdevis pirmo latgaliešu laikrakstu "Gaisma", bijis tam galvenais rakstu autors. 1905 Cēsīs atkārtoti iznākusi grāmata "Lementars aba moza ābece mozim latvišu bērniem", 1905–1914 izdevis kalendāru "Daugava", kas plaši izplatījies Latgalē un kurā ievietoti arī viņa raksti, dzejoļi un prozas darbi. Tulkojis lugas no krievu valodas teātra pulciņa vajadzībām, pārcēlis latgaliski R. Blaumaņa lugas. 1907 Pēterburgā nodibinājis kultūras biedrību "Gaisma", kas izdevusi grāmatas, rīkojusi koncertus un teātra izrādes gan Pēterburgā, gan arī izbraukumos uz Latgali. 1908 sācis izdot žurnālu "Austra" (iznāca 1 num.). 1909 sācis piedalīties Rīgas Latviešu biedrības Ziņību komisijas sēdēs, iepazīstinot Rīgas latviešu sabiedrību ar latgaliešu problēmām.

1910. g. vasarā kopā ar N. Rancānu Rēzeknē pie pilsdrupām sarīkojis plašu lauksaimniecības un tautas mākslas izstādi, kurai būvējis paviljonus. Greiškānos uzbūvējis lauksaimniecības skolas ēku. 1911. g. septembrī garīdznieks Felikss Laizāns Rundānu baznīcā salaulāja viņu ar Konstanci Dauguli.

1914 leitnanta pakāpē dienējis 17. Arhangeļskas kājnieku pulkā, 1915 — Orienbaumas 3. kājnieku bataljonā. 1915 piedalījies kara saldzētāvu būvēs Novonikolajevskā un Uraļskā, 1916 — kara ķieģeļnīcu būvē Obuhovā. Par nopelniem kaujās apbalvots ar Sv. Annas 4. un 3. šķiras ordeni un Sv. Staņislava 3. šķ. ordeni, karā tika ievainots un kontuzēts, no lazaretēs atgriezies Pēterburgā, aktīvi darbojies Bēgļu palīdzības biedrībā, ievēlēts biedrības vadībā. Biedrība 1916 Pēterburgā organizējusi latgaliešu skolotāju kursus. 1916 nodibinājis "Latgales ļaužu partiju", kas legalizējusies pēc 1917. g. februāra revolūcijas, no aprīļa līdz novembrim izdevis laikrakstu "Liauzu Bolss". 1917. g. aprīli Rēzeknē sanāca latgaliešu kongress, kas ievēlēja Latgales Pagaidu zemes padomi un nolēma latviešu apdzīvotās

teritorijas atdalīt no Vitebskas guberņas, visus latviešu apdzīvotos apgabalus apvienot vienotā autonomā administratīvā veidojumā ar Latvijas nosaukumu Krievijas sastāvā. Viņš pieprasīja autonomiju Latgalei un garantijas latgaliešu lietotās valodas statusam. Šī prasība kongresā palika mazākumā.

Pēc oktobra apvērsuma avīzi "Liaužu Bolss" boļševiki atzinuši par kontrrevolucionāru, tās līdzstrādniekiem draudējusi nāve. 1918 ar ģimeni izdevies atgriezties Latvijā un apmesties sievas dzimtajās mājās Sakstagala Garančos. 1919 padomju laikā bijis ieslodzīts Rēzeknes cietumā, tad mobilizēts celtniecībā kā Rēzeknes Revolucionārās komitejas Celtniecības nodaļas inženieris. 1920 pēc Rēzeknes atbrīvošanas pildījis pilsētas domnieka un pilsētas galvas pienākumus, strādājis par Rēzeknes rajona ceļu inženieri. Satversmes sapulces vēlēšanās ieguvis deputāta mandātu no Latgales Ļaužu partijas un 1920–1921 darbojies Satversmes sapulcē. 1921 atjaunojis laikrakstu "Liaužu Bolss", tomēr tas drīz vien pārtrauca darbību. 1922 piedalījies Latgales Tautas apvienības dibināšanā (likvidēta 1923), vēlāk darbojies Latgales Kristīgo zemnieku savienībā (1924. g. maijā izstājies). 1922 ievēlēts Latvijas 1. Saeimā, kur darbojies Latgales Demokrātu frakcijas blokā, 1925. g. maijā izstājies no bloka. Bijis Saeimas sekretāra biedrs.

1924 nopircis daļu Zvirgzdenes muižas centra ar vecām ūdensdzirnavām. 1925–1928 strādājis par Hipotēku bankas taksatoru un dzirnavu rekonstrukcijas darbos, 1927 līdzdarbojies laikrakstā "Jaunō Straume". 1928 ģimene pārcēlusies uz Zvirgzdeni. Līdzdarbojies 1928 IM apstiprinātajā Latgaliešu rakstu valodas pareizrakstības komisijā, bijis biedribas "Latgales tautas pils" līdzdibinātājs un revīzijas komisijas loceklis (no 1928). 1928. g. 12. dec.–1931. g. 20. jūn. — satiksmes ministra biedrs, 1931 sakarā ar šā posteņa likvidāciju norīkots par

dzelzceļu galveno inspektoru, kur nostrādājis līdz 1934, kad, likvidējoties arī šim postenim, aizgājis pensijā. 1935 avīzē “Jaunais Vārds” rakstījis par valodas, izglītības un citām problēmām Latgalē. Bijis Latgales Zemnieku progresīvās apvienības biedrs (CK loceklis), 1934 izslēgts no partijas, darbojies Latgaliešu katoļu kultūras centrālajā biedrībā.

Šajos gados latgaliešu avīzēs rakstījis par dažādām Latgales problēmām un izraisījis Sabiedrisko lietu ministrijas neapmierinātību ar vadonības režīmu kritizējošo rakstu toni, rakstījis un sūtījis memorandus valdībai ar ierosinājumiem pievērst lielāku uzmanību Latgales problēmām. 1939. g. pavasarī kopā ar citiem latgaliešu inteliģences pārstāvjiem — B. Spūļu, S. Seiļu, A. Apeļu, J. Turkopuļu, A. Turkopuļu, P. Giluču u. c., kopā septiņpadsmit cilvēku, — apvainots pretvalstiskā darbībā, piederībā pie t. s. “Dzelža legionā”, pratināts, kratīts un apcietināts. Atbrīvots 1939. g. 15. maijā (apvērsuma piektajā gadadienā). 1940 atkal pārcēlies uz Zvirgzdeni, strādājis par Ludzas apriņķa Komunālās nodaļas inženieri, ko turpinājis arī vācu okupācijas laikā.

1944–1945 Ludzas apriņķa Pārtikas kombināta galvenais inženieris. 1945. g. 9. martā arestēts sakarā ar dēla Leopolda 1945. gadā rakstītajām pretpadomju proklamācijām, zaudējis darbu un iztikas līdzekļus, uzrakstījis vairākus rakstus, piemēram, “Latgališu inteliģence 1900.–1917. godā” (*Acta Latgalica* 9, 1997). 1949. g. 25. martā deportēts uz Tomskas apgabala Tuganas rajonu, kur sākumā strādājis par celtniecības uzraugu, taču ar rikojumu, kas liedzis izsūtītajiem strādāt atbildīgos darbos, bijis jāstrādā par apmetēju. Vecuma nespēks neļāvis izpildīt normu un draudējis bads. Šādos apstākļos pabeidzis darbu pie raksta “Latgališu tautas atdzimšana” (*Acta Latgalica*, 8, 1993). 1950 pārcēlies uz kolhozu *Latgaļec* Tomskas apgabala Mihailovkā, kur

dzīvojuši izceļotāji no Latgales, pelnījis iztiku kolhoza darbos un palīdzot kolhoznieku saimniecībās. Vietējā skolā mācījis bērniem latgaliešu valodu, vakaros skolā sanākuši arī pieaugušie, lai atjaunotu senču valodas prasmi; iekopis dārziņu, kur ar lielām grūtībām audzējis dārzājus, galvenokārt kartupeļus, naktīs strādājis pie manuskripta “Vīna tauta voi divejas tautas”. Nopircis vecu pirtiņu un pārbūvējis to dzīvošanai. Kādā 1952. g. oktobra vakarā, kad mājiņā izcēlies ugunsgrēks, viņš centies glābt rok rakstus, sirds neizturēja, un 20. oktobrī viņš mira. Bijis Pēterburgas latviešu studentu korporācijas *Fraternitas Petropolitana* biedrs, 30. gados — studentu biedrības *Montania* goda filistrs.

1929 apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Pirmā literārā publikācija — “Par velnu brandvīna brūvētāju un zemnieku Vārguli” “Daugavas katoļu kalendārā” 1901. gadam. Apejot drukas aizliegumu, 1901 Pēterburgā izdota viņa sastādīta ābece “Lementars latvišu bērniem” un “Zalta altaris. Lyugšonu un dzismiu gromota” ar paša autora veidotu, jaunu, modernāku ortogrāfiju (dažos avotos kā 1901 izdota minēta jau semināra laikos sastādīta grāmata “Zalta altaris, dzismiu un lyugšonu gromota”). Ieguvis Kauņas un Rīgas cenzoru atļauju grāmatas izplatīt Augškurzemē, ar garīdznieku palīdzību sācis tās izplatīt arī Vitebskas guberņas latviešu draudzēs. Policija to atklājusi un grāmatas konfiscējusi.

1910 sarakstījis grāmatu “Latgalieši”, izdevis to ar tolaik latviešiem ārpus Latgales maz pazīstamajiem latīņu burtiem. Tādā pašā ortogrāfijā 1909–1910 izdota arī “Eisa Latvijas vēsture” (1–4).

1912 sākusi iznākt avīze “Jaunas Zinias”, bija faktiskais vadītājs kopā ar J. Pabērzu, lai arī parakstījās V. Krops, vēlāk V. Rubuļs. Šajā laikrakstā, kā arī “Dryvā” un izdotajos kalendāros publicēti viņa dzejoļi, atdzejojumi. Daži no tiem folklorizējušies,

piemēram, “Ūda nalaime”, “Dāds un bōba”. Ļoti populāri ir dzejoļi “Uz Jaunu godu”, “Tāvu zeme”, “Aizmērsta dzimtene”, “Dainas un kūkles”, “Latvija”. 1914 izdota pasaka “Laimes maklātōji”.

1936 un 1937 rakstījis grāmatu “Latgales likteņi”, ko 1938 izdevis par saviem līdzekļiem. 1943 sarakstījis darbu “Gersikas karaļa valsts” (izdots 1992). Pseidonīmi: Latgalis, Reformators, Skomba, Skoborga, Razgalis.

Apbedīts Mihailovkas kapos. 1991 pārapbedīts Ludzas rajona Zvirgzdenes kapos, kur uzstādīts pēc tēlnieka B. Buļa meta dēla Leopolda veidots piemiņeklis.

A. Bukšs M. Francis Kempis, ceineitōjs par tautas tīseibom. Minhene, 1969; Brice S. No ausmas līdz naktij // Varavīksne 1991. Rīga, 1991; Kempis F. Latgales likteņi. Rīga, 1938, priekšvārds; Laizāns P. Francis Kempis un Latgales atmoda // Kempis F. Latgales likteņi. Rīga, 1991; Kuzņecovs S. Pret straumi // Daugavpils Vēstnesis, 1991. g. 21., 25. dec., 1992. g., 1., 8., janv.; Broks J. Francis Kempis // Latgales kultūras darba entuziasti. Rīga, 1995.; Vējāns A. Rāznas atblāzma rakstu lapās // Vējāns A. Latgales rakstu gaisma. Rīga, 1996; Latkovskis D. Francis Kempis // Latkovskis D. Nacionālā atmoda Latgalē, 2. d. Rēzekne, 2002; Kempis F. // Latgaliešu politiķi un politiskās partijas Neatkarīgajā Latvijā. Rīga, 2006; Stankevičs O. Ar taisneības spōrnim. Annele, 2006; L. Kempa veidots disks: Latvijas vēstures dokumenti. Latgale 1900–1952. Franča un Konstances Kempu dzīve un darbi. Zeile P. Latgales kultūras vēsrture. Rīga, 2006.

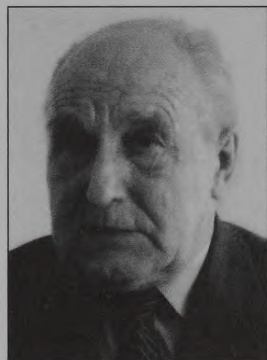
KEMPS Leopolds (1927)

Publicists, Franča Kempa dēls

Dzimis 1927. gada 30. aprīlī Rīgā, viena gada vecumā kopā ar māti un brāļiem pārcēlies uz Zvirgzdeni, kur tēvs nopircis un modernizējis vecas ūdensdzirnavas. Muižas galvenajā ēkā darbojusies sešklasīga pamatskola, kur par skolotājiem strādāja J. Ru-

dovičs, V. un J. Silkāni, D. Grečs — literārām un mākslas interesēm apveltīti skolotāji. Viņu organizētās teātra izrādes un citi pasākumi palikuši neizdzēšamā atmiņā. No 1937. gada mācījies Rīgā V. Zālīša pamatskolā un Viestura 48. pamatskolā, beidzis 1940. Nodibinoties padomju varai, pārcēlies atpakaļ uz Zvirgzdeni, sācis mācīties Ludzas vidusskolā, kur mācījies visus kara gadus. Vecākais brālis Oļģerts, radio speciālists, aizsūtīts uz Vāciju darbā kara rūpnīcā, kur ražojis radara iekārtas, bet vidējais brālis Romualds 1943 iesaukts leģionā.

Ludza bija pirmā Latvijas pilsēta, ko 1944 ieņēma padomju karaspēks. Tam tuvojoties, no Ludzas apriņķa bija aizbēguši ap pieciem simtiem skolotāju. Lai skolas varētu darboties, par skolotāju bija aicināts ikviens, kas spētu šo darbu veikt. Iesaukuma gadu vīriešus atbrīvoja no iesaukšanas armijā. Viņš pieteicies un saņēmis pirmo uzdevumu — līdz mācību gada sākumam sakārtot kara apstākļos izpostīto Ludzas muzeja arheoloģisko ekspozīciju, ko ar tēva un viņa bibliotēkas materiālu palīdzību arī paveicis. No 1944. g. 1. oktobra sācis strādāt par skolotāju Zvirgzdenes pamatskolā, mācīdams dabas zinības, matemātiku un vācu valodu. Šajā laikā iepazinies ar dažiem vācu okupācijas laika pretošanās kustības dalībniekiem, sācis gatavot un izplatīt pretpadomju proklamācijas, kādēļ 1945. g. 9. martā arestēts. Sekojuši astoņi mēneši Stabu ielas un Centrālcietuma pārpildītajās, smacīgajās kamerās ar pratināšanām naktīs. Oktobrī trīs dienas garā kara tribunāla sēdē notiesāts uz desmit gadiem labošanas darbu nometnē. Sekoja desmit dienu ilgs brauciens uz nometni Nr. 10 Kočka-Ozero Arhangeļskas mežos. Atbrīvošanas diena pienākusi 1954. g. augustā Minlaga stingrā režīma nometnē Nr. 3 Intas pilsētā Komi APSR. Soda laiks samazināts par septiņiem mēnešiem, kas nopelnīti meža darbos vispārēja režīma

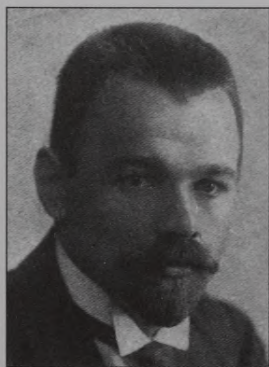

Leopolds Kemps

nometnēs Kargopolļagā Arhangeļskas apgabalā. Iznācis no nometnes, turpinājis darbu tajā pašā šahtā, kur bija strādājis kā ieslodzītais, atvaļinājumu laikā dzīvodams Latvijā. 1965 pabeidzis Kalnrūpniecības tehnikumu. Uz palikšanu Latvijā atgriezies 1970, sācis strādāt Līvānu māju ražošanas kombinātā un vākt materiālus par savu vecāku literāro un sabiedrisko darbību, apzināt un meklēt viņu publikācijas. Iepazinies ar B. Spūli, J. Cibuški, sācis sarakstīties ar M. Bukšu. Sākoties atmodai, arī pats sācis aktīvi rakstīt un publicēties, īpaši latgaliešu izdevumos — “Katōļu Dzeive”, “Mōras Zeme”, “Daugavpils Vēstis”, “Rēzeknes Vēstis”, “Tāvu zemes kalendarā” u. c. —, rakstīdams galvenokārt par latgaliešu nacionālo atmodu, par padomju rusifikācijas politiku, par F. un K. Kempu daiļradi, gatavodams arī viņu darbu publikācijas. Savu vecāku — F. Kempa un K. Daugules-Kempas — devumu apkopojis CD “Franča Kempa un Konstances Daugules-Kempas Dzeive un dorbi”. Pseudonīmi: Konstantins Daugulis.

A. L. Kempa stāstījums.

KINDZUĻS Jezups (arī Kindzulis; 1888–1941?)
Agronoms, rakstnieks, publicists, sabiedriska darbinieks

Jezups Kindzuļs

Dzimis 1888. gada 4. aprīlī Dricānu pagasta Kuzmos zemnieku ģimenē. Pēc pagasta skolas beigšanas izglītību turpinājis Rēzeknes Pilsētas skolā. Pēterburgā ieradies pēc 1900, dzīvojis N. Rancāna internātā, aktīvi iesaistījies latgaliešu sabiedriskajā darbībā, piedalījies Muzikāliskās biedrības dramatiskajā pulciņā. 1907 beidzis Pēterburgas 6. ģimnāziju, studējis agronomiju Pēterburgas Universitātē. Latgaliešu nacionālās atmodas kustības aktīvs dalībnieks. Pirmā pasaules kara laikā bijis sanitārs frontē. Piedalījies 1917. g. aprīļa kongresa organizēšanā

Rēzeknē. 1917 bijis Latgales Pagaidu zemes padomes loceklis, 1918–1920 Tautas padomes Latgaliešu frakcijā. 1919 lielnieku varas laikā bijis Rēzeknes Tirdzniecības skolas direktors un skolotājs. Pēc Latgales atbrīvošanas strādājis Rēzeknes apriņķa valdē, 1920 Satversmes sapulces loceklis, 1920–1921 iekšlietu ministra biedrs. Darbojies latgaliešu laikrakstos “Gaisma” un “Dryva”, kur publicēti viņa raksti par lauksaimniecību, izglītību, kultūras dzīvi, latgaliešu sabiedriskās dzīves jautājumiem, kā arī daži stāsti.

Laikrakstu: 1921 “Latgalīts”, 1924 “Zemņika Bolss”, 1925–1935 “Latgolas Zemkūpis” un 1924–1935 “Latgolas lauksaimņiku kalendars” redaktors. 20. gados bijis Latgales Lauksaimniecības biedrību savienības priekšsēdētājs, tad sekretārs un agronomiskā biroja vadītājs, Latgales Zemnieku savienības Daugavpils nodaļas valdes priekšsēdētājs, dzīvojis Ilūkstes apriņķa Laucesas pagasta Pelēkos. 1926 apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Pirmā publikācija — raksts par latgaliešu rakstu valodas problēmām laikrakstā “Gaisma” (1906. g. 26. janv.). Sarakstījis vienu no pirmajiem bērniības atmiņu tēlojumiem latgaliešu literatūrā — stāstu “Piteriša ribšona” (Dryva, 1911. g. 19. janv.). “Dryvas kalendārā 1914. godam” ievietots tēlojums “Eisa dzeive — gars myužs”, bet “Dryvas kalendārā 1915. godam” — “Tymsā naktī un skaidrā dinā”, kur pausts dedzīgs aicinājums tiekties pēc izglītības. 1931 izdots stāsts “Ar kristu pret Krystu” — raiti sarakstīts 20. gadu beigu Latgales dzīves tēlojums, kurā nosodīts baznīckungu pārliecīgs politikānisms.

Galvenais devums literatūrā — daudzus gadus rakstītais apjomīgais romāns par Latgales atmodu “Pīters Vylāns”, izdots 1943 ar pseidonīmu Čeņču Jezups pēc rakstnieka nāves no rokraksta, ko dramatiskos apstākļos 1940–1941 saglabājuši uzticami

cilvēki. Darbs atsedz 20. gs. sākuma latgaliešu nacionālās atmodas gaisotni Latgales laukos, situāciju pēc 1905, iestrādāts daudz autobiogrāfiska materiāla. Darbam liela kultūrvēsturiska un izziņas vērtība, lai arī tēli un to attiecības zināmā mērā šabloniskas. Vladislava Lōča izdevniecības 1944 rīkotajā latgaliešu literatūras konkursā romānam piešķirta 1. godalga. Otrs pseidonīms: Dzērkste.

1941. gada 28. maijā apcietināts, spīdzināts. Par bojāejas vietu un laiku ziņas ir pretrunīgas.

A. *Neikšanīts* N. Pīters Vylāns. Olūts, 1943, Nr. 2; *Bukšs* J. Jezups Kindzuļš un jō dorbs myusu tautas dryvā // *Čeņču* J. Pīters Vylāns. Minhene, 1967; *Trojanovskis* V. Zemkopis, valstsvīrs, rakstnieks // *Ludzas Zeme*, 1993. g. 7. maijā; *Broks* J. Jāzeps Kindzulis // *Broks* J. Latgales kultūras darba entuziasti. Rīga, 1995; *Latkovskis* D. Jezups Kindzulis // *Latkovskis* D. Nacionālā atmoda Latgalē, 2. d. Rēzekne, 2002.; *Kindzulis* Jezups // *Latgaliešu politiķi un politiskās partijas neatkarīgajā Latvijā*. Rīga, 2006.

KISE Pēteris (1950–1980)

Keramiķis

Dzimis 1950. gada 17. oktobrī Rēzeknē. 1967–1971 mācījies Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas Dekoratīvās noformēšanas nodaļā un 1976–1979 zināšanas papildinājis Kultūras universitātes Lietišķās mākslas fakultātes Keramikas nodaļā. No 1976 piedalījies tautas mākslas un profesionālās mākslas izstādēs rajonā, republikā, Maskavā, 1978, 1980 Francijā, 1978 Ungārijā.

Spilgta plastiskā talanta īpašnieks, kura izaugsmi un darbību apmirdz Andreja Paulāna mākslas auglīgās tradīcijas. Savus veidojumus keramiķis saauž ar vāžu, krūžu būvķermeņiem, liek tiem rātnā ritmā kārtoties svecturu zarotnē vai arī grezni izvietoties uz tradicionālajām “lakstīgalām”. Nereti plastiskās iecie-

Pēteris Kise

res — teiksmainie zelta brieži, sarkanīgā mālā kaistošie uguns putni — īstenojas kā svilpaunieki.

Krāsu valoda pakļaujas plastiskajai domai, mālā dabisko, koloristisko kvalitāšu valdonībai. Zaļās vai zilgās glazūras kā kontrasts liek iemirdzēties māla sarkanīgajām virsmām.

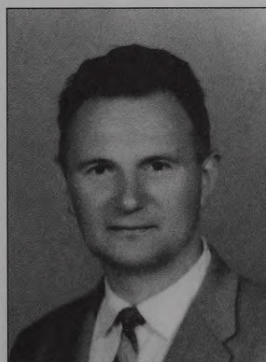
Miris 1980. gadā 4. martā. Apbedīts Rēzeknes Miera kapos.

A. Pujāts J. Latgales keramika. Rēzekne, 2002.

Klidzējs Jānis (arī Jōņs; 1914–2000)

Rakstnieks

Dzimis 1914. gada 6. maijā Viļānu pagasta Kurpniekos. Tēvs Aleksandrs, māte Virgīna. Dažu mēnešu vecumā pārcēlies uz Sakstagala pagasta Liužas ciema Upmaļiem, kas vēlāk tēloti vairākos darbos, piemēram, romānā “Cilvēka bērns”. Mācījies Ciuciņa jeb Sakstagala pagastskolā, 1929–1933 Rēzeknes komercskolā. 1934–1940 studējis lauksaimniecību Latvijas Universitātē. Jau skolas gados sācis rakstīt dzejoļus un tēlojumus. Pirmā publikācija — dzejolis “Vēsture” žurnālā “Sauleite” (1931, Nr. 3). Pēc tam regulāri publicējis dzejoļus, stāstus, tēlojumus, publicistiskus rakstus latgaliešu periodiskajos izdevumos, kopš 1934 — arī latviešu literārajā valodā. Popularitāti iemantojuši stāsti: “Cilvēki zem salmu jumtiem”, “Cilvēki dūmakās” un it sevišķi “Benedikta armonika” jeb “Zelta krustiņš”, ko pats autors pārveidojis par raidlugu “Viņšētas Benedikts” ar Taļa Matīsa dziedāto dziesmu “Brūnacīte”, kā arī vairākus izdevumus piedzīvojušais romāns “Jaunieši” 1942 — emocionāls un lirisks vēstījums par kādas Latgales vidusskolas absolventu likteņiem. 1944 latgaliešu rakstu valodā izdotajā īsprozas krājumā “Gōjputnu dzīsmē” (trešā vieta latgaliešu literāro darbu konkursā) ietvertajos stāstos rādīta

Jānis Klidzējs

Latgales trūcīgo jauniešu cīņa par izglītību. 1937–1940 laikraksta “Jaunais Vārds” pielikuma “Literaturai un Mōkslai” redakcijas kolēģijas loceklis, 1943–1944 laikraksta “Daugavas Vēstnesis” redaktors un redakcijas loceklis, daudzu publicistisku rakstu autors. Presē publicēts arī ap simt dzejoļu.

1944 devies bēgļu gaitās, dzīvojis vairākās bēgļu nometnēs Vācijā — HERNSDORFĀ Šlezvigā un Altingā Bavārijā. 1950 emigrējis uz ASV, dzīvojis Demoinā, Čikāgā, strādājis dažādus darbus, tad pārcēlies uz Kaliforniju, kur 1957 beidzis Kalifornijas Bērklīja universitāti, ieguvis maģistra grādu kliniskajā socioloģijā. Psihologa un sociologa zināšanas guvušas izpausmi arī daiļradē.

Romānos: 1955 “Dženitors”, 1956 “Cilvēka bērns”, 1960 “Zilie kalni”, 1963 “Sniegi” (Kultūras fonda balva 1964), 1979 “Dzīvīte, dzīvīte, šūpojos tevī” (K. Barona prēmija), 1983 “Otrais mūsos” (K. Barona prēmija), 1986 “Dāvātās dvēseles” (J. Jaunsudrabiņa balva) rādīta pirmskara dzīve Latgalē, risinātas latviešu problēmas ASV. Stāstu, noveļu un eseju krājumos: 1946 “Mīlētāji un nīdēji”, 1948 “Pajumte”, “Cilvēki uz tilta”, 1951 “Grēks uz pusēm”, 1954 “Viņas un viņi”, 1967 “Dzīvīte, dzīvīte...”, 1968 “Debešu puse” (latgaliešu rakstu valodā), 1973 “Tās balsis, tās balsis”, 1975 “Prezidents un Latvijas paaudze”, 1976 “Ievainotā dzīve”, 1984 “Laidiet! Laidiet!”, 1989 “Satikšanās Rīgā”, 1990 “Neraudi, ja nepārnākšu” ietvertajos darbos atklājas autora psihologa un raksturotāja spējas, viņa valodas tēlainība un publicistiskais asums. Trimdas presē publicēts daudz literatūrkritisku un publicistisku rakstu.

90. gados Latvijā iznākusi virkne grāmatu: 1991 stāstu izlase “Seši kalni”, 1993 “Eņģeļiši nav miruši”, 1992 romāni “Dāvātās dvēseles” un “Sniegi”,

1994 “Zilie kalni”, 1995 romānu dioloģija “Bārenis” (iepriekšējā izdevumā “Dzīvīte, dzīvīte, šūpojos tevī”) un 1995 “Gribējās saullēkta” (pirmpublicējums laikrakstā “Laiks” 1990–1991). “Cilvēka bērns” iznāca vairākos izdevumos. J. Streičs pēc šī romāna 1991 uzņēmis filmu, kas apbalvota ar “Lielo Kristapu”, pēc romāna “Sniegi” motīviem 1998 filmu “Likteņdzirnas”.

1993 saņēmis LZA goda akadēmiķa diplomu, 1995 apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Miris 2000. gada 2. maijā Napā, Kalifornijā, ASV.

A. *Klīdzējs* J. [Atmiņas] // Trimdas rakstnieki. Kemptene, 1947; *Salceviča* I. Par cilvēkiem ar bagātām un dāsnām dvēselēm // *Klīdzējs* J. Dāvātās dvēseles. Rīga, 1992; t. p. Latvijā, Liepājā, vienu stundu // *Klīdzējs* J. Bārenis. Rīga, 1995; *Vējāns* A. Griezes kļiedziens līdz debesīm // *Vējāns* A. Latgales rakstu gaisma. Rīga, 1996; *Streičs* J. Dievam padomā // *Klīdzējs* J. Cilvēka bērns. Rīga, 1997; *Egliena* A. No Sakstagala līdz Sanfrancisko // *Klīdzējs* J. Cilvēka bērns. Sniegi. Rīga, 2001; *Zeile* P. Latgales kultūras vēsture. Rīga, 2006.

KOKAREVIČS Voldemārs (1957)

Gleznotājs

Dzimis 1957. gada 20. martā Daugavpils rajona Osogola pagastā (tagad Vaboles pag.). Bērībā sevi atceras ar zīmuli vai ogli rokā, savas izjūtas attēlojot uz papīra. Mācījies Naujenes, Naudaskalna pamatskolās. No 5. līdz 11. klasei Aglonas vidusskolā. 1978 pabeidzis Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolas dekoratīvās noformēšanas nodaļu. Skolas laikā strādājis Rēzeknes patērētāju biedrībā, pēc skolas beigšanas Preiļu siera rūpnīcā par mākslinieku–noformētāju līdz 1992.

Radošo ideju nav trūcis, un dažādu materiālu izmantojums nav svešs. Darbi veidoti metālā, kokā, plastmasā, stiklā, uz auduma u. c.

Voldemārs Kokarevičs

1985 tapusi pirmā gleznu personālizstāde Preiļu Siera rūpnīcas telpās. Regulāri piedalījies mākslas izstādēs gan Mākslas dienu ietvaros, gan ceļojošajās izstādēs Preiļu rajonā. Pēdējās izstādes sarīkojis 2007. gada aprīlī Riebiņu novada centrā un jūlijā Preiļu Kultūras namā.

Nozīmīgākie darbi: kokgriezumi Preiļu pilsētas noformēšanā 90. gados, akvareļu cikls Preiļu novada muzejā ar parka dabas skatiem, restorānā “Vilku Krogs” sienas gleznojumi, gleznas, interjers ar lauku darbu un sadzīves ainiņām. Darbi ar reliģisku saturu, viena no pēdējām — altārglezna ar Jēzu Kristu Preiļu ceļmalas kapelā.

Vislabprātāk glezno kluso dabu, ziedus, ainavas gaišos toņos, dzīvespriecīgās krāsās. Pamatā strādā ar eļļas krāsām, glezno arī akvareļus un pastēļus. Pēdējās publikācijas 2007. gada 20. aprīlī laikrakstā “Vietējā” un 24. jūlijā laikrakstā “Novadnieks”. Darbi atrodas Preiļu Vēstures un lietišķās mākslas muzejā. Profesionālā darbība saistīta ar interjera dizainu un telpu noformēšanu.

A. V. Kokareviča stāstījums.

KORKLIŠA Maija (1968)

Aktrise

Dzimusi 1968. gada 1. maijā Siguldā, vēlāk ģimene pārcēlusies uz Rēzekni. 1986 pabeigusi Rēzeknes 5. vidusskolu. 1988. gadā iestājusies Latvijas Mūzikas akadēmijas Teātra fakultātes jaunizveidotajā Daugavpils teātra kursā, ko pabeigusi 1992. 1996–1999 paralēli darbam Daugavpils teātrī mācījusies skatuves runu Daugavpils Teātra studijā un 1999–2003 Daugavpils Universitātes Mākslas un zinātnes katedrā. 1996 Daugavpils teātra latviešu trupa likvidēta, aktrise palikusi uzticīga Daugavpils teātrim un Latgalei. Kādu laiku teātrī bijusi vienīgā

latviešu trupas aktrise, piedalījusies gan latviešu, gan krievu režisoru veidotajās izrādēs.

Lomām raksturīga ekspresivitāte, dziļš, sievišķīgs maigums un skarbums.

D. Nozīmīgākās lomas teātrī: 1991 M. Normens "Ar labu nakti, māt!" — Džesija Keita, rež. I. Čutko; 1991 V. Folkners "Vājprātīgā stāsts..." — Fronija, rež. P. Kriļovs; 1992 V. Šekspīrs "Perikls" — Lihorida, Antioha meita, rež. A. Eižvertiņa; 1992 F. G. Lorka "Asiņainās kāzas" — Līgava, rež. N. Klētnieks; 1994 L. Kerols "Alise Aizspoguļijā" — Alise, rež. D. Romanovska; 1995 A. Čehovs "Divkauja" — Marja Konstantinovna, rež. P. Krilovs; 1994 R. Blaumanis "No saldenās pudeles" — Auce, rež. N. Klētnieks; 1996 Č. Dikenss "Mazulīte Dorita" — Mērija, rež. V. Maculevičs; 1996 A. Milns "Vinnijs Pūks un visi, visi, visi" — Trusītis, rež. V. Dupaks; 2000 S. Maršaks "Kaķu nams" — Mazais kaķēns, rež. V. Dupaks; 2000 R. Plēpis "Sapņu spēles jeb Dvēseles kumēdiņi" — Meitene, Mūza, rež. H. Petrockis; 2002 K. Skalbe "Pasaka par vērdiņu" — Krista, rež. H. Petrockis; 2001 Rainis "Pūt, vējiņi!" — Anda, rež. H. Petrockis; 1996 A. de Sent-Ekziperī "Mazais princis", monoizrāde, rež. V. Hramņikova; 1999 Dzejas izrāde "Latgalīte", rež. H. Petrockis; 2003 M. Perveņeckā "Drakula" — Vilhelmīne, rež. H. Petrockis; 2001 Brāļi Grimmi "Sniegbaltīte un septiņi rūķīši" — Sniegbaltīte, rež. D. Balčus; 2001 R. Blaumanis "Zagli" — Ilze, rež. H. Petrockis; 2004 M. Gorkijs "Visas manas cerības" — Natālija, rež. S. Losevs; 2004 R. Lamurē "Kā novākt vecenīti?" — Helēna, rež. M. Mamedovs; 2003 R. Lamurē "Kas ir bērna tēvs?" — Tante Polīna, rež. M. Mamedovs; 2002 Krievu romanču vakars — Ubadze, rež. J. Losevs; 2003 A. Kuprins "Sulamīte" — Ķēniņiene Astisa, rež. H. Petrockis; 2002 J. Lada "Paputējusi karaļvalsts" — Babāciene, rež. I. Brakovskis; 2004 A. Volkovs "Smaragda pilsētas burvis" — Burve Villima, rež. I. Brakovskis; 2004 M. Stāraste "Pelēkais namiņš" — Zaķu Zete, rež. I. Brakovskis; 2004 R. Beleckis "Fanes" — Māte, rež. J. Losevs; 2005 R. Kūncs "Pilsēta komā" — Vīzija, Kolina māte, rež. I. Lūsis; 2005 pēc I. Kalmana operetes "Monmartas Vijolīte" motīviem "Karambolīna" — Ninona, rež. E. Mažintas; 2006 A. Ostrovskis "Negaišs" — Fekluša,

rež. M. Mamedovs; 2005 A. Skujiņa “Vieglprātīgā sirds”, muzikālā dzejas izrāde — Austra Skujiņa, rež. H. Petrockis; 2007 F. Miņjanā “Vasaras beigas Bakarā” — Valērija, rež. R. Godfruā; 2007 Š. Perro “Pelnušķīte” — Krustmāte Meluzīna, rež. J. Kaijaks.

Televīzijas iestudējumi: 1997 A. Rancāne “Mūsu dvēseles neviz” — Dzejniece, rež. H. Petrockis; 1996 TV videofila “Emīls Dārziņš” — Audzēkne, rež. H. Petrockis.

2007 LNT seriāls “Svešā dzīve” — Diāna, rež. H. Petrockis; 1991 J. Streičs “Cilvēka bērns” — Anna, rež. J. Streičs.

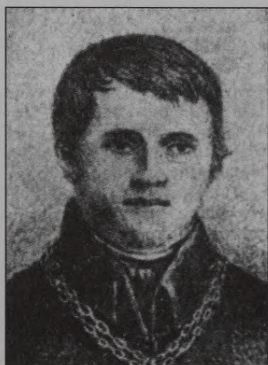
A. M. Korklišas stāstījums; Daugavpils teātra vēsture; “Latvijas Avīze”, 2005. gada 3. sept.

KOSOVSKIS Tomašs (ap 1790–1856)

Poļu tautības katoļu garīdznieks, garīgu dziesmu un lūgšanu tulkotājs Latgales latviešu valodā

Dzimis ap 1790. gadu. Bijis Līksnas baznīcas dekāns. Sarakstījis vairākas garīga rakstura grāmatas savai uztverei un uzskatiem atbilstošā Latgales latviešu valodā. Minama t. s. “Apdomāšanas grāmata”, ko viņa rakstībā sauc “Gromota apgodoszonas brejnigu nutikszonu Diwa aba Tajemnicu Tycieybas swatas, ar cytom wajadzigom mocibom..” (Viļņa, 1845). Nākamā ir “Mācības svētdienām un svētku dienām”: 1. grām. “Mocības uz žadnas Nedeļas wissa goda..”, 2. — “Mocības swadinim wyssa goda..” (abas 1852).

Sarakstījis poļu–latviešu vārdnīcu un latgaliešu gramatiku poļu valodā, kas paredzētas priesteriem, kuri mācās latviešu valodu, lai varētu sekmīgi strādāt (*Grammatyka Inflantsko–lotewska dla uczacych sie jezyka Lotewskiego* 1853). Sarakstījis arī citas lūgšanu un dziesmu grāmatas, galvenokārt tulkojumus no poļu valodas, sagatavojis poļu–latgaliešu vārdnīcu, taču miris, šo darbu nepabeidzis. Viņa sagatavotie materiāli izmantoti t. s. Kurmina vārdnīcā, kas iznāca 1858).

Tomašs Kosovskis

Miris 1856. gada 30. aprīlī Liksnā, apbedīts Patmaļu kapos.

A. Rancāns J. Latgaļu rokstu veicinātōji pyrms 100 godim // Latgolas Bolss, 1944. g. 19. apr.

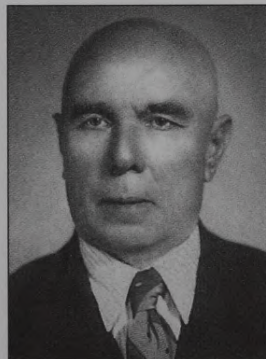
KOZLOVSKIS Eduards (1878–1943)

Grāmatizdevējs

Dzimis 1878. gada 18. oktobrī Varakļānu pagasta Masaļsku ciemā zemnieku Viktora un Annas Kozlovsku ģimenē. Kad bijis trīs gadus vecs, nomiris viņa tēvs. 1893 pabeidzis Varakļānu pagastskolu. 1897 devies uz Pēterburgu, kur mācījies par burtlici, strādājis tipogrāfijās, vispārējo izglītību ģimnāzijas četru klašu apjomā apgūstot kursus.

Rosīgi darbojies latgaliešu nacionālās atmodas kustībā, laikrakstā “Dryva”, atbalstījis to arī materiāli. 1910 sakarā ar mātes nāvi atgriezies Latgalē. 1912 piedalījies Rēzeknē pirmās latviešu tipogrāfijas “Dorbs un zineiba” dibināšanā, bijis tās pārzinis un tehniskais vadītājs. Kopā ar dzejniekiem S. Cunski un S. Tuču izdevis tirdzniecības skolas audzēkņu vākto latviešu folkloru: 1913 pasakas, 1914 tautasdziesmas, 1915 mīklas, 1915 kalendāru “Latgola”, 1916 kopā ar N. Rancānu pie tipogrāfijas nodibinājis Burtliču skolu, kur strādājis par skolotāju. Kā Varakļānu pagasta pārstāvis piedalījies Latvijas apvienošanās kongresā Rēzeknē 1917. g. aprīlī un ievēlēts Latgales Pagaidu zemes padomē. 1917 izdevis laikrakstu “Breivais Vārds”, kas iznācis ar devīzi: “Lai dzeivoj breivō, apvīnōtō Latvija!” un 1917 kalendāru “Aglyuna”. Līdzīgi N. Rancānam gribējis dot tautai literatūru visās nozarēs un visām vajadzībām, viņa izdevumi piederēja pie tautas populārākās lasāmvielas.

Pēc Latvijas Republikas nodibināšanas rosīgi darbojies sabiedriskajā un pašvaldības darbā, rediģējis

Eduards Kozlovskis

laikrakstu "Dryva". 1936 piedalījies latgaliešu grāmatu un periodisko izdevumu izstādes, (Rēzeknē, Pļaujas svētku laikā) organizēšanā, kas kļuvusi par pamatu Latgales Centrālā muzeja izveidei.

Atdzejojis no krievu un poļu valodas, rakstījis par latgaliešu kultūras jautājumiem. Izdevis vairākas paša sarakstītas, sastādītas vai no poļu valodas tulkotas grāmatas: 1913 "Par pīmini pyrmōs Vyssv. Sakramenta pījemšonas", "Krysta ceļa koronka", 1914 "Taisneības vōrdi. Moraliski stōsti", 1915 grāmatiņu par putniem un to noderīgumu cilvēkam — "Cylvāka draugi", "Lobō sākla. Pyrmōceības grōmota", 1916 "Ceļš uz myužebū. Stōsti par cylvāka padīveigu un bezdīveigu dzeivi", "Ministrantura aba kolpošona pi Sv. Miša", 1917 ābece "Lementars del mozim bārnim", 1918 "Krīvu-latgalīšu-vōcu vōrdneica", 1918 hrestomātija "Dzimtines skanes" (1, 2). 1921 noorganizējis tipogrāfiju "Gromota", izdevis arī savas grāmatas: 1921 "Gramatikas aizdavumi", 1921–1922 lasāmā grāmata "Lobō sākla", (1, 3) u. c., 1922 tulkojumu "Barona Mīnhauzena stōsti par viņa ceļojumim un pīdzeivōjumim". Pseudonīms: Maltanīts.

1941. g. 14. jūnijā ģimene deportēta uz Krasnojarskas novadu, bet viņš pats ieslodzīts nometnē Kirovas apgabalā. Miris 1943. gada 24. maijā Kirovas apgabala Kaiskas rajona Volosicā, vienā no Vjatlaga nometnēm, kapa vieta nav zināma.

A. Erts L. Uzklusot tautas ilgas // Brīvā Daugava, 1993. g. 23. nov.; Trojanovskis V. Latgaļu grāmatizdevējs // Ludzas Zeme, 1993. g. 26. nov.; Broks J. Eduards Kozlovskis // Broks J. Latgales kultūras darba entuziasti. Rīga, 1995; Latkovskis D. Eduards Kozlovskis // Latkovskis D. Nacionālā atmoda Latgalē. 2. d. Rēzekne, 2002.; Broks J. Daži momenti Eduarda Kozlovskā myužā // Tāvu zemes kalendars 2003. Rēzekne, 2002.

KRAULIS Harijs (1935)

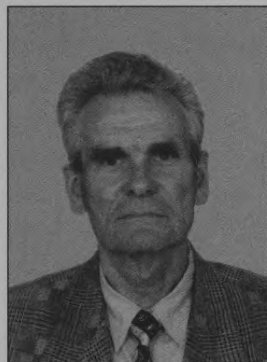
Kordiriģents, mūzikas pedagogs

Dzimis 1935. gada 2. martā Ventspilī strādnieka ģimenē. Tēvs Eduards Dmitrijs (1910–1973), mūzikis–amatieris, māte Anna Veronika (1907–1982), mājsaimniece, dziedājusi baznīcas korī. Brālis Gunārs (dz. 1937), māsa Ausma Morica (dz. 1940), diriģente. Agrā bērnībā tēva vadībā apguvis mūzikas ābeci, pirmās iemaņas mandolīnas spēlē, kopā ar vecākiem piedalījies mājas muzicēšanā, dziedot 3-balsīgā ansambli. Mācījies Ventspils J. Raiņa 1. vidusskolas pamatskolā 1943–1950, vidējo un muzikālo izglītību ieguvis Ventspils Mūzikas vidusskolā 1954–1958 Elvīras Salmiņas kordiriģēšanas klasē. Skolas gados kopā ar māti dziedājis Ventspils Tabora baznīcas draudzes korī, baznīcas orķestrī spēlējis vijoli.

1960 iestājies Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā Izpildītāju fakultātes kordiriģēšanas nodaļā Mendela Baša (vēlāk Imanta Kokara) diriģēšanas klasē. Konservatoriju absolvējis 1967 ar kordiriģenta un pedagoga kvalifikāciju. Paralēli studijām 1961–1971 strādājis Liepājas Pedagoģiskajā institūtā Mūzikas katedrā par elementārteorijas, solfedžo, Mūzikas vēstures un diriģēšanas pasniedzēju. 1971–1977 strādājis Daugavpils Pedagoģiskā institūta jaunizveidotajā Mūzikas pedagoģijas nodaļā par Kordiriģēšanas katedras vecāko pasniedzēju, mācību kora klases vadītāju.

1958–1959 piedalījies kā kormeistars, diriģents Robežsargu dziesmu un deju ansambļa koncertprogrammās Rīgā, Liepājā, Ventspilī, Viļņā, Tallinā, Tartu, Kauņā. Bijis Ogres KN un Liepājas kamerkora “Baltija” jaukto koru diriģents.

1971–1976 DPI Mūzikas pedagoģijas nodaļas sieviešu kora diriģents, XVI Vispārējo latviešu dziesmu svētku fināla skatē — 3. vieta, ar šo kori organizējis

Harijs Kraulis

koncertturnejas Latvijā, Ukrainā un Maskavā, piedalījies studentu dziesmu svētkos Tartu. 1974–1977 Krāslavas rajona koru virsdiriģents.

1977 iestājies Maskavas Valsts pedagoģiskā institūta aspirantūrā, kuru beidzis 1981. 1977–1986 strādājis Maskavas Valsts neklātienas pedagoģiskā institūta Kora diriģēšanas katedrā par vecāko pasniedzēju diriģēšanas un aranžēšanas disciplīnās. Šajā laikā veicis pētījumus kora zinātnē, sadarbojoties ar Gnesinu Mūzikas pedagoģijas institūta akustisko laboratoriju, Maskavas Universitātes foniatrijas kabinetu un Maskavas Svešvalodu institūta akustisko laboratoriju.

1968–1977 bijis IM organizētajos semināros, prof. Leonīda Viņnera vadītā Republikas diriģentu kamerkora dalībnieks. 1975–1985 studējis Maskavas augstskolu pasniedzēju kvalifikācijas pilnveides fakultātē pie Valsts Gnesinu Mūzikas pedagoģiskā institūta, Valsts neklātienas pedagoģiskā institūta.

1986–1889 bijis Daugavpils Pedagoģiskā institūta Kora diriģēšanas katedras vecākais pasniedzējs, 1989–2000 DPU Kora diriģēšanas katedras vadītājs, docents, 2001–2005 DPU Kora diriģēšanas katedras docents. DPU 1993 ieguvis Mūzikas pedagoģijas maģistra grādu kora priekšmetu mācīšanas metodikas apakšnozarē.

1979–1983 Maskavas Neklātienas pedagoģiskā institūta kamerkora diriģents, sagatavojis trīs koncertprogrammas. 1986–1988 Daugavpils Tautas kora “Daugava” diriģents. 1986–1988 un 1990–2000 DPU Mūzikas fakultātes mācību koru diriģents. A. Bruknera *f-moll* mesas pirmatskaņojums Latvijā, sagatavotas E. Dārziņa, A. Kalniņa un P. Barisona jubileju koncertprogrammas. Ar DPU korjiem piedalījies Vispārējos latviešu un studentu dziesmu svētkos.

Piedalījies starptautiskajās zinātniskajās konferencēs Latvijā un ārvalstīs: Rīgā, Rēzeknē, Daugavpilī 1997–2001; Maskavā, Gorkijā, Jaroslavļā, Vladimirā 1977–1985. Lasījis lekcijas par muzikālās izglītības metodiku vokālo iemaņu veidošanā Rīgā 1981, Rēzeknē 1885, Daugavpilī 1993, Ludzā 2001; par muzikālās izglītības problēmām Austrālijā, Melburnā 2004. Vadījis un recenzējis maģistra, bakalaura darbus 2000–2002. Piedalījies projektos par Latgales muzikālās izglītības pilnveidi 2001–2005.

Kopš 2006 ir pensionārs.

Preceļies 1988 ar Valentīnu Milleri. Bērni: meita Daina (dz. 1989), mācās mūzikas skolā, dēls Imants (dz. 1991), mūziķis, spēlē ģitāru.

D. Solfedžo. Mācību līdzeklis, Liepāja, 1970. Relatīvās solmizācijas mācīšanas metodika, Daugavpils, 1976. Sešu darbu publikācijas par kora vokālā darba jautājumiem Maskavas VPI zinātnisko rakstu krājumos 1979–1983. Trīs darbi par skolu kora problēmām, Daugavpils, 1995. Divi raksti par Latgales muzikālās pedagoģiskās izglītības un kora skanējuma pilnveides jautājumiem, Rēzekne, 1997, 1998. Mūzikas mācīšanas process Latgales vispārīglietojošās skolās, DPU Mūzikas pedagoģijas nodaļas zinātniskie raksti, Daugavpils, 1998–2001. Metodiskais palīglīdzeklis mūzikas skolotājiem, Daugavpils, 2003.

A. H. Krauļa personiskais arhīvs *Curriculum Vitae* 2007; Pētniecība un zinātne 80 gados: Biogrāfisks rādītājs 1921–2001. Daugavpils, 2001; Zinātniski metodiskās konferences materiāli. Daugavpils, 1976; XVI, XX Vispārējo latviešu dziesmu svētku prospekti, 1973, 1990.

KRAVALIS Osvalds (arī Kravaļš; 1942)

Dzejnieks un literatūrkritiķis

Dzimis 1942. gada 27. aprīlī Pildas pagasta Iztalsnas ciema Potorovā zemnieku Aleksandra un Helēnas Krauļu ģimenē. 1956 beidzis Potorovas septiņgadīgo skolu, 1960 Ludzas Lauksaimniecības tehnikumu. Pēc īsa darba cēliena Cēsu rajona

Osvalds Kravalis

kolhozā “Drošais ceļš” dienējis armijā, piedalījies arheologu ekspedīcijā, bijis kurinātājs, krāvējs Dudinkas ostā Taimirā.

Pirmā publikācija laikrakstā “Sports” 1958, pirmā literārā publikācija — recenzija “Vīrišķīgais kājāmgājējs” (par M. Čaklā dzejoļu krājumu “Kājāmgājējs un mūžība”) laikrakstā “Padomju Students” (1967. g. 15. jūn.). 1976 beidzis LVU Filoloģijas fakultāti. Studiju gados 1972–1974 strādājis laikraksta “Literatūra un Māksla” redakcijas kritikas nodaļā, te izveidodamies par redzamu latviešu dzejas pazinēju un kritiķi. 1979 Rakstnieku savienības biedrs. 1975–1985 ZA Valodas un literatūras institūta zinātniskais līdzstrādnieks. Te strādādams, parādījis un pierādījis sevi kā erudītu dzejas procesa pārzinātāju un izpratēju. To atspoguļo viņa raksti “Literatūrā un Mākslā”, “Karogā” un grāmatā “Mūsdienu latviešu padomju literatūra” 1985, kurai uzrakstījis vairākus argumentētus rakstus par populārākajiem 70.–80. gadu latviešu dzejniekiem. Raksti ar dzeju 1984 sakopoti krājumā “Jābūt”. 1982 sastādījis rakstu krājumus par bērnu literatūru “Sudrabotais vārds”, 1986, 1988 “Padoms”, kā arī 1981 latviešu fabulu izlasi jaunākā vecuma bērniem “Trešā aste”. Dažādos “Kritikas gadagrāmatas” gadagājumos publicēti raksti par 80. gadu latviešu literatūru, par O. Vācieti, I. Ziedoni, par stila problēmām.

Bijis viens no pirmajiem Latvijas trešās Atmodas vēstnešiem Latgalei. Pirmais izteicis domu par vajadzību dibināt latgaliešu kultūras biedrību, pirmais no Rīgā dzīvojošajiem latgaliešu kultūras darbiniekiem pārcēlies atpakaļ uz Latgali, 1989–1990 bijis Daugavpils teātra literārās daļas vadītājs. Organizējis Ludzas, pēc tam Daugavpils literāro apvienību, žurnālu “Jauno Dzeive”, bijis tā redaktors.

Viena no pirmajām publikācijām latgaliešu

rakstu valodā pēc 1959 ir kultūrvēsturiskā poēma “Brōļ, pīmiņ!” (Karogs, 1987, Nr. 12), veltīta izcilā Latgales vēstures pētnieka B. Brežgo simtgadei. Poēmā atgādināti Latgales vēstures svarīgākie notikumi, sākot ar 13. gs., tā uzrakstīta latgaliešu rakstu valodā ar daudziem Pildas un Ciblas izloksnes iespraudumiem un elementiem. Plašāka dzejoļu kopa (22 dzejoļi, puse no tiem latgaliešu rakstu valodā) ietverta Ludzas Literātu apvienības darbu kopkrājumā “Saule izkopts kātā” 1991. Dzejai raksturīgs valodas tonalitātes pietuvinājums tās lietojumam runā, stilistisks daudzbalssīgums, intonāciju maiņa. Tomēr raksta, vismaz publicējas, maz, pats radījis nedaudz tekstu, taču veicinājis daudz. Vairākums 90. gadu latgaliešu dzejnieku viņu uzskata par savu skolotāju. Pseudonīmi: Ašvolds Dveiņuvs, Ontūnejs Rīkstāns.

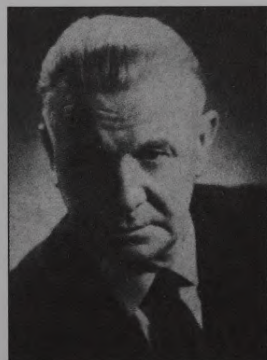
Dzīvo Daugavpilī.

A. Laizāns P. [Par O. Kravali sakarā ar poēmas “Brōļ, pīmiņ!” publikāciju] // Karogs, 1987, Nr. 12; *Kravaļs O.* [Par sevi] // Zemturs, 1997. g. 2. maijā; *Seiksts O.* Osvalds Kravaļs. Dorbs i dūms // Pagrauda. Rēzekne, 1999.

KREICIS Staņislavs (1909–1992)

Gleznotājs

Dzimis 1909. gada 1. jūlijā Daugavpilī. Pēc pamatskolas beigšanas strādājis Ilūkstē par fotogrāfu un mācīties Daugavpils vakara vidusskolā. Šajā laikā radusies pirmā nopietnā interese par mākslu. 1938 iestājies Latvijas Mākslas akadēmijā un mācīties pie V. Tones, A. Annusa, K. Ubāna, tomēr vislielāko ietekmi uz viņu atstājuši V. Purviša vadītajā Dabasskatu glezniecības meistardarbnīcā pavadītie studiju gadi. 1947 absolvējis Ģ. Eliasa Figurālās glezniecības meistardarbnīcu ar diplomdarbu “Atgriešanās”, kam materiāli vākti Kārsavas apkaimē. Ilgus

Staņislavs Kreics

gādus bijis Mākslas fonda izstāžu sektora vadītājs (rosinājis Mākslas fonda gleznu dāvinājumu Rēzeknes mācību iestādēm). Aktīvi piedalījies 50.–60. gadu novada izstāžu organizēšanā.

Ļoti ražīgs mākslinieks (atstājis ap 5 tūkst. gleznu). Pirmo personālizstādi sarīkojis Liepājā 1945. Radošā mūža gados bijis ap 20 personālizstāžu.

No 1950 Mākslinieku savienības biedrs. Bijis aktīvs Mākslas dienu norišu dalībnieks. Daiļradē pievērsies divām galvenajām tēmām — jūrai un dzimtajai Latgalei. Ievērojams ainavas, marīnas (jūras ainavas) un sadzīves žanra gleznotājs. Daudz gleznojis dzimtās Latgales ezerus, mazpilsētu ainavas, Daugavu, Baltijas jūru, Atlantijas okeānu, zvejnieku darba ainas (1958 studiju nolūkos kopā ar latviešu zvejniekiem ceļojis pa Ziemeļjūru). Latvijas tonālās glezniecības tradīciju kopējs. Devis lielu ieguldījumu latviešu marīnu gleznošanā, attēlojums jūru dažādās tās noskaņās. Strādājis eļļas un akvareļglezniecības tehnikā.

1980 viņam piešķirts Latvijas PSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka goda nosaukums.

Miris 1992. gada 7. janvārī Rīgā, apbedīts Miķeļa kapos.

A. Māksla un arhitektūra biogrāfijās, II sēj. Rīga, 1996; www.rezekne.net/galerija.

KRĪVĀNS Jāzeps (1878–1972)

Ērgelnieks, pedagogs

Dzimis 1878. gada 31. jūlijā Krāslavā Plāteru muižas kalpotāju ģimenē. Mācījies vietējā draudzes skolā, apguvis ērģeļspēles pamatus, pēc tās beigšanas 1895 sācis patstāvīgās baznīcas ērgelnieka darba gaita Rozentovas katoļu draudzē, vēlāk pārgājis uz Jezupovu. Līdzās saviem tiešajiem pienākumiem, lai

gan bija latgaliešu valodas drukas aizliegums, slepus mācījis bērniem lasīt un rakstīt dzimtajā latgaliešu valodā. 1905–1914 bijis Viļakas katoļu draudzes ērģelnieks un kora diriģents, aktīvs sabiedriskais darbinieks. Šajā laikā uzsācis studijas Varšavas Konservatorijā un 1910 beidzis ērģeļu klasi, kā viens no pirmajiem Latgalē ieguvis profesionāla ērģelnieka diplomu. 1915–1916 strādājis par ērģelnieku un vadījis baznīcas kori Preiļu katoļu draudzē, bijis arī mūzikas skolotājs, strādājis Palīdzības komitejā bēgļiem un vadījis bērnu patversmi. 1916. gada beigās iesaukts Krievijas armijā, pēc pusgada no karadienesta atbrīvots. 1917–1918 bijis mūzikas skolotājs Daugavpils biedrības “Saule” ģimnāzijā. No 1918 bijis ērģelnieks Stirnienes katoļu draudzē, kur sadarbībā ar prāvestu P. Strodu veicinājis dziedāšanas kultūras izaugsmi savā un apkaimes draudzēs, kā arī apmācījis jaunus ērģelniekus.

1922 pārcēlies uz pastāvīgu dzīvi Rēzeknē, kur strādājis par ērģelnieku un mūzikas pedagogu līdz mūža galam. Bijis ērģelnieks Rēzeknes Jēzus Sirds un Sāpju Dievmātes baznīcās, 1933 izveidojis ērģeļu klasi Rēzeknes Tautas konservatorijā un to vadījis līdz 1936. Būdams ērģeļu spēles pedagogs konservatorijā un privātajās nodarbībās, savā 75 gadu ilgajā ērģelnieka darbā sagatavojis Latgales katoļu draudzēm 111 jaunus ērģelniekus. Strādājot ar baznīcas koriem, centies panākt, lai tie veiksmīgi izpildītu liturģiskos dziedājumus un spētu arī ārpus baznīcas pastāvēt sabiedrībā kā mākslinieciska vienība. Ar draudzes kori piedalījies Latgales jaunatnes svētkos Rēzeknē 1925, ar apvienoto Kārsavas aizsargu un katoļu baznīcas kori — Latgales novada dziesmu svētkos Daugavpilī 1940, bijis šo svētku rīcības komitejas loceklis. 1945–1947 strādājis par ērģelnieku Višķu katoļu draudzē un dziedāšanas skolotāju Višķu Lauksaimniecības tehnikumā. Mūzikas

Jāzeps Krīvāns

pedagoga, ērģelnieka un baznīcas koru diriģenta darbībā veicinājis Latgales garīgās mūzikas izaugsmi un tālāku attīstību.

Precējies, ģimenē dēli Jāzevs un Severīns, meita Celīna (1925–2000). Mazdēls Raimonds Igolnieks (1946), profesionāla pūtēju orķestra diriģents, Vispārējo latviešu dziesmu svētku virsdiriģents.

Miris 1972. gada 17. martā, apbedīts Rēzeknes katoļu kapos.

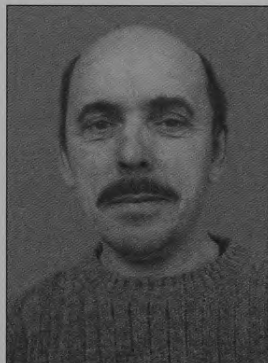
D. Lidzautors J. Roziša darbam *Musica sacra* ar kora partitūru pielāgošanu ērģeļu izpildījumam pavadījumos.

A. Donāta Igolnieka ģimenes arhīvs; Preiļu baznīcas draudzes koris. Preiļi, 2007; Latgales dziesmu svētki. Daugavpils, 1940; *Maksimova L.* Viļaka un tās ļaudis gad-simtu ceļos. LKC Rēzekne, 2005.

KROMPĀNS Juris (1950)

Keramiķis

Dzimis 1950. gada 22. aprīlī Rēzeknes rajona Greiškānu pagastā zemnieku ģimenē. Māte Adelfīna un tēvs Vladislavs ilgus gadus nostrādāja kolhozā, vienlaicīgi uzturot un kopjot savu zemīti, lielo ģimeni. Jaunākais bērns vienpadsmit bērnu ģimenē. Griškānu pagasta astoņgadīgajā skolā sācis mācīties septiņu gadu vecumā. Sākumskolas laikā savu jaunāko mā-sīcu lupatu lellēm darinājis greznus tērpus, pats tos šujot un dekorējot, kā arī no kartona loksnēm šujot lādītes, kas bijis ne vien dekoratīvs izstrādājums, bet lieti noderējis diegu, pogu un citu sīkumu glabāšanai. Zēns tik ļoti aizrāvējis ar zīmēšanu, ka pie kopējā ģimenes galda, uz kura pastāvīgi izvietoti zīmējumi, bijis par šauru, un 16 gadu vecumā jaunietis pats uzcēlis vienistabas māju, kura tad bijusi pirmā radošā darbnīca. Te daudz zīmēja gan ar akvareli, gan ar eļļas krāsām pasaku varoņus, dabas skatus.

Juris Krompāns

Pēc skolas beigšanas 1967 uzsācis mācības Rēzeknes Lietišķās Mākslas vidusskolas Keramikas nodaļā. Apstākļu spiests pārgājis darbā ražošanas apvienības "Latvijas keramika" Jēkabpils cehā, kur viņa darbaudzinātājs bija Silajāņu keramikas tradīciju turpinātājs P. Kalve. Tad dienests armijā, darbošanās sabiedriskajā ēdināšanā, līdz 1980 māks atkal guvis virsroku. Keramikas cehs, kur diendienā jāgatavo vienas un tās pašas formas priekšmeti, īstu gandarījumu nav devis, lai arī izkopiis profesionālo varēšanu. Pavisam citas perspektīvas viesusi darbošanās Latgales keramikas studijā, savas personīgās darbnīcas iekārtošana. Pirmos patstāvīgos ceļus palīdzējis kurināt pieredzējušais meistars J. Baccāns. Par savu skolotāju novada podniecības stilistikā mākslinieks uzskata zinātnieku, Latgales keramikas teorētisko pamatotāju un tās uzturētāju Jāni Pujātu.

1981 tikusi uzcelta darbnīca un ceļi, un par neatņemamu dzīves sastāvdaļu ir kļuvušas podnieku dienas Mākslas dienu ietvaros. 1982 piešķirta Tautas daiļamatu meistara kvalifikācija. Viņa darbnīcā amata prasmi slīpējuši daudzi vienaudži, kuriem vēlēšanās darboties keramikā gan gailēja, taču vēl nebija savas tehniskās bāzes — S. Vituškins, A. Vituškins, J. Pavlovskis, A. Koļesņikovs, V. Pankovs, A. Ivanovs.

Sākot ar 80. gadiem sistemātiski piedalās Latvijas Etnogrāfiskā Brīvdabas muzeja rīkotajos amatnieku gadatirgos.

Darbojas A. Paulāna Tautas lietišķās mākslas studijā, piedalās tās rīkotajās izstādēs kā Latvijā — Rīgā, Rēzeknē, Ludzā, Krāslavā, Liepājā, tā pasaulē — Austrijā, Vācijā, Polijā, Lietuvā, Krievijā, Baltkrievijā. Personālizstādes sarīkotas 1987, 1989 Rēzeknē, 1987 Ludzā, Rokišķos, 1988 Kupišķos. Atzīstamus

panākumus guvis svečturu veidošanā (Jura Krompāna darbnīcā tapuši svečturi 50 svecēm), veido arī dekoratīvus šķīvjus, vāzes (sākot ar 2 cm, beidzot ar 1 metru augstām), bļodas, pāriniekus, medus traukus, krūkas.

A. J. Krompāna stāstījums; <http://www.untumi.lv/070428podniekudienas/album0.html>; <http://www.balticshop.com/ceramics.html>.

KROPS Vaclavs (1885–1929)

Rakstnieks

Dzimis 1885. gada 28. jūnijā Vārkavas pagasta Kaļvu ciemā kalēja Jezupa Kropa ģimenē. Pēc Vārkavas pagastskolas beigšanas mācījies Pēterburgā — Sv. Katrīnas progimnāzijā un Katoļu garīgajā seminārā, dzīvodams N. Rancāna organizētajā internātā. Semināru nepabeidzis, izstājies. Strādājis par mājskolotāju Kalupes pagasta Arendoles muižas pārvaldnieka ģimenē. 1905 pēc sabiedriskām aktivitātēm Vārkavā, pēc apcietināšanas un atbrīvošanas ar Vārkavas muižnieka Renta aizbildniecību atkal devies uz Pēterburgu, strādājis par grāmatvedi metalurģijas rūpnīcā, kā brīvklaušitājs apmeklējis Pēterburgas Universitātes Juridisko fakultāti, līdzdarbojies latgalešu nacionālās atmodas kustībā. 1912 bijis viens no laikraksta “Jaunas Zinias” organizētājiem un pirmais redaktors. Pirmā pasaules kara laikā bijis grāmatvedis Krievijas armijas hidrotehniskajā daļā. Latvijas Republikas laikā — miertiesnesis Latgales apgabaltiesā.

Vaclavs Krops

Rakstījis stāstus, lugas, publicējis rakstus. Pirmā publikācija — stāsti “Bōrins” un “Zīmas svātku naktī” laikrakstā “Dryva” (1909. g. 21. dec.). Šie, kā arī laikrakstā “Dryva” publicētie stāsti “Vacō nauda” (1910. g. 14. janv.) u. c. ir vienkārša, tautas sarunu

valodai tuvā izteismē sarakstīti pamācoši un audzi-
noši pastāsti par lasītājam tuvām un saprotamām
lietām un notikumiem no latgaliešu zemnieku un
Pēterburgas strādnieku dzīves. Pirmās latgaliešu
oriģināllugas “Dzeivais myrūņš” autors. Tā 1911–
1914 vairākkārt izrādīta Pēterburgas latgaliešu
sarīkojumos, taču palikusi rokkrakstā un nav sagla-
bājusies. Lugas centrā ir kāds pagasta vecākais, kas
nodevies uzdzīvei, tādēļ sabiedrībai kļuvis par “dzīvu
mironi”. Pseidonīms: V. Īgōtnis.

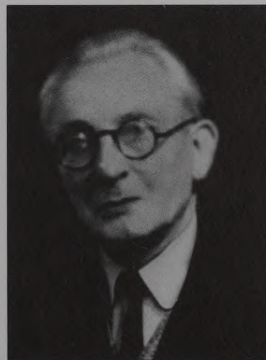
Miris 1929. gada 2. janvārī Krāslavā, turpat
apbedīts.

A. *Latkovskis D. Vaclavs Krops // Latkovskis D. Na-*
cionālā atmoda Latgalē. Rēzekne, 1909; Zeile P. Vaclavs
Krops — rakstnieks, redaktors, publicists // Tāvu zemes
kalendars 2004. Rēzekne, 2003.

KRŪMIŅŠ Pauls (1892–1965)

Vijolnieks, diriģents, mūzikas pedagogs

Dzimis 1892. gada 5. augustā Valmieras ap-
riņķa Salacā skolotāja ģimenē. Tēvs Jānis Krūmiņš
strādājis Salacas pamatskolā, spēlējis vijoli, vadījis
pagasta kori. Māte Emīlija spēlējusi klavieres, bijusi
liela dziesmu mīļotāja. Māsa Helēna, pianiste. Šādā
labvēlīgā muzikālā ģimenē zēns agri uzkrājis muzi-
kālos iesaļus, no vecākiem pārmantojis absolūto
dzirdi. 1895 ģimene pārcēlusies uz Krieviju, Ros-
tovu pie Donas, 6 gadu vecumā tēvs zēnam sācis
mācīt klavieru un vijoles spēli. 1902 uzsācis mācības
vietējā mūzikas skolā. No 1907 ģimene pārcēlusies
uz Harkovu, kur mūzikas skolā turpinājis mācības
vijoles spēlē, apguvis mūzikas teorētiskos priekšme-
tus pie Jurjānu Andreja. Pēc skolas beigšanas 1910
iestājies Berlīnes Mūzikas akadēmijā, mācījies vijo-
les spēli pie profesoriem E. Virta un K. Merkesa,

Pauls Krūmiņš

kompozīcijas teoriju, klavieru spēli un orķestra diriģēšanu. Spēlējis akadēmijas komerorķestrī, izpildījis arī koncertmeistara un diriģenta pienākumus, ar to apgūstot profesionālas iemaņas simfoniskā orķestra vadīšanā. Studiju laikā stīgu kvarteta sastāvā koncertējis Vācijas, Dānijas, Austrijas un citās Eiropas valstu pilsētās. Vasaras brīvdienas pavadījis Latvijā, arī savā dzimtenē Salacā, kā solists–vijolnieks piedalījies Rīgas Latviešu biedrības rīkotajos koncertos. Pirmā pasaules kara laikā nokļuvis Krievijā, Jekaterinoslavā un Harkovā darbojies kā vijolspēles pedagogs, kora un orķestra diriģents, organizējis arī savus solo koncertus. 1921 atgriezies Latvijā, aktivizējis savu vijolnieka koncertdarbību.

1923 atsaucies uz Latgales Tautas konservatorijas direktora N. Vanadziņa aicinājumu, devies uz Daugavpili, kur pavadījis lielāko sava mūža daļu, uzsācis pedagoga darbu kā vijoles klases vadītājs. 1924 devies koncertceļojumā uz Dāniju, guvis labus panākumus, atteicies no vilinoša darba piedāvājuma Zviedrijā un atgriezies Daugavpilī. 1929–1932 bijis LTK direktors, līdz 1941 mācījis vijoles spēli un solfedžo 1925 nodibinājis simfonisko orķestri, ar dažiem pārtraukumiem vadījis to vairākus gadu desmitus līdz 1960. Ar simfonisko orķestri, sadarbibā ar konservatorijas mācību kori, vokālo nodaļu solistiem no Rīgas, 1930–1933 iestudējis operu fragmentu uzvedumus: A. Rubinšteina “Dēmons”, Ž. Bizē “Karmena”, F. Flotova “Marta”. 1935–1941 organizējis vasaras brīvdabas koncertus Mežciema kūrortā, maksimāli veicinājis Daugavpils koncertdarbības uzplaukumu. 1935–1936 bijis Rēzeknes Tautas konservatorijas direktors, paliekot pamatdarbā Daugavpilī LTK. 1938–1939 noorganizējis Krāslavā privātu mūzikas studiju, mācījis klavieru, vijoles spēli un mūzikas elementārteoriju.

Otrā pasaules kara laikā 1941–1945 turpinājis pedagoga darbu Daugavpils Mūzikas vidusskolā (agrāk LTK), sadarbibā ar direktoru komponistu Burhardu Sosāru izveidojis nelielu stīgu orķestri, rīkojis svētdienas koncertus. Ticis nacistu okupācijas varas iestāžu vajāts un represēts par cēlu un humānu rīcību — divu ebreju tautības skolnieču glābšanu no holokausta nāves noietnēm. Pēc kara 1944–1947 uzņēmies Daugavpils Mūzikas vidusskolas vadību, pārvarot pēckara grūtības, nodrošinājis apstākļus normālam muzikālās izglītības darbam. 1948–1956 vadījis stīgu instrumentu nodaļu, izskolojis daudzus talantīgus mūziķus, vienam no viņiem — Viktoram Mirošņikovam — nodevis turpmāko nodaļas vadību. Ar agrāko rosību un aizrautību atjaunojis Daugavpils simfoniskā orķestra darbību. 1947 atsācis simfonisko koncertu organizēšanu, sadarbojoties ar vokālās nodaļas pedagoģi B. Braunfeldi, mācību kora diriģentu J. Rozīti un KN horeogrāfi Keivišu noorganizējis un sagatavojis P. Čaikovska operu “Pīķa dāma” un “Jevgeņijs Oņegins” fragmentu uzvedumus. Tatjanas lomā debitēja jaunā talantīgā dziedātāja Regīna Kalendoviča — nākamā Nacionālās operas vadošā soliste R. Frinberga. Notikuši viņa dzīves un muzikālās darbības atceres koncerti 1948 un 1954, kuros pats jubilārs bijis gan solists, gan diriģents. Ar Daugavpils Simfonisko orķestri 1958 piedalījies Latgales kultūras nedēļas pasākumos, sniedzot patstāvīgu koncertu. Ar 70 gadu jubilejas koncertu 1962 izbeidzis aktīvās muzicēšanas darbību. Dažus gadus pavadījis pensionāra statusā, 43 sava mūža gadus veltījis Latgales mūzikas mākslai, tās veidošanai un izaugsmei.

Apbalvojumi: 1958 Nopelniem bagātais mākslas darbinieks; 1989 (pēc nāves) Izraēlas medaļa un

gada diploms ar titulu “Taisnprātīgais starp tautām” [*Righteous among the Nations*] par izcilu vīrišķību un humānu rīcību, izglābjot no holokausta divus vajātos ebreju tautības cilvēkus.

Precējies ar Olgu Vinogradovu 1924. Dēls Andrejs (1926–1999), LVK pedagogs, diriģents, muzikologs, folklorists. Meita Lilija (1931–1936).

Miris 1965. gada 24. jūlijā, apbedīts Rīgā Meža kapos.

A. Dēla Andreja Krūmiņa ģimenes arhīvs; *Briede-Bulavinova V.* Mūža skanīgie reģistri. Rīga, 1977; *Krūmiņš A.* Latgales mūzikas mākslai veltīts mūžs // *Latgales Laiks*, 1992. g. 24. nov.

KRUSTĀNS Eduards (1871–1953)

Dzejnieks, dramaturgs, ērģelnieks, folkloras vācējs

Dzimis 1871. gada 23. augustā Gaigalavas pagasta Meirānos zemnieku Vincenta un Madaļas Krustānu ģimenē. 1881 beidzis Strūžānu skolu, 1881–1883 mācījies Rēzeknes Pilsētas skolā, Varakļānos pie P. Latkovska izmācījies par ērģelnieku, šajā amatā lielāko daļu mūža nostrādājis Barkavā, kur daudzus gadus desmitus bijis sabiedriskās kultūras dzīves centrā. Centīgs grāmatu izplatītājs drukas aizlieguma laikā. Ap 1890 sācis rakstīt dzejoļus, taču publicēt tos varējis tikai pēc drukas aizlieguma atcelšanas. 1905 bijis aktīvs revolūcijas dalībnieks, ticis vajāts. Pēc viņa ierosinājuma un viņa vadībā 1914 Barkavā uzcelts pirmais Tautas nams Latgalē, kur rīkotas teātra izrādes, vakari ar referātiem un deklamācijām, koncerti. Piedalījies 1917 Latvijas apvienošanās kongresā Rēzeknē, aizstāvējis Latgales pievienošanu Kurzemei un Vidzemei.

Pirmās publikācijas atrodamas “Gaismā”, “Dryvā”. Vairākkārt izrādīta kopā ar J. Sprūģi 1915

Eduards Krustāns

sarakstītā luga “Dzeives mutuli”. Sarakstījis arī citas lugas, no kurām saglabājušies tikai fragmenti. Prozas darbi publicēti laikrakstā “Latgolas Vārds”, kalendāros, dzejoļi — antoloģijās: 1914 “Kūkle”, 1936 “Latgales dziesminieki”, 1973 “Latviešu dzejas antoloģija” (3), 2001 “Latgališu dzejas antoloģija”. Dzejas pamatmotīvi raksturīgi atmodas laikam — aicinājums mosties, krāt gaismu tautas nākotnei.

Pseidonīmi: Mozeņais, E. Meirāns, N. Eidārts, E. Borkovskis.

Miris 1953. gada 23. augustā Barkavā, turpat apbedīts.

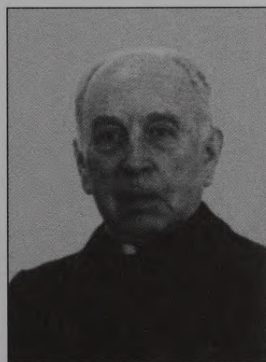
A. *Salineica* E. Lai neaizmirstam viņus! // Latgolas Vārds, 1938. g. 16. jūn.; *Latkovskis D.* Eduards Krustāns // *Latkovskis D.* Nacionālā atmoda Latgalē. Rēzekne, 1999.

KUČINSKIS Staņislavs (1913)

Katoļu garīdznieks, kultūrvēsturnieks, publicists

Dzimis 1913. gada 13. novembrī Rāznas pagasta Dukstigalā (Dyužgolā) zemnieku ģimenē. Mācījās Aglonas ģimnāzijā. 1932 sācis studēt LU Teoloģijas fakultātē, 1933 iestājies Jezuītu ordenī. Izglītību turpinājis Krakovas Jezuītu universitātē un Gregorija universitātē (Gregorianā) Romā. 1941. g. 26. jūnijā ordinēts par priesteri Jēzus baznīcā Romā, pēc tam veicis pastorālo darbu dažādās Itālijas pilsētās. Kopš 1950 vadījis raidījumus latviešu valodā Vatikāna radio, dzīvo Romā.

Pētījis Latvijas vēsturi Vatikāna u. c. arhīvos. 1986 aktīvi piedalījies Latvijas vēstures izpētes jautājumiem veltītās starptautiskas zinātniskās konferences organizēšanā Laterāna universitātē. 1989 ar viņa gādību itāliešu valodā iznākusi grāmata par kristietības sākumiem Livonijā *Gli inizi del cristianesimo in Livonia — Lettonia*.

Staņislavs Kučinskis

Vairākos trimdas periodiskos izdevumos publicēti daudzi faktiem un atziņām bagāti raksti, veltīti katoļu baznīcas un Latgales kultūrvēstures jautājumiem — par latgaliešu rakstu valodas sākumiem (Dzimtenes Balss, 1954, Nr. 9), par Miķeli Rotu (Dzimtenes Balss, 1956, Nr. 4–9). Sevišķi daudz rakstu “Katoļu kalendārā”. Nozīmīgākie no tiem: 1974 “Kā un kad sāka svinēt Jāņu dienu”, 1976 “Tadējs Kučinskis, S. J., lielākais 19. gadsimta Latgales garīgais rakstnieks”, 1978 “Gustavs Manteifelis”, “Konstance Benislavskis, Zosulu muižas dzejniece”, 1980 “Dagdas kungs un latviešu draugs Kazimirs Bujnickis”, 1981 “Gustava Manteifeļa senās Livonijas vēstures rokraksts”, 1984 “Sirmais kungs, Latvijas tēvs Ertmanis Tolgsdorfs”, 1987 “Juris Elgers”, 1988 “Grāfs Henriks Medems un viņa “Latviešu gramatikas” 250 gadi”, “Baltijas reliģiskā vēsture”. Latvijā izdota grāmata “Svētais Meinards Latvijas apustulis”.

A. Budže A. Viņa balsi dzirdam ik dienas // Tēvzemes Avīze, 1991. g. 6. jūl.; P. D. Jāzeņa Rancāna fonds un tā laureāti // turpat, 1991. g. 1. nov.; Zeile P. Latgales kultūras vēsture. Rēzekne, 2005, 611.–612.lpp.

KUDEIKA Augusts (1916–1980)

Gleznotājs, scenogrāfs, grafiķis

Dzimis 1916. gada 10. aprīlī Daugavpils apriņķa Kalupes pagasta Kusiņu ciemā zemnieku ģimenē kā trešais dēls. Tēvs Pēteris, māte Tekla. Tēvs, kaut vienkārši lauku cilvēks, bijis liels grāmatnieks. Paliekošu iespaidu uz topošo mākslinieku atstājusi Kalupes baznīca ar savu atturīgo ārējo veidolu un interjera greznību. Mācības uzsācis Kalupes skolā, turpinājis Aglonas ģimnāzijā. Mākslas pamatus apguvis R. Sutas mākslas studijā Rīgā. R. Suta tai laikā strādājis kā dekorators mākslas filmai “Kaugurieši”

(1939–1941) Rīgas Kinostudijā un iesaistījies audzēkņus, tostarp arī A. Kudeiku, dekorāciju veidošanā.

Sākumā strādājis Strautiņu, vēlāk Ludzas skolās un mācījis galvenokārt zīmēšanu un mākslas vēsturi. 1943 atgriezies Rīgā un turpinājis mācīties L. Svempa vadītajā studijā. Kādu laiku strādājis Latvijas Nacionālajā operā, piemēram, būvējot dekorācijas R. Vāgnera operai “Klīstošais holandietis”.

Kara beigās ticis iesaukts vācu armijas latviešu leģionā un nosūtīts uz Daugavpils apriņķa pārvaldi par rakstvedi. Pārvaldei likvidējoties, ticis nosūtīts uz Vāciju, vēlāk kā gūsteknis nokļuvis Beļģijā. 1945 gūstekņu nometnē rīkotajā mākslas izstādē zīmējums “Vecmāmiņa” ieguvis I godalgu. Dzīves ceļš tālāk aizvedis uz Leites nometni Vācijā, strādājis par skolotāju nometnes pamatskolā, gatavojis dekorācijas kā skolnieku, tā nometnes teātra grupas izrādēm, piedalījies kā nometnē rīkotajās, tā arī vācu mākslas izstādēs. Pirms izceļošanas uz Austrāliju kalpojis angļu armijas sardzes dienestā — gleznojis, zīmējis un noformējis kluba telpas. Austrālijā gatavojis dekorācijas Pērtas dramatiskās kopas izrādēm un Austrālijas latviešu kultūras dienām, kas rīkotas Pērtā.

Zīmējumi nokļuvuši Latgales kultūrvēstures muzejā, pateicoties dzimteni apciemojušajiem Austrālijas latviešiem. Lai gan zīmējumu ir nedaudz, tomēr tie sniedz zināmu ieskatu mākslinieka radošajā rokrakstā un viņam tuvajos sīžetos. Deviņos ar grafīta zīmuli izpildītajos zīmējumos veiklā zīmētāja roka tvērusi gan Austrālijas tuksnesīgos dabas skatus, gan kavējusies pie Latgales ceļmalas krucifiksa.

Miris 1980. gada 1. janvārī, apbedīts Pērtā, Rietuma Austrālijā.

A. Beklašovs S. Mākslinieku Augustu Kudeiku pieminot // Latviešu Lietišķā Māksla, 1981, Nr. 12; *Dundure*

I. Rakstu krājums. Trimdas māksla LKM krājumā. Rēzekne, 2004; J. B. Pertas "mūsu mākslinieks" // Gaisma, 1976. Nr. 2. Latvju Enciklopēdija. 2. sēj. (galv. red. E. Andersons-Rockville), ASV, 1985.

KUDIŅŠ Norberts (1969)

Metālmākslinieks

Dzimis 1969. gada. 21. novembrī Rīgā. 1986–1990 mācījies Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas Metāla apstrādes nodaļā. Pēc tās absolvēšanas, 1990–1991 skolotāja darba pieredzi ieguvis Rīgas Imantas latviešu ģimnāzijā. 1991 pārcēlies uz pastāvīgu dzīvi Rēzeknē un uzsācis pasniedzēja darbu Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolā. Sadarbībā ar RLMV vadību izveidojis Metāla māksliniecišķās apstrādes nodaļu un ir ilggadējs tās vadītājs. Stiprina entuziasmu metālmākslas apgūvē. 1994./1995. mācību gadā šo nodaļu absolvē pirmie audzēkņi. Paralēli pedagoga darbam 1990–1995 izglītojis Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāles Pedagoģijas nodaļā.

Profesionālo meistarību paaugstinājis 1998, stažējoties Maskavā, Eksperimentālajā mākslas bronzas liešanas uzņēmumā "VEĻ".

Kā Rēzeknes Mākslas koledžas direktora vietnieks zinātniskajā un radošajā darbā 2001 organizējis zinātniski praktisko konferenci "Rotu dizaina tendences un kompozīcijas apguves principi profesionālajā metālmākslas izglītībā Latvijā un pasaulē" un organizējis republikas jauno metālmākslinieku simpozijus 1993, 1995 Rēzeknē. Pavēris jaunu lappusi Latgales mākslas aprisēs, metālmākslu nostādot līdzās reģiona populārākiem mākslas veidiem — glezniecībai un keramikai.

Vizuāli plastiskās mākslas izstādēs piedalās no 1995. Personālizstādes: pirmā 1993 Rēzeknes Mākslas koledžā, 1995 gredzenu izstāde Rēzeknē, Cēsīs.

Norberts Kudiņš

Darinājis skulpturālās kompozīcijas “Darba ritums”, “Mans sargeņģelis” (bronza, lauku granīts), galdā krucifiksus (bronzas lējums un misiņa kalums), dekoratīvus objektus, kuros tonālās faktūras līdzsvaro klasiskās proporcijās. Gaismas ķermeņu, rotu komplektu izveidei ierosmi rod tautas mākslā un etnogrāfijā. Izmanto zeltu, sudrabu, dzintaru un dārgakmeņus.

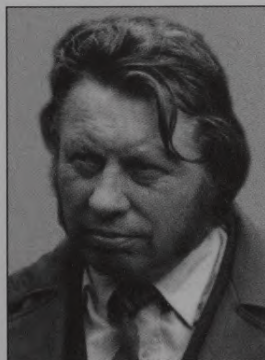
A. Gleizdāns P. Rēzeknes Mākslas koledžas Baltajā izstāžu zālē jauno metālmākslinieka darbu skate // Rēzeknes Vēstis, 1993. g. 4. dec.; *Gleizdāns P.* Republikas jauno metālmākslinieku simpozījs Rēzeknē. // Katoļu Dzīve, 1994. Nr. 5; *Gleizdāns P.* Mākslinieka gredzenu izstāde. *Gleizdāns P.* Republikas jauno mākslinieku 2. simpozījs // Zemturis, 1995. g. 18. maijs.

KŪKOJS Antons (arī Ontons Kūkōjs; 1940–2007)

Dzejnieks, mākslinieks un režisors

Dzimis 1940. gada 23. decembrī Nautrēnu pagasta Rudukos lauku kalēja Franča Kūkoja un viņa sievas Helēnas ģimenē. Agrī zaudējis tēvu. 1958 beidzis Nautrēnu un 1966 Rēzeknes Lietišķās mākslas vidusskolu, 1962–1964 studējis Latvijas Mākslas akadēmijā, 1965–1980 bijis Rēzeknes Tautas teātra dekorators, uzvedumu daļas vadītājs un režisors, 1981–1991 iekārtojis Latgales keramikas ekspozīciju Raiņa memoriālajā muzejā Jasmuižā, strādājis Rēzeknes Novadpētniecības muzejā, vadījis A. Paulāna Tautas lietišķās mākslas studiju. 1991–2000 Ludzas mākslas skolas direktors. 1991 Rakstnieku savienības biedrs.

Pirmā publikācija — dzejoļu kopa Rēzeknes laikrakstā *Znamja Truda* (1969. g. 9. janv.). 70. gados sarakstījis lugas “Troks voi nu Rogovkas”, “Kōzas Latgolā”, kuras pats iestudējis Rēzeknes Tautas teātrī ar paša veidotajām dekorācijām. Rakstījis dra-

Antons Kūkojs

matizējumus, piemēram, P. Miglinīka dzīvei un daiļradei veltīto “Es grybu byut kūpā ar brōlim un mōsom”, scenārijus, publicējis rakstus par Latgales kultūrvēstures jautājumiem, par Latgales keramikas un citu tautas daiļrades nozaru problēmām, kā arī stāstus un dzejoļus Latgales un citos Latvijas periodiskajos izdevumos, kopkrājumos. Pirmajos latviešu literārajā valodā iznākušajos dzejoļu krājumos: 1979 “Māla vezums” un 1982 “Vāraunieks” pamatā ir stabilitātes, pamatīguma izjūta, kas saistās ar jau nosaukumā ielikta māla jēdziena pamatīpašībām. Te ir arī autora apzināts, organisks, bet ne pašmērķīgs latgaliskums. Dzejā izceltas pamatvērtības — Latgales daba, cilvēku darbs, tautas māksla. Krājumā “Vāraunieks” ietvertā poēma “Septiņi hektāri svečturu” izgaismo Latgales izcilā keramiķa Andreja Paulāna mūža devumu. Dzejoļu krājums “Sovā saimē” 1990 ir pirmā grāmata pēc 1959. g. iesāktā neoficiālā drukas aizlieguma latgaliešiem. Tajā daudzi jauni un daži iepriekšējo krājumu dzejoļi. Grāmatā ietvertās dzejas būtību raksturo tās apakšvirsraksts “Dzeja dzymtajā volūdā”. Dzejoļos atveidoti interesanti, dzīvē noskatīti vai leģendās iepazīti Latgales cilvēki. “Mīlesteiba — Lelais Līpu kolns” 1995 ir mīlestības dzejas krājums. Te ir dabai tuva, vitāla lauku cilvēka dzīves redzējums. Tāda pati ievirze ir dzejoļu krājumiem: 1997 “Oka”, 1999 “Klēpis”, 2002 “Sāta”, 2003 “Kur ņemies, spēks”. 1985 grāmata “Septiņkalne” veltīta Rēzeknes septiņsimt gadu jubilejai, 1999 “Rītu pusē” — Ludzai un Ludzas rajonam. 2000 grāmatā “Laiks katram iezīmēties” ietverti tēlojumi, stāsti, esejas. 2005 grāmata “Mūžs Latgales kultūrā” atspoguļo kultūras norises Latgalē un stāsta par autora dzīvē sastaptajām personībām. 2006 saņēmis Lielo folkloras balvu par mūža ieguldījumu Latgales kultūrvērtību saglabāšanā un popularizēšanā.

Komponists H. Gaļickis sarakstījis mūziku piecpadsmit dziesmām ar viņa vārdiem.

Miris 2007. gada 18. aprīlī Rēzeknē, apbedīts Nautrēnu pagasta Desetņiku kapos.

A. *Vējāns* A. Ziemassvētkos dzimis... // Latvijas Jau-
natne, 1990. g. 28. jūl.; Antonam Kūkojam — jubileja //
Ludzas Zeme, 1995. g. 23. dec.; *Gleizdāns* P. Ar sovu
aplīcynojumu // Zemturs, 1997. g. 10. janv.; *Pitrāns* J.
Antonam Kūkojam iznāk kārtējā grāmata // Latgales
Laiks, 1997. g. 20. dec.; Muoksla byut pošam: [Saruna
ar O. K.] / Pierakst. S. Keiša // Dzeive, 2000, 163; *Kūkojs* A.
Mūžs Latgales kultūrā. Rēzekne, 2005.

KŪKOJS Izidors (1903–1938)

Literāts

Dzimis 1903. gada 12. novembrī Makašānu pa-
gasta Kūkoju ciemā zemnieku ģimenē. Dzīvojis
PSRS, 20. gados dienējis Sarkanajā armijā, mācījies
karaskolā Ļeņingradā (Pēterburga), 1926–1927 bijis
fabrikas strādnieks Ļeņingradā. 1928 studējis Rie-
tumtautu komunistiskajā universitātē Maskavā.
1934–1937 bijis Maskavā izdotā latgaliešu žurnāla
“Ceīņas Karūgs” redaktors un kultūrizglītības bied-
rības “Prometejs” latgaliešu sekcijas vadītājs.

Publicējis stāstus un apskatus par latgaliešu lite-
ratūru padomju Krievijā: “Latgaļu padomju rakst-
niecības stāvoklis un turpmākie uzdevumi” (Komu-
nāru Cīņa, 1934. g. 26. jūn. un 1937. g. 8. maijā).
1928–1930 rakstītie darbi 1933 publicēti krājumā
“Uz pōrsvola”, kur ietilpst viņa proza un O. Zača
(Začesta) dzeja. Mākslinieciski gatavākais ir gar-
stāsts “Divejūs frontūs”. Žurnālā “Ceīņas Karūgs”
(1933, Nr. 1, 2, 10) iespiestais plašais stāsts “Kaļ-
viniši” rāda Latvijas atbrīvošanas cīņas Latgalē no
sarkano cīnītāju viedokļa.

Represēts. Miris Butovas poligonā Krievijā
1938. gada 3. februārī.

A. Latviešu rakstniecība biogrāfijās. Rīga, 2003.

KUĻŠS Pīters (1886–1941)

Rakstnieks, feļetonists

Dzimis 1886. gada 13. oktobrī Baltinavas (tagad Šķilbānu) pagasta Stiglovas ciemā zemnieku Bernarda un Rozālijas ģimenē. Mātes tēvs Jānis Logins dzīvojis Pēterpilī un strādājis par šveicaru restorānā, bija iekrājis naudu un nodrošināja izglītību visiem saviem mazbērniem. 1907 pabeidzis Pēterburgas 10. ģimnāziju un 1908 iestājies Pēterburgas universitātes Juridiskajā fakultātē un mācījies tur līdz 1915, kad iesaukts armijā. Studiju gados aktīvi darbojies latgaliešu nacionālās atmodas kustībā, publicējis izglītojoša satura rakstus latgaliešu pirmajos periodiskajos izdevumos “Gaisma” (1905–1906) un “Dryva” (1908–1917) lielākoties bez paraksta vai ar pagaidām neatšifrētu parakstu.

Pīters Kuļšs

Pirmā pasaules kara laikā pabeidzis Oranienbaumas karaskolu, vēlāk bijis virsnieks Sarkanajā armijā. 1921 atgriezies Latvijā. Strādājis Zemkopības ministrijā par Latgales lietu pārzini un vecāko zemju revidentu, no 1932 par Tautas labklājības ministrijas Rīgas darbu apgādes pārzini, palaikam rakstījis un publicējis latgaliešu periodiskajos izdevumos rakstus par tautsaimniecības jautājumiem.

20.–30. gados ar pseidonīmu Cērpeņu Blauzga latgaliešu periodiskajos izdevumos, galvenokārt “Jaunais Vārds”, “Jaunō Straume”, “Latgolas Vārds”, publicējis liriskus dzejoļus, stāstus un leģendas par tālākas un tuvākas pagātnes notikumiem, piemēram, dzejojumu “Mārgu sola”, kā arī ap 200 feļetonu par aktuāliem politiskiem jautājumiem. Pirmais no tiem “Interpeļacija” publicēts laikrakstā “Jaunō Straume” 1927. g. 10. martā. Otrs pseidonīms — Cērpiņu Juniors. Piemītis neizsmejams humors un ievērojamas satīriķa spējas, laba valodas izjūta un prasme lietot īstu tautas valodu. Viņa raksti un feļetoni bija tautā

ļoti iecienīti. Kad 1940. g. jūnijā Latviju okupēja padomju karaspēks, pārgājis darbā uz Iekšlietu ministrijas Politisko pārvaldi, kur vadījis aģentūras tīklu, resp. izspiegošanu, pēc tam strādājis par Pārtikas rūpniecības Tautas komisariāta lietu pārvaldnieku. Vācu okupācijas laikā arestēts un 1941. g. 22. aug. Rīgā nošauts. Apbedīšanas vieta nav zināma.

A. LVVA, 7427. f., 1. apr. 5445. l.; LVD.; *Laganovskis J.* Pasaules atklāsmē. Rīga, 1989; *Ločmelis A.* Cērpiņu Blauzga // *Dadzis*, 1989, Nr. 21.; *Slišāns O.* Par Cērpiņu Blauzgu // *Katoļu Dzeive*, 2000, Nr. 9.

KURMINS Jānis (Jōns, Juoņs; ap 1790–1860)

Katoļu garīdznieks, garīgās literatūras un vārdnīcas autors

Dzimis ap 1790. gadu Vilkomiras, vēlākā Ukmerģes apriņķa Karpes muižā tās īpašnieka Mateusa Kurmina ģimenē. Domājams, ka ap 1815.–1820. gadu mācījies Krāslavas Garīgajā seminārā, ap 1820 iesvētīts par priesteri. Kopš tā laika darbojies par garīdznieku Latgalē: Stoļerovā, Aulejā, Skaistā, Vārkavā, Krāslavā.

1858 sarakstījis svētrunu grāmatu “Homilejas tys ir..”, 1859 sprediķu grāmatu latgaliešu valodā “Jaunas Mocības uz abskaydrynoszonas lauču sprostu..”. 1858 sastādījis poļu–latiņu–latviešu (latgaliešu) vārdnīcu *Slownik Polsko–Lacinsk–Lotewski Jana Kurmina*, kas ir ievērojams latgaliešu rakstu valodas piemineklis un satur daudz vecu un īpatnēju vārdu.

Miris 1860. gada 11. februārī Krāslavā, turpat apbedīts.

A. *Spūļs B.* Leišu volūdas elementi bazneickunga Jōņa Kurmina vōrdneicā // *Olūts*, 1943, 6; *Leikuma L.* Ko atrodam 135 gadus vecajā J. Kurmina vārdnīcā? // *Dabas un vēstures kalendārs* 1993. gadam. Rīga, 1992.

KURSĪTE Janīna (dok. Kursīte-Pakule; 1952)

Literatūrzinātniece, folkloriste

Dzimusi 1952. gada 8. martā Arendoles ciema (tagad Preiļu rajona) Lielupēs zemnieku ģimenē. Tēvs — Pēteris, māte — Marija. Mācījusies Āmuļu astoņgadīgajā skolā, 1970 beigusi Līvānu 1. vidusskolu, 1970–1975 studējusi Tartu universitātes Filoloģijas fakultātes Krievu valodas un literatūras nodaļā, 1976 beigusi LVU Filoloģijas fakultātes Krievu valodas un literatūras nodaļu. Kopš 1975 ZA Valodas un literatūras institūta zinātniskā līdzstrādniece, kopš 1981 LU pedagoģe, kopš 1991 LKA pedagoģe, 1994–1997 zinātniskā prorektore, 1999–2007 LU Filoloģijas fakultātes dekāne. Latvijas Zinātnes padomes locekle, LU Senāta locekle. Žurnālu *Letonica*, *Humanities and Social Sciences* (abi Rīgā), *Acta Baltica*, *Respectus Philologicus* (abi Kauņā) redkolēģijas locekle. 1988 Rakstnieku savienības biedre.

Janīna Kursīte

Pirmā publikācija — raksts “Kad kļūsim isti ciemiņi Tadenavā?” laikrakstā “Padomju Jaunatne” (1969. g. 2. jūl.). 80. gados publicējusi daudz rakstu par dzeju, īpaši pētījusi tās formu. Par dzejas metriku 1982 aizstāvējusi kandidāta disertāciju, uz tās pamata uzrakstīta grāmata “Latviešu dzejas versifikācija 20. gs. sākumā”, kam seko plašākam lasītāju lokam domāta grāmata “Laikazīmes dzejā”, abas 1988. Atmosfērā laikā aktīvi publicējusi padomju laikā noklusēto latviešu dzejnieku darbus laikrakstā “Literatūra un Māksla” lappusē “Riekšava” un “Jaunajā dzejas antoloģijā” žurnālā “Avots”. Pievērsusies līdz tam mazpazīstamu, aizmirstu un aizliegtu autoru (J. Steika, L. Breikša, E. Virzas, V. Eglīša, J. Jansona-Saivas, K. Ābeles) darbu publikācijām, veidojusi viņu izlases, rakstījusi tām apceres un komentārus. 1993 aizstāvējusi disertāciju par Raiņa dzejas

poētiku un ieguvusi habilitētā filoloģijas doktora grādu. Šis pētījums 1996 apkopots grāmatā "Raiņa dzejas poētika".

Darbību raksturo plašs kultūrvēsturisks skatījums uz literatūru, folkloru, mitoloģiju, reliģiju, kristietības, pagānisma un dievturības attiecībām, kultūru tās visplašākajās izpausmēs, ieskaitot fotogrāfiju, piemiņas albumus, pastkartes, kapu pieminekļus, naudu, ieraugot un izceļot neparasto, netradicionālo, noslēpumaino, vēl neizzināto, mītisko, maģisko. 1996 izdota grāmata "Latviešu folklorā mītu spoguļi", 1999 "Mītiskais folklorā, literatūrā un mākslā" (Baltijas asamblejas balva). Netradicionāla un visnotaļ auglīga pieeja vārdnīcas veidošanas principiem un paradumiem raksturo 2002 "Dzejas vārdnīcu", 2007 "Neakadēmisko latviešu valodas vārdnīcu jeb novadu vārdeni".

Sagatavojusi izdošanai kādreizējā Rēzeknes apriņķa priekšnieka Staņislava Kursiša grāmatu "Atmiņu ceļos" 1994. Sastādījusi latgaliešu literatūras hrestomātiju "Latgaliešu literatūra" 1995 kopā ar A. Stafeku, 2003 otrais izdevums "Latgale: valoda, literatūra, folklorā".

Uzskatot, ka globalizācija ne tikai apdraud, bet arī aktualizē reģionālās kultūridentitātes apziņu, pēta un arī popularizē Baltijas reģionālās kultūras parādības, interesējas un izceļ novadnieciskumu, perifērijas daiļradi tās dažādās izpausmēs, raksta par prūšiem, kuršiem un kurseniekiem, suitiem, latgaļiem un latgaliešiem, to skaitā Sibīrijas latgaliešiem un viņu pēctečiem. Par LU Filoloģijas fakultātes un citu iestāžu ekspedīcijās uz Latgali, Kurzemi, Poliju (Mazūriju), Austrumprūsiju (tagadējo Kaļiņingradas apgabalu), Baltkrieviju, Sibīriju un citur iegūto stāstījusi daudzos TV raidījumos "Klētis", "Valodo novados" u. c. 2006 Latvijas Fotogrāfijas

muzejā bija galvenokārt ekspedīcijās tapušo fotogrāfiju izstāde. Raksti tulkoti igauņu, lietuviešu, krievu, vācu un citās valodās.

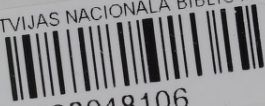
1998 apbalvota ar LZA V. Plūdona balvu latviešu literatūrzinātnē un Lietuvas Gedimīna ordeni.

A. Man patīk sfumato [Saruna ar J. K.] /Pierakst. G. Repše // Karogs, 1998, Nr. 4; Latvieti, nelec āliņģi! [Saruna ar J. K.] / Pierakst. E. Zirnis // SestDiena, 1999. g. 4. dec.; *Jundze* A. Janīnas Kursītes fenomens // Neatkarīgās Rīta Avīzes pielikums Literatūra un Māksla, 2002. g. 10. maijā; Janīna Kursīte. Man jau un tev tikai / sast. J. Urtāns. Rīga, 2002.

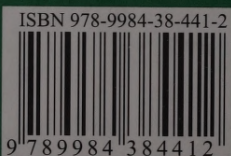
LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308048106

OBLIGĀTAIS
EKSPIMPLĀRĀS

Biogrāfiskajā vārdnīcā iekļautas
Latgales ievērojamāko kultūras darbinieku —
literātu, mūziķu, mākslinieku,
teātra darbinieku u. c. — biogrāfijas.
Izdevumu papildina autoru pārskati
par galveno kultūras jomu attīstību Latgalē.

JUMAVA